

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

DERSU UZALA

Vladimir ARSENYEV

VİLADİMİR ARSENYEV

DERSU UZALA

ÇEVİRİ: SEDA ÇİNGAY

ISBN :978-605-4523-83-2

© Alter Yayıncılık Reklamcılık Org Tic. Ltd.Şti.

YAZAR : Viladimir Arsenyev

KİTABIN ORJİNAL ADI: DERSU UZALA

ÇEVİRİ: Seda Cingay

Baskı 2000 Ad.

Alter Yay.Rek.Org.Tic.Ltd.Şti.

1.Cad.Elif sok No: 7/165

İskitler-Ankara

Sertifika No:11483

Kapak :Ercan Aslan

Basım yeri : Bil Ofset

Tesfyeciler Cad. Simtes İş Hanı No: 5/7

İskitler / Ankara 341 61 66

Ankara 2012

1

GECE ZİYARETÇİSİ

1902 senesinde, altı Sibiryalı piyade eriyle, dört de yük beygirini, Shkotovo Köyü yakınlarında Ussuri Körfezi'ne dökülen Tsimuho'dan yukarı çıkardım. Amacımız, dört nehrin -Tsimu, Daubi, Mai ve Lefu- kaynağının Tatianshan'daki geçitleri ve Hanka Gölü'yle Ussuri Demiryolu civarındaki patikaları keşfetmekti.

Shkotovo, Tsimuho'nun ağzının sağ kıyısında, Çinlilere ait ve camlı küçük bir penceresi olan bir av kulübesi yüzünden yerli halkın "Sırça Vadi" olarak adlandırdığı bir vadide kuruludur. En yakın cam fabrikası binlerce kilometre uzakta olduğu için, Ussuri çevresindeki bu ormanlık bölgede cam nadir bulunan bir şeydi. Öyle ki, alışveriş amaçlı kullanılır hale gelmişti. Boş bir şişeyle, hatırı sayılır miktarda un, tuz, akdari, hatta kürk bile almak mümkündü. Düşmanlar eski hesaplarını birbirlerinin cam eşyalarını kırarak kapatırdı. Bu koşullar altında fanzanın¹ penceresindeki camın, oraya ilk yerleşenlerin dikkatini kulübeyi, nehri ve bütün bölgeyi onun adıyla anacak kadar çekmiş olması, hiç şaşırtıcı değil.

Shtkotovo'dan erkenden yola çıktık ve aynı gün Sırça Vadi'ye vardık. Dağınık meşe ağaçları dağların yüksek bölgelerinde yerlerini çoğunlukla sedir ağaçlarının hâkim olduğu sık ormanlara bırakıyorlardı. Çinli avcılarının ve şifalı ot toplayıcılarının açmış olduğu dar patikayı takip ettik. Uzun süredir kullanılmayan patika, kapanmaya yüz tutmuştu, otlardan oluşan bir halı tarafından gözlerden gizleniyor, bir sürü yerde de devrilmiş ağaçlarla kesintiye uğruyordu. Aradan çok geçmeden patikayı hepten yitirince, istediğimiz yöne giden

¹ Kulübe benzeri Çin yapısı. Pencereleeri ince kâğıtla kaplıdır.

hayvan yollarını takip etmeye başladık ama çoğunlukla el değmemiş ormanda kendimize yol açarak ilerliyorduk. Üçüncü gün, akşam olmadan Tatianshan'a ulaştık.

Her zamanki gibi, çadırlarımızı kurma ve ateş için çalı çırpı toplama işini gün ışığında halledebilmemiz için günlük yürüyüşümüz erken bitirdim. Adamlar kampı kurarken, ben de yakın çevrede keşfe çıktım. Bu türden gezintilerde, harika bir ahbab ve iyi bir avcı olan Policarp Olentyev bana eşlik ederdi.

Güneş ufuk çizgisinin altına inerek batarken, ışınları dağ zirvelerinde uzun uzun oyalandı ama karanlık gölgeler vadileri çoktan perdelemişti. Ağaçlar, soluk gökyüzünün önünde sarımsı yapraklarla süslü tepeleriyle cesurca yükseliyorlardı. Havada, kuşların ve böceklerin duruşunda, çimenlerin solgunluğunda bir sonbahar kokusu vardı.

Alçak bir yardan inerek yan taraftaki sık orman tabakasıyla kaplı, bir dağ akarsuyunun yatağıyla ikiye bölünen vadiye ulaştık. Burada birbirimizden ayrıldık. Ben çakıllı su yatağını takip ederek sola döndüm, Olentyev sağa doğru gitti. Aradan iki dakika bile geçmemişti ki, bir silah sesi duyuldu, döndüm, kıvrak ve alacalı bir şeyin havada uçup gözden kaybolduğunu gördüm. Olentyev aceleyle silahını yeniden dolduruyordu ama şarjör sıkıştı kaldı, yuvasına oturmadı.

Yanına koştum. "Neydi o?"

"Kaplandı gördüğüm kadarıyla," diye cevap verdi. "Şu ağacın üstünde. Galiba vurdum."

Sıkışmış şarjörü sonunda çıkaran Olentyev silahını doldurdu; ikimiz birlikte vahşi hayvanın saklandığı yere doğru dikkatle ilerledik. Kuru otlar üzerindeki kan izleri, hayvanın gerçekten de vurulduğunu gösteriyordu. Olentyev aniden olduğu yerde durup dikkatle dinlemeye başladı. Sağ tarafımızdan bir homurtu geldi ama sık çalılar görüşümüzü engelliyordu.

Yolumuzun üstünde, devrilmiş bir ağacın kalın gövdesi yatıyordu. Olentyev kütüğe tırmanmak üzereydi ki, onun ne yapacağını tahmin eden yaralı hayvan saklandığı yerden çıkıp apar topar ağaca doğru atıldı. Avcı, çok kısa mesafeden ateş etti, öyle ki tüfeğini omzuna kadar bile kaldırmadı. Çok iyi bir sonuç aldı. Kurşun, hayvanın kafasına saplandı; hayvan başı ve ön ayakları bir tarafta, arka ayakları diğer tarafta olmak üzere kütüğün üstüne düştü, birkaç defa sarsıldı, toprağı ısırdı. Vücudu yavaşça öne doğru kaydı, sonra da büyük bir gümbürtüyle avcının ayakları dibine serildi.

Bölgede pars olarak adlandırılan bir Mançurya panteriydi. Kedi ailesinin muhteşem bir üyesi. Burnunun ucundan kuyruğunun başlangıç noktasına kadar bir metre kırk santim uzunluğundaydı. Yan taraflarında ve sırtında pas rengi, karnında beyaz olan kürkü, bir kaplanın çizgileri gibi sıralar halinde dizilmiş, yanlarda, patilerde ve kafada küçük ve belirgin, boyunda, sırtta ve kuyruktaysa büyük ve halka biçimli siyah beneklerle kaplıydı.

Panther, Ussuri Bölgesi'nin güneyinde bulunur ve benekli geyikler, karacalar ve köylülerle beslenir. Becerikli ve ihtiyatlı bir hayvandır, bıraktığı izlerin aksi yönünü gösteren bir ağaç dalında yaprakların arasına girerek insanlardan saklanır ve böylece avcının bakış açısıyla aynı hizada olur. Karşıdan bakılınca, yan taraftan bakıldığından daha az dikkat çektiğinin bilincinde olarak, dala boylu boyunca uzanır, başını patilerine dayayıp hiç kıpırdamadan yatar.

Pantherin derisini yüzmek bir saatten fazla vaktimizi aldı, kampa dönüş yoluna koyulduğumuzda ortalık kararmaya başlamıştı. Çadırların ışıklarını görene kadar epeyce yürümemiz gerekti. Kısa süre sonra, ağaçların arasında gidip gelen, kamp ateşiyle bizim aramızda mekik dokuyan adamları da seçtik. Köpekler bizi coşkuyla karşıladılar, askerler de

ganimetimizin etrafında toplanıp şaşkınlık ve hayranlıklarını dile getirdiler.

Ertesi gün yolumuza devam ettik. Rotamız, rüzgârın devirdiği ağaçlarla dolu bölgelerden geçiyor, bu da ilerlemimizi bayağı yavaşlatıyordu. Saat dört civarında, bir zirveye ulaştık. Küçük grubumuzu geride bırakarak zirvenin öbür tarafına geçtim. Gördüklerim, şüphelerimi anında dağıttı. Kubbe biçimli dağ, aradığımız yeri.

Ekibimin yanında döndüğümde, güneş ufka doğru alçalmıştı. Çabuk hareket etmek ve su bulmak zorundaydık. Hem adamlar, hem de atlar susuzluk çekiyordu. Önce yumuşak olan iniş, gitgide dikleşti. Atlar sağrıların üzerinde kaydılar, yükleri öne doğru kaydıldı, bağlı olmasaydılar hayvanların başının üstünden aşip yere düşeceklerdi. Devrilmiş ağaç sayısının çokluğu düşünülünce hiç de kolay olmayan bir şekilde zikzaklar çizerek indik aşağı.

Dağın eteğindeki bölge tamamen vahşiydi. Yerinden sökülmiş ağaçlarla tıka basa dolu derin çukurlarla yosun kaplı kayalıklar, çarpıcı bir Walpurgis² etkisi yaratıyordu. Daha ıssız ve daha düşmanca bir yer, hayatımda görmemiştim.

Dağlar ve ormanlar, bazen neşeli ve çekici görünürler, o zaman insan onlardan hiç ayrılmak istemez. Başka zamanlarda ise, can sıkıcı ve kasvetlidirler. Ne tuhaftır ki, bu izlenimler asla tek bir kişiye özgü olmaz, herkes tarafından paylaşılırlar. Durum o anda da böyleydi. Üstümüzde hasta edici, korkutucu, iğrenç bir kasvet havası vardı ve hepimiz bundan fena halde etkilenmiştik.

“Neyse,” diye mırıldandı adamlar. “Bir gecelik. Yarın daha iç açıcı bir yer buluruz.”

² Orta ve Kuzey Avrupa ülkelerinde 30 Nisan’da kutlanan geleneksel bahar şenliği. Halk söylencesinde aynı zamanda cadıların bayram gecesidir.

Orası benim de hoşuma gitmemişti ama başka see-
neğimiz yoktu. Güneş batmak üzereydi. Kayalığın dibinde bir
dere ağıldıyordu. Derenin kıyısında bir yer seçip adamlarıma
Çadırları kurmaları için emir verdim.

Balta ve insan sesleri, ormanın ezici sessizliğini anında
paramparça etti. Adamlar alı ırpı topladılar, atların eyerlerini
özdüler. Biz yemeğimizi yedik ama yük taşıyan hayvan-
larımız taşlarla ve çıplak kütüklerle dolu bu vahşi yerde aç
kaldılar. Bunu ertesı gün Çinli köylülerin kulübelerine rastla-
dığımız takdirde telâfi etmeyi düşünüyorduk.

Taygada her zaman olduğu gibi alacakaranlık erken çöktü.
Gecenin gölgeleri yere inmiş ve dünyaya yerleşmişken, Batı
yönünde sık ağaçların arasından soluk gökyüzü parçaları hâlâ
görülebiliyordu. Ateşimizin alevleri neşeyle parlayarak, yakı-
nımızdaki çalılıklarla ağaçları aydınlatıyordu. Kampımız
yavaş yavaş sessizliğe büründü. ay da içildikten sonra
adamlar tüfekleriyle, eyerleriyle ve üstleriyle başlarıyla ilgilen-
meye başladılar. Yürüyüşlerde yama ve tamir işi her zaman
çok olur. İşlerini bitirdikten sonra uykuya çekildiler. Paltolarına
sarınmış olarak, birbirlerine yakın yatıyorlardı, hepsi
derin uykudaydı. Atlar ormanda yiyecek bulamayarak, başları
önde kampa dönüp ayakta uykuya dalmışlardı. Sadece
Olentyev'le ben uyanıktık. Olentyev çizmelerini onarıyor, ben
de günlüğüme notlar alıyordum. Saat on civarında, koyun
postu paltoma sarınıp ateşin yakınında bir yere kıvrıldım.
Altında kamp kurmuş olduğumuz yaşlı köknar ağacının dalları,
ateşimizden dumanla birlikte yükselen sıcakta dalgalanıyor,
yıldızlarla beneklenmiş siyah gökyüzünü bir gözlerden
saklıyor, bir ortaya çıkartıyordu. Ağaçlar, bitmek bilmeyen
sütunlardan oluşan sıralar halinde ormanın kalbine doğru
uzanıyor, gecenin karanlığıyla karışıp belirsizleşiyorlardı.

Birdenbire, atlar başlarını kaldırıp kulaklarını diktiler, sonra gevşeyip uykularına döndüler. Önce duruma dikkat etmeden konuşmayı sürdürdük. Birkaç dakika geçti. Olentyev'e bir soru sordum, cevap alamayınca dönüp baktım. Elini gözlerini ateşin ışığına karşı perdelemek için kaldırmış olarak ayaklanmış, karanlığa bakıyordu.

“Ne oldu?” diye sordum.

“Dağın yan tarafından aşağı inen biri var,” diye fısıldadı.

Etrafımızdaki mutlak, soğuk bir sonbahar gecesi bir ormana hâkim olan cinsten sessizlik, birdenbire yukarıdan yağmur gibi yağan çakıllar yüzünden bozuldu.

Olentyev, “Ayı bu,” diye soluyarak tüfeğini kaptı.

Karanlıktan, “Ateş etme! Ayı yok!” diye bir ses geldi, bir iki dakika içinde de bir adam, gölgelerden çıkarak ateşimizin ışığına adım attı.

Geyik derisi bir ceket ve pantolon giymişti. Başını, bir çeşit saç bandı süslüyordu. Ayaklarına untalar³ geçirmişti, büyük bir sırt çantası, eski moda kırma bir tüfek, bir de elde yapılmış saçma torbası taşıyordu.

“Merhaba yüzbaşı,” dedi bana dönerek.

Tüfeğini bir ağaca dayadı, sırt çantasını omzundan indirip ateşin yanına çömelerek, alnındaki teri gömleğinin koluyla kuruladı. Kırk beş yaşlarında, orta boylu, sağlam yapılı bir adamdı, görünüşünden gücünün kuvvetinin yerinde olduğu anlaşılıyordu. Güneş yanığı yüzü tipik yerli özelliklerini taşıyordu, elmacık kemikleri belirgin, burnu küçük, gözleri Moğol biçimli, sağlam dişlerle dolu ağzı büyüktü. Kestane rengi ince favorileri üst dudağının yanlarına kadar uzanıyor, küçük, kızılımsı bir sakal çenesini saklıyordu. En dikkat çekici

³ Geyik veya ceylan derisinden yapılan, o bölgenin yerlilerine özgü ayakkabı.

yanı gözleriydi. Koyu gri, sakın, dürüst, iyi huylu ve bir şekilde saf gözlerdi bunlar, ama aynı zamanda da kararlı bir gücün belirtilerini taşıyorlardı.

Yabancı, biz onu tepeden tırnağa incelerken alçakgönüllülikle başka tarafa baktı. Bir tütün kesesi çıkarıp piposunu doldurarak yaktı. Adamı sorguya çekmemek için kendimi tutarak, ona yemek teklif ettim. Tayganın âdetleri böyleydi.

“Sağolasın, yüzbaşım,” dedi. “Açım. Bütün gün bir şey yemedim.”

Adam yerken, ben de onu incelemeye devam ettim. Belli ki avcıydı; kaba elleri yara izleriyle doluydu. Yüzünde de, daha derin olmak üzere benzer izler vardı, biri alnında, öteki de yanağının kulağa yakın kısmında. Yabancı saç bandını çıkardı, karışık, gür sarı saçları ortaya çıktı. Pek konuşmayan bir adamdı. Sabırlı davranmak doğasında olmayan Olentyev, artık bu sessizliğe dayanamayarak, “Koreli misin yoksa Çinli mi?” diye sordu.

“Nani’yim⁴,” dedi adam kısaca.

“Avcı mısın?” diye sordum.

“Evet,” dedi. “Avcıyım ya. Başka iş bilmem. Yalnız avcılık.”

“Evin nerede?” diye devam etti Olentyev.

“Evim yok. Hep dağda yaşar. Ateş yakar, çadır kurar, uyur. Avcının evi olmaz.”

Sonra bize bütün gün geyik peşinde koştuğunu, dişi bir geyiği yaraladığını ama bunu ancak hafifçe yapabildiğini anlattı. Yaralı geyiği takip ederken, bizim izlerimize rastlamıştı, o sayede de bu küçük vadiye ulaşmıştı işte. Alacakaranlıktan sonra ateşimizi görüp yanımıza gelmişti.

⁴ Rusya’nın doğusunda ve Çin’de yaşayan bir halk.

“Sessizce geldim,” dedi. “Dağlarda nasıl insanlarla karşılaşacağın hiç belli olmaz. Sonra yüzbaşıyla askerleri gördüm, korkmaya gerek olmadığını anladım.”

“Adın ne?” diye sordum yabancıya.

“Dersu Uzala,” diye cevap verdi.

Adam beni büyülemişti. Alışılmadık bir havası vardı. Basit cümlelerle, alçak sesle konuşuyordu, davranışları alçakgönüllü ve çekingenceydi ama yaltaklanır tavırları yoktu. Sohbetimiz akıp gitti. Bana kendinden bahsetti, konuştuğça da daha hoşlanılabilir bir insan haline geldi. Hayatını taygada geçirmiş, ilkel bir avcı. Hayatını tüfeğiyle kazanıyor, ele geçirdiği avları tütün, kurşun ve barut karşılığında Çinlilerle değiş tokuş ediyordu. Acayip tüfeğini babasından miras almıştı. Elli üç yaşında olduğunu, hayatında hiç evi olmadığını, hep açık havada yaşadığını, kış aylarında huş ağacı kabuklarından kendisine bir yurt yaptığını söyledi. İlk çocukluk günlerinin anıları, bir nehir kenarına, ilkel bir avcı kulübesine, annesiyle babasına ve kız kardeşine kadar uzanıyordu.

Sözlerini, “Hepsi uzun süre önce öldüler,” diyerek bitirip sessizliğe gömüldüyse de, kısa süre sonra hikâyesine devam etti. “Bir karım, kızım ve oğlum vardı. Çiçekten öldüler. Şimdi yalnızım.”

Yüzü üzüntü doluydu. Onu teselli etmek istedim ama sözlerim ailesinden, tek avuntu kaynağından mahrum kalmış bu yaşlı, yalnız adam için ne ifade ederdi ki? Adam bir şey söylemedi, başını göğsüne eğdi. İçim acıdı. Onun yeni bir tüfek sahibi olmaktan muhtemelen hoşlanacağını düşünerek, kendi tüfeğimle onun eski moda tüfeğini değiştirmeyi teklif ettim ama bunu kabul etmedi. Tüfeğinin hatırası vardı, kendisi o tüfeğe alışkındı ve tüfek de gerçekten harika bir silahtı. Elini uzatıp tüfeğin gövdesini sevgiyle okşadı.

Gökyüzündeki yıldızlar, gece boyunca kat edecekleri mesafenin büyük kısmını tamamlamışlardı, vakit gece yarısını epey geçiyordu. Biz kamp ateşinin çevresinde oturup sohbet ederken, saatler saatleri kovaladı. Çoğunlukla Dersu konuşuyordu. Onu samimi bir zevkle dinliyordum. Bana av tecrübelerini, kaplanlarla karşılaşmalarını (insanlar kaplanlara ateş etmemeliydi, çünkü bu hayvanlar ginsengi kötü insanlarda koruyan tanrılardı) anlattı, ruhlardan, sel baskınlarından ve bir sürü başka şeyden söz etti.

Pek çok tayga seferinden birisi sırasında bir kaplanın saldırısına uğramış ve çok kötü biçimde yaralanmıştı. Karısı, yüz yetmiş kilometreden fazla yolu aşarak günlerce aramıştı onu, sonunda da kan kaybından zayıf düşmüş halde bulmuştu. Dersu iyileşene kadar ava karısı çıkmıştı.

Sonra ona, kamp yaptığımız yeri sordum. Buranın Lefu'nın kaynağına yakın olduğunu ve ertesi gün avcı kulübelerinin ilkini bulabileceğimizi söyledi.

Yol arkadaşlarımızdan birisi uyanıp şaşkın gözlerle bize baktı, bir şeyler mırıldanıp gülümseyerek yeniden uykuya daldı.

Göz kırpan yıldızların birbiri ardına hızla yükseldiği noktadan yeni bir şafak yavaş yavaş doğuyordu. Ortama ağırbaşlı bir sessizlik çöktü, yoğun bir çiy tabakası her yeri kapladı. Havanın güzel olacağının kesin işaretiydi bu. Anlaşılan doğa dinleniyordu.

Bir saat sonra, ufkun doğusu kızıla boyandı. Saatime baktım. Altı olmuştu. Aşçıyı uyandırma vakti. Omzundan tutup salladım. Adam oturdu, gözlerini kamp ateşinin parlak alevlerinden kaçırarak yüzünü çarpıtıp gerindi. Sonra Dersu'yu fark edip, gülümseyerek mırıldandı. "Şu işe bak. Bir yabancı!" Çizmelerini giydi.

Karanlık gökyüzü önce maviye, sonra griye dönüyordu. Gece gölgeleri çalılıklara ve çukurlara doğru çekiliyordu. Kampımız kısa sürede arı kovanı kadar işlek bir hale gelmişti; adamlar birbirleriyle konuşuyor, atlar uykularından uyanırdırılıyordu. Yakınlardaki bir kaya oyuğunda bir kuş ortalığı ayağa kaldırarak öttü, akarsuyun ileri kısmından bir başkası cıvıldayarak ona katıldı. Bir ağaçkakanın çığlığı, bir başkasının kesik kesik şarkısı duyuldu.

Tayga uyanıyordu. Her geçen dakika ortalık daha da aydınlanırken, dağların arkasından birdenbire fışkıran capcanlı güneş ışınları bütün ormanı ışığa boğdu. Kampımız yeni bir görünüme büründü. Ateşin yerinde bir kül yığını vardı, alevler sönüp gitmişti. Yere boş tenekeler saçılmıştı. Çadırlarımızı ayakta tutmuş olan direkler hâlâ toprakta çakılıydı, üstünde uyuduğumuz çimenler ise ezilip yamyassı olmuşlardı.

YABANDOMUZU AVI

Kahvaltıdan sonra adamlarım hayvanları eyerlediler. Dersu da çantasını sırtına vurdu, kırma tüfeğiyle saçma torbasını aldı. Birkaç dakika içinde küçük taburumuz kampı terk ediyordu. Dersu da bizimle birlikte geldi.

Takip ettiğimiz koyak, uzun ve dolambaçlıydı. Sağdan soldan gelen başka geçitlerle birleşiyor, hepsinde sular gürültüyle çağılıyordu. Koyak yavaş yavaş genişleyerek bir vadiye dönüşüyordu. Ağaçların üzerinde zamanın yıprattığı işaretler vardı, onları takip ederek bir patikaya ulaştık. Nani, ayaklarının bastığı yerlere dikkatle bakarak bizden önde yürüyor, zaman zaman eğilip parmaklarıyla yaprakları karıştırıyordu.

“Ne oldu?” diye sordum.

Dersu, bir patika üstünde olduğumuzu, yolun eski samur tuzaklarına doğru gittiğini, yalnız bir avcının birkaç gün önce bu yoldan geçtiğini ve bu avcının büyük ihtimalle Çinli olduğunu açıkladı.

Söyledikleri bizi şaşırtmıştı. Güvensizliğimizi sezen Dersu,

“Görmüyor musunuz? Baksanıza!” diye bağırdı.

Kanıtları o kadar kesindi ki, bütün kuşkularım buhar olup uçu. Her şey çok açık, çok basitti, neden bir şey fark etmemiş olduğuma şaşıtm. Bir kere, patikada toynak izi yoktu, yolun iki tarafındaki dallar temizlenmemişti, sırtlarındaki yükler durmadan ağaçlara sürtünen atlarımız güçlükle ilerleyebiliyorlardı. Dönemeçler o kadar keskindi ki, hayvanlar dönemiyordu. Yolumuzu uzatmak zorunda kalıyorduk. Küçük akarsuların üzerinde kütükler vardı, patika suyun içinde hiçbir yere

gitmiyordu, rüzgârın devirdiği ağaçlar temizlenmemişti. Adamlar rahat ilerliyordu ama atlar kütüklerin etrafından dolaşmaya mecburdu. Bütün bunlar gösteriyordu ki, bu patika yük hayvanlarının geçmesi için değildi.

Dersu, “Buradan uzun süre önce bir adam geçmiş,” dedi. “O geçtikten sonra yağmur yağmış.” Son yağmurdan bu yana kaç gün geçtiğini saydı.

İki saat boyunca patikada ilerledik. İğne yapraklı ağaçlar yerlerini yavaş yavaş akkavaklara, çınarlara, kavaklara, huşlara ve ıhlamur ağaçlarına bıraktı. İkinci bir mola vermek üzereydim ama Dersu bir süre daha yola devam etmemizi tavsiye etti.

“İyi kamp bulacağız,” diyerek, çıplak kalmış ağaçları işaret etti.

Ne demek istediğini anladım. Birisi, yakınlarda bir yerde bir barınak inşa etmek için ağaç kabuklarını kullanmıştı. Adımlarımızı sıklaştırdık ve on dakika içerisinde görünüşe göre avcılar veya ginseng toplayıcıları tarafından kurulmuş olan bir barakaya geldik. Yeni tanıdığımız, barakayı inceledikten sonra, patikadan birkaç gün önce geçmiş olan Çinlinin burada bir gece geçirmiş olduğunu söyledi. Çıkarımlarını desteklemek üzere, yağmurla ıslanmış küller, otlardan hazırlanmış bir yatakla, kulübede bırakılmış daba⁵ dizlikler vardı. Dersu’nun olağandışı bir yaratık, bir yol bulucu olduğunu o zaman anladım. Düşüncelerim, vahşi yaşam hikâyeleri yazan Fenimore Cooper’la Mayne Reid’e kaydı.

Atları beslemek gerekiyordu. Adamlar onlarla ilgilenirken, ben de muazzam büyüklükte bir Sibiryâ sedirinin gölgesine çekilip anında uykuya daldım. Olentyev, iki saat kada sonra uyandırdı beni. Dersu’nun odun kesip barakaya yığmış ve huş ağacı kabukları toplamış olduğunu fark ettim.

⁵ Çinlilerin kullandığı dayanıklı mavi kumaş.

Barakayı yakmak istediği izlenimine kapılmıştım. Onu bu fikirden vazgeçirmeye çalıştım ama Dersu bana cevap vermek yerine bir tutam tuzla, bir avuç pirinç istedi. Bunları ne yapacağını merak ederek, adamlarıma ona istediklerini vermelerini söyledim. Nani, birkaç kibriti dikkatle huş ağacı kabuğuna sararak bir paket yaptı, tuz ve pirinci de ayrı paketler olarak sardı. Sonra hepsini barakaya astı, çatıda serili dalları düzeltti ve yola çıkmaya hazır oldu.

“Buraya dönmeyi düşünüyorsun herhalde?” diye sordum.

Dersu başını olumsuz anlamda salladı. O zaman kibritleri, tuzu ve pirinci neden orada bıraktığını sordum.

“Başka adam gelirse,” diye cevap verdi. “baraka, yakacak, kibrit var, yiyecek var. Ölmek yok!”

Şaşkına dönmüştüm. Nani, asla görmeyeceği, odunu kimin kestiğini, yiyeceği kimin bıraktığını asla bilmeyecek bir yabancı için endişeleniyordu. Biz bir kamptan ayrılırken adamlarımın kullanılmış ağaç kabuklarını ve dallarını her zaman yaktıklarını hatırladım. Bunu kötü niyetle yapmıyorlardı elbette, yakmanın zevki hoşlarına gidiyordu, o kadar. Ben de onlara hiçbir zaman engel olmamıştım. Bu vahşi, bizden çok daha insancıl bir adamdı.

Olentyev yanıma yaklaşarak, “Atlar hazır! Gitme vakti,” dedi.

Daldığım düşüncelerden sıyrıldım.

“Evet, gitme vakti geldi de geçiyor,”

“Marş marş!” dedim askerlere ve patikada önlerine düştüm.

Gece yaklaşırken, iki akarsuyun birleştiği bir noktaya geldik. Burası Lefu’nun kaynağıydı. Akşam yemeğimizi yedikten kısa bir süre sonra yattım ve anında uykuya daldım. Ertesi gün uyandığımda, adamlar çoktan kalkmışlardı. Atların

eyerlenmesini emrettim, adamlarım yüklerle uğraşırken, ben de çizim tahtamı alıp, yanımda Dersu'yla önden ilerledim.

Vadi batıya doğru dönüyordu. Sol tarafta dik yamaçlar, sağdaysa düzlükler vardı. Patika, yürüdüğümüz her kilometrede iyileşiyordu. Baltayla devrilmiş bir ağaca rastladık. Dersu gövdeyi inceleyip, ağacın iki kişi tarafından, baharda kesilmiş olduğunu söyledi.

“Biri uzun boyluymuş, baltası da kütmüş. Öteki kısa boylu, baltası keskin.”

Taygada, bu orman adamının bilmediği hiçbir sır yoktu. Dersu, olup biten her şeyi gerçek bir kâhin gibi açıklıyordu. Bundan sonra daha gözlemci olmaya, izleri ve işaretleri okumaya çalışmaya karar verdim. İnsan eliyle kesilmiş bir ağacın kütüğüne daha rastladık. Reçineye bulanmış kıymıklar gövdenin etrafına dağılmıştı. Birisinin ateş yakmak için oduna ihtiyaç duyduğu sonucuna vardım. Bu manzarada başka bir şey göremiyordum.

Nani, düşüncelerime cevap verir gibi, “Yakında ev,” dedi.

Gerçekten de kısa süre sonra kabukları soyulmuş ağaçlar görmeye başladık ve yaklaşık iki yüz metre kadar uzakta, bir açıklığın ortasında, nehir kenarında duran bir avcı kulübesi gördük. Kurutulmuş çamurdan duvarları, ağaç kabuğundan çatısı olan, küçük bir yapıydı; kapısı dışarıdan bir kazıkla desteklenmişti. Buna bakarak, kulübede kimsenin yaşamadığına karar verdim. Yan tarafta, yabani domuzların delice eşelemiş olduğu küçük bir sebze tarhı, solda da güneye bakan ahşap bir mihrap vardı.

Barakanın içi, kaba saba döşenmişti. Boruları, Çin usulü k'anglara⁶ uzanan alçak şömineye yerleştirilmiş demir bir

⁶ Çin'in kuzeyinde ve Mançurya'da, uyumak için hazırlanmış ve altında yanan ateşle ısınan platform.

kazan, iki-üç yalak, tahta bir kova, demir bir bıçak, metal bir kaşık, kazanı yıkamak için bir fırça, iki tozlu şişe, birkaç parça paçavra, bir-iki tabure, bir kandil ve yere dağılmış kürk parçaları.

Kulübeden Lefu'ya doğru giden üç patika vardı. Birisi bizim geldiğimiz yoldu, öteki doğudaki tepelere, üçüncüsü de batıya doğru gidiyordu. Bir sürü toynak iziyle dolu olan sonuncusunun diğer ikisinden daha sık kullanıldığı açıktı. O yol boyunca yürüdük. Askerler atların dizginlerini gevşek bırakıp yolu hayvanların seçmesine izin verdiler. Akıllı hayvanlar olan atlar, yüklerini yukarıdan sarkan dallara sürtmekten kaçınarak, bataklık bölgelere ayak basmadan, taşlara rastladıklarında bütün ağırlıklarını vermeden önce deneme yaparak ilerlediler. Sırtlarında ağır yüklerle taygada ilerlemeye alışkın olan bölge atlarına has bir özellikti bu.

Yaklaşık altı kilometre sonra, Çinlilerin Tudsing adını verdikleri dağın eteğinde, nehrin sağ kıyısında bulunan köylü kulübeleri çıktı karşımıza.

Silahlı birliğimizin beklenmedik gelişi Çinileri korkuttu ama Dersu onları yatıştırdı.

Bölgedeki Çinliler fazla bir çiftçilik yapmazlar. Ava çıkmayı ve tuzak kurmayı tercih ederler. Burada da, işlenmiş arazileri kulübelerin hemen yanındaydı, buğday, akdarı ve mısır yetiştiriyorlardı. Dağlardan sürü halinde gelip tarlalarını mahveden yaban domuzlarından şikâyet ediyorlardı. Sebzeleri olgunlaşmalarından çok önce toplamaları gerekiyordu, neyse ki şimdi meşeler palamut dökmeye başlamıştı da, domuzlar palamutlara yönelmişti.

Güneş yükselmişti. Etrafı incelemek için Tudsing'e tırmanmaya karar verdim. Dersu da benimle geldi. Yanımıza silahlarımızdan başka bir şey almamıştık.

Ağaçlar yapraklarını döküyordu ve taygada görüş alanı genişlemişti. Sadece meşeler, pırıltısını kaybetmiş ve yarı yarıya kurumuş olsa da hâlâ tepeden tırnağa süsleriyle donanmış durumdaydılar.

Dağ dikti. İki defa nefes almak için mola vererek tırmanışımıza devam ettik.

Etrafımızdaki topraklar çok çiğnenmişti. Dersu arada sırada durup izleri inceliyor, onlara yol açan hayvanların yaşlarını ve büyüklüklerini belirtiyordu. Topal bir yaban domuzunun ayak izlerini buldu, iki domuzun kavga ettikleri bir yeri gösterdi. Bütün bunları nasıl anladığını açıklayınca, ben de zihnimde her şeyi bütün açıklığıyla gördüm. Bu türden işaretlere neden daha önce hiç dikkat etmemiş olduğumu merak ettim.

“Bak, yüzbaşım,” dedi Dersu, su yatağının karşı tarafını işaret ederek. “Şu ne?”

Karanlık bir nokta gördüm. Bunun bir bulut gölgesi olduğunu düşündüm, fikrimi yüksek sesle de söyledim. Dersu gülerek gökyüzünü işaret etti. Yukarıda tek bir bulut bile yoktu. Bir-iki dakika sonra karanlık leke biçim değiştirdi ve yan tarafa doğru hareket etti.

“Ee, ne bu?” diye sordum.

“Anlamak yoksa sende,” diye cevap verdi Dersu, “gidip bakalım.”

İnişe başladık. Kısa süre sonra, lekenin bize doğru gelmekte olduğunu fark ettim. On dakika kadar sonra Nani durup bir taşın üzerine oturdu, bana da aynısını yapmam için eliyle işaret etti.

“Burada beklemek lâzım,” diye fısıldadı. “Kıpırdamak yok, konuşmak yok.”

Bekledik. Leke kısa süre sonra tekrar ortaya çıktı. Boyutları büyümüştü. Artık sürekli yer değiştiren bir canlı topluluğuyla karşı karşıya olduğumuzu görebiliyordum.

“Yaban domuzları!” diye bağırdım.

Yüzden fazla domuz vardı. Bazıları sürüden ayrılıyor, ayrılır ayrılmaz da geri dönüyordu. Aradan fazla zaman geçmeden, hayvanları da tek tek seçebilir olduk.

Dersu fısıltıyla, “Çok büyük bir adam,” dedi.

Hangi adamdan bahsettiğini anlayamayarak, soru sorar gibi bir ifadeyle yüzüne baktım.

Sürünün ortasındaki bir yaban domuzu, bir dağ gibi diğerlerine tepeden bakıyordu. Hayvanlar her geçen dakika daha da yaklaşıyorlardı. Kuru yaprakların yüzlerce toynak tarafından ezilirken çıkarttığı sesleri, dalların kırılışını, yaban domuzlarının ani bağırtılarını, dişilerin homurtularını ve yavruların ciyaklamalarını duyabiliyorduk.

“Büyük adam yakına gelmeyecek,” dedi Dersu, ne demek istediğini yine anlayamadım.

Dev domuz, sürünün ortasındaydı. Hayvanların çoğu değişik yönlere gidiyor, bir çoğu da büyük domuzdan epey uzakta ilerliyorlardı. Birkaçı bir taş atımı kadar yakınımıza geldi ama büyük domuz atış menzilimizin dışındaydı. Kıpırdamadan oturduk. En yakınımızdaki domuzlardan biri burnunu havaya kaldırdı, ağzında bir şeyler çiğniyordu. Kocaman kafası, dikilmiş kulakları, vahşi gözleri, uzun, durmadan kıpırdayan burnu, beyaz uzun dişleri bugün bile hafızamdadır. Hayvan olduğu yerde donup kaldı, ağzındakileri çiğnemeyi bırakıp delici bakışlı küçük gözlerini bize dikti. Tehlikenin farkına varmıştı, keskin bir çığlık kopardı. Sürü döndü ve büyük bir gürültüyle ve homurtular çıkararak aksi yöne doğru gitmeye başladı. Tam o anda bir tüfek sesi yankılandı, hayvanlardan birisi yere yuvarlandı. Dersu’nun elindeki

tüfekten dumanlar tütüyordu. Domuzlar kaçışırken kırılan dalların çıtırtısı duyuldu, sonra sessizlik çöktü.

Ussuri yaban domuzunun ağırlığı üç yüz kiloya kadar çıkabilir, uzunluğu iki metre civarında, boyu da yaklaşık bir metredir. Hareketli ve güçlü hayvanlardır, görüşleri ve işitme güçleri kusursuz, koku alma duyuları gelişmiştir. Yaralanınca, tehlikeli olurlar. Yaralı bir domuzun peşinden giderken dikkati elden bırakan akılsız avcının, vay haline. Domuz olduğu yere yatarak takipçisini bekler. Onu gördüğü anda da öyle bir hızla saldırır ki, avcı genellikle tüfeğini kaldırmaya bile fırsat bulamaz.

Dersu'nun öldürdüğü yaban domuzu, iki yaşlarında bir dişiydi. Neden büyük domuza nişan almadığını sordum.

“Büyük adam,” dedi. “Eti güzel değil. Kötü kokar.”

Yaban domuzlarından neden “adam” diye bahsettiğini sordum.

“İnsana benzerler,” dedi Dersu. “Dış görünüş farklı, o kadar. Kumaz olabilirler, sinirlenebilirler, her şeyi yapabilirler. İnsan gibi.”

Orman adamının görüşleri belli ki hayvansıydı. Çevre-sindeki yaratıklara insani özellikler atfediyordu.

Dersu çabucak domuzun derisini yüzdü, hayvanı omzuna vurdu, bir saat uzaktaki kampımıza dönüş yoluna koyulduk.

Çin kulübeleri, sıkışık ve dumanlıydı, o yüzden yatağımı açık havaya, Dersu'nun yanına serdim.

Dersu gökyüzüne bakarak, “Bence, “dedi, “gece sıcak olacak ama yarın yağmur geliyor.”

3 KORE KÖYÜNDE

Diğerlerinden daha geç uyandım. Hava kapalıydı. Askerler yükleri yağmurdan korumak için tedbir alırken, Dersu, “Aceleye gerek yok,” dedi. “Hava bütün gün güzel olacak, yağmur ancak akşama.”

Neden böyle düşündüğünü sordum.

“Kendin bak,” diye cevapladı Nani. “Küçük kuşar etrafta geziniyor, oynuyor, besleniyor. Yağmur yağacak olsaydı yerlerinden kıpırdamazlardı.”

Yağmurdan önce genellikle çöken sessizliği düşündüm. O anda durum son derece farklıydı, bütün orman canlılıkla kaynaşıyordu. Ağaçkakanlar, alakargalar, ipekkuyruklar her tarafta ötüyor, geveze sıvacıkuşu neşeyle şakıyordu.

Çinlilere yolu sorup öğrendikten sonra yürümeye başladık.

Tatianshan Dağları’nın ötesinde, Leiu Vadisi yayılıyordu. Vadinin, yaklaşık üç kilometre genişliğindeki bu kısmında nüfus yoğunluğu çok düşüktü.

Saat iki sularında, Nikolayevka köyüne geldik. Kısaca dinlendikten sonra, Olentyev’e yulaf satın alıp atları beslemesini söyledim. Ben de Dersu ile birlikte ileriye bir göz atacaktım. Küçük taburumun geceyi geçirmesi için bir yer bulacağımı umduğum yakındaki Kore köyüne varmak için sabırsızlanıyordum.

Bulutlu sonbahar günlerinde hava erken kararır. Saat beş civarında yağmur çiselemeye başladı, biz de adımlarımızı sıklaştırdık. Kısa süre sonra bir yol ayrımına geldik. Bir kol ırmak boyunca ilerliyor, diğeri de dağlara doğru gidiyordu. Biz

ikincisini seçtik, ilerlerken de çeşitli yönlerle doğru giden kesişen yollar gördük.

Köye ulaştığımızda hava adamakıllı kararmıştı.

O sırada taburumuz da yol ayrımına gelmişti. Ne tarafa gideceklerini bilemedikleri için havaya ateş açtılar. Yanlış tarafa gideceklerinden korkarak, işaretlerine cevap verdim. En yakındaki kulübede ani bir bağırışma oldu, kulübenin penceresinden bir el ateş edildi, ikinci ve üçüncü atışlar da ilkinin takip etti. Bir dakika içinde, bütün köy kurşun sesleriyle dolmuştu. Kafam karıştı. Yağmur, bağırış ve silah sesleri beni şaşkına çevirmişti. Ne olmuştu? Bütün bu karışıklık neydi? Sonra kulübelerin birinde bir ışık belirdi, bir Koreli bir elinde gaz lambası, öbüründe eski moda bir tüfekte dışarı çıkıp bize doğru koşmaya başladı. Bağırarak kendi dilinde bir şeyler söylüyordu. Biz de ona doğru koştuk. Gaz lambasının titrek, kırmızımsı alevi çamur birikintisinden çamur birikintisine sıçrayıp, adamın korku dolu yüzünü aydınlattı. Koreli bizi görünce lambayı yere attı, Dersu'ya yakın mesafeden bir el ateş edip koşarak kaçtı. Dökülen gazyağı, yerde dumanlı bir alevle parlıyordu.

“Yaralandın mı?” diye sordum endişeyle.

“Hayır,” diyerek, lambayı yerden almak için eğildi.

Köyden açılan ateşin onu hedef aldığını görebiliyordum ama Dersu dimdik doğrulup elini sallayarak, Korelilere bir şeyler bağırdı.

Silah seslerini duymuş olan Olentyev, haydutların veya Çinli kanun kaçaklarının saldırısına uğradığımızı zannetmişti. Atları, adamların ikisile birlikte geride bırakıp, diğerlerini yanına alarak yardımımıza koştu. En yakındaki kulübeden açılan ateş sonunda durdu, Dersu kulübedekilerle pazarlığa girişti. Adamlar bize kapıyı açmadılar. Ne söylersek söyle-

yelim faydası yoktu. Küfür ediyor ve tekrar ateş açma tehdidi savuruyorlardı.

Çadırlarımızı nehir kıyısında kurup orada bir ateş yakmaktan başka çaremiz yoktu. Köyden biraz uzakta, Korelilerin kış için kestiği odunların duvar boyunca yığılı olduğu bir kulübe vardı. Köydeki ateş saatlerce sürdü. Kıyıdaki kulübeler, gece boyunca ateş ettiler. Koreliler bile bunun sebebini bilmiyorlardı. Adamlarım ağır küfürler ediyor, gülüyorlardı.

Ertesi günün tamamını dinlenerek geçirdik. Adamlara eyerleri çözüp yükleri indirmeleri, eşyaları ateşte kurutmaları ve tüfekleri temizlemeleri söylenmişti.

Yağmur kesilmişti. Kuzeyden gelen soğuk bir rüzgâr bulutları dağıttı, güneş yüzünü gösterdi.

Köye bir bakmaya gittim.

Bir gece öncenin ateşinden sonra insan Korelilerin kampımıza gelerek kime ateş ettiklerine bakmalarını bekliyordum ama böyle bir şey olmadı. Yakındaki bir kulübeden, uçuşan kollu beyaz ceketler, dolgulu kumaştan beyaz pantolonlar ve ip tabanlı sandaletler giymiş iki kadın çıktı. Yanımızdan geçerken bize bakmadılar bile. Başka bir kulübenin yanında yaşlı bir adam oturuyor, ip eğiriyordu. Yanına yaklaştığımda başını kaldırıp bana baktı ama bomboş yüzünde, en ufak bir şaşkınlık veya merak ifadesi görünmüyordu. Bir kadın bize doğru geliyordu. Beyaz bir etekle beyaz bir bluz giymişti, göğsü çıplaktı. Başının üstünde toprak bir su testisi taşıyordu, gözlerini yere sabitlemişti. Aynı hizaya geldiğimizde bize yol vermedi, gözlerini de yerden kaldırmadı. Nereye gidersem gideyim, Korelilere özgü o taş gibi kayıtsızlıkla karşılaşıyordum. Kore'ye akıllıca bir biçimde takılmış "Sabah Aksiliklerinin Diyarı" ismini hatırladım. Koreliler, tarlalarının ortasına kurdukları çiftlik evlerinde yaşarlardı. Yaşadıkları

yerler, birbirinden uzak olurdu. Küçük bir Kore köyünün birkaç kilometrekarelik alana yayılmasının sebebi de buydu.

Geri dönerken, kulübelere birine girdim. İnce duvarlar, kille sıvanmıştı. Delikli kâğıttan pencereleri olan üç kapı vardı. Piramit biçimli saz çatı, örgü örgüydü.

Evde, daha önce su testisini kafasında taşıyarak yanımızdan geçmiş olan kadını tanıdım. Kadın çömelmiş, bir kazanın içine tahta bir kepçeyle su doldurmakla meşguldü. Bu işi sakın sakın yapıyor, suyu tuhaf bir biçimde elinin üstünden sağ tarafa doğru döküyordu. Bana kayıtsızca bakıp, tek bir kelime etmeden işine devam etti. Elli yaşlarında bir adam, pipo içerek k'angda oturuyordu. Yerinden kıpırdamadı, selâmıma karşılık da vermedi. Orada bir dakika kadar dikildim, sonra ayrıldım.

Yemekten sonra, etrafı keşfe çıktım. İki saat kadar gezindikten sonra, nehir kıyısına geri döndüm.

Akşam yaklaşmıştı, uçuk pembe bulutlar gökyüzünde yavaş yavaş ilerliyorlardı. Batan güneşin ışınlarıyla aydınlanan uzaktaki dağlar, morumsu bir ton almışlardı. Yapraklarını dökmüş olan ağaçlar, monoton bir grilikteydi. Kore köyünde, ağırbaşlı bir sessizlik hüküm sürüyordu. Uzun bacalardan beyaz duman demetleri yükseliyor, serin akşam havasında hemen dağılıyorlardı. Köylülerin beyaz şekilleri patikalarda geziniyordu. Nehrin kıyısında, ileride bir yerdeki ateş, kampımızın yerini belirtiyordu.

Kampa döndüğümde alacakaranlık çökmüştü. Nehrin kararmış suları, ateşimizin alevleriyle, yukarıda göz kırpan yıldızları yansıtıyordu. Askerler ateşin çevresinde oturuyordu. İçlerinden birisi bir hikâyeye anlatıyor, ötekiler de kahkahalarla dinliyorlardı.

Aşçı, "Yemek hazır!" diye seslenince, kahkahalar anında kesildi.

Akşam yemeğinden sonra ateşin yanına oturup, gözlemlerimi günlüğüme yazmaya başladım. Dersu sırt çantasını karıştırıp duruyor, bir yandan da ateşi besliyordu.

“Soğuk,” dedi omuzlarımı silkerek.

“Çadırdı uyu,” diye önerdim.

“Hayır,” dedi. “Hep açık havada uyurum.”

Arkasındaki toprağa birkaç tane söğüt dalı sapladı, örtüsünü dalların üstüne gerdi, toprağın üstüne de bir koyun derisi atıp, omuzlarına deri bir ceket alarak posta oturdu, piposunu yaktı. Birkaç dakika sonra yumuşak bir horlama sesi duydum. Dersu uykuya dalmıştı. Baş göğsüne gömülmüş, ceketini omuzlarından kaymış, piposu da ağzından kucağına düşmüştü.

Nehir hafif hafif uğulduyor, köyde bir yerlerde bir köpek havlıyor, uzaktaki kulübelerin birinde bir çocuk ağlıyordu. Koyun derisi paltoma sarındım, ateşe arkamı dönüp yere kıvrılarak uykuya daldım.

Şafak sökerken uyandık. Kore tarlalarında yiyecek bulamayan atlarımız, gece dağlara doğru uzaklaşmışlardı. Adamlar onları toparlamaya giderken, aşçı da çayı hazırladı, yulaf lapası pişirdi. Askerler atlarla geri döndüğünde, ben de bütün işlerimi bitirmiştım. Saat sekizde yola çıktık.

İlerledikçe karşımıza çıkan çayırlar sıklaşıyordu. Dağlar geri çekiliyor, yerlerini fundalıklarla kaplı düz tepeli yükseltilere bırakıyorlardı.

Akşam, Dersu’yla birlikte ateşin başına oturup, Lefu nehri güzergâhımızı tartıştık. Saygın gezgin N.M. Przhevalsky’nin yazılarında o kadar güzel bir şekilde anlatılmış olan Hanka Gölü’nü ziyaret etme konusunda hevesliydim. Nani, rotamız üstünde yol bulunmaması ve bataklıkara bolca rastlanması nedeniyle, atları ve ekibimin bir kısmını geride bırakarak kayıkla gitmemizi önerdi.

Ertesi sabah, Olentyev'i ve Marchenko'yu bana eşlik etmesi için seçerek, ötekileri de bizim dönüşümüzü beklemeleri emriyle Chemigovka köyüne gönderdim. Köy muhtarının yardımlarıyla kısa sürede uygun sayılabilecek düz tabanlı bir kayık bulduk ve günün geri kalanını, kayığı yolculuğumuza hazırlayarak geçirdik.

Dersu küreklerle uğraşıyordu. Ağaç çivilerden kilitler yaptı, oturma yerlerini tamir etti, bir çift sırık buldu. Çalışmasındaki verimliliğe hayranlık duydum. Ne oyalanıyor, ne de işi uzatıyordu, hareketleri ölçülü ve yerindeydi. Belli ki hayat onu aktif ve eli çabuk olması için eğitmişti. Kulübelerden birinde ev yapımı peksimetler de bulunca, tek eksiklerimiz de tamamlanmış oldu. Çay, şeker, tuz, tahıl gevrekleri ve konserve yiyecekler olmak üzere, başka her şeyden bol bol vardı. Nani'nin tavsiyesiyle, o akşam bütün malzemelerimizi kayığa taşıyıp, geceyi nehir kıyısında geçirdik.

Gece, soğuk ve rüzgârlıydı. Büyük bir ateş yakmaya yetecek kadar odunumuz yoktu. Hepimiz üşüdük, neredeyse gözümüzü bile kırpamıyorduk. Koyun postu ceketime sarınmayı denedim ama yakıcı rüzgâr her defasında paltoyu açmayı başararak, omuzlarımı, yan tarafımı veya sırtımı dondurdurdu. Odunlar iyi cins değildi, çıtırdıyor, üstümüze kıvılcım sağanakları yağıdırıyorlardı. Dersu'nun battaniyesinde bir delik açıldı. Onun ağzının içinde kütükleri "kötü herifler," diye azarladığını duydum.

Odunların çıtırtı seslerini taklit ederek, "Ağlar gibi yanıyor," diye mırıldandı. "Buradan kovalamalı."

Ondan sonra bir şapırtı ve tıslama duydum. Yanan kütüğü nehre yuvarlamıştı. Üstüme bir mahmurluk çöktü, uykuya daldım.

Bir süre sonra uyandığımda, Dersu'nun ateşin yanında oturduğunu gördüm. Ateşi besliyordu. Alevler, rüzgâr yüzünden dört bir yana dağılıyordu. Nani'nin, koyun postu ceketimin üstüne kendi battaniyesini de örtmüş olduğunu fark ettim. Uykuya dalabilecek kadar ısınmamın sebebi buydu. Askerlerin üstüne de çadır bezini örtmüştü. Ona benim yerime yatmasını önderdim ama kabul etmedi.

“Gerek yok yüzbaşı,” dedi. “Sen uyu, ben ateşe göz kulak olurum. Kötü, çok kötü bu adam.” Odunları işaret etti.

Dersu'yu yakından tanıdıkça, daha çok seviyordum. Her gün başka bir hayran olunacak özelliğini sergiliyordu. Medeni olmayan insanlarda bencilliğin özellikle kalıtsal olduğunu, insaniyetin, insan sevgisinin ve başkalarına karşı düşünceli davranmanın Avrupalılarda bulunan özellikler olduğunu düşündüm. Anlaşılan yanılmıştım. Bu düşünceyle tekrar uykuya daldım.

LEFU'NUN ALT KISIMLARI

Dersu bizi uyandırdığında ortalık iyice aydınlanmıştı. Nani çay yapmış, etleri kızartmıştı. Kahvaltıdan sonra askerleri atlarla birlikte Chemigovka'ya gönderdim, biz de kayığı nehre indirip yolculuğumuza başladık.

Sırıklarla hız kazandırdığımız kayık, mevcut akıntıyla güzel bir şekilde ilerliyordu. Beş kilometre kadar ileride bir demiryolu köprüsüne rastlayınca, bir mola verdik. Dersu, çocukluğunda babasıyla birlikte buralara gelmiş olduğunu söyledi. Keçi avına çıkmışlardı. Çinlilerin bahsettiğini duyduğu demiryolunu daha önce görmemişti.

Demiryolu köprüsünün etrafında dağlar dimdik yükseliyordu. Kayıktan inip, etrafa bir göz atmak için en yakındaki tepeye tırmandım. Gözlerimin önüne büyüleyici bir manzara serildi. Arkamızda, doğuda, dağlar birbirini sıkıştırıyordu. Güneydeki yayvan tepelerde seyrek ormanlık alanlar vardı, kuzeydeyse otluklarla kaplı uçsuz bucaksız ovalar, göz alabilmesine uzanıyordu. Ne kadar uğraşırsam uğraşayım, ta uzaklara kadar gidip ufkun ötesinde bir yerlerde gözden kaybolan bu ovaların nerede bittiğini görmem mümkün değildi. Arazide bir esinti dolaşüyor, otlar deniz gibi kabarıp dalgalanıyordu. Hasta görünümlü huş ağaçları, zayıf düşmüş karaçamlar ve başka ağaçlar tek başlarına veya küçük kümeler halinde yükseliyorlardı. Baktığım noktadan, Lefu'nun takip ettiği yol, kıyısındaki bütün söğütler ve mürverlerle birlikte kolaylıkla görülebiliyordu.

Adamlar kayıkta oturmaktan bıkip usanmış, eklemlerini esnetmek istiyorlardı. Açık havada olmaya özlem duyuy-

yordum. Olentyev’le Marchenko kamp kurarken, biz de Dersu’yla ava çıktık.

Uzun ve sık otlar tarafından yutulmuş gibiydik. Ayaklarımızın altında, önümüzde, arkamızda, iki yanımızda otlar, başımızın üstündeyse mavi gökyüzü vardı. Bir çimen okyanusunun dibinde yürüdüğümüz hissine kapılmıştık, bir tepeye tırmanıp ovanın dört bir yanımızda uzandığını görünce bu duygu daha da yoğunlaştı. Düşünceli ve bozum olmuş bir halde tekrar otların arasına daldım, yolumuza devam ettim. İnsanın burada yolunu kaybetmesi, taygadaki kadar kolaydı. Birkaç defa yanlış yönlere saptıysak da, hatalarımızı çabucak düzelttik. Bir tepelik gördüğümde tırmanıp ileride neler olduğunu görmeye çalışıyordum. Dersu kucaklar dolusu şifalı otla pelinotu toplayıp yere yığıdı. Etrafıma bakındım ama tek görebildiğim sonsuz ot denizi oldu.

Bu sulak ovaların esas sakinleri kuşlardır. Göç mevsimiydi, binlerce kuş, irili ufaklı gruplar halinde güneye doğru kanat çırpıyordu. Kimileri maviliklere yükseliyor, kimileri aşağıya doğru dalıyor olsa da, hepsi de gökyüzüne cesaretle kafa tutan bir rahatlık içindeydi; uçuşları göğün örümcek ağlarıyla kaplanmış olduğu izlenimini yaratıyordu. Manzarayı hayranlıkla seyrettim. Kartallar, diğer kuşlardan daha yüksekte uçuyorlar, güçlü kanatlarını açarak geniş halkalar çiziyorlardı. Bazıları, neredeyse görülemeyecek kadar yukarılardaydı. Kartalların altında, yerden çok yüksekte kazlar uçuyordu. Dikkatli kuşlar, kanatlarını ağır ağır çırparak ve havayı tiz çıgıllıklarıyla doldurarak düzensiz uçuşlarla ilerliyorlardı. Onların yanında yaban kazlarıyla kuğular vardı. Şamatacı ve yorulmak bilmez ördekler, neredeyse toprağı yalayarak gürültüyle yol alıyorlardı. Kanatlarının tuhaf pır pır sesiyle kolayca tanınabilen ağır gövdeli yaban ördekleri de aralarında vardı. Onlardan da aşağıda, suyun yakınlarında binlerce

çamurcunla diğer küçük ördek türleri toplanmıştı. Şahinler zarif halkalar çiziyor, sonra gözleri av arayarak yere kilitlenmiş halde, kanatları titreyerek havada asılı kalıyorlardı. Zaman zaman yavaşlıyor, kanatlarını katlayıp baş aşağı inişe geçiyorlar, yere birkaç santim kala tekrar havalanıyorlardı. Lâtif, canlı çayırliklar kar beyazı kuş tüyleriyle doluydu. Gri martılar, alçak bataklık bölgeleri tercih ediyorlardı. Durgun su birikintileri onlar için kilometre noktası vazifesi görüyor, kuşlara yol gösteriyor gibiydi.

Mavi gökte çakan bir şimşek gibi aniden beliren iki diş geyik bizi irkiltti. Altmış adım kadar uzaktaydılar, otların arasında neredeyse tamamen gözlerden saklanmışlardı. Ancak kafalarının bir kısmını, yana doğru eğik kulaklarını görebiliyorduk. Yüz elli adım kadar koşup durdular. Ateş ettim. Patlama, suyun üzerinde çok uzaklara kadar taşındı. Binlerce kuş, yüksek çığlıklar atarak havalandılar. Ürken geyikler uzaklaştı. Dersu nişan aldı, hayvanların birisinin kafası otların arasında belirir belirmez tetiği çekti. Duman yatıştığında geyikler ortada yoktu. Nani tüfeğini doldurup, acele etmeden ilerledi. Ben de sessizce onu takip ettim. Dersu etrafına bakındı, arkasını döndü ve keskin bir açıyla ileri atıldı. Sonra geri dönüp adımlarını tekrarladı.

“Ne arıyorsun?” diye sordum.

“Geyik,” dedi.

“Kaçtılar,” diye cevap verdim.

“Hayır,” dedi Dersu kendinden emin bir tavırla. “Birini vurdum.”

Bundan şüphe duysam da, aramaya katıldım. Bana Dersu yanılıyormuş gibi geliyordu ama on dakika kadar sonra geyiği bulduk. Kurşun hayvanın kafasına saplanmıştı. Dersu geyiği omzuna vurup, yavaş yavaş yürüyerek geri dönüş yoluna koyuldu. Kampımıza hava kararırken vardık. Nehrin kena-

rındaki ağaçlar, karanlık gölgelerle yükseliyorlardı. Kamp ateşimiz, hepsi birbirine benzeyen bu ağaçların arasında parıldıyordu. Akşam havası sakın ve serindi. Yakınlarımızda bir yerlerde, bir ördek sürüsü gürültüyle suya indi, uçuşlarından amurcun olduklarını çıkardı.

Akşam yemeğinden sonra Dersu'yla Olentyev geyiğin derisini yüzdüler, ben de günlüğümü yazdım. Yazacaklarımı bitirince yatmaya çekildim ama gözlerimi ne zaman kapatsam, dalgalanan o örümcek ağı hayalimde beliriyordu. Kıpır kıpır ot denizi, uçuşan sayısız kaz ve  rdek. Sabaha karşı sonunda dalmışım.

Ertesi sabah erken kalktık, çabucak kahvaltı edip eşyalarımızı kayığa yükleyerek Lefu'da ilerlemeye başladık. Nehir dolambaçlı bir yol izliyor, dönemeçlerle akıyordu, öyle ki bazı yerlerde bu dönemeçler neredeyse bir tam tur atmış oluyordu. Nehrin  z bir yatakta aktığı nokta yoktu.

Hanka Gölü'ne yaklařtıķa, suyun akış hızı yavaşladı. Askerlerin kayığı hızlandırmak için kullandıkları sırkılar çoğunlukla nehrin dibine takılıyor, adamların elinden kutruluyordu. Lefu'nun derinliği sürekli değişiyordu. Kayığımız sık sık kum tepeciklerinin yanından dolanıyor, sonra sırkıların dibe değmediği derin yerlere geliyordu.

Kıyılara yakın yerlerde nehrin dibi güvenliydi ama kıyıdan birkaç metre ötede bataklık haline geliyordu. Akşam yaklaşırken, Chernigovka Nehri'nin yakınlarına vardık ve nehri ince bir akarsudan ayıran dar bir adacıkta kamp kurduk.

O gün etrafta çok fazla sayıda kuş vardı. Olentyev'in vurduğu birkaç  rdekle, mükellef bir yemek yedik. Karanlık çöktükten sonra kuşlar uuşmayı kestiler. Ortalığa derin bir sessizlik hâkim oldu. Bozkırda hiç bir yaşam belirtisi yoktu ama bütün g ller, gölcükler, hatta su birikintileri uyuyan kuğu, kaz, ördek ve diğer su kuşlarından oluşan sürülerle doluydu.

Marchenko'yla Olentyev uyudular, Dersu'yla ben de, âdet edindiğimiz üzere ateşin başında sohbet ettik. Ateşin üstünde unutulmuş çaydanlık, sohbetimizi can sıkıcı bir tıslamayla bölünce, Dersu onu alevlerin göbeğinden uzağa çekti ama çaydanlık şarkı söylemeye devam etti. Dersu onu biraz daha ileri itince, şarkısını daha hafif bir tıslamaya çevirdi.

“Nasıl da zırlıyor,” dedi Dersu bezginlikle. “Kötü adam!” Ayağa fırlayıp, kaynayan suyu yere döktü.

Şaşkınlıkla, “Neden ona adam diyorsun?” diye sordum.

“Su insandır,” dedi Dersu kısaca. “Ağlayabilir, sızlanabilir, oyun da oynayabilir.”

Dünyaya bakış açısı hakkında uzun uzun bilgi verdi. Suda canlı bir güç vardır, dedi. Suyun sakın akışını da, seller sıradaki öfkesini ve kükremlerini de görmüştü.

“Bak,” dedi ateşi göstererek. “O da insan gibi.”

Gözlerimi ateşe çevirdim. Odunlar çıtırdıyor, kıvılcımlar saçıyordu. Önce uzun, sonra kısa alevden diller yükseliyordu; ateş bir an parlak oluyor, onu takip eden anda ölgünleşiyordu; yanmış odunlar şatolara, mağaralara benzeyen biçimlere bürünüyor, sonra onların yerini başkaları alıyordu. Ben “yaşayan ateşe” bakarken, Dersu da konuşmadan oturdu.

Ertesi gün hepimiz erkenden uyandık. Tüylü krallık, şafak sökerken kanatlanıp, hiç de ilâhi olmayan bir şamatayla güneye doğru uçuşa geçmişti. Önce kazlar uyanmış, kuğular, ördekler ve diğer göçmenler de sırayla kazları takip etmişti. Alçaktan uçuyor, hava aydınlandıkça yükseliyorlardı.

Güneş doğmadan önce birkaç kilometre yol alarak Chaidantsi Dağı'na ulaştık. Bu noktada Lefu vadisi kırk kilometreden genişti. Nehir, kimileri kilometrelerce uzunluktaki çeşitli kollara ayrılıyor, bu kollar da kendi ışıltılarını saçan ince dallara bölünüyordu. Bütün bu akarsular, nehrin iki yanındaki geniş arazide ilerliyor, ürkütücü bir labirent oluştuyorlardı.

Kestirme gibi görünen bir akarsuyu takip etmek için ana akıntıdan ayrılma denemeleri, kaybolma riskini taşıyordu.

Ancak gerçekten çok gerekli olduğu durumlarda ana akıntıdan ayrılarak ve ilk fırsatta da ona geri dönerek ilerledik. Sazlıklarla kaplı akarsular, kayığımızı tamamen gözlerden saklıyordu. Sessizce yol alıyor, sık sık kuşlara ateş edebilecek kadar yaklaşıyor, zaman zaman da onları uzun uzun incelemek için durup oyalanıyorduk.

Siyah bacaklı ve sarı-yeşil gagalı bir balıkçıl gördüm. Kuş kıyıya yakın sularda çalımla yürüyor, başını ritmik bir şekilde sallayarak, keskin gözlerini nehrin dibinden ayırmıyordu. Kayığımızı fark edince, birkaç defa sıçradı, ağır ağır havalanıp biraz ilerideki komşu akıntıya tekrar kondu.

Sonra bir balaban kuşu gördük. Grimsi sarı tüylü elbisesi ve gagası, sarı gözleri ve bir o kadar sarı bacakları, alışılmadık derecede iticiydi. Suratsız kuş, uyanık ve gürültücü bir su çulluğunu inatla kovalayarak kumlarda koşuyordu. Çulluk birkaç adım uçuyor, yere konar konmaz da sivri gagasıyla kendisine vurmaya çalışan balabanın saldırısına uğruyordu. Kayığımızı gören balaban, otların arasına saklandı, kafasını kaldırarak olduğu yerde kıpırdamadan durmaya başladı. Kuşla aynı hizaya geldiğimizde Marchenko ateş etti. Kurşun kafasının birkaç santim ötesinden geçti ama balaban gözünü bile kırpmadı. Dersu gülmekten katılarak, “Çok kurnaz adam. Her zaman ileride,” dedi. Gerçekten de balaban kısa süre sonra seçilmez hale geldi, tüyleri ve havaya kaldırılmış gagası otların arasına karıştı.

Biraz daha ilerleyince, gözlerimizin önüne başka bir manzara serildi. Yalnız bir yalıçapkını, suya doğru eğilmiş bir söğüt ağacının dalında oturuyordu. Uykuya dalmış gibi görünen koca kafalı ve kocaman gagalı kuş, bir anda tepe üstü suya daldı, derinlere gitti ve bir dakika sonra gagasında bir balıkla

dışarı çıktı. Avını yuttuktan sonra yine uykulu uykulu söğüt dalındaki yerine yerleşti. Kayığımızın şapırtılarını duyunca da yüksek sesle bağırarak, nehirden aşağı doğru uçup gitti. Tüylerinin parlak mavi tonları güneşte ışıldıyordu. Kuş, kayığımızdan biraz uzaktaki bir çalılığa kondu, sonra tekrar havalandı, en sonunda da bir dönemecin arkasında gözden kayboldu. İki defa su bitkilerinin dallarında özgürce gezinen, dalma konusunda uzman, küçük siyah kuşlar olan dalgıçkuşlarına rastladık. Uçarken, geniş ayaklarını tuhaf bir biçimde çırpıyor, yuvalarından yeni ayrılmış ve uçma öğreniyor oldukları izlenimini yaratıyorlardı. Durgun sularda rengârenk tüylü hanımördekleri gördük. Bizi görünce uçup kaçmak yerine, otların içine veya nehre saklandılar. Ussuri'nin güney kısımlarında sık sık görülen türden, sıcak bir Ekim günüydü. Gök yüzü bulutsuz ve berraktı, batıdan hafif bir rüzgâr esiyordu.

Böyle havalar aldaticıdır. Arkalarından genellikle soğuk bir kuzey rüzgârı gelir. Sıcak hava ne kadar uzun sürerse, değişiklik de o kadar beklenmedik olur.

O gün, doğuda bir yerdeki gölgeliği gözlemleme şansına eriştik. Gün batımı, birbiriyle oynayan canlı renklerin yumuşak gölgelerini getirdi. İlk başta soluk olan gölgelik, kısa sürede zümrüt yeşiline büründü, bu muhteşem manzaranın arka fonunda ufku gerisinden iki parlak sarı güneş ışını yükseldi, birkaç dakika sonra da soldu. Yeşil ton turunculaştı, sonra da kırmızıya döndü. Sonunda da dumanla kaplanmış gibi solgunlaştı. Doğuda bir gölge belirdi, kuzeyden güneye doğru ufuk boyunca yayıldı. Dış kenarı mor renkliydi. Güneş alçalırken, gölgelik de yükseldi, mor kenar kısa süre içinde batıdaki kırmızılıkla buluştu. Karanlık bir gece çöktü.

Bu ilginç doğa olayını büyülenmiş gözlerle seyrettim. Dersu yanıbaşında homurdandı. “Anlamıyor.”

Beni kastettiğini düşünerek ona döndüm ve sözlerini açıklamasını istedim.

Dersu gökyüzünü göstererek, “Orada,” dedi. “Büyük rüzgâr gelecek.”

Akşam ateşin başında fazla oturmadık. Sabah erken kalkmış yorucu bir gün geçirmiştik. Yemeğimiz biter bitmez uykuya çekildik. Ertesi sabah, kendimizi çok yorgun hissediyor, çok yavaş hareket edebiliyorduk. Herkeste aynı belirtiler olunca, salgın bir hastalığa yakalandığımızdan veya zehirlendiğimizden korktum ama Dersu beni yatıştırdı. Havada bir değişiklik olmadan önce bu tür belirtilerin son derece normal olduğunu söyledi. Gönülsüz gönülsüz bir şeyler yedikten sonra yola çıktık.

Hava sıcak ve durgundu. Sazlıklar hiç kıpırdamıyordu. Bir gün önce açıklıkla görülebilen uzak tepeler, mürekkep karası bir karanlıkla gözlerden saklanmıştı. Küçük bulut parçaları gökyüzünde geziniyorlardı. Tepemizdeki güneşin başı taşlarla süslüydü. Tüylü nüfusun ortalarda görünmemesi de şüphe uyandırıcıydı. Kazlar, ördekler ve diğer küçük kuşlar yok olmuştu. Yalnızca kel kartallar hâlâ maviliklere yükseliyorlardı. Büyük ihtimalle, yerdeki canlıların üzerinde genel bir yorgunluk ve uyku hali getiren atmosferik olağanüstülüğün etki bölgesinin ötesine çıkmışlardı.

Dersu, “Önemli değil,” deyip duruyordu.”Bence rüzgâr öğleden sonra çıkacak.”

Ona, kuşların neden uçmayı bıraktıklarını sordum, bana göç konusunda uzun bir nutuk çekti. Kuşlar, dedi rüzgâra karşı uçmayı severler. Durgun ve sıcak havalarda, bataklıklarda dinlenirler. Rüzgâr arkalarından esecek olursa, soğuk hava tüylerinin arasına girdiği için donarlar. O durumda da otların arasına sığınır. Ancak kar yağışına yakalanırlarsa rüzgâra ve soğuk havaya rağmen uçarlar.

5 HANKA GÖLÜ'NDE

Hanka Gölü'ne yaklaştıkça, arazi gitgide daha fazla bataklığa benzemeye başladı. Kıyıdaki ağaçlar yerlerini cılız, zayıf çalılıklara bıraktı. Nehrin bu bölgede sümüksüklüböcek hızıyla ilerleyen akıntısı çevredeki bitki örtüsü üzerinde etkiliydi. Etraf nilüferler, sukestaneleri ve düğünçiçekleriyle doluydu. Bazı yerlerde sazlıklar kayığımızın geçemeyeceği kadar yoğun olduğundan, etraflarından dolaşmamız gerekiyordu. Yolumuzu kaybettik ve kendimizi bir tür çıkmaz sokakta bulduk. Olentyev kayıktan inip etrafı keşfe çıkmak istedi ama ayağını kıyıya basınca dizine kadar çamura gömüldü. Yolumuza devam ettik ve sonunda aradığımız akıntıyı bulduğumuz bir göle geldik. Hasırotları ve sazlıklardan oluşan labirent artık geride kalmıştı, bu kadar ucuz kurtulduğumuz için şanslı yıldızlarımıza şükrettik. Yönümüzü bulmak, gitgide zorlaşıyordu.

Başlarda, nehrin yatağının çizdiği yolu iki yandaki ağaçların yardımıyla önceden görmemiz mümkündü ama ağaçlar uzun süredir ortadan kaybolmuştu, hatta kıyıda nehrin birkaç metre sonra hangi yöne kıvrılacağını bize söyleyecek çalılar bile yoktu.

Dersu haklı çıktı. Günün ortası geldiğinde rüzgâr başladı ve yönünü güneyden batıya çevirerek süratini artırdı. Kazlarla ördekler, yeniden havalandılar. Yere yakın mesafede uçuyorlardı.

Bir ara, seller sırasında nehre sürüklenmiş ağaç kütükleriyle dolu bir kısma geldik. Bu, kütükler olmadan da her dakika devrilme tehlikesiyle karşı karşıya olduğunuz Lerfu'da

hafife alınacak bir durum değildi. Birkaç dakika sonra, adamlar kayığı boşaltırken, Dersu da çadırı kurup ateşi yakmakla meşguldü.

Hanka Gölü'nden kayıkla yaklaşık on beş kilometre uzaktaydık, oysa bu mesafe karadan kuş uçuşu dört kilometre kadardı. Dersu'yla birlikte ertesi gün oraya yürümeye ve hava kararmadan kampa dönmeye karar verdik. Olentyev'le Marchenko kampta kalıp dönüşümüzü bekleyeceklerdi.

Akşam hepimizin zamanı boldu, biz de çaylarımızı yudumlayarak ateşin çevresinde oturduk. Kuru odunlar neşeyle yanıyordu. Karanlıkta salınan sazlıkların hışırtısı, rüzgârın gerçekte olduğundan daha güçlü estiği izlenimini yaratıyordu.

Gökyüzü simsiyahtı, ancak en büyük yıldızlar güçsüzce göz kırıyorlardı. Göldeki dalgaların şıptısı bize kadar geliyordu.

Sabaha doğru gökyüzü bulutlandı. Hava kötülemişti ama keşif planımızı engelleyecek kadar değil.

Gerekli bütün talimatları verdikten sonra, Dersu'yla birlikte saat on civarında yola koyulduk. Alacakaranlık çökmeden önce geri döneceğik. Ceketimin altına sıcak tutacak bir kazak giymiştim, Dersu'nun yanında da branda beziyle, iki çift kürk çorap vardı.

Dersu yol boyunca gökyüzüne bakarak ağzının içinde bir şeyler mırıldandı, sonunda dönüp bana baktı.

“Yüzbaşı, söyle bana, erken döneceğiz? Kötü bir gece geliyor.”

Hanka Gölü'nün yakınında olduğunu ve orada fazla kalmayacağımızı söyledim. Dersu, her şeyi çabucak kabulleniyordu. Uyarıda bulunmayı asla ihmal etmiyor ama uyarıları dikkate alınmazsa bekleyen tehlikeyi göğüslüyordu. Bu sefer de aynısı oldu.

“Tamam yüzbaşı,” dedi. “Senin gezin. Bana göre hava hoş.”

Son cümlesi, kabullendiğini dile getirirken her zaman kullandığı cümleydi.

Tek yürüyebileceğimiz yer, toprağın nispeten kuru olduğu akarsu ve su birikintisi kenarlarıydı; biz de kampımızı kurduğumuz akarsuyun sol kıyısını takip etmeye karar verdik. Akarsu bir süre bizim istediğimiz yönde aktı ama sonra birdenbire tam ters istikamete döndü. Bataklık alanla mücadele etmekten başka yapacak bir şey yoktu. Sonunda dar, derin bir akarsuya geldik, üstünden sıçrayıp karşı kıyıya geçerek, güneye doğru kıvrılana dek sağ kıyısını takip ettik. Sonra oradan ayrılıp, durgun su birikintilerini aşarak, tepecikten tepeciğe sıçrayarak ilerledik. Dört kilometre kadar yol almış olmalıydık.

Sonunda, sağıma soluma bakınıp nerede olduğumuzu anlamak için durdum. Sazlar, kuzeyimizde kalan gölden esen rüzgârla hışırdayıp yerlere kadar eğiliyorlardı. Kuzey ufku, dumanlı bir pus örtüsü altındaydı. Güneş bulutların arasından kararsızca bakıyordu, bunun iyiye işaret olduğunu düşündüm. Sonunda Hanka Gölü’nü gördük. Fırtınayla çalkalanıyordu. Dersu, dikkatimi kuşlara çekti. Kuşların davranışlarındaki bir şey, adamın endişelenmesine neden oluyordu. Sürülerin bütün düzeni bozulmuştu, hepsi de aceleyle, kafaları karışmış, karmakarışık kümeler halinde uçuyorlardı. Kazların kanatları neredeyse yeri süpürüyordu. Çok acayip bir manzaraydı. Göz hizamızda uçuyor, her geçen dakika büyüyor, kuyrukları ve ayakları gözlerden gizlenmiş halde kocaman kanatlarını çırparken tarih öncesi arkeopterikslere benzer bir hal alıyorlardı. Bizi görünce yükseldiler ve birbirlerine sokuldular, sonra yeniden irtifa kaybettiler.

Yaklaşık gün ortasında, göle vardık. Suların tehdit edici bir görüntüsü vardı. Enginlikler, çaydanlıktaki su gibi kaynıyordu. Otlar kaplı bataklıklarda uzun süre yürüdükten sonra, bu uzaklara açılan manzara gözlerimizi okşamıştı. Kumlara oturup, uzun uzun dalgalara baktım. Sularda insanı büyüleyen bir şey vardı. Orada saatlerce oturup öfkeyle kıyıya vuran dalışları seyredebilirdim.

Göl ıssızdı. Kuş avlayarak kıyısında gezindiğimiz bir saat boyunca ne bir kayık, ne bir yelken gördük.

“Ördekler uçmuyor,” dedi Dersu düşünceli düşünceli.

Gerçekten de havada hiç kuş yoktu.

Ufkun aşağılarında gezinip duran kara sis yükselmeye başlayarak güneşin önünü kapattı. Kenarları tırtık tırtık, kirlenmiş pamuklar gibi sarkan tek tük beyazımsı bulutlar, karanlık bulutlarla dolu gökyüzünde birbirlerini kovalıyorlardı.

“Yüzbaşı,” dedi Dersu. “Hemen dönmek gerek. Ben biraz korkuyorum.”

Geri dönme vaktinin geldiği konusunda haklıydı. Çimenliğe vardığımızda, göle son bir kere bakmak için arkamı döndüm. Sular, kafese kapatılmış vahşi bir hayvanın gazabıyla, sarımsı köpükler çıkararak kabarıyordu.

Dersu, bir akarsuyu işaret ederek, “Sular yükseliyor,” dedi.

Bunun doğru olduğuna şüphe yoktu. Güçlü bir dalga, gölün sularını Lefu’nun ağzına doğru kabartıyordu. Nehir kenarlarından taşmış, düzlüklerde akmaya başlamıştı. Yolumuzda büyük bir akıntı vardı. Çevre, yabancı bir görünüme bürünmüştü. Dersu durdu, biraz düşündükten sonra sola doğru ilerlemeye başladı. Sudaki bir dönemece gelince, kıyıdan ayrılıp güneye doğru yürüdük. Birkaç dakika içinde kendimizi bir bataklıkta bulunca da geri dönmek zorunda kaldık. Bu defa sağa döndük, karşımıza çıkan bir başka su

kütlesini aştıktan sonra doğuya yöneldik ama yeniden bir bataklığa rastladık. Sonunda kuru bir toprak parçası bulabildik. Çamurlukların arasında bir köprü gibi uzanıyordu. Ağırlığımızı vermeden önce basacağımız yeri iyice yoklayarak, dikkatle ilerledik. Altı yüz metre kadar ötemizde, sık otlarla kaplı kuru toprak vardı. Bataklık geride kalmıştı.

Saatime baktım. Daha ancak dörttü ama akşam olmak üzereymiş gibiydi. Alçak bulutlar güneye doğru yarışıyorlardı. Nehrin uzaklığının dört kilometreden fazla olmadığını fark ettim. Eteğine kamp kurmuş olduğumuz, görüş alanımız içindeki tek tepe, yol göstericimizdi. Artık kaybolmaktan korkmuyorduk. Olabileceklerin en kötüsü bile olsa, en fazla geç kalırdık. Derken, karşımıza geniş bir göl çıktı. Çevresinden dolanmak zorundaydık ama mesafe çok uzundu. Biz de sola doğru gittik, bu defa da birkaç yüz adım ötede göle dik açılar yapan başka bir su birikintisiyle karşılaştık. Geri dönmeye mecbur kaldık, kısa süre sonra da kendimizi yeniden bir bataklıkla boğuşurken bulduk. Şansımızı denemeye karar verip sağa döndük ama bastığımız yerlerde sular belirdi, önümüzde tek gördüğümüz de su birikintileriydi. Yolumuzu kaybetmiştik. Durum pek iç açıcı görünmemeye başladı. Geri dönerek bizi bu adaya getiren uzun kuru toprak parçasını bulmayı önerdim. Dersu da aynı fikirdeydi. Geri döndük ama bir kaçış yolu bulma çabalarımız boşa çıktı.

Rüzgâr dindi, Hanka Gölü'nün kükremeleri duyulur hale geldi. Gün ışığı soluyor, havada kar tanecikleri uçuşuyordu. Sakinlik ancak birkaç dakika sürdü, tipi bastırdı.

“Geceyi burada geçirmemiz gerek,” diye düşündüm ve birdenbire ateş yakacak bir şeyimiz olmadığını farkına vardım. Erafta ne çalı, ne de ağaç vardı, dört bir yanımda sularla ve otlarla çevriliydi. İçimden bir panik duygusu yükseldi.

Dersu’ya, “Ne yapacağız?” diye sordum.

“Çok korkuyorum,” diye cevap verdi.

Durumumuzun kötülüğünü, olanca ciddiyetiyle anladım. Geceyi, ateşimiz ve sıcak tutacak giysilerimiz olmadan, tipinin altında geçirmek zorundaydık. Her şey Dersu’ya bağlıydı. Bizi kurtarabilecek birisi varsa, o ancak Dersu olabilirdi.

“Dinle yüzbaşı,” dedi Dersu. “Çok çabuk davranmamız lâzım. Hemen ot keselim.”

Soru sormadım. Bir şey kesindi. “Hemen ot keselim.” Bütün eşyalarımızı yere atıp, hummalı bir hızla işe koyulduk. Ben bir kolumun altında taşıyabileceğim kadar ot kestiğim sırada, Dersu’nun kestikleri iki koluyla taşıyamayacağı kadar çoktu. Rüzgâr, ayaklarımızı yerden kesecek kadar sert esiyor, giysilerimin üstünde kırağı birikmeye başlıyordu. Yere bir kucak çimen koymamızla, yığının karla kaplanması bir oluyordu. Dersu, belli bazı yerlerdeki otları kesmekten kaçınma konusunda kesin emirler verdi ve ben sözünü dinlemeyince çok sinirlendi.

“Bilmiyorsun sen!” diye bağırdı. “Benim dediğimi yap. Ben biliyorum!”

Tüfeklerimizin kayışlarını, kendi kemerini, cebimde bulduğum bir parça sicimi alıp gömleğinin altına tıktı. Hava bariz bir biçimde kararıp soğumuştı. Yerdeki kardan halı sayesinde görüş biraz kolaylaşmıştı, Dersu’nun hayret verici bir azimle çalıştığını görebiliyordum. Nefes almak için duracak olduğum her an, beni tekrar çalışmaya zorluyor, sesinde korku ve öfke birbirine karışıyordu. Ben de uysal uysal bıçağı yeniden elime alıyordum. Kar, gömleğimin sırtına yağıyor ve orada eriyor, omurgamdan aşağı buz gibi dereler akıyordu.

Bir saatten fazla çalıştık. Isıran rüzgâr ve kar yüzümü kesiyor, canımı yakıyordu. Ellerim buz kesmişti. Onları hohlayarak ısıtmak istedim, bunu yaparken de yanlışlıkla bıçağımı

düşürdüm. Dersu öfkeyle böğürdü, “Çalış! Hayatını kurtarmak için çalış!” Bıçağımı kaybettiğimi açıkladım.

“O zaman otları ellerinle kopar,” diye bağırdı uğuldayan rüzgârın üzerinde sesini duyurmaya çalışarak. Mekanik bir biçimde, neredeyse bilinçsizce sapları elimle yolmaya başladım. Ellerimi kesiyorlardı ama durmaya korkuyordum, o yüzden yorgunluktan bitip tükenene kadar uğraştım. Gözlerimin önünde benekler uçuşuyor, dişlerim hummaya tutulmuşum gibi takırdıyordu. Islak giysilerim donup kaskatı kesilmiş, soğuk havada çatır çutur sesler çıkarıyorlardı. “Demek insanlar böyle donarak ölüyorlar,” düşüncesi beynimde şimşek gibi çaktı. Kendimden geçmiş bir haldeydim ve bunun ne kadar süre devam ettiğini bilmiyorum. Tek hatırladığım, birisinin omzumdan tutup beni sarstığı. Gözlerimi açınca, Dersu’nun başımda dikildiğini gördüm.

“Diz çok,” diye buyurdu. Dört ayağımın üstünde durdum. Dersu branda bezini üstüme örttü, bezin üstüne de otları yığdı. Anında kendimi daha sıcak hissettim. Eriyen karlar sırtımdan aşağı süzülüyordu. Dersu, karları ezerek yan tarafıma dolandı.

Üstüme yeniden bir baygınlık çöktü. Sonra, Dersu’nun fırtınanın ışığI arasında gürleyen sesini duydum.

“Doğrul.”

Söylediğini yapmak için çılıncı bir çaba harcamak zorunda kaldım. Nani brandanın altına girip yanıma uzanarak, deri ceketini ikimizin birden üstüne örttü. Kürk çorapları ayaklarımda hissettim.

“Teşekkür ederim, Dersu,” dedim. “Doğru dürüst sarın.”

“Aldırma yüzbaşı,” dedi. “Tehlike geçti. Otları güzelce bağladım. Rüzgâr içeri giremez.”

Üstümüzde biriken kar tabakasının kalınlığı arttıkça, uydurma kulübemiz de daha sıcak bir hal ahyordu. Eriyen karların şıp şıp damlama sesi kesildi. Dışarıda rüzgâr, bir

cadının ıgılgına benzeyen bir sesle haykırıyor, insana aynı anda binlerce düdük alınıyormuş, kilise çanları gmbrdyormuş, ölülerin arkasından ağıtlar yakılıyormuş gibi geliyordu. Gözümün önünde çeşitli insanların görüntüleri canlandı, büyük bir boşluğa dalmış gibi hissettim kendimi, durmadan düşüyordum, sonunda derin bir uykuya daldım. On iki saat kadar uyuduk. Uyandığımda etraf karanlık ve sessizdi. Birdenbire yalnız olduğumu fark ettim.

“Dersu!” diye bağırdım panide kapılarak.

“Ayı!” diye cevap verdi dışarıdan. “Sen, ayı! ık oradan. Geri dönmek lâzım.”

abucak dışarı çıktım ve gayriihtiyari elimi gözlerime götürdüm. Her yer, parıltılı beyaz bir örtüyle kaplıydı. Buz gibi ve temiz hava, şeffaftı. Gökyüzünde parça parça bulutlar süzülüyor, aralarından mavilikler görülüyordu. Hava hâlâ kasvetli ve karanlıktı ama içinde insana güneşi çağrıştıran bir şeyler vardı. Karın ezdiği otlar, yerde yığınlar halinde yatıyordu. Dersu birkaç kucak sarı saz getirip küçük bir ateş yaktı, ayaklarımı kuruttum.

Onun neden bazı yerlerdeki otlara dokunmamamı emrettiğini şimdi anlıyordum. Topladıklarımızı kemeriyile, tüfek kayışlarıyla ve sicimle bağlamış, barınağımızın üstüne rüzgârın uuramayacağı bir şekilde yerleştirmişti. İlk içim, hayatımı kurtardığı için Dersu’ya teşekkür etmek oldu.

“Birlikteyiz,” dedi. “Beraber alıştık. Teşekkür edecek bir şey yok.”

Konuyu değiştirerek, “Bu gece çok adam öldü,” dedi.

Bu defa “adam” derken kuşları kastettiğini anlayacak kadar tanımıştım artık onu.

Otlardan yapılma barınağımızı dağıttık ve bizi kampımıza götürecek toprak şeridini aramak için yola koyulduk. Geceyi şeridin hemen yakınında geçirmiş olduğumuz ortaya ıktı.

Bataklığı geçtikten sonra Hanka Gölü'ne doğru biraz yürüdük ve doğruya, Lefu'ya doğru döndük.

Tipiden sonra bozkır cansız ve terk edilmiş görünüyordu. Kazlar, martılar ve diğer kuşlar ortada yoktu. Karla kaplı bataklıklar, çayırılık alanların kahverengimsi yeşilinin arasında beyaz beyaz göze çarpıyordu. Islak toprak donmuştu, ağırlı-ğımızı taşıyabiliyordu. Bu sayede hızla ilerledik. Kısa süre sonra nehre vardık, bir saat sonra da kamptaydık.

Yokluğumuz, Olentyev'le Marchenko'yu endişelendirmemişti. Göl kıyısında barınak bulduğumuzu ve geceyi orada geçirdiğimizi düşünmüşlerdi. Ayakkabılarımı değiştirdim, çay içtim ve ateşin yanına uzandım. Dersu da öbür tarafta uyuyordu. Marchenko akşam yemeğini pişirdikten sonra uyandırdı bizi.

Ertesi gün, havada acı bir soğuk vardı. Akarsu donmuştu. Nehirde çamur birikintileri yüzüyordu. Bütün kolları geçmek bir günümüzü aldı. Genellikle çıkmaz yollara sapıyor, geri dönüp başka yol aramak zorunda kalıyorduk.

Son kamp yerimizden ayrılırken, Dersu Olentyev'den kayığı kıyıya çekmek için kendisine yardım etmesini istedi. İki yanındaki kumları dikkatle temizledikten sonra, kayığı ters çevirerek ağaç dallarının üstüne yerleştirdi. Bunu, günün birinde birisi kayığa ihtiyaç duyabilir diye yaptığını biliyordum.

Lefu'yu sabah saatlerinde terk ettik ve Dmitrovka köyüne aynı gün öğleden sonra saatlerinde vardık. Köy, Ussuri Demiryolu'nun öbür tarafındaydı. Demiryolunu geçtiğimiz sırada Dersu durup eğildi, raylara eliyle dokundu, iki yöne doğru da baktı ve, "Hı," dedi. "İnsanların bundan bahsettiklerini duymuştum.

Köyde bize kalacak yer verdiler ama Nani her zaman olduğu gibi açık havada uyumayı tercih etmişti. Sohbetini özleyerek onun aramaya çıktım.

BÖLÜM İKİ

Gece karanlıktı ama, yerdeki kar tabakası görmeyi kolaylaştırıyordu. Bütün kulübelerde ateş yanıyor, duman ince demetler halinde bacalardan yukarı süzülüyordu. Evlerden gelen ışıklar köyün sokağındaki karları aydınlatıyordu. Köyün eteklerinde, bir dereciğin yanında gürül gürül bir ateş yandığını görerek, Dersu'nun orada kamp kurmuş olduğunu tahmin ettim. Nani ateşin başına oturmuş, derin düşüncelere gömülmüştü.

“Gel, kulübede çay içelim,” diye teklif ettim. Cevap vermek yerine bir soru sordu. “Yarın nereye gidiyorsun?”

Chernigovka'ya gideceğimizi, oradan da Vladivostok'a döneceğimizi söyleyerek, onu da bizimle birlikte gelmeye davet ettim. Yakında taygada yeni bir keşif gezisine çıkacağımızı ekleyerek, onu da bordroya dahil etmeyi önerdim. Konuşmadan, düşünerek oturduk. Dersu'nun aklından neler geçtiğini bilmiyordum. Ondan ayrılma düşüncesi kalbimi üzüntüyle dolduruyordu. Şehir hayatının rahatlıklarını ve kolaylıklarını anlatmaya başladım. Dikkatle dinledi ama sonunda içini çekerek, “Hayır yüzbaşı, teşekkür ederim,” dedi. “Vladivostok'a gidemem. Orada ne yapabilirim ki? Avlanamam, samurlara tuzak kuramam. Şehirde yaşasam hemen ölürüm.” Sözlerinin gerçekten doğru olduğu anlaşıyordu.

Dersu sessizliğe gömüldü. Belki ne yapması gerektiğini düşünüyordu. Aradan bir süre geçtikten sonra, kendi düşüncelerine cevap vermiş gibi bir edayla doğuyu işaret ederek, “Yarın gideceğim. Dört kere güneş görecek, Daubiho'ya varacağım, sonra Ulaho'ya gideceğim, sonra da Futsing'e,

Sikhota-alin'e ve denize. Deniz kenarının çok verimli olduğunu duymuştum. Orada bol bol samurla geyik varmış.”

O kısacık süre içerisinde Dersu'ya bağlanmışım, ayrılacağıma üzülüyordum.

Ertesi sabah uyandığımda ilk düşündüğüm şey, Dersu'nun bizi bırakıp gideceği oldu. Kahvaltıdan sonra ev sahibimize teşekkür edip dışarı çıktım.

Adamlarım yola çıkmaya hazırdı. Dersu da yanlarındaydı. Uzun bir yolculuk için kendini hazırlamıştı. Sırt çantası güzelce doldurulmuş, kemeri sıkıca bağlanmıştı. Dmitrovka'dan bir buçuk kilometre kadar uzaklaştığımız sırada Dersu durdu. Hüzünlü ayrılık dakikası gelip çatmıştı.

“Hoşçakal, Dersu,” dedim onun elini sıkarak. “Tanrı seni korusun. Benim için yaptıklarını hiç unutmayacağım. Hoşçakal! Belki günün birinde yeniden karşılaşırız.”

Dersu askerlerle vedalaştı, beni başıyla selâmlayarak yan taraftaki çalılıklara daldı. Biz olduğumuz yerde kalıp, onun gidişini seyrettik. İki yüz metre kadar ötede, üstü çalılarla kaplı alçak bir tepecik vardı. Dersu beş dakikada oraya erişti. Sırt çantası arkasında, tüfegi elinde, açık mavi gökyüzünün önünde dikkate değer bir figür oluşturunuyordu. Parlak altın rengi güneş, dağların arkasından yükseliyor, ışıkları Nani'nin etrafında bir hale meydana getiriyordu. Dersu tepeye tırmanınca durdu, bizden tarafa dönüp el salladı ve tepenin ardında gözden kayboldu. İçimde bir şeyler kırılmış gibiydi. Bana çok yakın ve çok sevdiğim birini kaybetmişim gibi hissediyordum.

Marchenko, “İyi adam,” dedi.

Olentyev, “Onun gibisi fazla bulunmaz,” diye söze karıştı.

“Hoşçakal Dersu,” diye geçirdim aklımdan. “Benim hayatımı kurtardın ve ben bunu asla unutmayacağım.”

NEHİRLER, ORMANLAR VE BATAKLIKLAR

Aradan dört yıl geçti. Sikhota-alin Dağlık Bölgesi'ne bir keşif gezisine çıkmam önerildi. Zaman elverdiğince, Olga Körfezi'nden başlayarak Ussuri Nehri'ni geçecek, kuzeye, Ussuri Ve Iman nehirlerinin yukarı kısımlarına doğru gidecektik

O sırada elimizde, Sikhota-alin'in yalnızca orta kısımlarıyla ilgili bilgi kırıntıları bulunuyordu. Olga Körfezi'nin kuzeyindeki kıyı şeridinde dair sadece ara sıra körfezleri ve koyakları araştırmak için oralara giden deniz subaylarından gelen bölük pörçük bilgiler vardı. Ekibim, temel olarak Sibiryalılardan oluşan, seçkin adamlardan kurulmuştu. Doğru, biraz kasvetli ve sessiz bir gruptu ama üyelerinin hepsi de çocukluklarından beri çektikleri zorluklarla çelik gibi sertleşmişlerdi.

Yanımıza on iki yük beygiri almayı düşünüyorduk ve adamların atlara, atların da kendi usullerince adamlara alışması büyük önem taşıyordu. Askerler atların bakımını yapma, hayvanlara eyer vurma konusunda, atlar da yük taşıma konusunda eğitileceklerdi. Bu nedenle, grubumuz yola çıkış tarihinden bir ay kadar önce bir araya geldi.

Atlardan başka, keşif gezisine eşlik edecek iki hayvan vardı. Köpeğim Alpa ve ismi Rusça 'cin' anlamına gelen maskotumuz Leshy. Leshy, rengi ve gövdesi kurda çok benzeyen, büyük bir av köpeğiydi.

Başlangıç noktamız olarak, Ussuri'nin üzerindeki demiryolu köprüsünün güneyindeki bir istasyon olan Shmakovka'yı seçmiştik. 14 Mayıs tarihinde her şey hazırды, atlar ve birkaç

kişi trenle Shmakovka'ya giderken, keşif gezisinin geri kalan üyeleri de ertesi gün Khabarovsk'tan ayrıldı.

18 Mayıs'ta, özel işlerini halletmeleri için askerlere bir gün izin verildi. Onlar da Siberyalı oduncuların giydiği sııcacık kürklü çizmeler, elde örölmüş dizliklerle üstlerini başlarını donatıp, fişekliklerini doldurdular.

19 Mayıs'ta hepimiz erken kalktık ama yola çıka-bildiğimizde sabah epey ilerlemişti. Bunda şaşılacak bir şey yoktu, başlangıcı yapmak her zaman alışılmıştan uzun sürer. Vakit ilerledikçe adamlar rutine alışır, hepsi atlarını ve yüklerini tanır, üstlerine düşen görevleri, neyi önce, neyi sonra toplamaları gerektiğini ve yürüyüşte nelere ihtiyaç duyabi-leceklerini öğrenirler.

Shmakovka ve Uspenskaya arasındaki yol, tepelerin üstünden geçiyordu. Bütün köprüler ilkbahar selleriyle yıkıl-mıştı, yılın bu zamanında akıntılarla kabaran nehir geçitleri de pek çok zorluğu barındırıyordu.

Uspenskaya'ya varışımız, köylüler tarafından olağanüstü bir olaya olarak karşılandı. Çocuklar oyunlarını bırakıp sokak-lara döküldüler. Dertli kadın yüzleri pencerelere üşüştü, erkek-ler de tarlalardaki çalışmalarını bırakıp bizim geçişimizi seyretmeye koyuldular.

Akşam, oranın eski bazı yerlileriyle birlikte oturduk. Bize kendilerini anlattılar, önümüzdeki yoldan bahsedip, değerli öğütler verdiler.

Ertesi gün yolumuza devam ettik. Takip ettiğimiz yol bizi doğruca Ussuri Nehri'ne götürüyordu. Vadi sular altındaydı. Yükselti adacıklar gibi görünüyordu. Rehberlik yapmak için bizimle gelen köylüler, seller sırasında çevre köylerle olan bütün iletişimin kesildiğini ve ancak kayıkla seyahat edile-bildiğini anlattılar.

Kafa kafaya vererek akıntının tek bir kanalda ilerlediği ve atlarla birlikte yüzerek karşıya geçmeyi deneyebileceğimiz bir nokta bulana dek nehirde yukarıya doğru ilerlemeyi kararlaştırdık.

Gün, yağmur vaat ediyordu ama hava saat ona doğru açıldı. Aradığımızı bulduk. Beş kilometre kadar ötede, bütün akıntılar nehir yatağında birleşiyor ve su yüzeyinin dışında kalan çeşitli yükseltiler, nehre kadar ulaşmamızı sağlayacak bir yol oluşturunuyordu ama bu yoldan faydalanabilmek için bataklıkların yanından dolaşıp, Kabarga Dağı'nın yakınlarında vadiye inmemiz gerekiyordu.

Atlar birbirlerine alışmıştı. Birini önden yürütmemiz yeterli oluyordu, ötekiler onun peşinden gitmeye dünden razıydılar. Askerler sırayla hayvanları idare ediyorlar, başını alıp gitmeye kalkan veya geride kalanları hizaya getiriyorlardı.

Bir yükseklikten ötekine geçerek ve bataklıkları şarak, kısa sürede nehir kenarındaki bir ormana denk geldik. Şansımız yaver gitti, orada yaşayan Çinlilerin kayığı vardı. Su alıyordu, eleğe benziyordu ama bir su aracıydı ve bizim amacımıza son derece uygundu. Kayığa çeki düzen vermemiz bir saat kadar sürdü. Dibiindeki çatlakları tıkadık, bazı tahtalarını çaktık, kırılmış kürek halkalarının yerine uçları ip geçirilebilecek biçimde kanca haline getirilmiş ağaç çivileri koyduk. Karşıya önce eyerler ve askerler geçti. Ondan sonra atlara sıra geldi. Hayvanlar suya girmeyi reddedince, at sırtında birisi tarafından idare edilmeleri gerekti. Bir Kazak⁷ olan Kozhevnikov bu tehlikeli görev için gönüllü olarak soyundu, atlarımızın en hareketlisine bindi ve cesaretle suya daldı.

⁷ Ukrayna ve Güney Rusya yerli halklarının karışımı ile 15. yüzyıl dolaylarında Don ve Dinyeper nehirleri civarında ortaya çıkan etnik topluluk. Kazakistan'da yaşayan Türk topluluğuyla ilgileri yoktur.

Adamlar diğ er atları onların arkasından gönderdiler. Bineğinin ayakları yerden kesilir kesilmez, Kazak inerek atın yanında yüzmeye başladı, bir yandan da hayvanın yelesini tutuyordu. Öteki atlar da onları takip ettiler. Kozhevnikov'un boynunu okşayarak atını nasıl cesaretlendirdiğini kıyıdan görebiliyorduk. Hayvanlar yüzerken homurdanıyor, burun deliklerini kocaman açıyor, dişlerini gösteriyorlardı. Akıntı onları nehrin aşağısına doğru çekse de, hepsi hızla karşıya doğru ilerliyordu.

Kozhevnikov karşı kıyıda hedeflediğimiz noktaya çıkmayı başarabilecek miydi? O noktanın hemen altındaki  alırlarla ve ağaçlarla kaplı kıyı parçası, hem dik, hem de sürüklenmiş kütüklerle doluydu. Atının ayakları on dakika sonra tekrar yere değince, Kazak hayvana bindi ve kıyıya at sırtında  ıktı.

Atların bazıları diğ erlerinden daha g cs z oldukları için daha yavaş yüzüyorlardı. Sürü, nehir boyunca bir sıra halinde yayılmıştı. Kozhevnikov'un atı karşı kıyıya ulaştığı sırada, sıranın en gerisindeki at hâlâ nehrin ortalarındaydı. Akıntının onu sürükleyeceğini anladık. Hayvan dayanmak için olanca gücüyle çabalıyordu ama gitgide daha uzağa sürükleniyordu. Durumu Kozhevnikov da fark etti. Diğ er atlar sağ salim kıyıya ulaşınca, akıntı yönünde koşmaya başladı. Sürüklenmiş kütüklerin olmadığı bir nokta seçerek, çalılıkların arasında atın kendisini açıklıkla görebileceği bir yerde dikildi, atın adını bağırmaya başladı ama nehrin gürültüsü sesini boğuyordu. Kozhevnikov'un beyaz atı kulaklarını dikti, başını kaldırıp suya baktı. Yüksek sesli bir kişneme suyun üstünde yayıldı. Yüzen at, kişnemeyi duyarak yönünü değiştirdi, birkaç dakika sonra da kıyıya ulaştı. Hayvan nefesini toparlayınca Kazak onu eyerledi ve tekrar sürüye kattı. Bu arada, kayık da geri kalan keşif gezisi üyeleriyle yüklerini karşıya taşıdı.

Geçişten sonra keşif kolu, çeşitli bataklıkların çevresinden dolaşarak dağlara doğru hızla ilerledi.

Atlar bir sebepten geride kalmışlardı, biz önden yürüyorduk. Kısa süre sonra bir ormanın kıyısındaki eski, yıkılmış bir kulübenin kalıntılarına ulaştık. Orada kayalıkların üzerine oturup atların bize yetişmelerini bekledik. Birden, uzakta bir yerdeki bir karaltı ilişti gözümüze. Adamlar aceleyle o tarafa gidince, çimenlerin üstünden çalılıklara doğru kayan kocaman bir sürüngenle karşılaşılardı. Yanında koşullar ama büyüklüğünden korktukları için hayvana sokulmadılar. Yılan bir dakika sonra devrilmiş bir ağacın oyuk gövdesine ulaştı ve içeri kaydı. Adamlardan biri yerden bir dal kaparak ağacın içini dürttü. Çok yüksek bir uğultu duyduk, ağaçtan dışarı bir sürü eşek arısı fırladı. Anlaşılan oyuktaki kovanlarının huzurunu kaçırmıştı. Yılanın ağacın içinde ne işi olduğunu merak ettik. Kovana mı girmişti acaba? Öyle yaptıysa eşek arıları neden biz dal parçasıyla ağacı dürttüğümüzde yaptıkları gibi tehlike sinyali vermemişlerdi? Cevabı öğrenmeye hepimiz hevesliydik. Adamlar ağaç gövdesini baltayla yardılar. Kütük zaten çürümüşü, pek bir çaba harcamamıza gerek kalmadan ikiye ayrılıverdi. Yılan, gövdenin kalıntıları arasında sığınacak yer bulmak için boşuna debelenerek kıvrılıp dönüyordu. Adamlar hayvanın kafasını uçurup, gövdesini gün ışığına çektiler. İki metre uzunlukta, gövdesinin kalınlığı on santimden fazla bir karayıldı.

Üst kısmındaki açıklık alt taraftakinden daha dar olan oyuk gövde, besbelli yılanın ev sahipliği yapıyordu çünkü içeride kuş ölümleri, kürk parçaları ve sürüngenin döktüğü deriyi bulduk. Arıkovanı, çıkışa yılanın yuvasından daha yakındı.

Sürüngen yuvaya girip çıkarken kovanın yanından geçmek zorundaydı ama anlaşılan arılarla gayet güzel geçinip gidiyordu.

Avımızı büyük bir ilgiyle inceledik.

Adamlardan biri, “İçinde bir şey var!” diye bir çığlık kopardı.

Yılanın gövdesi yarıldı, hepimiz bu koca sürüngenin neyle beslendiğini öğrenmek istiyorduk. İçeride epey uzun gagalı bir su çulluğunun olduğunu görünce şaşaladık.

Yerliler Ussuri karayılanının kuşları çok sevdiğini söylediler. Yılan ağaçlara çıkıyor ve özellikle ağaç oyuklarında kurulmuş olan yuvalardaki kuşlara saldırıyordu. Bunda anlaşılmayacak bir şey yoktu ama bizim elimizdeki örnek, koşan ve uçan bir kuşu yakalayıp yutmayı başarmıştı. Bu gerçekten hayret vericiydi. Çulluğun uzun gagası, karayılanın sindirim sistemi için rahatsızlık verici bir engel teşkil etmiş olmalıydı.

Yılanla meşgul olurken, yaklaşan fırtına bulutlarını gözden kaçırmıştık. Etrafa karanlık bir gölge düştü, adamlar yol kenarında huzur içinde otlamakta olan atların yanına koşturdular. Yürüyüşümüz sırasında karşılaştığımız ve o anda yanımızda olan Naniler, yakınlarda patlamak üzere olan bulutlardan kaçmak için sığınabileceğimiz iki Çinli kulübesi olduğunu söylediler.

Fırtına bulutu, büyük bir hızla yaklaşıyordu. Beyazımsı bir gri olan bize yakın kenarı kıvrılıyor, yanında daha küçük bulutlar kovalamaca oynuyormuşçasına aceleyle ilerliyorlardı.

Sığınabileceğimiz söylenen kulübelere giderken yağmura yakalandık, hatta daha doğrusu yağmur, biz yürümeye koyulduğumuz anda başladı. Önce birkaç büyük damla düştü, arkasından da gerçek bir sağanak boşandı.

Fırtına, başladığı gibi çabucak bitti ama güneş ufka yayılan bulutların arkasında saklı kalmayı sürdürdü. Hafif bir çise başladı, araziye rüzgârla yayılarak dağların tepelerini saran, vadiye doğru alçalan, sonra tekrar yükselerek çisentinin yağmura dönüşmesine neden olan bir sis çöktü.

Genellikle sığ olan Wanhov Nehri, tehdit edici bir biçimde kabarak kenarlardan taşmıştı. Sular ormana kadar ulaşıyordu. Adamlar sel basmış yolda kolayca ilerledilerse de, işin ceremesini yine atlar çekti. Hayvanlar körlemesine yürüyor, sık sık çukurlara takılıp tökezliyorlardı. .

Ormanın kıyısına ulaştığımız sırada, gözlerimizin önünde geniş bir çayırılık açıldı. Karşı ucta, Zagornaya mezhebine ait bir köyün, dağın eteğine yayıldığını görüyorduk ama oraya ulaşmak kolay değildi. Köylülerin nehrin üstüne inşa ettikleri köprü yıkılmıştı. Köprüyü onarmak iki saatten fazla vaktimizi aldı, o arada da iliklerimize kadar ıslanmamıza sebep olan yağmuru fark bile etmedik.

Sonunda köye girdiğimizde, pencerelerden birinde bir kadın yüzü belirdi, sonra bir adam kapıya çıktı. Köy muhtarıydı. Kim olduğumuzu öğrenince, bizi evinde konaklamaya davet etti. Acınacak derecede ıslanmış Kazaklar, atların eyerlerini çabucak çözdüler.

Kırk beş yaşlarında, orta boylu bir adam olan ev sahibimizin zeki kahverengi gözleriyle, uçuşan bir sakalı vardı, saçları da kafasının arkasından çok önünde olacak şekilde, tas biçimi kesilmişti. Balıkçı çizmeleri alçak topukluydu, pamuklu kadife pantolonun üstüne Rusların giydiği biçimde giymiş olduğu bol basma gömleğinin beline işlemeli bir kuşak sarılmıştı.

Ev, iki odadan oluşuyordu; odalardan birinde kocaman bir Rus sobası vardı. Yer pırıl pırıl fırçalanmış, ahşap döşeme tahtaları dikkatle zımparalanmış, duvarla güzelce ziftlenmişti. Mutfak araç gereçlerinin konacağı, düzgün perdelerle süslü raflar, ıslıl ıslıl parlayan bakır bir lavabo vardı. Duvarlara iki uzun sıra dayanmıştı, köşedeki masaya beyaz bir örtü serilmiş, üstüne de büyük kafalı, yanık tenli ve ince uzun elli azizleri gösteren ikonlarla dolu bir raf asılmıştı.

Mezhlep mensubunun ailesi, karısıyla iki küçük çocuğundan oluşuyordu. Kadın, beyaz bir bluzla, beline sarılan bir kuşak ve arkadan çapraz geçen dar omuz askılarıyla tutturulmuş rengârenk bir sarafan giymiş, başına bir mendili başörtüsü gibi bağlamıştı. İçeri girdiğimizde, geleneksel Rus tarzında, eğilerek selâmladı bizi.

Yüklerimizden kurtulmaya başladık. Ayaklarımızdaki çamur yüzünden yerlerin kirlendiğini görünce utandık ama ev sahibimiz imdadımıza yetişerek, “Aldırmayın,” dedi neşeyle. “Kadınlar temizlerler. Böyle bir havada taygadan temiz pak çıkılmaz ya.”

Birkaç dakika içinde masaya taze ekmek, bal, yumurta ve süt kondu, biz de aç kurtlar gibi saldırdık.

Günün geri kalan kısmı, köylüleri Koksharovka yolu hakkında sorguya çekerek geçti. Mevcut yollardan hiçbirisi oraya gitmiyordu, dağlardan oraya ulaşmanın yolunu tek bilen de Panachov isimli bir köylüydü.

Muhtar, Panachov’u çağırttı, adam hemen geldi. Kırk yaşından fazla, yataktan yeni kalkmış da taranıp kendine çeki düzen vermeye vakit bulamamış gibi görünmesine neden olan bakımsız, kaba bir sakalı olan bir adamdı. Kimseye zarar vermeyecek, merhametli birisi olduğu ilk bakışta anlaşılıyordu. Kulübeye girdiğinde, ikonların önünde haç çıkardı ve her birini yerlere kadar eğilerek selâmladı. Uzun saçları gözlerine girip duruyor, o da saçını arkaya atmak için ha bire başını sallıyordu.

“Merhaba,” dedi alçak sesle, kapıya doğru çekilip kasketini elinde sıkıp burmaya başladı.

Bize Koksharovka’ya kadar rehberlik etmeyi seve seve kabul etti.

“Çok iyi, giderim ben,” dedi kısaca. Sözleri, hizmet etmeye hazır olmasının, teslimiyetinin ve yolu sadece kendisinin bildiğinin işaretiydi.

Yağmur kesildiği takdirde ertesi gün yola çıkmayı kararlaştırdık. Panachov evine gitti, biz de ev sahibimizle sohbet etmeye başladık. Yol arkadaşlarımdan biri olan Merzlyakov, antika kitaplara meraklıydı. Ev sahibinin elinde bu tr bazı kitaplar bulunduğunu öğrenince, onlara bakmak için izin istedi.

Muhtar, “İstedğin gibi bakabilirsin,” diyerek, “tabii Slavca biliyorsan,” diye ekledi. Sonra da kitapları birer birer ortaya çıkardı.

Dışarıda hava öfke saçıyordu, rüzgâr ve yağmur kamçı gibi pencerelere vuruyor, bir yerlerde bir köpek uluyormuş veya tavanarasında biri inliyormuş gibi acıklı sesler duyuluyordu. Fırtınanın sesini ninni gibi dinleyerek uykuya daldık.

Ertesi gün, yani 31 Mayıs’ta, şafağın ilk ışığıyla birlikte pencereye koştum. Yağmur durmuştu ama hava ağır ve nemliydi. Dağları bir sis tabakası sarmıştı, vadi, orman ve nehir kıyısındaki yapılar ise ancak seçilebiliyorlardı.

Yola çıkmaya hazırдық. Yağmur durmuş olduğuna göre, bizi engelleyebilecek bir şey kalmamıştı. Ne var ki, bir sebep yüzünden geciktik. Ekmek henüz pişmemişti.

Saat sekiz civarında, köyün horozlarından oluşan bir koro neşeyle öttü.

Kazaklar, “Hava açacak,” dediler. “Horozları duyduunuz mu? Bu iyiye işaret.”

Evcil hayvanlar, hava değişimlerine karşı olağanüstü derecede hassastırlar. Doğru, sık sık yanırlılar. Bazen horozlar parlak havaya dair en ufak bir işarette konserlerine başlarlar ama bu defa yanırlamışlardı. Sis kısa sürede kalktı, gökyüzünde mavilikler belirdi ve güneş yüzünü gösterdi.

Saat onda, Panachov liderliğindeki ekibimiz köyden ayrıldı. Daubiho'yu Ulaho'dan ayıran akarsuyu geçecek ve isimsiz bir nehirden Futsing'in ağzına ulaşacaktık.

Gün ilerledikçe hava güzelleşti. Sis tamamen ortadan kalktı, eğimli yerlerden aşağı yağmur suyu derecikleri akıyor, ıslak çiçekler başlarını kaldırıyor, kelebekler ve güveler etrafta uçuşmaya başlıyorlardı.

Panachov, ağaç gövdelerindeki balta çentikleriyle işaretlenmiş bir yolu takip ediyordu. Yolumuzu küçük baltalarla açmak zorunda kalıyorduk. Ussuri taygası, el değmemiş, ilkel bir arazidir. Ağaçlar, asmalar, sarmaşıklar ve çekirdeksiz yabani üzümler veren, kökleri bazen insan kolu kadar kalın olabilen değişik bir tür asma tarafından sarılmıştı.

Panachov, yanında atlar ve yükler olmadan Zagomaya ile Koksharovka arasındaki yolu bir günde aldığını söyledi. Bir günden kastı, şafakla gün batımı arasında geçen süreydi. Ne var ki, bizim yanımızda susayan hayvanlar vardı ve ilerleyişimiz göreceli olarak yavaştı. O nedenle Koksharovka'ya iki günde varmayı bekliyorduk.

Öğle civarında mola verdik. Adamlar hemen üstlerini başlarını çıkartarak, kenelerden kurtulmak için birbirlerine yardım ettiler. Panachov'un durumu kötüydü. Adamcağız ara vermeden kaşınıyordu, çünkü böcekler boynuna ve sakalına dolmuştu. Kazaklar kendi üstlerindeki keneleri hallettikten sonra dikkatlerini köpeklerle verdiler. Akıllı hayvanlar acı verici işlemlere sabırla katlandı ama atlar kesinlikle boyun eğmedi. Başlarını yaygarayla sallıyor, oldukları yerde durmuyorlardı. Kazaklar, onların dudaklarındaki ve göz kapaklarındaki keneleri güçlükle temizleyebildiler.

Çay içtikten sonra, Panachov peşinde baltalı bir adamla önden gitti, on beş dakika sonra da bütün ekip yeniden yola koyuldu.

Saat beş civarında biraz yağmur atıştırdı ama karanlık çökmeden durdu, gökyüzü temizlendi. Ormandan yumuşak bir ışık sızıyordu. Güneşin, o gün için son gülümsemesi. Tayga, uykuya dalacakken birdenbire canlandı. Çizgili sincaplar heyecanla etrafta koşuyor, sarı asmakuşlarıyla hühütler ötüşüp duruyordu. Sonra ışık, gecenin gölgeleri karşısında gerileyerek yavaş yavaş soldu. Kamp ateşimizin alevler, parlak bir ışık yaymaya başladı. Adamlar ateşe sokulmuşlardı, yalnızca Panachov birkaç adım ötede oturuyor, sessizce ekmeğini yiyerek, kırıntıları mezhep üyelerine özgü bir biçimde düşünceli düşünceli topluyordu. Kazaklar çantalarını açıyor, cibinlikleri kuruyor ve akşam yemeği pişiriyorlardı. Kimisi bütün giysilerini çıkarmış, ara vermeden küfür ederek her tarafta kene arıyordu.

“Koksharovka’ya ne kadar kaldı?” diye sordu içlerinden biri.

“Kim bilir?” diye cevapladı Panachov. “Taygada kimse mesafeleri ölçmez. Yarın varmamız lâzım.”

Bu ‘lâzım’ kelimesinde bariz bir belirsizlik söz konusuydu.

“Buraları iyi bilir misin?” diye devam etti Kazak.

“Çok iyi diyemem. Bu yolculuğu iki kere yaptım, yolumu da kaybetmedim. Tanrı’nın yardımıyla, oraya ulaşacağız diye düşünüyorum.”

Ertesi gün, Haziran ayının ilk günüydü. Ekibimiz üç gruba ayrıldı. Öncü bir grup, Panachov’un liderliğinde yürüyecek, atlar da hemen arkalarından gidecekti. Geri kalanlar da artçı birliği oluşturuyordu. Çok yavaş ilerleyebiliyor, sık sık durup askerlerin sık ormanda yol açmalarını beklemek zorunda kalıyorduk. Öğle civarında, önümüzdeki atlar durdu.

Arkadakiler, “Yürüyün,” diye bağırdılar sabırsızlıkla.

“Bekleyin! Pancharov balta izlerini kaybetti,” diye cevapladı öndekilerden biri.

“O nerede peki?”

“Yolu bulmak için gitti.”

Panachov yirmi dakika sonra döndü. Yüzüne bir kere bakmak, durumu anlamamıza yetti. Terliyordu, gözlerinde şaşkın bir ifade vardı, saçları da karmakarışık olmuştu.

“Ee, işaretlerden ne haber?” diye sorduk.

“Bulamıyorum,” diye cevapladı. “Büyük ihtimalle solumuzdalar. Kuzeydoğuya doğru gitmemiz gerek.”

İlerledik. Panachov artık kendine güvenerek yürüyüyordu. Önce sola, sonra öbür tarafa dönüyor, sonra da geri gidiyordu. Yüzlerimize vuran güneş sırtlarımızı ısıtır olmuştu. Anlaşılan Panachov işi şansa bırakmıştı. Ona soru sormaya çalıştım ama kafasını daha da karıştırmaktan başka bir şeye yaramadı bu. Kafa kafaya verdik. Birisi balta izlerini bulmak için geri dönmeyi önerdi ama Panachov bir yükseltiye vardığımız ve kendisi etrafa bir göz atma fırsatı bulduğu zaman nerede olduğunu anlayabileceği konusunda ısrar etti.

Atlar çok yorulmuşlardı. Eyerlerini çözüp onları otlamaya bıraktık. Kazaklar çay yaptı, Panachov’la yardımcım da yakındaki tepeye tırmandı. Yarım saat kadar sonra döndüler. Yardımcım, dört bir yanda ormanlık dağlardan başka bir şey görmediğini söyledi. Panachov’un yüzünde derin bir utanç vardı, bizi buraları iyi bildiği konusunda temin ederken sesi şüphe doluydu.

Yürüyüşümüze yeniden başlayalı kısa bir süre geçmişti ki, bir koyağa geldik ve oradan çıkış yolunu bulmamız ancak akşama doğru gerçekleşti. Panachov bizi kararsızca yönlendiriyor, dik tepelere tırmandırıyor, yamaçlardan geçiriyor, yeniden vadiye indiriyordu. İnsan yolunu kaybetti mi,

genellikle bir düzene veya mantığa bağlı olmaksızın gezinir durur.

Adamlarım, “Sakalındaki keneleri temizle,” dediler ona.

Panachov kendi kendine sürekli “Ne kötü şans,” diye mırıldanıyordu. “Nasıl oldu da kaybettim o balta izlerini?”

Yiyecek miktarımızı kontrol ettik. Zagomaya’dan ayrılırken, yanımıza üç günlük ekmek almıştık. Yani ertesi gün için hâlâ yiyeceğimiz vardı ama ya Koksharovka’ya varamazsak, o zaman ne olacaktı? Doğuya doğru gitmeye ve Panachov’a kulak asmamaya karar verdik.

Ertesi gün şafağın ilk ışıklarıyla ayaktaydık. İçinde bulunduğumuz koşullar hızlı hareket etmeyi gerektiriyordu.

Kamptan dört kilometre kadar uzakta, eski, çentik çentik balta izlerine denk geldik.

Merzlyakov, “Bunlar kime ait?” diye sordu.

“Çinlilere,” diye diye cevapladı Panachov aksi bir sesle.

“Yani tayganızda Çinliler mi var?” diye sordu Kazaklar.

“Tayganın her yerindeler. Nereye gitseniz karşınıza çıkarlar.”

Kısa aralıklarla açılmış çentikleri takip etmek kolaydı. İşaret ettikleri yol, doğru yöne gidiyor gibiydi, böylece bir de bu işaretleri izlemeye karar verdik. Panachov, kendi işaretlerini zamanla küçülerek güçlkle seçilebilir hale geleceklerini hesaba katmadan çok aralıklı olarak açmış olduğu için yolunu kaybetmişti.

Balta izlerini takip ederek, kısa süre sonra samur tuzaklarına rastladık. Bazıları eski, bazıları görünüşe bakılırsa pek yeniydi. Biri yolumuzu kapatıyordu, Kozhevnikov onu alıp kenara koydu. Altında bir şeyler vardı. Bir samurun kalıntıları. Anlaşılan, hayvan tuzağa yakalandıktan kısa bir süre sonra karlara gömülmüştü. Tabii tuzağı kurmuş olan Çinlinin, taygadan ayrılmadan önce gelip buraya bakmamış olması ilginçti.

Büyük ihtimalle tuzakçı, kapanlarını dolaşırken kar fırtınasına yakalanmış veya belki de hastalanmıştı. Tuzağa düşmüş samur uzun süre orada kalmış, baharda karlar eriyince de kargalar değerli etoburu parça parça etmiş, geriye ancak kemikleriyle birkaç parça kürk bırakmışlardı.

Aklıma Dersu geldi. O olsaydı, samurun tuzaktan alınmamış olmasının sebebini mutlaka bilir, daha da ötesi bizi bu zor durumdan kurtarmanın yolunu da bulurdu.

Öğlene doğru ormanlık bir dağ arazisine geldik ve biraz düşündükten sonra, vadiye inerek nehri takip etmeye karar verdik. Devrilmiş kütüklerle ve kayalıklarla dolu dağın doğu yamacı dikti, zikzaklar çizerek inebildik, bu da çok uzun sürdü. Nehir kısa süre sonra güneye doğru döndü, el değmemiş topraklardan ilerleyerek birkaç dağ geçidini aşmayı kararlaştırdık.

Panachov önceden olduğu gibi önden ilerliyor, taş gibi sessizliğini hiç bozmuyordu. Biz de peşindeydik. Artık bunun bir önemi kalmamıştı. Hatasını düzeltmesi mümkün değildi ve bundan sonra yapabileceğimiz tek şey, Ulaho'ya ulaşınca kadar nehri takip etmektir. Yeniden yiyecek stoklarımıza baktım. Ancak akşam yemeğine yetecek kadar peksimetimiz kalmıştı. Aşçıya küçük porsiyonlar dağıtmasını söyledim.

Yakarca olarak da bilinen tatarcıklar, alacakaranlıktan önce ortaya çıktılar. Ussuri tatarcığı, tam anlamıyla tayganın musibetidir. Sokar, kan emer ve fena halde yakar. Kurban ısırtığı ne kadar kaşırsa, durumu o kadar kötü hale getirir. Tatarcıklar sürüler halinde saldırdıklarında, insanın yüzünü bir an için bile açması akıllıca değildir. Bu belâlar göze girer, kulaklara ve saçlara dalar, kollardan içeri tırmanıp can acıtarak boyunları ısırtırlar. Yüz, fena halde şişer. Neyse ki insan birkaç gün içerisinde bağışıklık kazanır da, şişlik o zaman iner.

Adamların korunmak için ağ giysileri vardı ama zavallı atlar çok çektiler. Tatarcıklar, hayvanların dudaklarına ve göz kapaklarına saldırıyor, atlar başlarını sallasalar da, minik işkencecilerinden kurtulamıyorlardı.

Ağ giysiler, tatarcıktan korunmanın en iyi yoludur. Yalnız tel ağlar olmaz. Tel güneşte ısınır ve insanın kendi nefes alış-verişleriyle nemlenmiş sıcak havanın içinde soluk alamaya çalışmasındansa, tatarcıklara dayanması daha kolaydır. Patiska giysilere de, dallara ve ağaçlar takılıp yırtıldıkları için güven olmaz. Böcekler kumaştaki deliklerden içeri girerler ve onlardan kurtulmak için insanın başlığını çıkarması gerekir. En iyisi kıl örgü ağlardır. Hem yeteri kadar sağlam olurlar, hem de metal ağ gibi ısınmazlar. Kimisi vazelin sürmeyi tavsiye ederse de, ben bunu denedim ve bir faydasını göremedim. Öncelikle, tatarcıklar vazeline yapışıyor ve kurtulmaya çalışırken insanı fena halde rahatsız ediyorlar. İkincisi, vazelin eriyor ve insan terleyince çıkıyor. Karanfil yağı gibi çeşitli aromatik merhemler daha da beter. Hepsi gözeneklere doluyor ve ısırğan otu gibi yakıyorlar. En iyi ilaç, sabırlı olmak. Sabırsızsanız, tatarcık sizi gözyaşlarına boğacaktır.

Sabır ilacından bol bol kullandık ve güneş ufkun altına inene kadar yürüdük. Panachov etrafa bakmaya gitti. Geri döndüğünde karanlık çökmüştü. Ulaho vadisini bir dağın tepesinden görmüş olduğunu bildirerek, ertesi gün öğle saatlerinde ormanın sonuna varacağımızı söyledi. Adamlar neşeyle bağırıştılar.

İdareli bir akşam yemeği yedik. Elimizdeki peksimet kırıntıları, herkese eşit olarak dağıtıldı.

Ertesi gün, kampımızdan ayrıldıktan birkaç dakika sonra, karşımıza bir patika çıktı. Dağlarda bir yere doğru giden bir hayvan patikasıydı. Panachov bu yolu takip etti. Onu fırçalamanın eşiğine kadar gelmiştik ki, bu defa yanılmadığı

anlaşıldı. Patika bizi bir avcı kulübesine götürdü. Orman yerini yaprak döken ağaçlarla dolu seyrek bir koruluğa bırakmıştı. Yürüyüşün sonunun yakın olduğunu hisseden atlar, adımlarını sıklaştırdılar. Sonunda, bir açıklık görük ve kısa sürede ormanın bitimine ulaştık.

Birkaç dakika sonra nehre vardık ve karşı kıyıda Koksharovka'yı gördük. Köylüler, eyerler ve yükler için bir kayık gönderdiler. Atları idare etmek gerekmedi, hayvanlar karşı kıyıda kendilerini bol bol yiyeceğın beklediğimi hissetmiş gibiydiler. Suya kendiliklerinden dalarak karşıya yüzdüler.

Adamlar da, atlar da yorgunluktan bitmişti. Koksharovka'da üç gün kaldık.

TAYGA BOYUNCA

Koksharovka'dan 6 Haziran'da ayrıldık. Atlarımız iyice dinlenmişti, at sineklerine ve son birkaç gün içinde sayıları hiç de azalmayan tatarcıklara rağmen uygun adım yürüyorlardı. Böcekler özellikle grubun arkasında yürüyenlerin başına dert oluyordu. Tatarcık sürüsü, grubumuzun tam kuyruğundaydı, bu yüzden arkada yürüme işini sırayla yapıyorduk.

Koksharovka'dan itibaren yol, Ulaho'nun sağ kıyısı boyunca devam eder ve nehrin zorlu kayalıkların eteklerini yaladığı yerden dağlara doğru döner ama kısa süre sonra tekrar vadiye iner.

Ormangülleri çiçek açmış, her taraf bu çiçeklerle mora boyanmıştı.

Futsing vadisi çoğunlukla çayırılıkalandı. Yaşlı meşe ağaçları, bol dallı ıhlamurlar ve gövdeleri kıvrım kıvrım olmuş akkavaklar, oraya buraya tek tük dağılmışlardı. İki tarafımızda yükselen dağlar, huş ve ladin ağırlıklı ormanlık alanlarla kaplıydı.

Vadinin güzelliğinin vahşiliği, insanın varlığıyla yumuşuyordu. Avcıların gözünden saklanan patikalar gibi, gri Çin kulübeleri de ağaçların arasında çeşitli yerlerde göze çarpıyordu. Sıcak bir görünümleri vardı. Ortalıkta bir huzur, sessizlik ve çalışkanlık havası hâkimdi. Fanzaların yanında yeşil alanlar ve sebze bahçeleri uzanıyordu. Bu bahçelerde her şey yetiştiriliyordu, buğday, mısır, akdarı, yulaf, haşhaş, tütün ve tanıyamadığımı başka pek çok ürün daha vardı. Kulübelere yakın yerlerde taze fasulyeler, patatesler, bayır turpları, kavunlar, lahanalar, marullar, şalgamlar, hıyarlar, domatesler, soğan-

lar ve bezelyeler büyüyordu. Tarlalar, Çinli köylülerin mavi giysili figürleriyle beneklenmişti. Köylüler işlerini bırakarak geçişimizi seyrettiler. Silahlı grubumuz belli ki onları ürkütmüştü ama yanımızdaki yük taşıyan atlar, uzaktan geldiğimizdi ve önümüzde hâlâ uzun bir yol olduğunu onlara anlatmış olmalıydı.

Kulübelerden birine doğru ilerledim. İhtiyarın biri, sebze bahçesinde çalışıyor, sebze yataklarındaki ayrık otlarını temizliyor ve her eğildiğinde inliyordu. Belli ki çalışırken zorlanıyordu ama tembellik edip kimseye yük olmak da istemiyordu. Ondan biraz daha genç olan bir başka yaşlı adam da, onunla birlikte çalışıyordu. Sebzeleri düzeltiyor, yapraklarını kırarak hepsini tek bir boya getiriyordu. Yanlarına vardığımızda, bizi kendi dilleriyle selâmladılar, sonra da yüzlerindeki teri kirli bir paçavrayla kurulayıp, ayaklarını sürüyerek peşimize düştüler.

Yabancıların kokusunu alan köpekler, birbirlerinin üzerine çıkarak bize doğru koştular. Ev sahibi, bütün bu gürültülerin sebebinin ne olduğunu anlamak için dışarı çıktı, sonra adamlarına atlarımızın eyerlerini çözmemize yardım etmelerini söyledi.

Bir Çin fanzası, kendine has bir yapıdır. Kerpiç duvarları, sazdan yapılma üçgen bir çatısı, bütün ön cephe boyunca uzanan, kâğıttan kafesli pencereleri vardır. Yan duvarlarda da, arka tarafta da pencere bulunmaz. Üstünde kilit olmayan kapılar, yalnızca köpeklerin içeri girmesini engellemek içindir, insanların değil.

Kapının iki yanında, yayvan küçük taş şöminelerle, üstlerine oturtulmuş kazanlar vardır. Ocaklardan çıkan duman, duvar boyunca ilerleyen borulardan geçer ve tuğla k'angları ısıtmakta kullanılır. Yaklaşık bir buçuk metre genişliğindeki

yatakların üstüne saman şilteler konur. Çinliler, ayakları arka duvara dönük olarak ve daima çıplak uyurlar.

Ahşap bir paravan, kulübeyi ikiye bölüyordu. Küçük taraf, evin efendisiyle eşine aitti; büyük kısımdaysa işçiler kalıyordu. Kum ve kül dolu bir mangal odanın ortasındaki bir ayağa yerleştirilmiş, odanın yeteri kadar sıcak olması için de, yemek piştikten sonra şömineden alınan yanan kömürler mangala konmuştu. Yemeklerini ısıtmaları gerektiğinde, mangalı tutuşturmaları yeterli oluyordu. İnsan elinin erişemeyeceği yerdeki her şey, kalın bir is tabakası ile kaplıydı.

Ev sahibimiz k'angın üstüne yeni kaplanmış bir battaniye serdi, kısa bacaklı bir masayı yanımıza çekip, hepimize birer fincan çay sundu. Çin çayı, uçuk sarı ve zayıf ama şaşırtıcı derecede kokuludur. Tatlandırmadan içilir, şeker katılacak olursa ağızda hoş olmayan bir tat bırakır.

Çinli ilk olarak, “Başka gelen var mı? Kaç kişisiniz?” diye sordu.

Belki de kötü niyetler beslediklerini düşünerek ilk başta bu sorulardan hoşlanmasam da, kısa sürede kaç kişiye akşam yemeği verileceğini öğrenmeye çalıştıklarını anladım.

Güzelce yerleştik. Çinliler her arzumuzu yerine getirmek için koşturuyorlardı. Haşlanmış tavuk, yumurta ve fasulye yağında kızartılmış patatesten oluşan mükellef bir akşam yemeğinden sonra, ahırlara bakmaya gittim.

Yapılardan birisinde, alttaki sabit olmak üzere iki değirmen taşından oluşan bir değirmen vardı. Değirmeni bir at çalıştırıyordu. Gözleri bağlı hayvan, dönüp durarak üstteki değirmen taşını çeviriyordu. Un, elenerek kabuklardan ayrılıyordu. Elek, ayakla çalıştırılan bir düzeneikle bir dolabın içine yerleştirilmişti. Unu elemekle görevli kişi, aynı zamanda ata da göz kulak oluyor ve değirmen taşına tahıl döküyordu. Tahrır ürünleri ve diğer şeyler, komşu barakada depolanıyordu.

Komşu fanzanın bahçesinde, Çinliler geyik boynuzu pişiriyorlardı. Nasıl yaptıklarını görmeye gittim. Büyük bir ateşe konmuş üç kocaman kayanın üzerine geniş bir kazan dolusu su oturtulmuştu. Su sıcak tutuluyor ama kaynatılmıyordu. Geyik boynuzları, bir sicimle tahta bir kepeceye bağlanmıştı. Bir Çinli bunu hızla suya daldırıyor, sonra da soğuması için hızla çıkarıp buhar dağılsın diye üstüne üflüyordu. Bu işlem, boynuzlar koyu bir renge bürünüp iyice sertleşene kadar günlerce durmadan tekrarlanıyordu. Bu şekilde boynuzları yıllarca saklamak mümkündü. Sıcak suda iki-üç saniyeden fazla tutuldukları takdirdeyse, boynuzlar çatlayıp değerlerini kaybediyordu.

Fanzamıza döndüğüm sırada gün bitmek üzereydi. Güneş ufka doğru alçalırken, Çinliler çalışmayı bırakarak yavaş yavaş evlerine çekildiler. Tarlalar ıssızlaştı.

Kulübede günlüğümü tamamladım. İki Çinli omzumun üzerinden bakıyordu. Elimi yakından seyredip, kıvrımlı yazım karşısında hayrete düştüler. O sırada, gözlerimi kâğıttan bir anlığına ayırmış, mekanik bir şekilde yazmaya devam ediyordum. Dudaklarından bir hayranlık çığlığı koptu. Birkaç kişi daha yanımıza geldi, iki dakika içinde kulübenin bütün sakinleri başıma üşüşmüş, numarayı tekrarlamamı istiyorlardı.

Çinli işçilerin akşam yemeği, sulu bir akdarı lapasıyla, bir-iki parça sebze turşusundan ve iki küçük esmer ekmek somunundan ibaretti. Adamlar küçük bir masanın çevresine çöküp, tam bir sessizlik için yediler, yemekten sonra da uyumaya çekildiler.

Ertesi sabah, ev sahibimize ödeme yaptıktan sonra bu noktada at nalı biçimli keskin bir eğim sergileyen Futsing'e doğru yola koyulduk. Dağların arasındaki bir patika, yolu büyük ölçüde kısaltıyordu.

Öğle sıralarında, bir akarsuyun kenarında bir mola verdirdim. Patika, bir yokuşun ucunda çatallanıyordu. Az kullanıldığı belli olan kol, sola doğru gidiyordu; çok kullanıldığı anlaşılan, iyice ezilmiş ikinci yolsa, doğrudan ormanın içine ilerliyordu. İkincisini seçtim.

Orman örtüsü sıklaştı, ağaçların boyu uzadı. Sedirlerin küt, köknarların sivri tepelerini görebiliyordum. Bunlar ormana her zaman bir kasvet havası verir. Fazla bir çaba harcamadan bir tepeye daha tırmandım ve yan taraftaki vadiye indim. Vadi boyunca şırıltılı bir akarsu şarkı söylüyordu. Büyük bir sedir ağacının altındaki otlara çökerek bitki örtüsünü incelemeye başlamıştım ki, kulağıma monoton, keyifsiz sesler geldi. Gitgide yaklaşıyorlardı, kısa sürede kanat çırpışlarını ayırt ettim ve alçak sesli bir kuğurdama duydum. Yabani bir doğu Sibiry kumrusuydu bu. İstemeden elimden bir şey düşürüp kuşu ürküttüm, o da apar topar çalıkların arasına kaçtı. Sonra bir ipekkuyruğun keskin çığlığını duydum ve kocaman kafalı, parlak renkli, sakar kuşu gördüm. Ağaçtan ağaca sıçırıyor, köknar kozalaklarını gagalayıp tiz çığlıklar atıyordu. Tayga halkına içeri bir insanın sızmış olduğunu haber vermeye kararlı gibiydi.

Oturmaktan sıkılarak kampa dönmeye karar verdim. O sırada bir hışırtı duydum, çalıkların arasında dikkatle ilerleyen bir şey vardı. “Ayı,” diye düşünerek tüfeğime sarıldım. Hışırtı sesi yaklaştı.

Nefesimi tutarak kalın bitki örtüsü arasında ilerleyen hayvanı görmeye çalıştım. Birdenbire kalbim bir takla attı. Gelen bir dağlıydı. Bu adamların ne kadar tehlikeli olduklarını geçmiş tecrübelerimden biliyordum.

Ussuri taygasında, vahşi bir hayvanla karşılaşmak bir insanla karşılaşmaktan daha az risk taşır. Hayvan, karşısında insan görünce kaçır; ancak kovalandığı takdirde saldırır ki o

zaman da zaten av da avcı da durdukları yeri biliyor olurlar. Bir insansa, tamamen farklı bir meseledir. Taygada her şeyin tek şahidi Tanrı'dır ve bir insanla karşılaşıldığında kaçıp saklanarak tüfeğe davranmak, alınması gerekli bir tedbirdir.

Taygada herkes silahlıdır, yerliler, Çinliler, Koreliler, tuzakçılar, avcılar. Tuzakçı ve avcılar, neredeyse tamamen işleri sonucu elde ettikleri ürünlere bağlı olarak yaşarlar. Yıllar süren orman hayatları sırasında geliştirdikleri kendilerine özgü yöntemleri vardır. Avı nerede bulacaklarını, nasıl takip edeceklerini, yaralı hayvanları nerelerde arayacaklarını, hayvanı nasıl çabucak ve sessizce öldüreceklerini ve hayvan seslerini taklitmeyi bilirler.

Oysa bir dağlı farklıdır. Avcı ne kadar dürüstse, o da o kadar düzenbazdır. En iyisi onunla karşılaşmaktan kaçınmaktır. Dağlı taygaya yalnızca avlanmak için gelmez, kazanç peşindedir ve hiçbir şeyden çekinmez. Tüfeğinden başka, küçük bir küreği ve çeşitli asitlerle dolu küçük bir çantası vardır. Altın arar ama gerekli olduğunu düşünürse bir Çinliyi veya Koreliyi vurmaktan, kayık çalmaktan, etini biftek haline getirerek satmak üzere bir inek öldürmekten kaçınmaz.

Böyle bir dağlıyla karşılaşmak, vahşi bir hayvanla karşılaşmaktan çok daha tehlikelidir. Benim karşıma çıkan dağlı da tam bu türden birisiydi. Tuhaf görünümlü, kaba giysileri yarı Çinli, yarı Rus'tu. Kamburunu çıkarmış, tetikte bir vaziyette dört bir yana bakınarak yanımdan geçiyordu. Birdenbire durdu, tüfeğini omzundan indirip bir ağacın arkasına saklandı. Bunun tek anlamı, varlığını fark etmesi olabilirdi. Birkaç kilometre boyunca pozisyonlarımızı koruduk.

Sonunda, çalılıarın arasında dikkatle sürünerek geri çekilmeye karar verdim ve bir dakika sonra da kalın gövdeli bir ağaca ulaştım. Dağlı da çalılıkların arasına sığınarak geri çekiliyordu.

Onun da benden benim ondan korktuğum kadar korktuğunu fark ettim. Yalnız olduğumu aklına bile getirmiyor, yakınlarda bir sürü adam olduğunu zannediyordu. Ateş edecek olursam, kurşunun adamın saklandığı ağacı kolayca delebileceğimi ve onu öldüreceğini biliyordum ama onun korkmuş olduğu ve geri çekildiği düşüncesi aklımda şimşek gibi çaktı. Ateş ettiğim takdirde cinayet işlemiş olacaktım. Geriye doğru sürünmeye devam ettim. Adamın giysilerinin mavisi ağaçların arasında neredeyse seçilemez hale gelince, rahat bir nefes aldım.

Tehlikeli noktayla arama mümkün olduğunca mesafe koymaya çalışarak, ağaçtan ağaca, kayadan kayaya ilerledim, sonunda bir kurşunun atış menziline çıkışmış olduğuma karar verince patikaya çıktım ve hızlı adımlarla kampa yürüdüm.

Yarım saat sonra tekrar yol ayrımına gelmiştim. Der-su'dan öğrenmiş olduklarımı hatırlayarak, iki patikayı da dikkatle inceledim. Sol taraftakinde taze toynak izleri vardı. Hızımı artırıp kısa sürede Futsing'e ulaştım. Karşı kıyıda, çevresinde bir açıklık olan bir Çin kulübesi vardı, ekibimi orada buldum.

Bölgenin adı Yolaiza'ydı, kulübede yolumuzun üzerindeki son köylü eviydi. Onun arkasında vahşi ve ıssız tayga uzanıyor, kış aylarında ancak samurlara tuzak kurma vakti geldiğinde canlanıyordu.

Adamlar benim dönüşümü bekliyorlardı. Atların eyerlerini çözüp çadırları kurmaları emrini verdim. ıssız bölgelere doğru ilerlemeye başlamadan önce, yiyecek stoklarımızı burada tazelememiz gerekiyordu.

Biraz dinlendikten sonra, Çin kulübelerinin yakınlarındaki yapılara bakmaya gittim. Geri dönerken de yolumu kaybedip kendimi Futsing'de buldum. Orada Çinli iki inci avcısıyla karşılaştım. Birisi kıyıda durmuş, nehre sarkıtılmış bir sığı

tutuyordu. Öteki nehre dalıyor ve hızlı akıntıyla sürüklenmemek için sol eliyle sırğa tutunurken sağ eliyle de kabuk topluyordu. Suyun altında otuz saniyeden fazla kalmıyordu. Mesele sadece nefes alma meselesi olsaydı daha fazla da kalabilirdi ama su bunu yapmasına izin vermeyecek kadar soğuktu. Aynı sebepten, dalarken giysilerini de çıkarmıyordu.

Kenarda oturup iki adamın çalışmalarını seyrettim. Sudan çıkan dalgıç, beş dakika kadar güneşte ısınıyordu. Suya sırayla girdikleri için, bir saatte on defadan fazla dalmıyorlardı. Ben orada olduğum sırada sekiz kabuk buldular, birinin bile içinden inci çıkmadı. Çinli, genellikle elli kabuğun ancak birinde inci bulunduğunu söyledi. Yaz boyunca yaklaşık iki yüz inci buluyor, onları satarak beş-altı yüz ruble kazanıyorlardı. Sadece Futsing'e bağlı kalmıyor, yaşlı, balçıklı akarsular arayarak bütün ülkeyi geziyorlardı. İnci bulmak için en iyi yer, dediler, Hwaku Nehri'dir.

Sonunda Çinliler bu kadarının yettiğine karar verip, kuru giysiler giydiler ve sıcak votka yudumlamaya başladılar. Sonra da nehir kıyısına oturup, kabukları küçük çekiçlerle kırıp inci aradılar. Nehir kenarlarında kabuk parçalarından oluşan yığınlar gördüğümü ve buna hiçbir anlam verememiş olduğumu hatırladım. Tabii inci avcılığı kesinlikle yırtıcı bir işti. Kabuklar kırılıp atılıyordu. Çıkarttıkları seksen kabuktan ancak iki tanesinin içinden para edecek bir şeyler çıktı. Bana gösterilene kadar onların inci olduğunu anlayamadım bile. Küçük, gri renkli, parlak şeylerdi ve sedef tabakası çok çarpıcıydı.

Kabuklar kuruduktan sonra, inci avcıları incileri bıçaklarıyla dikkatle çıkarttılar ve küçük deri keselerine koydular.

Ertesi gün, erken bir saatte Yolaiza'dan ayrıldık. Yavaş yavaş bozulan dar bir patikayı takip ediyorduk.

Ne zaman yüzlerce kilometre boyunca devam eden bir ormana girsem, içimde dehşete yakın bir duygu uyanır. Ormanlık arazilerin ilkel güçleri, kendi başlarına birer unsurdur.

Ormanın derinliklerine daldıkça, daha fazla sayıda devrilmiş kütüğe rastlamaya başladık. Dağlarda toprağın verimli katmanı pek kalın bir tabaka değildi, kökler derinlere uzanamıyor, toprağın üstüne yayılıyordu. Ağaçlar bu yüzden sağlam kök salamayıp, rüzgârda kolaylıkla devriliyorlardı. Ussuri taygasının devrilmiş kütüklerle dolu olmasının sebebi budur. Sökülen ağaç, üstüne yapışmış bütün taş ve topraklarla birlikte köklerini gökyüzüne uzatır, bu engellerin yüksekliği kimi zaman dört, beş metreyi buluyordu. Orman patikalrı her zaman bol dönemeçli olur, bir o devrik ağacın, bir öbür kütüğün yanından dolanır. Taygada uzaklıklar ölçülürken, haritada gösterilen mesafenin en az yarısı kadar uzamasına dikkat edilmelidir.

Vadilerin verimli toprağında ağaçlar daha iyi tutunabilirler. Neredeyse otuz metre yüksekliğinde, çevresi beş metreyi bulan orman devleri vardır. Yaşlı akkavaklar genellikle aylara yuva olur, avcılar bazen iki veya üç ayıyı barındıran kovuklar bulurdu.

Vadideki ormanlar bazı yerlerde o kadar sıklaşır ki, gökyüzü gözlerden tamamen saklanır. Oralarda bütün gün yarı-karanlık hüküm sürer. Hava serin ve nemlidir. Ormandaki şafak ve akşam vakti alacakaranlıkları, açık arazidekilerle aynı zamana denk düşmez. Güneşin önüne küçücük bir bulut bile geçecek olsa, orman kasvete bürünür, hava kararır. Oysa açık, güneşli bir günde ağaç gövdelerinde, parlak yeşil yapraklarda, ısıltılı çam iğnelerinde, çiçeklerde, yosunlarda ve rengârenk likenlerde çarpıcı bir güzellik görülür. Ne yazık ki tatarcıklar bu güzel manzaraya zarar verirler. Taygada geçirilen yaz

mevsiminde insanın o yaratıkların elinde çektiği eziyetleri anlatacak kelime bulamıyorum. Her türlü tanımlamayı aşan bir durum bu.

Üç saat boyunca durmadan yürüdük, sonunda bir yerden dökülen bir su sesi duyduk. Güneş kavurucuydu. Atlar başlarını öne eğmiş, derin derin soluyorlardı. Hava o kadar sıcaktı ki, ürkütücü sedir ağaçlarının gölgesi bile nefes alma fırsatı sağlayamıyorlardı. Ortalıkta ne kuş, ne de başka hayvan vardı. Sadece böcekler havada neşeyle uçuşuyor, güneşin kızgınlığı arttıkça onlar da canlanıyorlardı.

Durmaya niyetliydim ama hayvanlar bir şey yemeyi reddederek dumanları tüten ateşe sokuldular. Bu gibi durumlarda oturmak, hareket halinde olmaktan daha kötüdür; o nedenle atları yeniden eyerleyip yolumuza devam ettik.

Patika bizi bir avcı kulübesine götürdü ve kampımızı kulübeye yakın bir yerde kurduk.

Akşam hâlâ çok uzaktaydı. Tüfeğimi alıp etrafa bakınmaya çıktım. Bir buçuk kilometre kadar yürüdükten sonra, bir ağaç kütüğünün üzerine oturup, çevreme kulak verdim.

Arkamdan, berber makasının metalik şıkırtılarına çok benzeyen keskin ve tiz bir çığlık geliyordu. Dönüp bakınca bir dağ tavşanı gördüm. Hareketlerim küçük kemirgeni ürküttü, o da hızla deliğine çekildi. Sonra bir çizgili sincap çıktı ortaya. Çevik ve oyuncu hayvan, ölü ağaç kütüklerinin arasında hızlı hareketlerle gezindi, ağaçlara tırmanıp indi, sonra da yeniden otların arasına saklandı. Kürkünün büyük kısmı sarıydı, sırtında ve yanlarında beş siyah çizgi uzanıyordu.

Kemirgenin durup durup aynı noktaya döndüğünü ve her seferinde ağzında bir yük taşıyarak oradan ayrıldığını fark ettim. Hayvan, daha fazlasını almak için sonra geri geliyordu. Onu daha yakından inceleyebilmek için biraz sokuldum. Devrik bir ağacın üstü, kuru mantarlar, kökler ve kestanelerle

doluydu. Mantar ve sedir kestanesi mevsimi daha gelmemişti, o yüzden çizgili sincabın bir önceki mevsimin stoklarını deliğinden buraya getirmiş olduğunu düşündüm. Aklıma Dersu'nun, çizgili sincapla ve onun kimi zaman iki yıl bile yetebilecek kadar yiyecek istiflemesiyle ilgili hikâyesi geldi. Biriktirdikleri zarar göreceğ olursa, küçük hayvan onları dışarı taşıyıp havalandırıyor, akşam çökerken de tekrar oyuna götürüyordu.

Bir süre orada oyalandıktan sonra yürümeye devam ettim. Yol boyunca tepetaklak edilmiş devrik ağaçlarla karşılaştım ve bir ayının el işçiliğinin izlerini tanıdım. Ayının en sevdiği zaman geçirme eğlencesi buydu.

Taygada gezinen ayı, rüzgârın söktüğü kütükleri yerinden kaldırır ve altlarında bir şeyler arar. Çinliler bunun, ayının kütükle ilgilenme, önce bir yanını, sonra da ötekini güneşe tutarak sağlam ve kuru olduğunu anlama yöntemi olduğunu söylerler.

Kendi ayak izlerimi takip ederek geri döndüm. Altında durduğum devasa sedir ağacını tanıdım, akarsuyu rüzgârla devrilmiş aynı kütüğün üzerine basarak geçtim, aynı kaya yığınlarının yanından yürüdüm ve birdenbire kendimi sincabın yiyecek stoklarını kurutmakta olduğu yerde buldum. Hayvanın oyununun yerinde şimdi geniş bir çukur vardı. Kestaneler ve mantarlar etrafa saçılmıştı, karmakarışık edilmiş toprakta bir ayının ayak izleri göze çarpıyordu. Canavar, sincabın yuvasını yağmalamış, yiyecek stoklarını ve muhtemelen kemirgenin kendisini de gövdeye indirmişti.

Bu arada, akşam yaklaşıyordu. Bir böcek, karanlıkta vızıldayarak yanımdan geçti. Yanlış bir adım atacağımdan korkarak dikkatle yürüdüm. Birdenbire hava seslerle doldu. Büyük bir hayvan, birkaç adım ileride, yüksek sesle soluyarak duruyordu. Tetiği çekecekken fikrimi değiştirdim. Ateş ederek

hayvanı korkutup kaçırabilirdim belki ama tam tersine aklına saldırma fikrinin gelmesine de neden olabilirdim. Bundan sonraki bir dakika, bir asır gibi geçti. Hayvanın, havayı hevesle koklamakta olan bir ayı olduğunu gördüm. Uzun bir süre hiç kıpırdamadan, parmağımı bile oynatmaya cesaret edemeden bekledim ama sonunda sinirlerim boşandı ve sola doğru gittim. Ayının kükreyişini ve kırılan dalların çatırtısını duyduğumda, iki adım bile atmamıştım. Kalbim dehşetle sıkıştı. İçgüdüsel olarak tüfeğimi kaldırıp ayının yönüne doğru ateş ettim. Azalan sesleri ayının uzaklaştığını gösteriyordu. Bir dakika sonra, kamptan ateşime karşılık bir el ateş edildi.

Daha önce izlemekte olduğum yöne doğru yürüdüm ve kısa bir süre sonra da kamp ateşimizi gördüm. Daha büyük tatarcıklar güneş battıktan sonra ortadan kaybolarak, yerlerini küçücük, neredeyse mikroskopik böceklerden oluşan taburlara bırakmışlardı. Yakarca denen bu küçük tatarcıklar başımızın etrafında toplanırken önce kulaklarımızda bir yanma oluyor, sonra da yüzümüze, özellikle de alın kısmına dalayan bir örümcek ağı örtülmüş gibi hissediyorduk. Böcekler saçlarımızı, kulaklarımıza, burunlarımıza ve ağızlarımıza doluyor, adamlar küfürler ederek tükürüyor, yüzlerini siliyorlardı. Kazaklar, kafalarının arkasını ve enselerini saldırıdan koruyacakları yönünde boş bir umutla, mendillerini kasketlerinin içine sıkıştırmışlardı. Susamıştım, çay istedim.

Fincanımı uzatan Epov, “İçilecek gibi değil,” dedi.

Fincanı dudaklarıma götürünce, sıvının yüzeyinin tozla kaplı olduğunu gördüm.

“Bu da ne?” diye sordum Epov’a.

“Yakarcalar,” dedi. “Buharla haşlanıp kaynayan suya düşüyorlar.”

Yakarcaları önce üfleyerek uzaklaştırmayı, sonra da kaşığımınla toplamayı denedim ama ne zaman bir yudum almaya

kalkışacak olsam, yeni taburlar çayın yüzeyine yerleşiyordu. Kazak haklıydı. Pes edip çayı yere döktüm ve cibinliğimin altına girdim.

Adamlar yemekten sonra gece için hazırlandılar. Cibinliklerini kurmaya zahmet etmeyip, battaniyelerine sarnarak açık havada uzanmış olanlar, sürekli inleyerek sağa sola dönüyor, battaniyelerini kafalarına çekiyorlardı. Aralarından sabrı tükenen biri, ayağa fırlayarak, “Buradayım işte, her tarafımı yiyin, duydunuz mu?” diye bağırdı.

Battaniyesini fırlatıp atmış, kollarını iki yana açmıştı. Genel bir hareketlenme oldu. Ayağa fırlayanın, hissettiklerinde yalnız olmadığı anlaşıldı. Adamların hepsi eziyet çekiyordu ama kimse ayağa kalkıp da yakarcaları savuşturmak için bir ateş yakan ilk kişi olmak istememişti. Birkaç dakika içinde herkes iş başındaydı, koşuşturuyor, küfürler yağdırarak inliyorlardı. Yavaş yavaş kampa derin bir sessizlik çöktü. Sivri-sinek ve tatarcık sürüleri cibinliğimin etrafında uçuyorlardı. Onları vızıltılarıyla uykuya daldım.

SIKHOTA-ALIN'I GEÇERKEN

Ertesi sabah, adamların sesleriyle uyandım. Saat beşti. Atların homurtular çıkarıp kuyruklarını sallayışlarından ve Kazakların küfürlerinden anladığım kadarıyla, tatarcıklar yeniden iş başındaydı. Aceleyle giyinip cibinliğimin altından çıkınca, hayret verici bir manzarayla karşılaştım. Kampın üzerinde, sayısız tatarcıktan oluşan bir bulut salınıyordu. Zavallı atlar, burunlarını ateşe sokarak rahatlama arıyorlardı.

Kamp ateşimizin üzeri, kalın bir tatarcık tabakasıyla kaplıydı. Alazlanan böcekler o kadar büyük miktarlarda düşmüşlerdi ki, ateşin sönmesine neden olmuşlardı.

Yapabileceğimiz yalnızca iki şey vardı. Daha fazla ateş yakmak veya yola devam etmek. Adamlara atları eyerlemelerini emrederek, bir ağaca dayalı halde bıraktığım tüfeğime yaklaştım. Tüfek, yağa yapışan tatarcıklardan oluşan kalın gri bir tabakanın altında tanınmaz bir haldeydi. Eşyalarımı elimden geldiğince çabuk toplayıp, ekipten önce yola koyuldum.

Patika, kulübeden biraz ileride ikiye ayrılıyordu. Kollarından biri Ulaho Nehri'nin kıyısına, diğeri de sola, Sikhota-alin dağlık bölgesine gidiyordu.

Gitgide daha fazla sayıda nehirle karşılaşılıyorduk. Yol genellikle bir kıyıdan ötekine uzanıyor, rüzgârın devirdiği kütükler doğal köprüler olarak vazife görüyorlardı. Bu da, bir patika üzerinde olduğumuz anlamına geliyordu. Akşam yaklaşırken, bir avcı kulübesine ulaştık. Kulübede, biri yaşlı, diğeri de genç iki Çinli vardı. Genç olanı tuzakçıydı, yaşlısı da şifalı ot topluyordu. Yaşlı adam sıırım gibi ve uzun boyluydu, mummyaya benziyordu. Güneş yanığı kırıksık yüzüne ve kır

saçlarına bakılırsa, bir daha asla yetmiş yaşında olamayacaktı. İkisi de mavi ceketler, mavi pantolonlar, tozluklar ve yumuşak ayakkabılar içindeydi. Ne var ki, genç adamın giysileri yeni ve üstüne uygunken, yaşlı adamınkiler eski ve yamalıydı. İkisi de şapka takıyorlardı, biri fabrika yapımı bir hasır şapka, diğeri de huş ağacı dallarından elle örölmüş bir şey.

Adamlar bizi görönce korktular ama kim olduğumuzu öğrenince korkuları kalmadı. Bizi, akdarı lapası ve çaydan oluşan bir yemeğe davet ettiler. Sikhota-alin'in eteklerinde olduğumuzu ve buradan deniz kıyısına kadar giden bir yol olmadığını söylediler.

Yaşlı adam ağırbaşlıydı, gereksiz yere konuşmuyordu. Öte yandan genç adam, konuşkan çıkmıştı. Bize, ikisinin taygada bir ginseng tarlaları olduğunu anlattı. Oraya gidiyorlardı. Ben de meraklandım ve tarlayı görmek için onlarla birlikte gittim. Onlar olmasaydı kesinlikle kaybolurdum. Neredeyse bir saat boyunca dağ eteklerinde yürüdük, bir kayalığa tırmandık, oradan da vadiye indik. Birbiri ardına sıralanmış dağ derelerinden, dipleri hâlâ karla kaplı derin koyaklardan geçtik; sonunda hedefimize vardık. Dağın, sık orman örtüsüyle kaplı kuzey yamacındaydık.

Ginseng tarlasını, düzlöklere yayılmış bakımlı bir tarla olarak düşünen okuyucu yanılmış olur. Burası, daha önceden değişik zamanlarda birkaç ginseng kökünün bir arada bulunabildiği ve elde edilen başka köklerin ekildiği bir yerdir. İlk gördüğüm şey, ginsengi güneşin yakıcı ışınlarından korumak için yapılmış sedir ağacı güneşlikler oldu. Ginsengin çevresine eğreltiotları dikilmişti, toprağı soğutmak için de dar bir hendekten ince bir su o tarafa doğru akıyordu.

Tarlaya varınca, yaşlı adam dizlerinin üstüne çöktü, ellerini birleştirip alına götördü, iki defa yerlere kadar eğildi. Bunu yaparken, ağzının içinde bir şeyler mırıldanıyor,

muhtemelen dua ediyordu. Sonra doğruldu, ellerini bir defa daha kafasına götürdükten sonra işe koyuldu. Bu arada genç arkadaşı da, üstlerinde Çince harfler olan kırmızı renkli pачavraları bir ağacın dallarına bağlamakla meşguldü.

Demek ginseng buydu! Dünyada, bu kadar çok hikâyeye ve masala konu olmuş başka bir bitki daha yoktur. Belki okuduklarımın, belki de Çinlilerin anlattıklarının bir sonucu olarak, o anda ben de sarmaşıkgiller ailesinin bu itici üyesine karşı büyük bir huşu hissediyordum. Ginsenge daha yakından bakmak için dizlerimiz üstüne çöktüm. Yaşlı adam dua ettiğimi sandı, böylece o anda onun kalbini kazanmış oldum.

İki Çinli, kırık dalları temizlediler, iki bitkiyi yerlerinden çıkarıp başka bir yere dikerek suladılar, tarlaya çok az su sağladığını fark ettikleri hendeği istedikleri sonucu alacak şekilde genişlettiler. Sonra ayrık otlarını söktüler ama her nedense bir kısmına dokunmadılar.

Akşama doğru sonunda, Sikhota-alin'den geçerek Wai-Futsing'in kaynağına kadar bize rehberlik etme konusunda ikisini ikna etmeyi başardım. Yaşlı adam bizi oraya götürmeyi kabul etti ama iki şartı vardı. Birincisi ona emir vermeyecek, ikincisi de ona karşı çıkmayacaktık. Bunların ilki zaten söz konusu bile olamazdı, ikinci koşulu da hemen kabul ettim.

Alacakaranlığın ilk işaretiyle birlikte tatarcıklar da ortaya çıktı. Çinliler fanzada dumanlı bir ateş yaktilar, biz de cibinliklerimize sığındık. Sikhota-alin'den Çinliler tarafından güvenle geçirileceğimizi bilmek, bize huzur veriyordu, böylece kısa sürede uykuya daldık. Bizi endişelendiren tek şey, yiyecek meselesiydi.

Ertesi sabah saat sekizde yola çıkmaya hazırдық. Yaşlı adam, peşinde genç yoldaşı ve ellerinde baltalarıyla benim adamlarımdan ikisi olduğu halde önden yürüyordu. Adamların geri kalanıyla atlar da, artçı birliklerdi. Yaşlı adam, elinde

uzun bir çubuk taşıyor, ağzından tek bir kelime bile kaçır-mıyordu. Gideceğimiz yönü tam bir sessizlik içinde işaret etti.

Ussuri bölgesinin iğne yapraklı ormanları genellikle nemli, yosunlu, eğreltiotlarıyla ve fazla büyümüş hasırotlarıyla dolu yerlerdir ve ağaçların altındaki çıplak toprağın dökülmüş çam iğnelerinden oluşan kalın bir örtüyle kaplı olduğu diğer bölgelerdeki ormanlara benzemezler.

O gün, elimizdekilerin iki gün boyunca yetmesini sağlamak için yemek tayınımızı yarıya indirdik. Sikhota-alin'in öbür tarafında yerleşim yeri bulamadığımız takdirde, açlıkla yüz yüze kalacaktık. Yürüyüşü durdurup tüfeklerimizle yiyecek bulmaya niyetliydim ama beyaz saçlı rehberimiz vakit kaybetmeden yola devam etmemiz gerektiği konusunda ısrar etti. Bize rehberlik etmeyi kabul ettiği zaman öne sürdüğü koşullar hâlâ aklımdaydı, bu yüzden onun isteğine boyun eğdim. Hakkını vermek gerekir, gerçekten de muhteşem bir şekilde rehberlik etti.

Adamların giysileri çok kötü durumdaydı. Yamalar, gömlekler ve pantolonlar üzerinde desenler oluşturunuyordu. Kafalarımıza taktığımız ağ koruyucular yırtık pırtıktı, artık işe yaramıyorlardı. Yüzlerimiz böcek ısırıkları yüzünden yara içinde kalmıştı, alınlarımız ve kulaklarımıza yakın yerler çirkin kızarıklıklarla doluydu.

Yiyecek kıtlığı, bizi daha fazla çaba sarf etmeye zorlu-yordu. Gün ortası molamızı otuz dakikaya indirdik ve alacakaranlık çökene kadar durmadan yolumuza devam ettik.

Uzun yürüyüş, yaşlı adam için zor olmuştu. Durduğumuz anda inleyerek yere çöktü ve yardımsız kalkamadı. Mataramda, böyle bir acil durum için sakladığım birkaç damla rom vardı. Ne de olsa adamcağız bizim ısrarlı taleplerimiz yüzünden buralara gelmişti ve ertesi gün tekrar yürüyecek, sonra bir de geri dönecekti. Romu bir fincana boşaltıp ona

uzattım. Gözleri bu teklif karşısında minnetle dolsa da, yol arkadaşlarımı göstererek yalnız başına içmeyi kabul etmedi. Hepimiz alması konusunda ısrarcı olunca, sonunda romu içti, sonra cibinliğinin altına girerek uykuya daldı. Ben de onu taklit ettim.

Yaşlı adam beni uyandırdığında, ortalık hâlâ karanlıktı.

“Gitmek lâzım,” dedi adam kısaca.

Bir gün önceden kalmış olan birkaç kaşık yulaf lapasını yuttuktan sonra yola çıktık. Rehberimiz doğuya döndü. Kısa süre sonra, Sikhota-alin’in aşınmış eteklerine varmıştık. Alçak, yumuşak eğimli tepelerin çeşitli yerlerinden dereler akıyordu. İlk bakışta bütün bu akarsuların yönünü anlamak güçtü.

Dağlık bölgeye yaklaştığımız sırada, orman örtüsü sıklaştı, daha fazla devrilmiş ağaç görmeye başladık.

Havzaya gün sona ererken ulaştık. Adamlar açtı, atların da dinlenmeye fena halde ihtiyaçları vardı. Hiç mola vermeden bütün gün yürümüştük. Kampımızın yakınında ot yoktu, hayvanlar da gidip ot arayamayacak kadar yorgun olduklarından, eyerleri çıkarılır çıkarılmaz yattılar. Yiyecek yokluğu ve berbat tatarcık saldırısı, hepsini bitkin düşürmüştü.

Çinliler, sulu eğreltiotu lapalarıyla akdarılarından kalanı adamlarımla paylaştılar. Yetersiz yemekten sonra adamlar yattı. İyi de yaptılar, çünkü ertesi sabah bir öncekine göre daha bile erken yola koyulacaktık.

Sabah beşte, Sikhota-alin tırmanışına başladık. İlerleyişimiz yavaş, adım adımdı. Rehberimiz mümkün olan yerlerde düz bir rota izliyor, ancak en dik yamaçlarda zikzak çiziyordu.

Dağın yukarılarında, dereler önce sığlaştı, sonra tamamen ortadan kayboldular ama Lho kayalarının altından gelen boğuk gürültü, su kaynaklarının hâlâ zengin olduğunu gösteriyordu. Gürültü yavaş yavaş kesildi. Suyun, çaydanlıktan dökülür gibi

şırıldadığını duyuyorduk, sonra şırıltı damlamaya dönüştü, sonunda onu da kaybettik.

Bir saat sonra zirveye ulaştık. Tırmanışımızın son birkaç metresi gerçekten çok dikti. Zirvedeki devasa Sibirya sedirinin dibinde, ağaç kabuklarından yapılmış küçük bir mihrap bulduk. Rehberimiz mihrabın önünde eğildi. Doğrulurken, doğu tarafını göstererek, “Wai-Futsing!” dedi.

İki nehir arasındaki havzada bulunan sete gelmiştik demek ki. Yaşlı adam toprağa oturdu ve bize de aynısını yapmamız için işaret etti. Biraz dinlenmenin vakti gelmişti.

Ateş yaktık, çay içtik ve sonra yolumuza devam ettik.

Wai-Futsing’e iniş yolu dikti. Yolumuzun üstünde, çakıllarla ve devrik ağaçlarla dolu derin bir koyak vardı. Dökülen sular, sık eğreltiotu kümelerinin altına haince saklanmış bir sürü oyuk ve çukur açmıştı. Bunlar gerçek insan tuzaklarıydı. Adamlardan birisi, bir kayayı yerinden oynattı, kaya düşerken başka kayaların da yuvarlanmasına neden olunca, bir toprak kayması yaşadı.

Böyle uçurumlardan aşağı inmek sıkıntılı bir iştir, özellikle de atlar için. Koyağın dibinde, çalılıklar tarafından tamamen gözlerden gizlenmiş bir dere akıyordu. Su, yeraltından çıktığı için büyük bir heyecana kapılmış gibi neşeyle şırıldayarak vadi boyunca ilerliyordu. Derenin aşağı kısımları daha az girdaplı görünüyordu.

Benzer bir koyak, sağ taraftan yolumuzu kesiyordu. Burası, Çinlilerin Sing-Kwandahow olarak adlandırdığı geniş bir vadiye açılıyordu.

Sikhota-alin’in bu yamacında iğne yapraklı ve karışık ormanlar, yerlerini yaprak döken ağaçlarla dolu ormanlara bırakıyorlardı. Çayırılar, çiçeklerden oluşan halılarla kaplıydı. Açık maviden mora kadar rengârenk süsenler, orkide çeşitleri, çançiçekleri, mügeler, menekşeler, çilekler, parlak karanfiller,

kırmızı, turuncu ve sarı zambaklar. Sık iğne yapraklı ormandan ince meşe ağaçlarına ve çiçek dolu çayırlıklara olan bu geçiş o kadar ani olmuştu ki, adamların ağzından hayret dolu çığlıklar yükseldi. Sikhota-alin'in üç-dört gün batısında gördüğümüz, burada, tam dağın yamacında yeniden ortaya çıkıyordu. Ayrıca, bir başka çarpıcı özellik daha fark ettim. Batıda çoktan solmuş olan çiçekleri burada daha açmaya başlamamışlardı bile.

Li-Futsing havzasında, tatarcık sürüleriyle, birkaç da pulkanatlı vardı ama aynı zamanda gökkuşağı gibi yanardöner renkleriyle tuğla kırmızısı güzellikler, kırmızı-siyah benekli beyaz ve sarı apollo kelebekleri, lacivert kırlangıçkuyruklu kelebekler de vardı. Bu sonuncular sık sık suyun üstüne konuyor, kanatlarını açarak kendilerini akıntıya bırakıyorlardı. O zaman, sanki yanlışlıkla suya düşmüşler de, uçamıyorlarmış gibi görünüyorlardı. Birkaç defa suda gördüğüm kelebekleri almak için eğildiysem de, yakalamaya çalıştığım bütün kelebekler havalanıp kaçarak, biraz ileride tekrar suya kondular. Arılar ve eşekarıları çiçeklerin arasında bıkıp usanmadan vızıldıyorlar, turuncu-siyah, beyaz karınlı yabanarıları dört bir yana doğru uçuyorlardı. İşleri başından aşkın ağl böcekleri, böcek dünyasının kaplanları oldukları yönündeki şöhretlerine uygun biçimde otların arasında koşturuyor, şeffaf kanatlı, sıvımsı mavi gözlü yusufçuklar suyun üstünde gezinerek daha nemli yerleri arıyorlardı.

Çeşitli izlere bakılırsa, memeliler sınıfı bölgede geyikler, karacalar, yabandomuzları, ayılar ve kaplanlar tarafından temsil ediliyordu.

Yorgunluğumuza ve kısıtlı yiyeceğimize rağmen çabuk ilerliyorduk. Sikhota-alin boyunca akıllıca seçilmiş olan rotamız, sefalet içindeki taygadan canlı ormanlık araziye ani geçişimiz, hepsinden önemlisi de karşımıza çıkan bu muhte-

şem patika, hepimizi canlandırmıştı. Karanlık çökerken, boş bir avcı kulübesi bulduk ve yürüyüşümüzü o günlük bitirdik.

Ertesi gün, yani 17 Haziran'da, rehberimizle vedalaştık. Ona avcı bıçağımla, deri bir çanta hediye ettim. Artık balta-larımıza ihtiyacımız kalmamıştı. Patika nehir kıyısından gidiyor, ilerledikçe daha da iyileşiyordu. Orman, birdenbire nefes kesici bir dağ manzarasına açıldı. Batıda, Sikhota-alin muhteşem bir biçimde yükseliyordu. Birbiri ardına yükselen tepeler ve sivri, egzotik zirveler görmeyi beklemiştim ama kubbe biçimli dorukların yavaş yavaş çan biçimi yamaçlara dönüştüğü zirve, düz ve sıradandı. Zaman ve su, gerçekten de iyi çalışmışlardı.

Saat on sularında, patikada tekerlek izleri fark ettik, bu da bizi gerçekten çok sevindirdi. Yüklerinin altında ayaklarını sürüyen atlar, dayanma güçlerinin sonuna gelmişlerdi.

Nehrin karşı kıyısında, muazzam karaağaçların gölgesinde bir fanza gördük. Doğrusu lüks bir otel görmüş olsaydık bundan fazla sevineceğimizi sanmıyorum. Konuksever Çinliler, son iki gündür doğru dürüst bir şey yemediğimizi öğrendince, hemen yemek hazırladılar. Fasulye yağında kızartılmış hamur ve yanında turşuyla akdarı lapası, şehirde yiyebileceğimiz en lezzetli yemeklerden bile daha lezzetli geldi bize. O gece orada kalmaya karar verdik. Ev sahiplerimiz, biraz fazla sıcak olan k'angların üstünde bize yer hazırladılar. Yine de, dışarıdaki tatarcıklardansa, sıcaklığı yeğledik.

Fanza, kalabalık ve sıkışık, pencereler de battaniyelerle örtülmüştü. Giyinip dışarı çıktım.

Gece sakin ve sıcaktı, yani tam böceklerin bayıldığı cinsten bir hava vardı ama gördüğüm şey karşısında o kadar hayrete düştüm ki, tatarcıkları unutarak ağzım açık bakakaldım.

Etrafımdaki hava mavimsi kıvılcımlarla doluydu. Ateş böcekleriydi bunlar. Saniyenin binde biri kadar süreyle çakan, göz kırpan bir ışıkla parlıyorlardı. Gözlerimi yanıp sönen ışıklardan birine sabitleyerek, böceğin uçuşunu seyrettim. Ateş böcekleri genellikle yalnız uçarlar ama bu gece bir ordu halindeydiler. Rusya'dan gelen yerleşimcilerin bu göz kırpan ışıkları ilk gördüğünde ateş ettikleri, sonra da dehşetle kaçıştıkları anlatılır. Böcekler otların arasında, toprakta, çalılıklarda, ağaç dallarında geziniyorlardı. Onlar göz kırptıkça, yıldızlar da yukarıdan karşılık veriyordu. Tam bir ışık şöleniydi.

Yukarıda birdenbire parlak bir ışık çakarak bütün manzarayı aydınlattı ve kocaman, uzun kuyruklu bir meteor gökyüzünde kaydı, bir an sonra da binlerce kıvılcıma bölünerek tepelerin ardında bir yere düştü. Işık saçan böcekler, sihirli bir değnek sallanmış gibi birdenbire kayboldular. Tek bir ışık yeniden göz kırpmaya başlayınca dek aradan birkaç dakika geçti. İlk ışığı ikincisi ve daha fazlası takip etti, otuz saniye sonra hava oraya buraya uçan ışıklarla dolmuştu.

Gecenin güzellikleriyle, ateş böceklerinin çarpıcı ışıklarıyla ve gökten düşen ateş topuyla ne kadar büyülenmiş olursam olayım, ensem, kollarıma, yüzüme ve saçlarıma üşüşen tatarcıklardan kaçmam gerekiyordu. Kulübeye dönüp yattım, uykunun koynuna yuvarlandım.

Ertesi gün dinlenme günüydü. Adamların da, atların da buna fena halde ihtiyacı vardı. Hepsi bitip tükenmişti ve güçlerini toplayabilmek için tek gecelik uykudan fazlası gerekliydi onlara.

Ondan sonraki gün, Çinli ev sahiplerimize veda ederek yola çıktık. Burada bir çeşit araba yolu vardı, ben de atlarımıza biraz rahat nefes aldirmek için yüklerimizi koymak üzere iki araba kiraladım.

Wai-Futsing Vadisi, Çin fanzalarıyla benek benektir. Bu fanzalarda oturanlar yazları çiftçilik ve balıkçılık yapar, kışları da avlanırlar.

Wai-Futsing'e karışan ana kollardan biri olan Arzarasovka Irmağı, sol taraftan gelerek nehre karışır. İki nehrin birleştigi noktanın biraz yukarısında kalan bir yükseltide, (şimdi Vetkino adını taşıyan) Rus yerleşimi Futsing bulunur. 1906 yılında köyde sadece dört aile vardı. Bu bölgeye Rusya'dan gelen ilk yerleşimciler bu ailelerdi. Yerleşimin, kendine has özellikler taşıyordu. Eski, düzgün küçük kulübeler çok konforlu görünüyordular. Orada yaşayanlar da, neşeli ve iyi huylu insanlardı. Bizi içtenlikle karşıladılar ve kalacak yer verdiler.

Köyün yaşlıları o akşam toplanıp, bize bu yabancı topraklardaki ilk yıllarında çekmiş oldukları zorlukları anlattılar. Buraya 1859 yılında getirilmiş, Olga Körfezi'ne yerleştirilmiş ve kendi başlarının çaresine bakmaya bırakılmışlardı. Onlar da körfezden bir buçuk kilometre kadar uzağa, Novinka isimli küçük bir yerleşim kurmuşlardı. Kısa süre sonra da iç bölgelerde daha az sis olduğunu keşfederek, Wai-Futsing vadisine taşınmışlardı. 1906 yılında, Novinka'mn nüfusu yalnız bir yerleşimciden oluşuyordu. Köy evlerinin eski yeri, bugün de görülebilir.

Yeni yerlerinde de çeşitli sorunlarla karşılaşmışlardı. Bir hata yapıp, ürünlerini vadiye ekmişlerdi ve yetiştirdikleri her şey, ilk selde sürüklenip gitmişti. İkinci sel, bütün samanlarını götürmüştü. Kaplanlar sığırları yiyip bitirmiş, sonra da insanlara saldırmaya başlamışlardı. Köylülerin yalnızca bir tane silahı vardı, o da bir misket tüfeğiydi. Açlığı eşiklerinden kovalamak için, günlük yarım kilo akdarı karşılığında Çinli çiftçiler için çalışmaya başladılar. Hesaplar aylık olarak kesiliyor, işçiler akdarılarını yetmiş beş kilometrelik yoldan evlerine taşıyorlardı. Yaşlılar, yeni evlerine alışma konusunda

çok büyük zorluklar çekmişlerdi. Onlar ana yurtlarının anılarıyla yaşarken, gençler kısa sürede sağlam kökler salmışlardı. Çok iyi silah kullanıcısı ve mükemmel avcılar olmuşlardı. Bölgedeki akarsular, onlar için bir korku unsuru değildi, kısa sürede de denize açıldılar.

Avrupa Rusya'sında, tek başına ayı avlamak özel cesaret gerektiren bir şey olarak kabul edilir. Bu bölgede ise her genç, mutlaka bir ayı avlamıştır. Büyük Rus ozanı Nekrasov, kırk ayı öldüren bir köylüye bir türkü yakmıştı, oysa burada Pyatishkin ve Myakishev kardeşlerin her biri yetmişten fazla ayı öldürmüştü. Avladıkları ayının haddi hesabı olmayan, hanelerinde birkaç da kaplan yazılı Silinler ve Vorovlar da vardı. Bir defasında, eğlence olsun diye bir ayıyı canlı ele geçirmeye çalışmışlardı, bunun bedelini neredeyse hayatlarıyla ödeyeceklerdi. Avcılar, kaplan ve yabandomuzu dişi izleri taşıyorlardı, hepsi ölümle birden fazla defa karşı karşıya kalmışlar ve felâketten her seferinde şans eseri kurtulmuşlardı.

Hikâyelerin ortasında, kulübeye kırk beş yaşlarında bir adam girdi. Orta boylu, zayıf, uzun saçlı, sakallı adam, eğilerek bize selâm verdi, özür dilercesine gülümseyip odanın köşesindeki bir kutunun üzerine yerleşti.

“Bu kim?” diye sordu bizden biri.

Birkaç ses bir ağızdan, “Kapan katili,” diye yanıtladı.

Adamı soru yağmuruna tuttuk ama konuşkan birisi değildi. Bir süre sonra, Kapan Katili Kashlev ayağa kalktı.

“Vahşi bir hayvanı öldürmek bir şey değil. Özel yeteneğe gerek yok. Mesele, hayvanın yerini tespit edebilmekte.”

Öbür köylülerden Kashlev hakkında bazı şeyler öğrendik. Lakabını, bu bölgedeki herkesten fazla kaplan öldürmesi sayesinde kazanmıştı. Kaplanların izini sürmede, herkesten ustaydı. Taygada tek başına gezinir, açık havada uyur, çoğunlukla ateş bile yakmazdı. Nereye gittiğini kimse bilmezdi, ne zaman

döneceğini de. Tepeden tırnağa bir tayga adamıydı. Sandaho'da kaplanların sık sık geldiği bir kayalık keşfetmişti, hayvanları orada pusuya düşürüyordu.

Köylülerin arasında, avdan canlı kaplanlarla dönenler de vardı. Kafes veya tuzak kullanmaz, çıplak elleriyle yakaladıkları hayvanları ipe bağlardı. Yavrulu bir dişi kaplanın izlerini gördüklerinde, köpeklerini salar ve havaya ateş ederler, bir yandan da avazları çıktığı kadar bağırırlardı. Bütün bu gürültülerden korkan kaplanlar, değişik yönlere doğru dağılır, avcılar da tek tek hepsinin peşine düşerdi. Bu türden av gezileri cesaret, beceri ve kararlılık gerektirirdi.

Hikâye anlatıcıları, konuştular da konuştular. Anlattıkları o kadar büyüleyiciydi ki, bütün gece dinlesek bıkmazdık ama gece yarısı olduğunda köylüler yavaş yavaş evlerine dağılmaya başladılar.

İyi bir dinlenmeden sonra, yeniden yola koyulduk. Deniz kıyısına varmak için hevesliydik. Yerli sakinlerin “Şeytan Kayası” olarak adlandırdığı kayaya geldik. Deniz, ancak on beş dakikalık bir mesafedeydi. Okuyucu, denizi gördüğümüzde neler hissettiğimizi mutlaka anlayacaktır. Kayalıklarda oturup, kıyıya vuran dalgaları mutlulukla seyrettik.

Seyahatimizin ilk ayağı sona ermişti.

Olga istasyonuna, 21 Haziran günü saat ikide vardık. Malzemelerimiz gemiyle gelecekti. Onları beklerken, etrafı keşfetmeye karar verdim.

Bu keşif için, Arzamasovka'ya yapılacak bir gezide karar kıldık. 15 Temmuz günü sabah erkenden yola çıktım. Yanımda üç Kazak vardı. Murzin, Epov ve Kozhevnikov. Geceyi Permskoye köyünde geçirdik ve yolculuğumuza ertesi gün devam ettik.

Arzamasovka'nın kaynağına ulaştığımızda, havzaya çıkarak bir süre güneybatı yönüne doğru dağları izledik.

Üstünde hiç bitki yetişmeyen, çok kullanılmış yol bizi Sikhota-alin'e getirdi ve orada ikiye ayrıldı. Kollardan biri dağlara doğru gidiyor, diğeri de Listvenichnaya Nehri'nin sağ kıyısı boyunca ilerliyordu. Yol ayrımında kampımızı kurduk, sonra iki kişi ava çıkacak, diğer iki kişi de kampta kalacaktı.

Yazları ancak şafakta veya gün batımında avlanmak mümkündür. Hayvanlar gündüzleri çalılıkların arasına saklanırlar ve onları bulmak zor olur. Bu nedenle daha zamanımız vardı; biz de otların üzerine uzanıp uykuya daldık.

Gözlerimi açtığımda güneş ortadan kaybolmuştu. Bulutlar gökyüzünde toplanıyor, gün sona ermeye hazırlanıyordu.

Saat, öğleden sonra dörttü. Ava başlamak için uygun bir zaman. Yol arkadaşlarımı uyandırdım, onlar da çizmelerini giyerek çay yaptılar.

Çay içtikten sonra, Murzin'le ben tüfeklerimizi alarak, değişik yönlere doğru gittik. Köpeğim de tasmalı olarak yanımdaydı.

Kısa süre sonra, yaban domuzu izleri buldum. Hareket halindeki hayvanlar, toprağı alt üst ederek ilerliyorlardı. İzlere bakılırsa, sayıları yirmiden fazlaydı. Bir ara etrafa dağılmış olduklarını fark ettim, sonra tekrar toplanmışlardı. Hızımı artıracaktım ki, çamurlu bir su birikintisinin yanındaki bir iz dikkatimi çekti. Bir kaplan pençesinin taze iziydi bu. Zihnimde, yaban domuzlarının ilerleyişleri ve kaplanın onları takip etmesiyle ilgili canlı bir resim belirdi. Sonra geri dönmeyi düşündüm ama kendimi toplayıp, ilerleyişime tedbirli bir biçimde devam ettim.

Yaban domuzları tepeden yukarı çıkmış, komşu koyaktan aşağı inip başka bir dik tırmanışa başlamışlardı ama tepeye ulaşmadan yana dönüp tekrar vadiye inmişlerdi. Onları telâşla takip ettiğim sırada, çevresel özellikleri hafızama yazmayı

unuttum. Bütün dikkatim, yaban domuzlarıyla kaplan izlerindedeydi. Kovalamaca bir saat kadar sürdü.

Yukarıdan düşen birkaç damla durmama neden oldu. Yağmur çiselemeye başlamıştı. Başlangıçta, kısa sürede kesilen, hafif bir yağıştı. On dakika sonra yeniden yağdı. Sonra da daha kısa aralıklarla, şiddetini artırarak yağmaya başladı, sonunda da sağanağa dönüştü.

“Dönme vakti,” diye düşünerek etrafıma bakındım. Etrafımda ormandan başka bir şey yoktu. Nerede olduğumu anlayabilmek için yakındaki tepelerden birine tırmandım.

Gökyüzü, göz alabildiğine bulutlarla kaplıydı, yalnızca batı ufkunun kenarında akşam ışıltısı titreşiyordu. Bulutlar batıya doğru gidiyordu ve havanın iyileşeceğini umut etmek için bir sebep yoktu. Dağlar tanıdık görünmüyordu. Ne tarafa gitmeliydim? Hatamın farkına vardım. Yaban domuzu takibine fazla dalmış, etrafıma pek dikkat etmemiştim. Kendi izlerimi takip ederek geriye dönemezdim. Ben daha kampa giden yolun yarısına bile varamadan gece inerdi. Sonra, sigara içmeyen biri olarak yanımda kibrit de olmadığını hatırladım. Gece olmadan kampa döneceğimi düşünerek, yanıma kibrit almamıştım, bu da ikinci hatamdı. Havaya iki el ateş ettim ama karşılık alamadım. Karanlık çökmeden önce patikayı bulacağıma dair cılız bir umutla, vadiye inip mümkün olduğu kadar uzun bir süreyle nehri takip etmeye karar verdim ve vakit kaybetmeden inişime başladım. Leshy de uysalca peşimden geliyordu.

Ormanda, en hafif bir çisenti bile insanı iliklerine kadar ıslatır. Her çalılık, her ağaç yapraklarında yağmur suyu toplar ve iri damlalar halinde yolcuların üstüne akıtırlar. Giysilerim kısa sürede sıırılsıklam kesildi.

Yarım saat içinde ormana karanlık çöktü. Artık delikleri taşlardan, devrilmiş ağaçları düz zeminden ayırt edemez olmuştum. Sık sık tökezliyordum. Yağmur arttı. Hızlı ve iri

damlalarla yağıyordu. Bir buçuk kilometre daha yürüdükten sonra biraz dinlenmek için durdum. Köpek de çok ıslanmıştı. Hayvan şiddetle silkinip yumuşak bir sesle inledi. Kayışını çözdüm, Leshy de bunu bekliyordu. Tekrar silkелendi ve karanlığa doğru koştu. Üstüme mutlak bir yalnızlık hissi çöktü, köpeğimi çağırdım ama boşuna. İki dakika sonra, köpeğin gittiği istikamette yeniden yola koyulmuştum.

Yolcular taygada gündüz yürürken, devrik ağaçların, çalılarının ve yerde büyüyen bitkilerin çevresinden dolanır, oysa karanlıkta bunların hepsine toslarlar. Giysileri ağaç dallarına takılır, sivri çıkıntılar kafasına taktığı koruyucu ağı yırtar, yüzünü yaralar, kökler ayaklarına dolanır.

Kötü havada ormanda, vahşi hayvanların arasında ve ateş olmaksızın tek başına kalmak korkunç bir şeydir. Çaresizliğim yüzünden, çok büyük bir dikkatle ilerliyor ve her sese kulak veriyordum. Sinirlerim çok gergindi. Düşen bir dalın hışırtısı, dolaşan bir farenin çıtırtıları bana gök gürültüsü kadar yüksek geliyor, yerimde sıçrayıp dönüp bakmama neden oluyordu. Birkaç defa ateş edecek gibi oldum.

Zifiri karanlıktı. İliklerime kadar ıslanmıştım. Su, ensem-den aşağı dereler halinde akıyordu. El yordamıyla yolumu bulmaya çalışırken, bir devrilmiş ağaç yığınının arasına düştüm. Oradan çıkmak, parlak güneş ışığında bile epey çaba gerektirirdi. Ağaç gövdelerini, kütükleri, taşları ve dalları elle-rimle yoklaya yoklaya sonunda labirentten kurtulmayı başardım.

Pes ederek yere oturdum ama anında çok üşüdüm. Dişlerim birbirine vuruyor, ateşim çıkmış gibi titriyordum. Ayaklarım acıyordu ama soğuk beni yürümeye zorladı.

Ağaca çık! Yolunu kaybeden gezginin aklına ilk olarak daima bu aptalca fikir gelir. Düşünceyi kafamdan kovaladım. Yukarısı daha bile soğuktu, ayrıca orada çömelip durmak

yüzünden bacaklarıma kramp girerdi. Dökülmüş yaprakların altına sığınsam? Bunu yapmak beni yağmurdan korumazdı, üstelik soğuk toprakta yatarsam kesinlikle üşütüp hastalanırdım. Kibritlerimi almayarak ne kadar büyük bir aptallık etmişim. Bir daha asla yanımda kibrit olmadan kamptan ayrılmamaya karar verdim.

Sonra devrik ağaçların üzerinden sarsak sarsak geçip, bir eğimden aşağı sendeleyerek indim. Sağ tarafımdan gelen dal kırılma sesleri ve ağır solumayla birdenbire irkildim. Az daha ateş edecektim ama tüfeğimin namlusu ağaç dallarına takıldı. Dehşetle bağırırken, bir şeyin yüzümü yaladığını hissettim. Leshy.

Göğsümde iki duygu birbirine karışıyordu, beni korkuttuğu için köpeğe duyduğum kızgınlık ve onun geri dönmesinin verdiği neşe. Leshy birkaç dakika ayaklarımın dibinde oyalandı, yumuşak seslerle inledi ve sonra yeniden karanlıkta kayboldu.

Tarif edilemeyecek bir güçlkle hareket ediyordum. Attığım her adım, muazzam bir çaba gerektiriyordu. Yirmi dakika kadar sonra bir uçuruma geldim. Aşağıda, uzakta bir yerde sular gümbürdüyordu. Yerden bir taş bulup boşluğa attım, çok aşağılarda suya düştüğünü duydum. O zaman sağa doğru keskin bir dönüş yaparak, tehlikeli noktayı atlattım. Tam o anda Leshy tekrar döndü. Bu defa korkmamıştım, köpeğin kuyruğunu yakaladım. Leshy elimi dikkatle dişlerinin arasına kıştırarak, bırakmamı ister gibi hafifçe inledi. Ben de bıraktım. Köpek koşarak uzaklaştı, sonra geri geldi. Ancak onun peşinden gittiğimi anladıktan sonra rahatladı. Böylece bir yarım saat daha yürüdük.

Bir defasında ayağım kaydı ve düştüm, dizimi canımı çok yakan bir biçimde bir taşa çarptım. Bir dakika sonra Leshy gelerek yanıma oturdu. Karanlıkta onu göremiyordum ama

sıcak nefesini hissediyordum. Dizimin acısı biraz dinince, ayağa kalkıp ağaçların arasından gökyüzünü görebildiğim yöne doğru yürümeye devam ettim.

On adım kadar sonra yeniden ayağım kaydı, bunu başka tökezlemeler izledi. Ellerimi yere dayadım ve bir patikaya gelmiş olduğumu çok sevinerek fark ettim. Yorgunluğuma ve bacağımanın acısına rağmen, hızla ilerlemeyi sürdürdüm.

“Artık endişelenecek bir şey kalmadı,” diye düşündüm kendi kendime. “Bu patika bir yere varıyor mutlaka.”

Şafak sökene kadar ilerlemeye devam etmeye karar verdim ama bunu yapmak, söylemek kadar kolay değildi. Mürekkep karası karanlığın içinde patikayı göremiyor, sadece ayaklarımın altında hissedebiliyordum. Bu nedenle son derece yavaş yürüyebiliyordum. Ne zaman patikayı kaybettiğimi hissetsem, dizlerimin üstüne çökerek parmaklarımla yokluyor, yeniden buluyordum. Özellikle dönemeçler çok zordu. Bazen durup Leshy’nin geri gelmesini bekliyordum, köpek beni yeniden patikaya çıkarıyordu. Bir buçuk saat sonra bir nehir kıyısına geldim. Su, taşların üzerinde gürültüyle akıyordu. Akıntının yönünü anlamak için elimi suya soktum.

Akarsudan ayrıldıktan sonra, Leshy olmasaydı asla bulamayacağım bir başka patika buldum. Köpek yolun ortasına oturup beni beklemişti. Geldiğimi görünce, etrafımda biraz hoplayıp zıpladı, sonra yine ileri koştu. Karanlık her şeyi örtüyor, kulaklarıma yalnızca derenin gürültüsüyle, yağmurun ve ağaçların arasında gezinen rüzgârın sesi geliyordu. Başka bir yola geldim ve sola mı yoksa sağa mı gitmem gerektiğine karar veremedim. Köpeği bekleyeyim dedim ama hayvan uzun süre görünmeyince, ben de sağa doğru gittim. Leshy, beş dakika kadar sonra koşarak yanıma geldi. Onu okşamak için eğildim, o da tam o anda silkelenerek üstüme su damlacıkları

yağdırdı. Onu azarlamadım, ıslak sırtını okşayıp, peşinden yürüdüm.

Artık çok daha kolay ilerliyordum. Yol dolambaçlı değildi ve devrik ağaçlar da yoktu. Başka bir akıntıyla karşılaştım, ayağım kaydı ve suya düştüm ama giysilerim zaten yeteri kadar ıslak olduğundan, bunun bana bir zararı dokunmadı.

Sonunda ara verip, bir kütüğün üstüne oturarak dinlenmem gerekti. Bütün o düşmeler ve sıyrıklar yüzünden kollarım da, bacaklarım da acılar içindeydi, başım kurşun gibi ağırdı ve gözlerim kapanıyordu. Biraz kestirdim. Sonra birdenbire, ağaçların arasında bir ateş görmüş olduğum bilgisi bilincimin yüzeyine çıktı. Kendimi gözlerimi açmaya zorladım. Karanlıktı. Yakıcı soğuk etimi ısıırıyordu. Hastalanacağımdan korkarak, olduğum yerde zıplamaya başlamıştım ki, ateşi yeniden gördüm. Serap görüyorum, diye düşündüm ama ışık tekrar belirdi, benim de uykum hemen dağıldı. Patikadan ayrılıp, doğruca ışığa yöneldim.

On beş dakika kadar sonra, ateşi açıklıkla görebilecek kadar yaklaşmıştım. Bizim kampımızın ateşi değildi. Dikkatimi çeken, ortada insan görünmemesi oldu. Bu delice yağmur sırasında, gece vakti kampı bırakıp gitmiş olamazlardı. Mutlaka ağaçların arkasına saklanmışlardı. Şaşkına dönmüştüm. Ateşe yaklaşmalı mıydım, yoksa yaklaşmamalı mıydım? Kamp avcılara aitse mesele yoktu ama ya burası bir haydut kampıysa ne olacaktı? Birdenbire, Leshy arkamdaki bir çalılıktan fırladı ve ateşe doğru koştu. Sonra durdu, canlıların yokluğu karşısında şaşırılmış bir halde etrafına bakındı. Ateşin etrafında dolaştı, toprağı kokladı ve kuyruğunu salladı. Bu yalnızca, ateşin benim adamlarımdan biri tarafından yakıldığı anlamına gelebilirdi. Başka türlü olsaydı, köpek öfke ve huzursuzluk belirtileri gösterirdi. Bu da karar vermeme yetti. Saklandığım yerden çıktım ama öbür taraf benden erken davranmıştı.

Murzin. O da yolunu kaybetmiş, şafağı beklerken de bu ateşi yakmıştı. Ayak seslerimi duyunca, oraya yaklaşmamdaki aşırı dikkatlilik yüzünden kuşkuya düşerek bir ağacın arkasına saklanmıştı.

Giysilerimizi kuruttuk. Islak eşyalarımızdan demet demet buhar yükseliyordu. Ateşimizin dumanına bakılırsa, rüzgâr değişiyordu, bu da yağmurun kısa sürede dineceğine dair kesin bir işaretti. Gerçekten de yağış yarım saat içerisinde kesildi. Artık yalnızca ağaçlardan iri yağmur damlaları dökülüyordu.

Arkadaşımın ateşi yakmış olduğu büyük köknar ağacının altı biraz daha kuruydu. Giysilerimizi çıkarıp çamaşırlarımızı kuruttuk, sonra üstünde yatmak için biraz köknar dalı kesip, sırtlarımızı ağacın gövdesine dayayarak uykuya daldık.

Sabah soğuktu. Uyanınca, ateşin sönmüş olduğunu gördüm. Gökyüzü hâlâ griydi ve dağın üzerinde yer yer sis vardı. Kazak'ı uyandırdım, kampımızı aramaya koyulduk. Geceyi geçirmiş olduğumuz patika bir açıyla büküldüğü için onu bırakmak zorunda kaldık. Nehrin öbür yakasında bulduğumuz başka bir patika, bizi kampa götürdü.

DENİZ KIYISINDA

Vladivostok'tan gelmelerini uzun süredir beklediğimiz malzemeler sonunda geldiklerinde büyük bir sevinçle karşılandılar. Olga Körfezi bölgesini baştan aşağı aşındırmıştık ve artık yola çıkmak için sabırsızlanıyorduk. Atların da bizim de koşumlarımız kusursuz durumdaydı, yiyecek stoklarımız da yenilenmişti.

28 Temmuz günü öğleden sonra sahilden Vladimir Körfezi'ne doğru yola çıktık.

Yolda birkaç dağ mağarasına rastladık. İçlerinde en büyük ve en ilgi çekicisi, henüz doğru dürüst keşfedilmemiş olan Mokrushinsk Mağarası'ydı. Üçgen biçimli mağara ağzı, dağın yan tarafında, kırk beş metre kadar yukarıdaydı.

Bu ağız, otuz beş metre uzunluğunda, otuz metre yüksekliğinde bir boşluğa açılıyordu. Arka tarafta bulunan derin uçurum, boş yere tehlikeye atılan kâşifler için tehlike arz etse de, biz uçuruma varmadan sola doğru dönerek, uzun, kamburumsu bir geçide açılan bir oyuya girdik. Kamburun en yüksek noktasında geçit iki dikitin arasında ilerliyordu, o noktada tavan çok alçak olduğu için emeklemek zorunda kaldık. Yaklaşık kırk beş metre uzunluğundaki geçit, bizi kar beyazı ikinci bir mağaraya getiren geniş bir koridora açılıyordu. Bu ikinci mağara ilki kadar geniş değildi ama, güzellik açısından çok daha çarpıcıydı. Bu mağaradan dar bir korido uzanıyor ve nefes kesici bir ihtişama sahip, ilk ikisinin toplam büyüklüğünden daha büyük üçüncü bir mağaraya açılıyordu. Sarkıt ve dikitler muhteşem sütunlar oluşturuyordu, duvarlar da donmuş şelaleleri çağrıştıran kireçtaşı şekillerle kaplıydı.

Orada burada, suyun meydana getirdiği çukurlar ve kraterler vardı, hepsi o kadar saf, o kadar şeffaftı ki neredeyse görünmüyorlardı. Burada da derin bir uçurum ve yüksek sesle söylenen her sözcüğün çınlayan yankılara neden olduğu büyük bir mağaraya açılan yan geçitler vardı. Uuruma atılan bir taş, ağır silahlarla bombardıman yapılıyormuş gibi gürültüler çıkardı, öyle ki korku dolu bir an boyunca toprak kayması başladığını ve mağaraların üzerimize çökeceğini sandık.

Akşam olmadan ekibimiz Vladimirovka'nın ağına varıp, deniz kıyısında kamp kurmuştu.

Ertesi gün, Çinlilerin Huluwai dedikleri Vladimir Körfezi'nin incelenmesi için ayrılmıştı (Çince 'hulu' sukabağı demektir, 'wai' de körfez).

Kıyıda birkaç tane küçük Çin fanzası keşfettik, fanzaların yanındaki küçük  p yığınları bize kulübe sakinlerinin işlerinin ne olduğunu söylüyordu. Örneğin, bir fanzanın yanında, bir kısmı çoktan büyüyen otların arasında kalmış, içi boş bir deniz kabukları yığını vardı. O fanzada yaşayan Çinlinin, deniz yumuşakalarını kurutup, pahalı bir lezzet olarak insanlara sunuldukları Çin şehirlerine sattığını  ğrendik.

Başka bir fanzanın yakınında, güneşin pişirip kırmızıya dönüştürdüğü kurumuş bir yengeç yığını vardı. Kabukluların kışkalarından ve diğer bölgelerinden çıkarılan etler, kulübenin yanındaki saman şiltelere serilip kurumaya bırakılmışlardı.

Denizmarulu ticareti yapanlara ait olan bir sonraki fanza, marulların asılarak kurumaya bırakıldığı ot tabakalarıyla kaplıydı. Bir sürü Çinli, denizmarullarıyla uğraşıyor, kimisi özel aletlerle bitkileri denizin dibinden yukarı çekerken, diğerleri marulların p rs y p doğal yeşilimsi-kahverengi renklerini kaybetmemeleri için güneşte gerektiği kadar kalmasına dikkat ediyor, ötekiler de ürünü desteler halinde bağlayıp ot yataklara asıyorlardı.

Körfezin karşı kıyısında, diz hizasına gelen sığ suda ellerinde sııklarla dolanan birkaç Çinliye baktım. Yaptıkları işe öyle dalmışlardı ki, yanlarına gidene kadar bizi fark etmediler bile. Belden yukarıları çıplak, pantolonları dize kadar sıvanmış vaziyette, suyun içinde özenle hareket ediyor, dikkatle dibe bakıyorlardı. Zaman zaman duruyor, sııklarını suya daldırıp, kıyıya bir şey fırlatıyorlardı. Yenebilir yumuşakçaları toplamakla meşguldüler. Sııklarının ucunda küçük, kepçe biçimi sepetlerle demir kancalar takılıydı. Kancalarla taşlardan kopardıkları deniz kabuklarını sepetleriyle sudan dışarı fırlatıyorlar, kıyıdaki birkaç Çinli de kabukları kaynayan suyla dolu kazana atıyordu. Yumuşakçalar ölünce kabukları açılıyor, kabuğun içindekiler hemen bıçakla kazınıp dayanıklı olmalarını sağlamak için uzun süre kaynatılmak üzere yeniden kazana atılıyorlardı.

Deniz kabuğu avcıları, tek başlarına veya ikili gruplar halinde bütün kıyıya yayılmışlardı. Sol tarafımdan bağırışma sesleri geldi, döndüğümde suyun içinde bir mücadele olduğunu gördüm. Çinliler, bir hayvanı sııklarlarıyla kıyıya itmeye çalışarak, belli ki onu yakalamaya kararlı bir şekilde hayvana doğru yaklaşıyorlardı ama bir yandan da korkuyorlardı. Onlardan tarafa koştum. Dev bir ahtapottu bu. Canavar, güçlü dokunaçlarını taşlara doluyor, havada sallıyor ve saldırganlarının oluşturduğu halkayı aşip geçme umuduyla açık denize doğru ani hamleler yapıyordu. Arkadaşlarına yardım etmek için başka Çinliler de koşup oraya gelmişti.

Muazzam ahtapot kıyıya yakın bir yerdeydi, ben de onu açıklıkla görüyordum. Ne renk olduğunu söyleyemeyeceğim çünkü mavimsi bir tondan kırmızıya, parlak yeşile, griye, hatta sarıya doğru durmadan renk değiştiriyordu. Çinliler onu sığ sahil şeridinde ne kadar yaklaştırırsa, o da o kadar çaresiz duruma geliyordu. Sonunda adamlar ahtapotu kıyıya çektiler.

Hayvan, kafasından uzanan, üstü bir sürü vantuzla dolu dokunaçlarıyla büyük bir çuvalı andırıyordu. Kollarından ikisini veya üçünü aynı anda havaya kaldırdığında, gagaya benzeyen kocaman siyah ağızını görebiliyordum. Gaga bazen şiddetle kafadan ileri doğru uzanıyor, bazen de görünürde sadece siyah bir delik bırakacak şekilde içeri giriyordu. Ahtapotun gözleri dikkatimi çekti. Gözleri insan gözüne bu kadar benzeyen başka bir hayvan daha yoktur.

Bu arada ahtapotun hareketleri canlılığını kaybetti, hayvanın vücudu titremlerle sarsıldı, renk değiştirmesi kesildi, bütün vücudu kırmızımsı bir kahverengiye büründü.

Bu çarpıcı örnek, bir müzede kendine değerli bir parça olarak yer bulabilirdi ama elimde ne onu saklayabilecek uygun kap, ne de yeterli miktarda formalin vardı. O nedenle, dokunaçlarından birinden aldığım bir parçayla yetinmek zorunda kaldım ve dokunacı formaline yatırılmış bazı pavyuya kabuklarıyla birlikte bir kavanoza koydum.

Akşam kavanozu incelediğimde, kabuklardan ikisinin kaybolmuş olduğunu görünce şaşaladım. Sonunda dokunacın kabukları emmiş olduğu anlaşıldı.

Çinlilerin yürüttüğü çeşitli deniz ticareti faaliyetlerini ve ahtapot avını incelemek, neredeyse bütün gün sürmüştü.

Akşam, Çinliler bana ahtapot ziyafeti çektiler. Canavarı deniz suyunda kaynatmışlardı. Beyaz ve lastiğimsi etin tadı mantara benziyordu.

10
MUTLU BİR TESADÜF

Güneş doğarken, biz çoktan yola koyulmuştuk.

Vladimir Körfezi'ni Tadushu Vadisi'ne bağlayan patika, yük hayvanlarımızı rahatlıkla geçirebileceğimiz kadar genişti. Yol, meşe, huş, ıhlamur ve karakavak ağaçlarıyla dolu zengin bir orman örtüsüne sahip dağlardan geçerek Tadushu'nun sol kıyısı boyunca ilerliyor, eski nehir ağzı yakınlarında bir dağ yamacına doğru kıvrılıyordu.

Öğleden sonra hava bozdu. Alçak bulutlar üstümüzde sağa sola koşuşarak dağ zirvelerini yalıyorlardı. Altımızdaki vadi kasvetli bir görünüme büründü, güneş parlarken muhteşem görünen zirveler somurtkanlaştı, nehir birkaç ton daha koyu bir renk aldı. Bunların ne anlama geldiğini bildiğimden, adamlara kamp kurmalarını ve gece için yetecek kadar yakacak toplamalarını emrettim.

Adamların ikisi ava çıkmak istediler. Onları kamptan fazla uzaklaşmamaları ve vaktinde dönmeleri konusunda uyardım. İçlerinden biri bir saat sonra geri gelerek, dört kilometre kadar ötedeki kayalık bir tepenin eteğinde yalnız bir avcıyla karşılaşmış olduklarını bildirdi. Adam kim olduğumuzu, ne kadar süredir yürüdüğümüzü sormuş, nereye gittiğimizi öğrenmek istemiş, benim adımla duyunca da heyecanlanmıştı.

Bu haber beni huzursuz etti. Avcının kim olabileceğini düşündüm. Adamım, yabancıyla buluşmak için o tarafa gitme gerek olmadığını çünkü adamın kampımıza geleceğini söylediğini anlattı ama ben yine de tüfeğimi kaptım, köpeği bir ısıklıkla yanıma çağırıp patika boyunca ilerlemeye başladım.

Kamp ateşinin parlaklığından sonra akşam alacası karanlıktı ama gözlerim yavaş yavaş duruma alıştı. Patikayı rahatlıkla seçebiliyordum. Gökte bir hilâl vardı. Ağır bulutlar her tarafa yayılmış, ayı gözlerden saklıyorlardı; ay da onları yakalayıp hepsinin önüne geçmek için mücadele eder gibiydi. Bütün canlılara bir sessizlik çökmüştü, yalnızca çekirgeler otların içinde yumuşak bir sesle şarkılarını söylüyorlardı.

Ateşimizi artık göremez olmuştum. Köpeğim birdenbire deli gibi havlayarak öne doğru atıldı, kafamı kaldırımcı karşımda karanlık bir şekil buldum.

“Kim var orada?” diye haykırdım. Cevap veren sesi duyduğumda, omurgamdan aşağı bir neşe ürpertisi indi.

“Dersu! Dersu!” diye bağırdım coşkuyla ve ona doğru koştum.

Güreşiyormuşuz gibi kucaklaştık. Köpeğim Alpa kendisini Dersu’nun üzerine attıysa da, onu tanıyınca öfkeli hırlaması bir karşılama iniltisine dönüştü.

“Selâm yüzbaşım,” dedi Nani, Alpa’yı tasmaından yakalayarak.

Nereden geldiğini, bunca zamandır neler yaptığını, yolunun vadiye nereden düştüğünü ve nereye gittiğini öğrenme hevesiyle, onu soru yağmuruna tuttum. Dersu bu kadar soruyla baş etmekte güçlük çekiyordu. Sakinleşip anlamlı konuşma yeteneğimize kavuşmamız biraz vakit aldı.

“Tadushu’ya geldim,” dedi Dersu. “Adamlar bana Shin-min’de (Olga İstasyonu) dört yüzbaşıyla on iki Kazak’ın kaldığını söylediler. Ben de oraya gitmem gerek, diye düşündüm.”

Kısa bir sohbetten sonra kampa döndük. Keyfim yerindeydi, bunda da şaşacak bir şey yoktu. Dersu yeniden yanımdaydı.

Kampa kısa sürede vardık. Adamlar bizi karşılarlarken, saklamadıkları bir merakla Nani’yi inceliyorlardı.

Dersu hiç değişmemişti. Önceden olduğu gibi deri ceketi ve geyik derisi pantolonunu giyiyor, başına aynı sa bandını takıyordu, eski tüfeği de hâlâ yanındaydı. Sadece saçma torbası biraz yeni gibi görünüyordu.

Adamlar, Dersu'yla benim eski dostlar olduğumuzu anladılar. Dersu tüfeğini bir ağacın dalına astı, sonra da beni tepeden tırnağa inceledi. Gözlerindeki ifadeden ve glmseyişinden, beni gördüğüne sevindiğini anlayabiliyordum.

Adamlara ay yaptırdım; ben de oturup Dersu'ya aradan geçen üç yılda neler yaptığına dair sorular sormaya başladım. Hanka Gölü yakınlarında benden ayrıldıktan sonra, kiş boyunca samur tuzakları kurmuş, baharda geyik avlamış, yazın da Futsing'e gitmişti. Keşif gezimizin söylentisi ona ulaşınca da, aceleyle Tadushu'ya gelmişti.

Adamlar erkenden uyudular, Dersu ile ben de gecenin ilerleyen saatlerine kadar konuştuk. Onun gelişiyle haydutlardan, vahşi hayvanlardan, kardan ve selden yana hiç korkum kalmamıştı.

Sabah dokuzda uyandığımda yağmur dinmiş olmasına rağmen gökyüzü kapalı görünüyordu ve havanın iyi olduğu söylenemezdi. Yürümek zor olacaktı ama boş boş oturmak daha zordu. Adamlar, atları eyerleme emrimi sevine karşıldılar. Yarım saat sonra yola çıkmıştık. Dersu'yla ben, onun da bizimle gelmesi konusunda sözsüz bir anlaşmaya varmıştık. Başka türlüsü düşünülemezdi. Adamlarımdın onu eteğinde bulduğu kayalığa uğrayarak, her zamanki gibi tek bir çantadan ibaret olan eşyalarını aldık.

Yanımda tıbbi amaçlarla bulundurduğum ve kötü havalarda birkaç damlasını dağıttığım bir şişe rom vardı. şişenin dibinde ancak bir parmak sıvı kalmıştı, ben de onu aya katarak fazla yükten kurtulmaya karar verdim. Sonra da boş şişeyi otların üstüne attım.

Dersu, büyük bir hararetle şişenin üstüne atıldı. Benim gibi bir şehir adamı için şişe gerçekten de değersizdi ama orman adamları için aynı şey geçerli değildi. Dersu sırt çantasının bağlarını gevşetti. O çantayı boşaltırken, ben de hayret dolu gözlerle seyrediyordum. Çantada boş bir un çuvalı, iki eski gömlek, ince deri şeritlerden bir demet, ip, eski yerli ayakkabıları, mermi kovanları, bir pudra kutusu, kurşun, bir kutu tüfek kapsülü, branda, bir keçi postu, bir deste çay ve tütün yaprağı, boş bir teneke, bir çuvaldız, küçük bir balta, kibritler, çakmak ve çakmak taşı, kav, ziftli çıra, huş kabuğu, boş bir kutu, bir fincan, küçük bir tencere, kıvrık bir yerli bıçağı, ameliyat ipliği, boş bir makara, kurumuş şifalı otlar, bir ipe dizilmiş yaban domuzunun safra kesesi, ayı dişleri ve pençeleri, misk geyiği toynakları ve vaşak pençeleri, iki bakır düğme ve daha bir yığın döküntü. Bütün bunların arasında, benim attığım ve görünüşe bakılırsa onun görev duygusuyla toplayıp yanında taşıdığı eşyalar da vardı.

Hazinelerini sıraya dizdikten sonra, ona bunların yarısından çoğunu atmasını önerdim ama Dersu her şeyin günün birinde işe yarayabileceği konusunda ısrar ederek, benden hiçbir şeye dokunmamamı istedi. Onu sıkıştırmadım ve bundan sonra Nani'ye danışmadan hiçbir şeyi atmamaya karar verdim ama Dersu fikrimi değiştirebileceğimden korkarak hazinelerini aceleyle sırt çantasına tıktı, bunu yaparken de boş şişeye özel bir itina gösterdi.

Akşam gökyüzünde bulutlar toplandı. Yağmur yağacağından korktum ama Dersu beni yatıştırdı. Sisi bulut zannettiğimi, ertesi gün havanın güzel, hatta sıcak olacağını söyledi. Onun hava tahmini konusunda hiç yanılmadığını bildiğimden, bu sonuca hangi işaretlere bakarak vardığını sordum.

Nani, derin bir nefes alıp göğsünü işaret ederek, “Hava ağır değil,” dedi.

Doğanın bir çocuğu olarak, altıncı bir duyuyla donatılmışçasına havanın her halini bütün varlığıyla hissediyordu.

Kampımızı nehir kıyısında, cılız bir meşe ağacı topluluğunun dibine kurduk. Etrafa bir göz atan Kazaklar, çeşitli hayvan izleri gördüklerini belirterek ava çıkmak için izin istediler.

Tayga sakinleri gün içerisinde çalılıklarda yatar, saklandıkları yerleri ancak alacakaranlıktan kısa bir süre önce terk ederler. Ormanın kenarında oyalanır, gecenin karanlığı dünyayı sarmaladıktan sonra çayırliklarda otlamaya çıkarlar.

Oysa Kazaklar beklemek istemiyorlardı. Atları eyerleyip kamptan ayrıldılar. Ateşin başında yalnızca Dersu ile ben kaldık.

Dersu bütün gün durgundu, kampın çeşitli köşelerinde oturarak düşüncelere dalıp durmuştu. Bütün endişeli sorularına başını sallayarak olumsuz cevap verdi, baltasını okşadı. Anlaşılan rahatsız edici bazı düşünceleri kovalamaya çalışıyordu.

İki saatten fazla bir süre geçti. Uzayan gölgeler, güneşin ufku altına indiğini gösteriyordu. Ava katılmamızın vakti gelmişti. Dersu’ya seslendim, adam irkildi.

Özür diler bir tonda kendisinin gelmeyeceğini söyledi, eliyle ormanı işaret ederek, “Karım ve çocuklarım burada gömülü,” diye ekledi.

Yerli âdetlerine göre, mezarların yakınlarında ateş ederek, odun keserek, böğürtlen toplayarak veya otları ezerek ölüleri rahatsız etmenin yasak olduğunu anlattı.

Onun neden o kadar üzgün olduğunu anlamıştım. İçim acıdı. Benim de ava katılmayacağımı ve kampta onunla oturacağımı söyledim.

Hava kararırken üç el silah sesi duyuldu. Seslerin mezarların olduğu taraftan gelmediğine memnun oldum.

Kazaklar karanlık çöktükten sonra döndüler. Bir geyik vurmuşlardı. Akşam yemeğimizi yiyip uykuya çekildik. Gece iki defa uyandım, ikisinde de Dersu ateşin yanında tek başına oturuyordu.

Sabah olduğunda onun gitmiş olduğunu gördüm. Çantasıyla tüfeğini bırakmıştı, demek ki geri gelecekti. Onu beklerken çayırılıkta volta atıp, pek de farkına varmadan nehir kıyısına gittim. Nani oradaydı, büyük bir taşın yakınında, toprağın üstünde kıpırdamadan oturuyordu. Ona seslendim, döndüğü zaman yüzünde uykusuz geçirdiği gecenin izlerini gördüm.

“Gidelim Dersu,” dedim.

“Eskiden burada yaşadım,” dedi cevap olarak. “Annem babam da buraya yakın yaşamıştı. Yurdumuz ve ahırımız yandı.”

Sözünü kısa kesip ayağa kalkarak, kampa kadar sessizlik içinde yürüdü. Kazakları, yürüyüşe devam etmeye hazır halde bulduk. Bizi bekliyorlardı.

Öğle vaktinden hemen sonra, bir fanzaya geldik. Yaşlı bir yerli, bize yolda bir süreliğine rehberlik etmeye gönüllü oldu. Adam Dersu’nın yanında yürüyor, ikisi alçak sesle sohbet ediyorlardı. Eski tanıdıklar olduklarını öğrendim. Dersu, yaşlı adama benim atmış olduğum rom şişesini verdi, böylesine cömert bir hediye karşısında adamın yüzü aydınlandı.

Dersu’yla birlikte, acele etmeden, kuşları seyreterek yürüdük. Çalılıklarla ağaççıkların arasında kirazkuşları dolanıyordu. Orada burada küçük Ussuri ağaçkakanları ağaç gövdelerini gagalıyordu. Harıl harıl gaga vurmakta olan ve gelişimiz karşısında hiç telâşa kapılmayan yeşil ağaçkakan, altın rengi kafasıyla özellikle dikkat çekiciydi. İki Ussuri

saksağını yakındaki yaprakların arasında yaygara halindeydi. Bir ara bir şahin de gördük. Kuş havalandı, alçaktan uçarak ağaçların arasında gözden kayboldu. Yusufçuklar suyun üstünde sağa sola geziniyorlardı. Birisinin peşine bir kuyruk-sallayan düşmüştü, yusufçuğu yakalamak için uğraşıyordu ama yusufçuk neşeli bir uçuşla ondan kaçtı.

Bir ipekkuyruğun telâşlı cıvıltıları dikkatimizi çekti. Dersu durmamı işaret ederek, “Bekle,” dedi. “Bu tarafa geliyor.”

Gerçekten de cıvıltı giderek daha yakından duyuluyordu. Gürültücü ve ürkek kuş, hiç şüphesiz orman boyunca birisini takip ediyordu. Beş dakika kadar sonra çalılarının arasından biri çıktı, bizi görünce olduğu yerde kalakaldı. Dersu ona korkacak bir şey olmadığını söyledi.

Adamın bir ginseng avcısı olduğu belliydi. Gömleği ve pantolonu mavi pamuklu kumaştan, ayakkabıları yumuşak deridendi, başında da huş ağacı kabuğundan bir şapka vardı. Yağlı kâğıttan bir önlük, ön tarafını çiyden koruyordu, ıslanma korkusu olmadan nemli yerlere oturabilmesi için de kuşağının arka tarafına bir porsuk postu sıkıştırılmıştı. Kemerinde bir bıçak, ginseng köklerini çıkarmak için kemik bir kepçe, çakmak ve çakmak taşı koymak için de bir kese sallanıyordu. Çinlinin elinde, ayaklarının altındaki yaprakları ve otları karıştırmak için kullandığı bir sırık vardı.

Adam elli beş yaşlarında ve kır saçlıydı. Güneş, ellerini ve yüzünü koyu, sarımsı bir kırmızıya döndürmüştü. Silahsızdı.

Ona bir zarar vermeyeceğimizi anlayınca, devrilmiş bir ağaca oturdu, gömleğinin altından bir paçavra parçası çıkarıp, terleyen yüzünü sildi. Duruşunda, büyük bir yorgunluğun izleri vardı.

Nehrin yukarı kısımlarımda bir fanzası olduğunu, ginseng ararken genellikle uzaklara gittiğini ve evinden haftalarca ayrı kaldığını anlattı. Evini nasıl bulacağımızı tarif edip bizi orada

kalmaya davet etti, kısa bir dinlenmenin ardından da yeniden yola düştü. Onu gözlerimle takip ettim. Adam bizden biraz uzakta yere eğildi, biraz yosun alıp bir ağacın üstüne koydu.

Alacakaranlık çökerken, adamın küçük kulübesini bulduk. Sivri çatı, yerlilerin yurt çadırlarını anımsatıyordu. Kapının iki yanındaki pencerelerde kaplı kâğıt, bazı yerlerde yırtılmış ve yamanmıştı. İçeride, tuzakçıların ve avcılarının kullandığı aletlerden eser yoktu. Sadece tırmıklar, kürekler, huş ağacı kabuğundan çeşitli boylarda kutular ve ginseng kazıları için kepçeler vardı burada.

Ormanın sıklaştığı bir yerde kısa bir mola verdik. Yemekten sonra, Dersu'yla ben önden gittik, ekip de bizi takip etti. Yolumuz yokuş yukarıydı. Patikanın, nehrin dar bir koyaktan aktığı tehlikeli bir noktanın etrafından dolandığını düşündüm ama sonunda yoldan ayrıldığımız ve yanlış tarafa gitmekte olduğumuz anlaşıldı. Bir kere bu patikada hiç toynak izi yoktu; ikincisi de, dereciğin sularına bakarak anlamış olduğum üzere akıntı ters yöndeydi. Geri dönüp, eski patikamızı bir noktada bulma ümidiyle doğruca nehir yönüne gitmekten başka çaremiz yoktu.

Yoldan çok uzaklaşmıştık. Nehrin sol kıyısına, bir dağın eteğine geçmek zorunda kaldık.

Meşeler, sedirler, kara huşlar, akçaağaçlar, aralyalar, ladinler, kavaklar, gürgenler, köknarlar, karaçamlar ve porsukağaçları kafa karıştırıcı bir biçimde her yeri sarmıştı. Ağaçların altındaki loşluk, ormana tekinsiz bir hava veriyordu. Dersu yavaş yavaş yürüyor, her zamanki gibi dikkatle ayaklarının altına bakıyordu. Birdenbire durdu, gözleri yerdeki bir şeye sabitlenmiş olarak çantasını sırtından kaydırđı, tüfeğini yere bıraktı, baltasını fırlattı attı ve ağzının içinde ateşli ateşli bir şeyler mırıldanarak kendini yüzüstü toprağı attı.

“Ne oldu?” diye sordum.

Ayağa kalkıp yeri işaret ederek kısaca cevap verdi, “Ginseng!”

Kalın yeşil haliya baktım ama Dersu bana gösterene kadar bitkiyi seçemedim. Yaklaşık kırk santim yüksekliğinde, dört yapraklı, ot benzeri bir bitkiydi. Bütün yapraklarda, beş tane yaprakçık bulunuyordu; bunların en uzununu ortadakiydi, iki yandaki diğer yaprakçıklar biraz daha kısaydı, en kısaları da en dıştakilerdi. Çiçek açma dönemini geride bırakmış olan bitkinin üzerinde, küçük, yuvarlak, havuç ailesinin renk tonlarını taşıyan tohum zarfları vardı. Daha patlamamış olan zarfların içinde tohumlar bulunuyordu. Dersu, onun çevresindeki otları temizledi, meyveleri koparıp bir paçavraya sardı. Sonra da, kendisi kökleri kazarken yaprakları tutmam için benden yardım istedi. Köklerin bütün lifçiklerinin yerinde kalmasını sağlamak için çok dikkatli davranmak gerekiyordu. Dersu, bitkiyi nehir kenarına götürerek, köklere yapışmış toprak parçalarını büyük bir özenle yıkayıp akıttı.

Elimden geldiği kadarıyla ona yardım ettim. Toprak yavaş yavaş temizlendi, on iki santim uzunluğundaki çatallı kök ortaya çıktı. Demek ginseng buydu! Bütün hastalıkları iyileştiren, yaşlanan vücuda gençlik canlılığını yeniden kazandıran mucize bitki! Dersu kökleri kesip, yosun ve huş ağacı kabuğuyla sardı, bir dua okudu. Çantasıyla tüfeğini alırken, “Çok şanslısın yüzbaşı!” diye bağırdı.

Bulduğu hazineyle ne yapmaya niyetlendiğini sordum. Satacağım, dedi, satıp kurşun alacağım. Aklıma, Çinli tüccarların vereceğinden daha iyi bir ücret ödeyerek ginsengi satın alma fikri geldi ama bunu dile getirdiğim zaman hiç beklemediğim bir şeyle karşılaştım. Dersu, huş ağacı kabuğundan paketi gömleğinin altından çıkarıp bana sundu ve para ödmeden almam için ısrar etmeye başladı. Kabul etmedim, bu da Dersu’yu hem şaşırttı, hem de incitti.

Daha sonra hediye vermenin bir yerli geleneği olduğunu öğrendim, hediye veren kişiye bunun karşılığında aynı değerde hediyeler sunuluyordu.

AMBA

Ertesi gün, yoğun, basık bir sis kırları sardı. Gri renkli, neşesiz bir sisti, buz gibi de soğuktu.

Dersu'yla ben, çabucak birer çay içip yola çıktığımız sırada, adamlar hâlâ eşyaları toplamakla ve atları eyerlemekle meşguldüler. Çeşitli incelemelerde bulunduğum ve bu yüzden de yavaş ilerlediğim için, yürümeye genellikle ötekilerden önce başlıyordum. Ekibin beni yakalamak için bol bol vakti oluyordu.

Ne var ki bu defa, bir gece önce Dersu tarafından bu bölgede kaplan bulunduğu konusunda uyarılmış ve gruptan ayrılmama tavsiyesini almıştım.

Ussuri taygası, alışılmadık biçimde sıkıtır, o kadar sıkıtır ki insan birkaç metreden daha ötesini göremez. Sık sık çeşitli orman sakinlerinin saklanma yerlerinin dört-beş metre kadar yakınından geçiyor, hayvanın hangi yöne doğru kaçtığını ancak kaçarken çıkardığı gürültüden ve kırılan dalların sesinden anlayabiliyorduk.

O anda da tayganın böyle bir kısmındaydık. Hava kötüydü. Israrlı bir çisenti vardı, derin su birikintileri ilerleyişimizi yavaşlatıyordu. Otlar nemliydi, ağaçlardan yağmur suları süzülüyordu. Ormanda tekinsiz bir sessizlik hâkimdi. Bütün yaşam ölüp gitmiş gibiydi. Ağaçkakanlar bile ortalıktan kaybolmuştu.

“Anlayamıyorum,” dedim yol arkadaşıma. “Yağmur mu yağıyor yoksa sis mi var? Sence hava açacak mı, Dersu?”

Nani bakışlarını gökyüzüne kaldırdı, sonra etrafına bakındı. Bir süre sessiz kaldıktan sonra, “Toprak, dağlar, ormanlar – hepsi insanın aynısıdır. Terliyorlar,” diye cevap verdi; elini kulağına götürerek, “Dinle,” diye ekledi. “Nefes alıp veriyorlar. İnsanlar gibi.”

Saat sabah on birdi, atların bize çoktan yetişmiş olmaları gerekirdi ama ekip hâlâ görünürlerde yoktu.

“Bekleyelim,” dedi arkadaşıma.

Dersu tek kelime etmeden durdu, tüfeğini bir ağaca dayayıp piposunu bulmak için çantasını karıştırmaya başladı ama pipo yoktu.

“Yolda düşürmüşüm,” diye bağırdı can sıkıntısıyla.

Geri dönüp pipoyu aramak istedi ama peşimizden gelen adamların onu bulup bize getireceklerinden emin olduğum için Dersu’ya beklemesini öğütledim. Yirmi dakika kadar bekldik, sonunda tütün içme isteği yaşlı adamı iyice gerdi. Dersu artık dayanamayarak ayağa kalkıp tüfeğini aldı.

“Pipo yakındadır. Ben gidip bakayım.”

O sırada ben de, ekibin hâlâ görünmemesinden ötürü hiç de azımsanmayacak bir endişe içindeydim, o yüzden Dersu’ya katılmayı kabul ettim. O, her zamanki gibi kendi kendine konuşarak ve başını sallayarak önden yürüyordu.

“Yaşlanıyorum,” diye mırıldanıyordu. “Kafam zayıfladı veya öyle bir şey oldu. Nasıl...”

Cümlesinin sonu boğazında takıldı kaldı. Olduğu yerde durdu, geriledi, sonra eğilip ayaklarının dibindeki toprağı inceledi. Fısıltıyla benimle konuşurken yüzünde utanç vardı.

“Bak, yüzbaşı. Bu Amba. Bizi takip etmiş. Çok kötü. İzler taze. Daha yeni bırakmış.”

Çamurda, büyük bir kedinin taze izleri açık seçik görünüyordu. Kısa bir süre önce oradan geçtiğimiz sırada yoktu bu izler. Bunu gayet iyi hatırlıyordum. Ayrıca izler orada olsaydı Dersu’nun onları gözden kaçırmasına imkân yoktu. Hayvan belli ki bizi takip ediyordu.

“Yakında,” dedi Dersu. “Biz durup pipoyu ararken burada uzun süre beklemiş. Geri döndüğümüz sırada uzaklaşmış. Bak yüzbaşı, ayak izinde hiç su birikmemiş.”

Etrafımız su birikintileriyle doluydu ama kaplanın patilerinin bıraktığı çukurluklar hâlâ kuruydu. Hayvanın bu izleri ancak birkaç dakika önce bıraktığına ve biz yaklaşırken çalıların arasına saklandığına şüphe yoktu.

“Uzağa gitmemiş, yüzbaşı. Anladım,” dedi Dersu. “Bekle.”

Birkaç dakika olduğumuz yere kök salarak, kaplanın kendisini ele vermesini bekledik ama uğursuz, korkutucu bir havası olan ölümcül sessizlik bozulmadı.

Dersu fısıldayarak, “Tüfeğin dolu mu?” diye sordu. “Çok dikkatli olmak lâzım. Bir çukur veya devrilmiş ağaç görürsen iyice bak. İyice. Amba bu!”

Gözleri, her çalılığı, her ağacı dikkatle inceliyordu.

Yarım saat kadar bu şekilde yürüdük. Gözlerini patikadan ayırmayan Dersu önden gidiyor, ben de onu takip ediyordu.

Sonunda sesler duyduk. Bir ata küfür eden bir Kazak’ın sesiydi bu, birkaç dakika sonra da ekibimiz görüldü. Atların ikisi, nallarından kafalarına kadar çamurla kaplıydı, eyerleri de öyle. İnce bir akarsuyu geçerken tökezleyip bataklığa düşmüşlerdi. Ekip bu yüzden gecikmişti. Tam beklediğim gibi, adamlar yolda Dersu’nun piposunu bulmuşlardı, pipoyu ona verdiler.

Eyerleri düzeltmemiz, yükleri yeniden dağıtmamız ve atları temizlemenin bir çaresine bakmamız gerektiği için, durmamızı emretmeye niyetlendim. Zaten çay vakti de gelmişti. Ne var ki Dersu bu fikre karşı çıktı. Sadece eyerleri düzelterip yola devam etmemizi öğütledi, yakınlarda bir avcı kulübesi vardı, orada kamp kurabilirdik.

Kabul ettim. Adamlar hayvanların yüklerini düzeltirken, Dersu ile ben de yolumuza devam ettik.

Ancak iki yüz adım kadar yürümüştük ki, tekrar kaplan izleriyle karşılaştık. Hayvan peşimizdeydi ve yaklaştığımızı

hissedince doğrudan karşılaşmaktan yine kaçınmıştı. Dersu yüzünü izlerin gittiği yöne doğru çevirerek durdu ve yüksek sesle, öfkeyle haykırdı.

“Neden bizi takip ediyorsun, Amba? Ne istiyorsun? Yolu-
na çıkmıyoruz. Tayga hepimize yetmez mi?”

Tüfeğini tehdit eder gibi salladı. Onu hiç bu kadar heyecanlı görmemiştim. Ambanın, yani kaplanın sözlerini duyduğuna ve anladığına emindi, hayvan ya bu meydan okumayı kabul edecek, ya da bizi rahat bırakacaktı. Birkaç dakika bekledikten sonra Dersu rahatlayarak göğüs geçirdi, piposunu yaktı, tüfeğini omzuna asarak güvenli adımlarla patikada yürümeye başladı.

Yüzünde, her zamanki kayıtsız düşüncelilik ifadesi vardı. Kaplanı utandırmış ve onun geri çekilmesini sağlamıştı.

Bir saat kadar yürüdükten sonra orman örtüsü seyrekleşmeye başladı, önümüze büyük bir açıklık çıktı. Taygadaki uzun yürüyüş bizi yormuştu, gözlerimiz rahatlatıcı bir manzara arıyordu. O nedenle, çayıra gelince hissettiğimiz sevinç, kolaylıkla anlaşılabilir.

“Kwandahow,” dedi Dersu. “Avcı kulübesini yakında buluruz.”

Açıklık, eğreltiotlarıyla kaplıydı. Sağ tarafta, Dersu’nun söylediğine göre geceleri alageyikler ve çatalayaklarını suda rahatlatan, nemli, tuzlu toprağı gevelemeyi seven yabani keçilerin indiği, dar bir tuzlu bataklık alan sınırı belirliyordu.

Dersu, bataklıkla işaret ederek, “Bu gece avlanırsız,” dedi.

Öğleden sonra saat üç sularında, sonunda avcı kulübesini bulduk. Çinli avcılar tarafından, sedir ağacından yapılmıştı. Sivrisinekleri uzak tutmak için, şöminenin dumanı iki ayrı açıklıktan dışarı veriliyordu. Yolumuza bir akarsu çıktı, atları sudan geçmeyi ikna etmek zor oldu.

Bu arada, Dersu'nun deyimiyle ifade etmek gerekirse, hava 'terlemeyi' sürdürdü. Asık suratlı gökyüzü, sabah saatlerinde açılmış, sis biraz yükselmiş, aralanmıştı. Yağmur durmuştu ama hava önceden olduğu kadar rutubetliydi.

Geceyi kulübede geçirmeye karar verdim. Tuzlu bataklıkta avlanma düşüncesi, dayanılmayacak kadar çekiciydi, hele de dört gündür et yemediğimiz ve sadece peksimetle beslediğimiz göz önünde bulundurulursa.

Birkaç dakika içinde kampa, taygada yolculuk etmiş herkesin tanıyacağı neşeli hareketlilik hâkim oldu. Yüklelerinden kurtulan atlar bir süre gezindiler, sonra da otlamaya gittiler.

Yüklerimizi üst üste yığıp, yağmur yağması ihtimaline karşı brandayla örttük.

Bu arada birisi ateş yakıp su kaynatmıştı. Dersu, bütün molalarımızda olağanüstü çalışkan davranırdı. Ağaçtan ağaca koşup huş kabuğu toplar, dal kesip sırik yapar, çadırları kurar, hem kendisinin, hem diğerlerinin giysilerini kurutur, hiç tütmeyen ateşler yakmayı becerirdi.

Bir Ağustos günü, özellikle de kasvetli bir Ağustos günü, kısadır. Sis dağ zirvelerine yükseldi, çalıların arasında yalnızca hayaletlere benzeyen pus parçacıkları kaldı.

Çabucak yemek yedikten sonra, Dersu'yla ben ava çıktık. Kamptan bataklığa uzanan bir patikayı takip ediyordu. Her taraf geyik ve keçi izleriyle doluydu. Neredeyse hiç bitkisel yaşam bulunmayan siyah bataklığın çevresini saran bodur kalmış ağaçlar, hastalıklı görünüyordlardı. Toprak ayaklar altında ezilmişti. Buranın geyiklerin gözde mekânlarından biri olduğu belliydi.

Hayvanları beklemek üzere sinmek için güzel bir saklanma yeri seçtik. Sırtımı bir kütüğe dayayıp arazi yerleşimini gözlerimle tattım. Çalılıkların yakınında ve ağaçların altındaki

karanlık, hızla yoğunlaşıyordu. Dersu, görüş açımızı temizlemek için bazı dalları kesti ve her nedense arkasındaki huş ağacı dallarını бүktü, bu yüzden de uzun süre sonra oturdu.

Ormanda ve açıklıkta, yalnızca sivrisineklerin monoton vızıltılarıyla bölünen bir ölüm sessizliği hâkimdi.

Hava gitgide karardı. Ağaçlarla çalılıklar, hayvanları andıran belirsiz biçimlere бүrүнmeye ve hareket ediyormuş gibi görünmeye başladılar. Gölgelele geyiğe benzettim. Tüfeğimi sıkıca kavradım. Birkaç kere ateş edecek gibi olduysam da, her defasında Dersu'nun yüzüne bir bakış, bir şey yapmadan beklememi sağladı. Göz yanılgısı soldu gitti, hayalimde yarattığım geyik silueti yeniden ağaç veya çalı biçimini aldı.

Dersu, mermerden oyulmuş gibi oturuyordu. Gözleri bataklığın yanındaki iki çalı kümesinin üzerinde sabitlemiş, sakın sakın avını bekliyordu. Bir defasında doğrularak tüfeğini kaldırdı, kalbim heyecanla takla attı. Ne gördüğünü anlamaya çalışarak gözlerimi zorladım ama Dersu'nun yeniden gevşediğini hemen fark ettim. Hava zifiri karanlıktı. Artık bataklığı da, çalılıklarla ağaçların şekillerini de seçmek mümkün değildi. Sivrisinekler, boynuma ve kollarıma merhametsizce saldırıyordu. Yüzümü bir ağla örttüm. Dersu örtmedi. Görünüşe göre, sivrisinekler onu rahatsız etmiyordu.

Birdenbire bir hışırtı duydum. Bataklığın öbür tarafındaki çalılardan geliyordu. Dersu'ya baktım. Boynunu eğmiş, karanlığı delmek için gözlerini kısıyordu. Hışırtı kâh açık seçik duyulur hale geliyor, kâh tamamen duruyordu. Birisi, çalıların arasından dikkatle bize doğru geliyordu. O kadarı kesindi. Yaklaşanın, tuzlu toprakları gevelemek isteyen, zarif ve hızlı ayaklı, muhteşem dallı budaklı boynuzlara sahip bir geyik olduğunu hayal ettim. Sivrisineklere aldırmandan ağı arkaya attım, hem gözlerimi, hem de kulaklarımı dört açtım. Bana kalırsa, geyik bizden ancak altmı-yetmiş adım kadar uzaktaydı.

Sonra, gök gürültüsüne benzeyen tehditkâr bir h rlama kulaklarımda patladı.

“Grrrr!”

Dersu koluma yapıştı.

“Amba bu!” dedi korkmuş bir sesle.

 st me bir halsizlik çöktü, bacaklarım kurşun gibi ağırlaştı. Ani, aptallaştırıcı bir korkuyla karşı karşıya kalan herkesin hissettiklerine benzeyen duygular hissediyordum ama bir yandan da içimde merak, hayranlık ve oyun başlamak üzereyken avcıyı ele geçiren türden bir coşku kıpırdanıyordu.

Dersu, “Kötü,” diyordu. “Burası Amba’nın avlanma alanı. Çok kızmış.”

Kendi kendine konuşuyor da olabilirdi. Korkmuş gibi görünüyordu.

“Grrr!”

Gecenin sessizliğinde patlayan bu ikinci k kreme, Dersu’yu ayaklandırdı. Onun ateş edeceğini düşündüm ama tüfeğini indirip kaplanla konuşmaya giriştiğini görünce ağzım açık kaldı.

“Tamam, Amba,” diyordu. “Kızma. Burasının senin av alanın olduğunu bilmiyorduk. Gidiyoruz. Taygada hepimize yetecek kadar yer var.”

Kaplanın olduğu tarafa doğru kollarını kaldırdı, sonra dizlerinin üstüne çöküp başını toprağa vurarak ana dilinde bir şeyler mırıldandı. Bunun benim üzerimde, yaşlı avcıya acımak gibi bir etkisi oldu.

Sonunda Dersu yavaşca doğruldu, tüfeğini alıp bana gitmemiz için işaret etti.

“Gel,” dedi kısaca ve cevabımı beklemeden çalılarının arasından patıkaya doğru ilerledi.

Peşinden gittim. Kararlılığı ve patikadaki adımlarındaki güven içimi rahatlatmıştı. Kaplanın peşimize düşmesi veya bize saldırması tehlikesi olmadığını hissediyordum.

İki yüz adım kadar yürüdükten sonra duraklayıp, Dersu'yu kararımıza değiştirmeye ikna etmeye çalıştım.

“Hayır,” dedi kesin bir sesle. “Amba'ya yanımda biri varken asla ateş etmem. Sen de edersen, bundan sonra dostun olamam.”

Bu kısa konuşmadan sonra sessizlik içinde yürüdü. Ben biraz geri kaldım, ava kendi başıma devam etme fikrini ölçüp biçiyordum. Sonra bir dehşet hissi beni ele geçirdi, hemen yol arkadaşımın peşinden koştum.

Uzun bir süre tek bir kelime bile etmedik. İkimiz de kendi düşüncelerimize gömülmüştük. Sonunda, kaplanı görememiş olduğumdan ötürü yüksek sesle yakındım.

“Ah, hayır!” dedi Dersu hararetle. “Amba'yı görmek iyi değildir! Benim halkım, şanslı insanların onu asla görmediğini söyler.”

İçini çekip kısaca durakladıktan sonra devam etti. “Ben Amba'yı çok gördüm. Bir defasında ona sebepsiz yere ateş ettim. Şimdi korkuyorum. Günün birinde başıma çok büyük bir talihsizlik gelecek.”

Nani'nin sözlerinde öyle derin duygular vardı ki, içim bir kez daha acıma hissiyle doldu. Onu teselli etmeye ve konuyu değiştirmeye çalıştım.

Bir saat sonra kampa vardık. Yaklaşmamızdan korkan atlar, kişnediler ve homurdandılar. Ateşin etrafındaki adamlar ayaklandı, içlerinden ikisi bizi karşılamaya koştu.

“Atlar huzursuz,” dedi biri. “Çok sinirliler, bir şey de yemiyorlar. Bütün bunların arkasında yırtıcı bir hayvan var.”

Kazaklara atları dizginlemelerini ve silahlı nöbetçiler koymalarını emrettim.

Kaplanla olan karşılaşmamızın etkisi altında düşüncelere gömülmüş olan Dersu, bütün akşam sessiz kaldı. Yemekten sonra yattıysa da, sağdan sola dönüp duruyor, ağzının içinde bir şeyler mırıldanıyordu.

Akşamları Dersu ile genellikle vahşi hayvan avları ve orman yangınları hakkında konuşurduk. Dağarcığında bir sürü hayvan hikâyesi vardı. Meselâ, bundan yaklaşık yirmi yıl önce, batıdan doğuya doğru, iki kış boyunca süren bir kaplan göçü olduğunu ondan öğrenmiştim. Bunun, Sungari Nehri'nden Sikhota-alin'e yapılan bir kitle göçü olduğunu düşünüyordu.

Birkaç defa, kaplanı öldürmesi meselesiyle ilgili soru sor-duysam da Nani ya cevap vermedi, ya da konuyu değiştirmeye çalıştı. Neyse ki sonunda direncini kırmayı başardım.

Mayıs ayıydı. Dersu, Futsing Nehri'nde idi, yanında küçük bir köpekle meşe ağaçları arasından vadide yürüyordu. Köpek önceleri oyunbaz bir biçimde önden koşarken, sonra telâş belirtileri göstermeye başlamıştı. Dersu, köpeğin geçtik-leri yoldaki ayı izlerinden korktuğunu düşünerek, aldırmadan yoluna devam etmişti.

Köpek daha da telâşlanmış, Dersu'nun bacaklarına yapışmıştı. Yakınlarda bir kaplan geziniyordu. Onu gören bir adam da bir ağacın arkasına saklanmıştı. Bunlardan habersiz olan Dersu, doğruca kaplanın üstüne doğru gidiyordu. O yaklaştıkça, kaplanın saklanma çabaları da artıyordu. Hayvan resmen top gibi olup büzülmüştü. Tehlikenin hâlâ farkında olmayan Dersu, sızıldanan köpeğini ayağıyla itelemişti. Tam o anda da kaplan, saklandığı yerden çıkmış, kuyruğuyla yanlarını öfkeyle döverek ve kükreyerek Dersu'nun karşısına geçmişti.

"Kükreme!" diye bağırılmıştı Dersu. "Sana dokun-mayacağım. Öfkelenme."

Ne var ki, kaplan yana doğru birkaç adım atarak kükremeyi sürdürmüştü. Nani, ona tekrar bağırmış, gitmesini

söylemişti ama kaplan yerinden kıpırdamamıştı. Dersu da o zaman, tüfeğini kaldırıp nişan alarak, onu bir kez daha uyarmıştı. “Tamam. Gitmiyor musun? O zaman ateş edeceğim. Sonra suçu bende bulma.”

Tam o sırada, kaplan da kükremeyi bırakıp, çalılıkların arasına doğru hızla yürüyerek uzaklaşmıştı. Dersu’nun ateş etmemesi gerekirdi ama etmişti. Kaplan yakınlardaki bir yükseltinin tepesine çıktığında, o da tetiği çekmiş, kaplanın çalılıkların arasına düştüğünü görmüş, sonra da yoluna devam etmişti.

Dört gün sonra geri dönerken, o yükseltinin yanından bir kez daha geçmiş, bir ağacın dallarına konmuş üç karga görmüştü. Kargalardan biri gagasını dala sürterek temizliyordu. Dersu, kaplanı öldürmüş olduğunu anlamış ve gerçekten de ölü hayvanı yükseltinin öbür tarafında, böğründe kurtçuklar kaynaşır halde bulmuştu. Geri çekilen Amba’ya ateş etmiş olması yüzünden dehşete kapılmıştı. O zamandan beri de, bir kaplanı boş yere öldürmüş olduğu düşüncesi Nani’ye rahat huzur vermiyordu. Er ya da geç, bunun bedelini çok ağır bir biçimde ödeyeceğini hissediyordu.

“Korkuyorum, çok korkuyorum,” diye bitirdi hikâyesini. “Eskiden her zaman yalnızdım ve hiç korkmazdım. Şimdi bir şey görsem korkuyorum, hayvan izlerinden korkuyorum, taygada tek başıma uyuyunca korkuyorum.”

Sustu, gözleri kamp ateşinin alevlerine dikilmişti.

12 UĞURSUZ YER

Sikhota-alin'e yaklaştıkça ağaçlar seyrelmeye başladı, sonunda nehrin kaynağına geldiğimizde etrafta ancak yosun kaplı cılız alaçamlar, karaçamlar ve köknarlar vardı. Kökler, yalnızca ince bir yosun tabakasıyla kaplanmış halde toprağa yayılmışlardı. Yirmi yaşında bir ağacı tek elle devirmek işten bile değildi. Kısa ve tehlikeli bir ömür süren ağaçlar, tepeden aşağıya doğru ölüyor, kurumuş olanlar en ufacık bir dokunuşla toza dönüşüp yere inmeden önce, uzun bir süre ayakta kalıyorlardı.

Böyle ormanlar her zaman ıssızdır. Oralarda hayvan bulunmaz. Kuşlar da, vızıldayan böcekler de yoktur. Ortaliğa genellikle sıkıcı, kahverengimsi bir gri hâkimdir. Toprak üzerinde bir bitki örtüsünün yokluğu dikkat çeker; eğreltiotuyla hasırotu bile görülmez. Nereye dönerseniz dönün, ayağınızın altında, taşların üzerinde ve dalların arasında yalnızca yosun vardır. Tayganın bu görüntüsü, boğucu bir kasvet duygusu uyandırır. Ormandaki ölümcül sessizlik, yalnızca ağaç tepelerindeki rüzgârın melankolik uğultularıyla bölünür. O uğultuda, tekinsiz ve tehdit dolu bir şey vardır. Yerliler böyle yerlerin kötü ruhlarla dolu olduğunu düşünürler.

Günün bitmesine yakın, hâlâ geçide varamamıştık. Biz de Sikhota-alin'in eteklerinde durduk.

12 Ağustos günü, Dersu beni şafakta uyandırdı. İkimiz kahvaltıdan sonra kamptan ayrıldık. Kazaklara, atları eyerledikten sonra peşimizden gelmeleri söylenmişti. Sikhota-alin'deki geçidin yükseklğini ölçecektim.

Dağda gözümüzün önünde muhteşem bir manzara açıldı. Aşağıdaki dünya deniz gibiydi, tepeler de bu denizdeki devasa, fosilimsi dalgalardı. En yakındaki tepelerin silüetleri tuhaf, grotesk biçimlerdeydi, onların arkasındaki tepeler de mavimsi bir sisin altında gözden kaybolmuşlardı. Daha ilerilerde ise zirveleri bulutlardan ayırt etmek bile mümkün değildi ama bu yükseklikten dağa kıvrımlarının ve nehir yataklarının biçimini kolaylıkla çıkarabiliyordum.

Araştırmamızı tamamlayınca Wan vadisine indik ve altı kilometre kadar yürüdükten sonra ekibi beklemek üzere durduk. Dersu nehir kıyısına oturdu, ben ileri doğru yürürken o da ayakkabılarıyla uğraşmaya başladı. O noktada patika yüz yirmi derece civarında bir açıyla dönüyordu. Geriye doğru bakınca Dersu'nun onu bıraktığım yerde oturduğunu gördüm. Nai, eliyle bana devam etmemi işaret etti.

Ormanın kıyısında birkaç yaban domuzu gördüm ama ben ateş etmeye fırsat bulamadan hayvanlar kaçtı. Önlerini kesmek için koştum, birkaç dakika içinde de domuzları yakaladım. En azından yakaladığımı sandım. Çalılıkların arasında bir şey kıpırdadı, koyu renkli nesne durunca ben de tüfeğimi kaldırıp ateş ettim. Aynı anda, bir çığlık koptu, çığlığı acı dolu bir inleme izledi. Bir insanı vurmuş olduğumun korkunç düşüncesiyle sarsıldım. Talihsizliğin yaşandığı yere koşarak vardığımda karşılaştığım manzara beni yıldırım çarpmışa döndürdü. Dersu. Dersu'yu vurmuştum. Adam, sol dirseğine dayanarak, sağ eli gözlerinin üstünde olmak üzere yerde yatıyordu. Ona doğru eğildim ve korkudan titreyen bir sesle neresinden vurulmuş olduğunu sordum.

“Sırtımdan,” dedi.

Deli gibi, fena halde yırtılmış ceketıyla gömleğini çıkarmaya davrandım. Sırtını görünce rahatlayarak derin bir nefes aldım. Açık yara yoktu, sadece bakır bir bozuk para

büyükliğünde öfkeli bir berelenme görünüyordu. Hummalı gibi titrediğimi ancak o zaman fark ettim. Dersu kendini çabucak toplayıp, durumumu anladı ve beni neşelendirmeye çalıştı.

“Tamam yüzbaşı! Hata sende değil. Arkadaydım. Öne geldiğimi bilemezdin ki.”

Onun oturmasına yardım ettim ve nasıl olup da domuzlarla benim arama girdiğini öğrenmek istedim. Onun da domuzları benimle aynı anda görmüş olduğu anlaşıldı. Avcı içgüdüleri baskın çıkmış, Dersu ayağa fırlayıp domuzların peşine düşmüştü. Ben dairesel bir rota izlerken, o kuş uçuşu düz bir hat üstünden sürmüştü domuzların izini ve kısa sürede benim önüme geçmişti. Domuzlarla aynı renkteki ceketini beni aldatmıştı, ben de ateş etmiştim.

Kurşun ceketini yırtıp sırtını berelemişti. Geçirdiği şok yüzünden de bacakları tutmaz olmuştu.

On dakika kadar sonra adamlar, yanlarında atlarla göründüler. Dersu’nun yarasına iyot döktüm, atlardan birinin sırtındaki yükün indirilip diğer hayvanlara paylaştırılmasını sağladım, Dersu’yu eyere yerleştirdik ve o uğursuz yerden ayrıldık.

Gün ilerledikçe Deru kendine geldi ama ben gelemedim. Hayatımı borçlu olduğum adama ateş etmiş olduğum düşüncesi beni tüketiyordu. O günün, yaban domuzlarının ve genel olarak da avcılığın yerin dibine batmasını isteyerek küfrettim. Kurşun yarım santim sola kaymış veya ateş ederken elim titremiş olsaydı, Dersu ölecekti! Bütün gece gözümü bile kırpmadım. Ateşler içindeki hayal gücüm, kafamda ormanın, domuzların ve yerde yatan Dersu’nun görüntülerini canlandırıp duruyordu. Gece birkaç defa dehşet içinde k’angdan fırlayıp, açık havanın kafamı temizleyeceği umuduyla fanzadan çıktım. Kendi kendime durmadan Dersu’nun hayatta olduğunu, yanımda olduğunu tekrarlayıp duruyordum ama hiçbir şeyin

faydası olmuyordu. Bir ateş yakıp kitap okumaya çalıştım ama kısa sürede düşüncelerim kitaptan uzaklaştı gitti. Şafak, çok uzun bir sürenin sonunda sökmeye başladı. Aşçı kahvaltı hazırlamak için kalkınca çok rahatladım ve ona yardım etmeye koştum.

Sabah olduğunda Dersu kendini daha iyi hissediyordu. Sırtındaki acı azalmıştı. Yürüyebiliyordu da ama hâlâ baş ağrısından ve güçsüzlükten şikâyetçiydi. Bir kez daha atlardan birini onun kullanımına ayırdım.

Wanho'nun aşağı kesimlerinde, orman hayvanlarının suya indiği yola dikilmiş bir çite rastladık. Çit, devrilmiş kütüklerle, canlı ağaçlar kullanılarak yapılmıştı. Kütükler kazıklarla sabitlenerek ayağa dikilmişti, böylece hayvanlar aradan geçemiyordu. Çitte belli aralıklarla boşluklar bırakılmıştı, bu boşluklar otlar ve yapraklarla dikkatle gözlerden gizlenmiş çukurlara açılıyordu. Gece su içmeye giden hayvanlar çite rastlıyorlar, deliklerden çıkmak isterken tuzağa düşüyorlardı. Böyle çitler zaman zaman kırk beş kilometre uzunluğunda olup, iki yüz civarında çukur bulundurulur.

Wanho'daki çit terk edilmişti. Çinlilerin buraya aylardır gelmediği anlaşılıyordu. Çukurlardan birinde canlı bir dişi geyik bulduk. Görünüşe bakılırsa hayvan oraya üç gün önce düşmüştü. Durduk ve onu nasıl kurtarabileceğimizi konuşmaya başladık. Adamlardan biri çukura inmeye gönüllü oldu ama Dersu buna karşı çıktı. Çıkması kesin olan kargaşada alageyik kendisini öldürebilir, hatta cesur avcıyı da yaralayabilirdi. Sonunda onu kementlerle dışarı çekmeye karar verdik. Çukurun dibine sarkıttığımız iki ilmek, geyiğin bacaklarına geçti, bir üçüncü ilmek de hayvanın boğazına takıldı. Yukarı çektğimiz sırada geyik neredeyse boğulmak üzereydi ama ilmekler çıkarılır çıkarılmaz, gözlerini devirdi. Nefesini toparladıktan sonra da, ormanın köşesindeki bir dereciğe doğru sendeleyerek

gidip, bizim varlığımıza karşı tam bir kayıtsızlık içinde kana kana su içti.

Dersu, Çinlilerin çiti terk ederken çukurları doldur-mamalarına kızmıştı. Bir saat kadar sonra bir fanzaya geldik. Kendini yeniden iyi hissetmeye başlayan Dersu, gidip çiti yık-mak istiyordu. Ona ertesi güne kadar dinlenmesini öğütledim. Yemekten sonra Çinlilere tuzakları ortadan kaldırmalarını emrettim, bütün çukurları doldurduklarından emin olmak için de Kazakları da onlarla birlikte gönderdim.

Kazaklar alacakaranlıkta geri dönerek, çukurların üçünde iki ölü geyikle bir de canlı karaca bulduklarını haber verdiler.

Ertesi gün bütün günü kampta geçirdik. Hava kararsız, çoğunlukla kapalı ve yağmurluydu. Adamlar çamaşırlarını yıkadılar, giysilerini onarıp tüfeklerini temizlediler. Dersu tamamen iyileşti, bu da beni çok sevindirdi.

13 DENİZE DÖNÜŞ

Geçide tırmandık, ırmağı takip ederek doğuya doğru ilerledik. Saat dörtte, Inhsia-Lahsiaho'ya, yani Gümüş Kaya Vadisi'ne varmıştık.

Nehir alabalık doluydu. Adamlar oltalarla kendilerini eğlendirirken, ben de tüfeğimi alıp dağları keşfe çıktım. İlgimi çekecek bir şey bulamayınca, alacakaranlık çökerken nehir kenarına indim. Yakınlardaki bir çukurdan gelen su şapırtılarını duyunca, çukurun kenarına dikkatle ve yavaşça yaklaştım. Sesleri, iki rakun köpeği çıkarıyordu. Balık avlamaya o kadar dalmışlardı ki, beni fark bile etmediler. Ön ayakları suyun içindeydi, kendilerine doğru gelen küçük balıkları dişleriyle yakalamaya çalışıyorlardı. Kendimi bu manzaradan alamıyordum. Zaman zaman avlanmayı kesiyor ve yerde acele acele çukur kazan su farelerine saldırıyorlardı. Ne yazık ki, birisi kafasını kaldırdı bana doğru dikkatle baktı ve bir köpeğin bağırmasına çok benzeyen bir ses çıkardı. İkisi de otların arasında gözden kayboldular. Uzun süre bekledim ama nehir kıyısına dönen olmadı.

Kampta her şey yolundaydı. Akşam yemeğinden sonra, herkesin çeşitli işlerle uğraştığı bir saat geçirip, üstüne güzel bir çay içtik.

Nehrin ağzından yaklaşık dört kilometre ötede bataklık bir alana rastladık. Kum tepeleriyle durgun su birikintileri, eski kıyı çizgisinin geçmişte nerede olduğunu gösteriyordu. Tuz birikintileri ve deniz suyu bu bölgeyi işgal etme konusunda iyi çalışmışlardı. Kıyıdan yaklaşık bir buçuk mil kadar uzakta, kum tepelerinin arasındaki uzun göl, muhtemelen önceki

körfezin en derin yeri idi. Gölün neredeyse tamamen otlarla kaplanmış olduğunu keşfettik. Üstünde ördekler geziniyordu.

Dersu'yla ben, birkaç ördek avlamak için geride kaldık, ekip yola devam etti. Gölde yüzen ördeklere ateş etmenin bir anlamı yoktu çünkü kayık olmadan vurduklarımızı toplamamız mümkün değildi. O nedenle kuşların havalanmasını bekledik. Bende av tüfeği, Dersu'da da her zamanki silahı vardı. Onun nişancılığını övmem gerektiğini hissettim – nadiren boşa atıyordu.

“Eskiden iyi nişancıydım,” dedi. “Hiç kaçırmazdım. Artık o kadar iyi değilim.”

O konuşurken bir ördek uçu, Dersu çabucak tüfeğini kaldırıp ateş etti. Ölümcül bir yara alan ördek, tepe üstü aşağı düştü. Bakışlarım hayranlıkla, kanatları açık kuştan Dersu'nun yüzüne kaydı. Keyfi fazlasıyla yerinde olan Dersu, etrafımızdaki yumurta büyüklüğünde taşlardan havaya birkaç tane atmamı önerdi. On taş fırlattım, Dersu da sekizini havada vurdu. Bana zaferle baktı ama bu bakışta boş gurur yoktu. Hayatımı hâlâ avlanarak kazanabileceği için mutluydu.

Göl kıyısında birkaç saat geçirdik. Zaman hızla akıyordu. Batmakta olan güneşin altın renkli ışınları her tarafa yayılırken, biz de ganimetlerimizi toplayıp aceleyle ekibin peşine düştük. Dört kilometre kadar uzaktan bir çöl kervanını andıran tek sıra halindeki atlarla aramızda geniş bir kum şeridi uzanıyordu.

Kazaklar, deniz kıyısında, sularla sürüklenen kütüklerle inşa edilmiş küçük bir fanzanın yakınlarında kamp kurmuşlardı. Kulübede iki Çinli inci avcısı yaşıyordu. Hayatımda o ikisi kadar konuksever kimse görmedim.

Yorgunluktan bitmiştik. Üstelik benim topuğum su toplamıştı. İhtiyacımız olan şey, bir günlük bir dinlenmeydi.

Yaralı ayağım beni bütün gece uyutmadı. Şafak sökmeye başladığında çok rahatladım; ateşin yanında oturup doğanın gece uykusundan uyanmasını seyrettim. Önce karabataklar uyandı, hiç acele etmeden kanat çırparak denizin üstünden görünüşe göre av alanlarına doğru uçtular. Ördek sürüleri, ot kaplı gölün üzerinde süzüldü. Denize ve karaya derin bir sessizlik hâkimdi.

Dersu diğerlerinden önce uyandı, çay yaptı. Güneş, sulu enginliğin gerisinden neredeyse canlı bir varlık gibi göz kırptı, ufuktan koparak gökyüzünde yukarılara tırmandı.

Manzaradan çok etkilenmişim. “Muhteşem!” diye bağırdım. Dersu da, “Reis o,” diye cevap verdi. O ölürse, her şey ölür.”

Kısa bir süre durakladıktan sonra, “Dünya da,” diye devam etti. Kuzeydoğuyu göstererek, “Kafası orada,” dedi, sonra güneybatıya döndü. “Bacakları da orada.”

Sözleri ilkel bir hayvansılık taşıyordu ama yine de meseleyi çarpıcı derecede özünden kavırıyordu. Seslerimiz, Kazakları uyandırdı.

Bütün gün oturdum. Ayağımı iyileştirmeye çalışıyordum. Adamlar da yerlerinden yalnızca atlara bakmak için kalkarak dinlendiler.

Hava değişkendi. Batı rüzgârları haşindi, geceler soğuk geçiyordu. Sonbahar yakındı.

Ayağım kısa sürede iyileşti, biz de yolculuğumuza devam ettik.

Tetu Nehri’nin denize döküldüğü yerde körfez de, koy da bulamadık. Kıyıda yalnızca deniz yosunlarıyla kaplı küçük girintiler vardı. İç taraflar, değişik su çulluğu çeşitlerinin uğrak yeri idi. Hızlı koşucular olan Doğu Sibiryalı istiridye avcılarını fark ettim. Dalgalara aldırmadan suda geziniyorlardı. Kızıl-bacaklar küçük sürüler halinde kırmızı bacaklarının üstünde

gururla geziniyor, otların arasında yiyecek arıyorlardı. Biz yaklaşıncı, endişeyle havalanılarak önce denize doğru uçtular, sonra hep birlikte keskin bir dönüş yaptılar ve karaya indiler.

Yosunlarla kumların şeritler halinde uzandığı bir yerde, sıcakkanlı Ussuri yağmurkuşlarıyla tanıştık. Kuşlar oyukların içine, taşların ve deniz kabuklarının altına titizlikle bakıyor, kumla deniz arasında koşturup duruyorlardı. Kıyıya ne zaman normalden büyük bir dalga vuracak olsa havalanıyor ve su çekilene kadar da havada kalıyorlardı. Karabataklar suda açılmışlardı. Derinlere dalıyor ve daldıkları noktanın çok uzağında su yüzüne çıkıyorlardı.

Bir sürü martı, denizin üzerinde alçaktan uçuyordu. Aralarında en dikkat çekicileri, Doğu Sibirya'nın gülen martılarıydı. Martıların, zaman zaman suya doğru inerken çıkardıkları o tuhaf ses, gerçekten de insan kahkahasına benziyordu. Kuşlar sudan sırayla havalanıyor, birdirbir oynar gibi birbirlerinin üstünden uçarak, gagalarıyla ötekilere vurmaya ve arkadaşlarının hazinelerini çalmaya çalışarak yeniden dalgalara yerleşiyorlardı.

Öbür tarafta, Tehuto'nun ağzının üstünde av arayan iki beyaz kuyruklu deniz kartalı gördük. İki kuş birden kıyıya doğru dalışa geçtiler, bütün kargalar, martılar ve çulluklar, itiraz etmeden kartalların yolundan çekildi.

Deniz kıyısında birkaç gün dinlendikten sonra, iki gruba ayrıldık. Dersu, ben ve dört Kazak Tetuho'dan yukarı doğru çıktık, iki kişi de kıyıyı keşfetmek üzere geri de kaldı.

Balıkların yumurta dökme mevsimiydi. Binlerce somon balığı nehirden yukarı çıkıyordu. Ağırlıkları üçle beş kilo arasında değişen, avlanınca direnen bu balıklar, çağlayana ulaşma telâşı içinde suyu tam anlamıyla doldurmuşlardı. Kontrol edilemez bir güç, akıntının ters yönüne doğru gitmelerini

sağlıyor, balıklar bütün engellerle cesaretle mücadele ediyorlardı.

Somon balığı yumurta dökme mevsiminde hiçbir şey yemez ve denizde toplamış olduğu yaşam enerjisi kaynaklarını kullanır. Dağdan uzanan çıkıntılardan nehri seyrederek, aşağıda olup biten her şeyi gördük. Bazı yerlerde o kadar çok balık vardı ki, nehrin dibi görünmüyordu. Somonların çağlayanı geçişi, gerçekten büyüleyici bir manzaraydı. Zikzaklar çizerek yaklaşıyor, bir taraftan öbür tarafa savruluyor, suyun içinde taklalar atıyorlardı ama düzenli bir ilerleme kaydediyorlardı. Yollarına çağlayanlar çıktığında sudan dışarı fırlayarak taşlara ve kayalıklara tırmanmaya çalışıyorlardı. Sonunda, yara bere içinde ve yorgunluktan tükenmiş halde nehrin kaynağına erişiyor, yumurtalarını bırakıyor ve ölüyorlardı.

Önce kurt gibi saldırdığımız balıktan kısa sürede bıktık, lokmalar boğazımızdan güçlükle geçer oldu.

Deniz kıyısındaki uzun dinlenmenin ardından, atlar ve adamlar hızla ilerliyorlardı.

Uzaktaki dağlar, mavimsi bir akşam sisiyle sarmalanmıştı. Gün sona ermek üzereydi. Kısa sürede manzaraya bir sessizlik çöktü ama hava kararırken aşağıdaki vadiden gelen belirsiz sesler duydum. Bunlar, metalin metale çarpma sesiyle karışan insan sesleriydi. Kimileri çok uzakta, kimileri de hemen yakınımızdaydı.

“Bu ne, Dersu?” diye sordum.

“Domuzlarını güden Çinliler,” dedi.

Onun, domuzlarını akşam için tekrar ağıla götüren Çinlileri kastettiğini sandım ama Dersu, aklı başında hiç kimsenin akdarı ve sebze hasatları henüz yapılmamışken domuzları bile isteye serbest bırakmayacağını açıkladı.

Yürümeye devam ettik. Kısa süre sonra karşımızda ışıklar belirdi. Fanzada değil de, biraz daha uzakta ışıldıyorlardı.

Dersu, “Domuzlarını güden Çinliler,” diye tekrarladı. Ne demek istediğini anlayamadım.

Sonunda kayalıkların çevresinde dolanmayı bitirdik ve bir açıklığa geldik. Sesler burada daha iyi duyuluyordu. Bir Çinli, tiz bir sesle bağırarak elindeki çubukla ters çevrilmiş metal bir leğenin üstünde davul çalıyordu. Bizim yaklaştığımızı duyunca, sesini tizleştirip patikada duran çalı çırpıyı ateşe verdi.

“Bekle, yüzbaşı,” diye uyardı Dersu. “Şimdi gitmeyelim. Ateş edebilir. Bizi domuz zannetti.”

Şimdi anlamaya başlamıştım. Çinli bizi yaban domuzlarıyla karıştırmıştı ve bu nedenle ateş edebilirdi. Dersu adama seslendi, Çinli cevap verdi ve yüzünde korkuyla neşenin garip bir karışımıyla bize doğru koştu.

Yürüyüşü o günlük bitirdim. Kazaklar atların eyerlerini çözüp çadırları kurarken, ben de fanzaya girip içeridekilere sorular sordum. Üç gecedir tarlalarına ve sebze tarhlarına saldıran domuzlardan çok şikâyetçiydiler. Neredeyse bütün sebzeleri mahvolmuştu. Sadece mısır zarar görmemişti ama gündüz, domuzların mısır tarlasının kenarında gezindiğini görmüşlerdi, hayvanların gece bastırdıktan sonra geri döneceğine hiç kuşku yoktu. İlk karşılaştığımız Çinli, o gece nöbet tutup havaya ateş etmem için bana para vermeye çalıştı, sonra aceleyle uzaklaşıp gürültü yapmaya devam etti. Dağların yukarılarında bir yerden bir başkası, daha uzaklardan da bir üçüncüsü ona katıldı. Akortsuz sesler vadiye yayılıyor, gecenin sessizliği içinde eriyip gidiyorlardı. Akşam yemeğinden sonra ava çıkmaya karar verdik.

Alacakaranlık ışığı ölünce, Çinliler mısır tarlasının yakınında bir ateş yaktılar. Dersu’yla ben tüfeklerimizi alarak gecenin karanlığına karıştık. Çinli de peşimizdeydi, bağırma-

sürdürüyordu. Ona susmasını söylemek niyetindeydim ama Dersu adamın bağırmasının bize bir zararı dokunmayacağını söyledi, yaban domuzları ne olursa olsun mutlaka geleceklerdi zaten. Mısır tarlasının bir tarafına oturdum, Dersu da öbür yana geçti. Ateşten çıkan dumanlar, göküzüne doğru dimdik yükseliyor, kızıl bir ışık belli belirsiz yamalar halinde yerde oynuyor, mısırların, otların ve taşların üzerine vuruyordu.

Uzun süre beklememiz gerekmedi. Tarlanın ötesinden, bizim pusuya yatmış olduğumuz yerin aksi yönünden bir gürültü yükseldi. Yaban domuzları, insanların yakında olmasına karşı duydukları hoşnutsuzlukla toprağı eşeliyor, homur homur homurdanıyorlardı ama Çinlilerin haykırışlarına hiç aldırış etmeden ve ateşlere rağmen doğruca mısır tarlasına doğru ilerlemeyi de sürdürüyorlardı. Bir-iki dakika içinde hayvanları gördük. Ön sıradakiler anında beslenmeye başladılar. Neredeyse eş zamanlı olarak ateş ettik. Dersu bir domuzu indirdi, ben de bir başkasını. Domuzlar kaçtılar ama on beş dakika sonra yeniden göründüler. İki el daha ateş edip, iki domuzu daha vurduk. İçlerinden biri, ağzını kocaman açmış bir halde üstümüze doğru atılırken, Dersu'nun tüfeğinden çıkan kurşunla ölü olarak yere serildi. Çinliler domuzlara yanan odun parçaları atıyorlardı. Tüfek sesleri birbirini izledi. Ne var ki, bunların hepsi boşunaydı. Domuzların duracağı yoktu. Ölü hayvanlara yaklaşacaktım ki, Dersu beni tuttu. Yaralı hayvanlar olabileceğini ve onların çok tehlikeli olduğunu söyledi. Bir müddet daha orada kaldıktan sonra fanzaya döndük, çay içip yattık. Tabii uyumaya olanak yoktu. Çinliler, bağırmayı ve leğene vurmaya bütün gece sürdürdüler. Ancak şafak sökerken uykuya dalabildim.

Saat dokuzda kalktım ve domuzlara ne olduğunu sordum. Dersu, beş domuz öldürmüş olduğumuzu ama biz olay yerinden ayrıldıktan sonra diğer domuzların mısır tarlasına

saldırıp son koçanına kadar bütün mısırları yediğini anlattı. Çinliler çok üzgündü.

Öldürdüğümüz domuzlardan yalnızca bir tanesini yanımıza aldık, diğerlerini Çinlilere bıraktık.

Eskiden daha az yaban domuzu olduğunu anlatıyorlardı. Hayvanların sayısı son on yılda çok artmıştı. Bir sürü domuzun hakkından gelen kaplanlar olmasaydı, bütün tayga domuzlar tarafından istilâ edilecekti.

Çinlilere veda ettikten sonra, yolumuza devam ettik.

Dersu'yla ben, ana grubun önünde yürüyorduk. Nehrin ötesinde, patika bir dağ eteğine doğru iniyordu. Kısa bir mola verdik. Ben ayakkabılarımla meşgul olurken, Dersu da piposunu doldurdu. Tam pipoyu ağzına götürecekti ki, bir şey dikkatini çekti. Gözleri ormana takılmış kalmıştı. Bir dakika sonra da kahkahayı patlattı.

“Bak şu işe. Amma akıllı ha.”

“Kim?” diye sordum.

Konuşmadan işaret etti ama bana dalların arasına bakmamı söyleyene kadar hiçbir şey göremedim. Ağaçlardan birisi titreyip duruyordu. Bir kez, iki kez, bir daha, bir daha. Ayağa kalkıp hızla oraya yaklaştık ve bunun sebebinin ağacın tepesine çıkmış, meşe palamutlarını gövdeye indirmekle meşgul beyaz göğüslü bir ayı olduğunu gördük.

Beyaz göğüslü ayılar, kahverengi ayılardan daha küçüktür. Yuvalarını yaşlı kavak ağaçlarının kovuklarına kurar, kış uykusuna da erken yatarlar. Ağacın gövdesinin üst taraflarına doğru dişleriyle hava kanalları açarlar. Avcılar, bu deliklerin kenarında biriken kırağı sayesinde ayıların inlerini bulabilir.

Ayıdan yüz adım kadar ötede durarak seyrettik. Hayvan, ağacın tepelerinde bir yerde kendisine çardağa benzer bir şey yapmıştı ama palamutların çoğu, onun erişemeyeceği dalların üzerindeydi. Ayı, bir sonuç alma ümidiyle ağacı salladı ve

sonra yere baktı. Akıllıca bir taktik izliyordu. Palamutlar olgunlaşmıştı ama daldan kendi kendilerine kopup yere dökülecek kadar olgun değillerdi henüz. Hayvan ağaçtan inip yerde palamut arandı.

“Kimsin sen?” diye seslendi Dersu ayıya.

Ayı irkilip kulaklarını dikerek havayı kokladı. Yerimizden kıpırdamadık. Hayvan gevşedi ve tam yeniden işine dönecekti ki, Dersu yüksek sesle ıslık çaldı. Ayı arka ayaklarının üstünde kalkıp bir ağacın arkasına saklandı, saklandığı yerden kurnaz kurnaz dışarı baktı. Tam o sırada, arkamızdan bir rüzgâr esti. Ayı kesik bir sesle bağırdı, kulaklarını indirip tabanları yağladı. Birkaç dakika sonra da, yanlarında atlarla Kazaklar göründü.

Akşam yemeğinden sonra ateşin çevresinde oturduk. Birdenbire, grimsi-beyaz bir şey hiç acele etmeden ve ses çıkarmadan uçarak yanımızdan geçti. Adamlar onun bir kuş olduğunu düşündüler. Benim fikrim, olmadığı yönündeydi. Yaratık her neyse, kanatlarını çırpıyordu ama yine de hafifçe aşağıya doğru bir eğimle düz bir çizgide uçuyordu. Bir yarasa, diye düşündüm. Acayip yaratık, bir akkavağa tünedi, sonra da ağacın gövdesine sarılıp yukarı tırmanmaya başladı. Rengi ağacın rengine o kadar benziyordu ki, hareket halinde olmasa seçilmesi mümkün olmayacaktı. Yedi metre kadar tırmandıktan sonra durdu ve olduğu yere yapışmış gibi kaldı. Tüfeğimi kaldırdım ama Dersu ateş etmememi işaret etti; çabucak birkaç ağaç dalı kesip hepsini bir çubuğun ucuna bağlayarak bir çeşit süpürge elde etti. Kavak ağacına yaklaşip sırtığı ateşimizin yaydığı ışığı engellemeyecek biçimde havaya kaldırdı. Alevler yüzünden hiçbir şey göremeyen hayvan, yerinden kımıldamadı. Süpürge yeteri kadar yukarı kalkınca, Dersu onu ağacın gövdesine bastırıp, Kazaklardan birine süpürgeyi sıkıca tutmasını söyledi. Kendisi de bitişik dala

tırmandı, ata biner gibi oturdu ve avını süpürgeyle tuttu. Korku içindeki küçük hayvan, ciyaklıyor ve çırpınıyordu.

Kemirgen memeliler sınıfından, küçük bir uçan sincaptı bu. Yan taraflarında, ön ve arka bacaklarını birbirine bağlayan esnek bir deri tabakası vardı, bu sayede ağaçtan ağaca uzun sıçrayışlar yapabiliyordu. Vücudu yumuşacık, ipeksi, açık gri tüylerle kaplıydı, kuyruğunda bir ayırım çizgisi vardı.

Karışık ormanlarda huş ve akkavak ağaçlarında yaşayan uçan sincaplar, Ussuri bölgesinde yaygın olarak görülürler. Bizim yakaladığımız örnek, neredeyse altmış santim uzunluğunda ve açılmış zar tabakası da dahil olmak üzere on beş santim genişliğindeydi. Uzun bıyıkları ve karanlıkta görebilen iri siyah gözleriyle benzersiz kafası, özellikle dikkat çekiciydi. Herkes merakını tatmin edince, Dersu uçan sincabı başının üstünde iyice yukarı kaldırdı, yüksek sesle bağırarak bir şeyler söyleyip hayvanı salıverdi. Sincap kayar gibi, alçatan uzaklaşarak karanlığa karışıp gözden kayboldu. Nani'ye onu neden bıraktığını sordum.

“Ne kuş, ne de fare,” diye cevap verdi. “Ne diye öldürelim ki?”

Bu konu hakkında uzun uzun konuştuk. En zararlı hayvanın hangisi olduğunu düşündüğünü öğrenmek istedim. Dersu bir an durakladıktan sonra, “Köstebek,” diye cevap verdi.

Ben de bunun sebebini sordum.

“Kimse onu vurmamak istemez, kimse onu yemek istemez.”

Köstebeğin faydasız bir hayvan olduğunu kastediyordu.

Ağustos sonu ve Eylül başı, taygada hareketli ve heyecanlı geçer çünkü erkek geyiklerin dişileri için kavgaya tutuştukları günler gelmiştir. Avcılar huş ağacı kabuklarını yaklaşık on santim eninde şeritler halinde kesip helezonik biçimde bükerek yaklaşık altmış santim uzunluğunda, nefesi içeri çekmek suretiyle çalınan borular yaparlar. Bu borularla, alageyikleri baştan çıkartırlar.

Çiftleşme mevsiminde erkek geyikleri avlamak kolaydır. Şehvetle gözleri kör olduğu için, hayvanlar tehlikeleri fark edemez halledirler.

Yiyecekten yana sıkıntımız yoktu, o nedenle Kazaklarımın geyik avına çıkmalarına izin vermedim. Bana gelince, neler olup bittiğine bakmak için tayganın derinliklerine daldım.

Çığırktan boynuzlarla silahlanmış olarak, kamptan bir buçuk kilometre ötede Dersu ile birbirimizden ayrılıp farklı yönlere doğru ilerledik. Gözlem noktam olarak bitki örtüsünün en ince olduğu yerdeki bir kütüğü seçtim.

Gece indikçe, ormana da bir sessizlik çöktü.

Birdenbire, güneyimde bir yerlerden bir alageyiğin çiftleşme çağrısı duyuldu, ses bütün ormana yayıldı ve daha yakından gelen ikinci bir çağrı tarafından aynı anda yankılandı. Derin bir bas tondan başlayıp titreyerek yükselmesine ve gırtlaktan kopan bir notayla son bulmasına bakılırsa, yaşlı bir geyiğe aitti. Huş ağacı kabuğundan borumla karşılık verdim.

Aradan bir dakika bile geçmeden kırılan ağaç dallarının çıtırtılarını duydum ve heybetli bir geyiğin yaklaştığını gördüm. Hayvan, zarif bir tavırla yürüyor, boynuzları dallara

takıldığında onları kurtarmak için başını sallıyordu. Donmuş gibi olduğum yerden kıpırdamadan bekledim. Geyik, rakibinin yerini bulabilmek için kafasını kaldırarak havayı kokladı. Gözleri alev alevdi, burun delikleri genişlemiş, kulakları dikilmişti. Muhteşem yaratığı iki dakika kadar seyrettim ve içimde onun canını almaya yönelik en ufak bir istek bile uyanmadı. Bir düşmanın varlığını sezinleyen geyik, sabırsızlık emareleri gösteriyordu. Boynuzlarıyla toprağı dürttü, başını kaldırarak güçlü bir çağrı koyverdi. Ağzından buharlar çıktı. Çağrısının yankısı henüz sönmüştü ki, uzaklardan bir cevap geldi. İrkilen geyiğin uluması, kısa, öfke dolu bir böğürmeye dönüştü.

Dikkatimi hafif bir hışırtı çekmişti. Dişi geyiği gördüm. Başımı yeniden çevirdiğimde, ikinci bir erkek geyik ortaya çıktı. İlk geyikle kapıştılar. Birbirlerine alışılmadık bir öfkeyle saldırıyorlardı. Boynuzlarının ağır darbelerini, göğüslerinden yükselen, homurtularla karışık iç çekişleri duyuyordum. Arka bacaklarını toprağın üzerinde uzatmış, ön bacaklarını göğüslerine doğru çekmişlerdi. Bir defasında boynuzları kilitlendi, hayvanlar bir türlü ayrılamadılar. Sonunda birisi, diğerinin boynuzlarını kırarak kendini kurtardı. Savaş yaklaşık on dakika sürdü ve bu sürenin sonunda birisinin, nefes nefese kalmış ve geri çekilmekte olanın pes edeceği açıktı. Öteki, elde etmiş olduğu üstünlüğü sezinleyerek, daha büyük bir vahşilikle saldırdı. İki hayvan gözden kayboldular.

Kavganın gürültüsü yavaş yavaş dindi. Görünüşe bakılırsa, geyiklerden biri ötekini kovalıyor, dişi geyik de biraz uzaktan onları takip ediyordu.

Birdenbire bir silah sesi yankılandı. Bunun Dersu olması gerektiğini düşündüm ve ormandaki tek ikilinin benim geyiklerim olmadığını fark ettim. Orman, çeşitli geyiklerin çiftleşme çağrılarıyla yankılanıp duruyordu.

Hava hızla kararıyordu. Gökyüzünde, alacakaranlığın alevli son ışıkları doğu yönünden hızla yaklaşan gecenin karanlığına güçsüzce direnmeye çalışıyorlardı.

Yarım saat sonra kampa döndüğümde, Dersu ateşin başına oturmuş tüfeğini temizliyordu. Birkaç alageyik vurabileceksen, tek bir dağ tavuğuyla yetinmişti.

Bir süre ateşin başında oturup geyik seslerini dinledik. Hayvanlar bizi bütün gece uyutmadılar. Uykumun arasında sesleri duyuyor, durmadan uyanıyordum. Kazaklar küfürler yağdırarak ateşin yanında oturuyorlardı. Kıvılcımlar maytap gibi havaya püskürdükten sonra, sönüp gidiyorlardı.

Sonunda şafak sökmeye başladı. Çiftleşme çağrıları yatıştı. Yalnızca fazla şehvetli yalnız geyikler hâlâ huzur bulamamış halde gölgeli dağ yamaçlarında dolaşiyor, kükreyip duruyor ama bir cevap alamıyorlardı. Sonra güneş doğdu ve tayga sessizliğe gömüldü.

O gün, gayretkeş geyikler çağrılarına ortalık daha aydınlıkken başladılar. Önceleri dağın yukarılarındayken, yavaş yavaş vadiye inmişlerdi. Kavgaya tutuşmuş geyikleri bir kez daha seyretmeye hevesliydim. Dersu'dan bana eşlik etmesini istedim.

Nehri geçtik ve ormanın tekinsiz görünen loşluğuna ayak bastık. Kamptan dört kilometre kadar uzakta, sakın bir akarsu gördük. Alacakaranlık, ölmekte olan güneşle daha da yoğunlaşıyordu. Karanlık çökerken, gitgide daha fazla sayıda geyik gürültücü koroya katılıyordu. İnsanı serseme çeviren konserleri, ormanı bir ses karmaşasıyla doldurmuştu. Hayvanları takip etme konusunda başarılı olamadık. Birkaç yerde geyik gördük, bu doğru, ne var ki bunlar yalnızca kafadan ve boynuzlardan ve ya gövdeden, kimi zaman da bacaklardan ibaret bulanık görüntülerdi.

Sonunda türünün muhteşem bir örneği çıktı karşımıza. Etrafında üç dişi geyikten oluşan bir sürü vardı. Hayvanlar huzursuzdu ve durmadan ilerliyorlardı. İzlerini takip ettik. Dersu yanımda olmasaydı, onları mutlaka kaybederdim. Erkek geyik önden gidiyordu. Rakiplerine karşı bir üstünlük duygusuyla dolu olduğu belliydi ve bütün meydan okuma çağrılarına cevap veriyordu. Dersu birden olduğu yerde kaldı. Onun kulak verdiği yönden gelen yaşlı bir geyiğe ait böğürtüyü duydum, yalnız bu böğürtüde alışılmadık bir şeyler vardı.

“Hımm,” diye mırıldandı Dersu. “Bunun kim olduğunu biliyor musun?”

Çok yaşlı bir geyik olması gerektiğini söyledim.

Dersu, “Amba bu,” dedi fısıltıyla. “Çok kurnaz. Geyikleri hep böyle kandırır. Geyikler şimdi çok aptal. Amba geyik yakalayacak.”

Geyiğimiz, onun bu sözlerine karşılık verircesine, kaplanın aldatıcı çığlığını yüksek sesle cevapladı. Kaplan da hemen numarasını tekrarladı. Geyiğin böğürtülerini taklit etme konusunda bayağı ustaydı. Sesi ancak son notalarda kedice bir mırıltıya dönüşüyordu.

Amba yaklaşıyordu, büyük ihtimalle çok yakınımızdan geçecekti. Dersu huzursuz görünüyordu. Yüreğim hop etti, üstüme bir korku çöktü. Sonra Dersu bir melodi tutturdu.

“A-ta-ta, ta-ta-ta!”

Havaya ateş etti, aceleyle bir huş ağacına koşup biraz kabuk kopardı ve kabuğa bir kibrit tuttu. Kuru huş ağacı kabuğu parlak bir alevle yanmaya başlayınca, etrafımızdaki karanlık daha da yoğunlaştı. Bütün bunlardan ürken geyik kaçtı. Ortalıkta yeniden bir sessizlik çöktü. Dersu yanan kabuğu bir sırığın ucuna bağladı, uydurma meşalemizle yolu aydınlatarak geri döndük. Nehri geçince bulduğumuz patika bizi kampımıza götürdü.

Kazaklardan biri, kampın yakınlarında boynuzları ölümcül bir kucaklaşmayla birbirine kilitlenmiş halde olan iki erkek geyiğin iskeletini buldu. Hayvanlar birbirlerinden ayrılmayı başaramayıp açlıktan ölmüşlerdi. Yırtıcı kuşlarla vahşi hayvanlar, ölü geyiklerin etlerini kemiklerine kadar sıyırmışlardı. Üç bir tarafta, üç bir tarafta olmak üzere altı kişi boynuzları birbirinden ayırmaya çalıştıysa da bunu yapamadılar. Geyiklerin indirdiği darbelerin şiddeti muazzam olmalıydı. Boynuzlarının dalları, bu şiddetle eğilerek birbirine kenetlenmişti. Atlarımızın yükü zaten yeteri kadar fazla olduğu halde, bulduğumuz bu eşsiz şeyi karşımıza çıkacak bir sonraki yerleşim yerine kadar götürmeye karar verdim. Orada boynuzları saklamaları için Çinlilere emanet edecektim.

Akşam yemeğinden sonra Dersu, avcılık hikâyeleriyle bizi büyüledi. Hayatı, akla hayale gelmeyecek maceralarla doluydu. Örneğin, on yıl kadar önce, hayvanların yeni boynuzlar çıkardığı yaz aylarının ilk günlerinde çıktığı alageyik avıyla ilgili bir hikâyeye anlattı. Daubiho'nun üst kısımlarında, nehre katılan kollardan birindeydi. Su, dağın eteklerinde uzun, derin koyaklar açmıştı, dik yamaçlar orman örtüsüyle kaplıydı. Dersu'nun yanında tüfeği, avcı bıçağı, altı da fişek vardı. Kampının yakınlarında bir geyik gören Dersu ateş etmişti ama kurşun hayvanı sadece yaralamıştı. Geyik tökezlemiş, sonra toparlanarak ormana kaçmıştı. Nani onun izini sürerek dört el daha ateş etmişti ama ölümcül yara açamamıştı. Geyik kaçıyordu. Dersu, altıncı ve son atışını yapmıştı. Hayvan, tepeüstü bir akarsuya yuvarlanmıştı, o akarsu da benzer başka bir akarsuyla bağlantılıydı. Geyik, tam da iki akarsuyun birbirine karıştığı noktada suya düşmüştü, başı bir taşla yashydı. Yaralı hayvan başını kaldırmıştı, belli ki son nefeslerini alıp veriyordu. Dersu da piposunu içerek beklemişti. Geyik ölene kadar iki pipo içmesi gerekmişti. Sonra geyiğin

kafasını ve taze boynuzlarını almak için hayvana yaklaşmıştı. Mekân böyle bir iş için hiç uygun değildi, suyun yanında kalın gövdeli bir mürver ağacı vardı ve Dersu ne kadar dönerse dönsün, sağ dizinin üstüne çökerek sol ayağını sudaki bir taş dayamak zorunda kalıyordu. Tüfeğini sırtına asıp bıçağıyla işe girişmişti. Ne var ki, daha ancak iki kesik atmıştı ki, köpürerek akan suların sesini bastıran bir ses duymuştu. Dönüp baktığında, karşısında bir kaplan vardı. Hayvan bir taş basmaya çalışmış, tutturamamış ve suya düşmüştü. En küçük bir hareket, Nani'nin hayatına mal olacaktı. Dersu olduğu yerde donup kalarak nefesini tutmuştu. Kaplan ona yan yan bakmış, kıpırtısız bir şekil görünce, yoluna devam etmişti; ama yanından geçtiği şeyin ağaç kütüğü veya taş değil, canlı bir şey olduğunu hissetmiş olacaktı ki, iki defa geriye bakarak şüpheli şüpheli havayı koklamıştı. Dersu'nın şansı vardı, rüzgâr kaplanın arkasından esiyordu. Geyiğin kanının kokusu havyanın burnuna ulaşmamış, kaplan da yamaçtan yukarı tırmanmıştı. Pençelerinin altından taşlar ve kum dereye dökülüp duruyordu. Koyağın tepesine ulaştığında bir insanın varlığını sezinleyen kaplanın sırt tüyleri dikleşmiş, hayvan kükreyip kuyruğuyla yanlarını kamçılamağa başlamıştı. Dersu vahşi bir çığlık kopararak, hayatını kurtarmak için koşmuştu. Kaplan sıçramış, geyiğin yanına gelince de koklamak için durmuştu. Dersu bu sayede kurtulmuştu işte. Koyaktan dışarı tırmanıp, kurtlar tarafından kovalanan bir geyik gibi nefes nefese, uzun bir süre koşmayı sürdürmüştü.

Bunu bize anlatırken, batıl inançlı kafasında geyiğin aslında Amba'ya ait olduğu fikri belirdi. Altı el ateşe rağmen geyiği hemen öldürememesinin sebebi bu olmalıydı. Bu düşüncenin daha önce neden aklına gelmemiş olduğuna şaşı. Ne olursa olsun, o koyağa bir daha asla gitmemişti. Orası tabuydu. Dersu bu konuda bir kere uyarılmıştı.

15 AYI AVI

Mutuho Vadisi, kıyı şeridindeki en güzel av bölgesidir. Geyikler, karacalar ve yaban domuzları yoncaların ve fındık çalılıklarının arasından fırlayarak önümüzden, yanımızdan geçip duruyorlardı. Kazaklar deliye dönmüşlerdi, onları gereksiz bir katliam oyununa girişmekten alıkoymak için bütün gücümü harcıyordum. Saat üç civarında, durma emri verdim.

Her zaman bir ayı avlamak istemiştim. Diğerleri bunu tek başlarına yapmışlardı, o zaman ben niye yapmayacaktım ki? Boş avcılık gururu bana sesleniyordu, ben de bu çağrıya karşı koyamıyordum.

Avcıların çoğu, tek başına bir ayıyla karşı karşıya kaldığında korku hissetmediğini söyler ve genellikle avın komik kısımlarını vurgular. Kimileri tüfek sesini duyan ayının kırıışı kıldığını, kimileri de arka ayakları üzerinde kalkarak yavaşça avcıya doğru yaklaştığını, böylece de mükemmel ve kolay bir hedef oluşturduğunu anlatır. Dersu'nun bu konudaki görüşleri farklıydı. Bu tür hikâyeleri duyduğunda sinirlenme belirtileri gösteriyor, tiksintiyle yere tükürüyordu ama asla tartışma çıkarmıyordu.

Tek başıma ayı avına çıkacağımı duyduğunda, çok dikkatli olmamı tavsiye etti ve benimle birlikte gelmek istedi ama onun ihtarları ancak hayal gücümün daha da canlanmasına yaradı. Tek başıma gitme kararında direndim.

Kamptan dokuz yüz metre bile uzaklaşmamışken, iki karacayla bir yaban domuzu vurmuştum bile. Öyle bir av bolluğu vardı ki, orman hayvanların serbestçe dolaştığı bir hayvanat bahçesiymiş sanki.

Bir dereyi geçtikten sonra durup ağaçların arasında bekledim. Kısa süre sonra bir geyik gördüm, ormanın kıyısından zıplayarak gidiyordu. Yakındaki findıklıkta yaban domuzları, ciyak ciyak bağırsan yavrularıyla uğraşıyorlardı.

Birdenbire, kırılan ağaç dalları ve yaklaşan ayak sesleri dikkatimi çekti. Ölçülü ve ağır adımlarla yürüyen bir şeydi bu. Korku bütün vücudumu ele geçirdi, koşarak kaçma dürtüsüne kapıldım. Sonra çalılıarın arasındaki koyu renk, heyulâ gibi şekli seçtim. Büyük bir ayıydı bu. Benden uzun boylu olan hayvan, yamaçta geziniyor, zaman zaman durarak otlarda eşeleniyor, devrilmiş ağaçları kaldırıp altlarında bir şeyler arıyordu. Kırk adım kadar uzaktan nişan alarak tetiği çektim. Barut dumanının arasından, ayının bir kükremeyele doğrulduğunu ve dişlerini vurulduğu yere geçirdiğini gördüm. Bundan sonra olanları ancak bulanık parçalar halinde hatırlayabiliyorum. Olaylar öyle hızla gelişti ki, kafamda her şeyi bir sıraya koymam mümkün değil. Ayı, bodoslama olarak bana doğru atılıyordu. Şiddetli bir sarsıntı oldu. İkinci bir el ateş ettim. Tüfeğimi ne zaman, nasıl yeniden doldurmuştum, orası hâlâ meçhul. Sonra galiba sola doğru düştüm. Ayı da sağım-daki meyilden aşağı tepesi üstü yuvarlandı. Nasıl yeniden ayağa kalkıp tüfeğimi elime aldığımı hiç bilmiyorum. Yamaç boyunca koştum. Ayının beni takip ettiğini duyabiliyordum. Hayvan koşarken hırlıyor ve derin derin nefes alıyordu.

Tüfeğimi tekrar doldurmamış olduğum aklıma geldi, bunu yapmak için durdum.

“Ateş et,” dedim kendi kendime, “yoksa işin bitti.”

Tüfeği kaldırdım ama ne gezi, ne de arpacığı görebiliyordum. Tek gördüğüm tüylü bir kafa, koskocaman açılmış bir ağız ve öfke dolu bir çift gözdü. Yüzümün korkuyla çarpıldığını hissettim.

Ayı üstlerine doğru koşarken boş bir şişeye nişan almışçasına bir kayıtsızlıkla nişan aldıklarını iddia eden avcılara kesinlikle inanmıyorum. Bu yalan, çünkü kendini koruma içgüdüsü her insanın içinde doğuştan vardır. Gazaba kapılmış bir ayı, avcıyı mutlaka sarsacak; bu da nişancılık yeteneğini kesinlikle etkileyecektir.

Ayı hemen hemen tepeme binmişken, çok kısa mesafeden ateş ettim. Hayvan düştü, ben de yeniden koşmaya başladım. Arkama baktığımda, ayının otların üzerinde yuvarlandığını gördüm. Sağ taraftan bir gürültü geldi. İçgüdüsel olarak dönüp de çalıların arasında ikinci bir ayının kafasını görünce, tüylerim diken diken oldu. Hayvan anında geri çekildi. Hiç ses çıkarmadan ondan kaçarak nehre ulaştım.

Kendimi toplamak için yirmi dakika kadar nehir kenarında bir aşağı bir yukarı yürüdüm. Kampa eli boş dönmek utanç verici olacaktı ama ayıyı öldürüp öldürmediğimi bilmiyordum ki. Ayrıca, ikinci ayıyı da dikkate almam gerekiyordu. Güneş ufuk çizgisinin altına inerek batana kadar orada dolaşıp durdum. Yerden yansıyan ışınlar, şimdi gökyüzüne yayılıyordu. Sonunda aylara uzaktan bir bakmaya karar verdim ama kısa süre önce gerçekleşen karşılaşmanın mahalline yaklaştıkça korkum artıyordu. Sinirlerim iyice gerilmişti. En küçük bir çıtırtıda sıçıyordum. Aylar çevremi sarmış gibi hissediyordum kendimi. Hemen peşimden geliyorlardı sanki. Her adımda durup dinliyordum. Sonunda, ayının yakınında düştüğü ağacı gördüm. Korkum iki katına çıktı. Ağacın etrafından dolanıp dağ yamacının kenarından bakmaya karar verdim. Bunu yapmak için bir daire çizmem gerekiyordu. Çalıların yanından geçerken donup kaldım ve o tarafa doğru taş attım. Bir şey kıpırdandı. Ayı olduğunu düşünerek kaçmak üzere döndüm ama ayı değil Dersu'ydu bu. Neşemi zaptedemez bir halde aceleyle ona doğru gittim. Dersu beni görünce, bir

kütüğün üstüne oturup piposunu doldurmaya başladı. Silah seslerini duyduğunu ve bana yardım etmeye koştuğunu anlattı. İzlerden, ayıya ilk ateş ettiğim yeri ve ayının üstüme atıldığını anlamakla kalmamış, düştüğümü, hayvanın peşimden geldiğini ve bir kere daha ateş ettiğimi de keşfetmişti. Başıma gelenler, bir dakikada özetledi.

“Yaralı ayı kaçmış anlaşılan,” dedim.

“Hayır,” diye cevap verdi taze bir toprak yığınının işaret ederek. “Burada.”

Avcıların, ayıların ölü hayvanları gömerek etlerini çürümeye bıraktıklarını, sonra da gömdüklerini çıkarıp yediklerini anlattıkları kulağıma gelmişti ama bir ayının başka bir ayıyı gömdüğünü daha önce hiç duymamıştım. Dersu da öyle.

Yığının üzerine konmuş taşları ve ağaç dallarını yere atarak toprağı kazıp ayıyı kısa sürede dışarı çıkardık.

Ben bir ateş yaktım, Dersu da hayvanın içini boşalttı. Kuzey Amerika boz ayılarına benzeyen ağır, siyahımsı bir ayıydı.

İki buçuk metre boyunda, genişliği bir metreden fazla olan hayvan, üç yüz kilodan ağırdı. Kısa bir burnu, küçük kulakları, böcek karası gözleri vardı. Muazzam kuvveti, bir çift güçlü kesici diş ve beş santimden uzun tırnaklarla süslenmişti.

Bu ayıların en ilginç özelliklerinden biri, güneyde siyahken kuzeye doğru gidildikçe açık kahverengiye dönen renkleridir. Ona ilişilmediği sürece iyi huylu sayılabilen hayvanın, yaralandığındaki gazabı korkunçtur. Çoğunlukla bitkiyle beslense de, fırsatını bulunca et ve balık yemeye de itiraz etmez.

Boz ayı, inini ağaç köklerindeki kovuklara, kayalıklardaki mağaralara veya yere kurar. Mağaraları özellikle sever ve kış ayları dışında sıcak mevsimlerde oralarda saklanmaktan hoşlanır. Kış uykusuna yılın geç bir vaktinde yatar, bazen

Aralık ayında bile taygada dolaştığı görülebilir. Ağaca tırmanmayı sevmez, bunun sebebi de muhtemelen ağırlığıdır.

Üç kurşunum da yerini bulmuştu. Birisi ayının yan tarafına, diğeri göğsüne, üçüncüsü de kafasına saplanmıştı.

Dersu işini bitirdiğinde hava kararmıştı. Bütün gece yansın diye ateşe nemli odunlar yerleştirerek kampın yolunu tuttuk.

Gce durgun ve serindi. Dolunay berrak gökyüzünde parlıyor, onun ışığı arttıkça, bizim gölgelerimiz kısılp kalınllaşıyordu. Yolda birkaç da yabandomuzu vurduk. Hayvanlar değişik yönlerle kaçıştılar. Sonunda ağaçların arasında parlayan bir ışık gördük. Kampa gelmiştik.

Yemekten sonra, Kazaklar erkenden uykuya çekildi ama o gün yaşadıklarım beni uyutmuyordu. Yerimden kalkıp ateşin yanına oturdum. Ayun mavimsi ışığıyla alevlerin kızılımsı parlaklığı, etrafımdaki gölgelerin karanlığıyla birbirine karışıyordu. Vahşi hayvanlar, uyuyan ormanın kıyılarında geziniyordu. Birkaçı kamp yerinin çok yakınlarına kadar sokuldu. Özellikle karacalar çok meraklıydılar. Kazakların yanına uzandım ve uykunun koynuna yuvarlandım.

Dersu, bizi şafak sökerken uyandırdı. Eşyalarımızı toplayıp yola çıktığımızda güneş ışınları dağ zirvelerini aydınlatmaya daha yeni başlamıştı. Mutuho'dan geçide giden yol taşlarla doluydu. Çok büyük zorlukla ilerleyebiliyorduk. Kayalıklardaki yarıklar, ağaç köklerindeki oyuklar gerçek tuzaklardı. Atlar konusunda gerçekten endişeliydik. Hayvanların bacaklarını kırmaları işten bile değildi. Ayaklarında nal olmayan bu Çinli bineklerin, sırtlarındaki ağır yüklerle o yolu aşmış olmaları gerçek bir mucize.

Altı kilometre kadar yürüdükten sonra doğuya, denize doğru döndük. Havada sabahın erken saatlerinden beri bir şey, bir çeşit acayip pus vardı. Gökyüzü maviden kurşuniye

dönmüş, uzaktaki dağlar gözlerden saklanmıştı. Bu durumu Dersu'ya göstererek, kuru sis hakkındaki meteorolojik bilgilerimi ona aktardım.

Dersu, “Bu sis değil,” diye kestirip attı. “Duman. Rüzgâr olmadığı için nereden geldiğini anlayamıyorum.”

Dağın tepesine vardığımızda, onun haklı olduğunu gördük. Mutuho'nun sağındaki dağlardan beyazımsı duman bulutları yükseliyordu. Daha kuzeydeki dağlar da dumanla kaplanmıştı. Orman yangınının geniş bir alana yayılmış olduğu anlaşılıyordu. Manzaraya birkaç dakika hayranlıkla baktıktan sonra yola devam ettik. Kıyıdaki tepelere gelince, denize çıkıntı yapan kısımların ve derin uçurumların çevresinden dolaşarak sola döndük.

Rüzgâr, aşağıdan kulağımıza acayip sesler taşıyordu. Köpek havlamasına benzeyen ama daha uzun ve daha kısık seslerdi bunlar. Tedbirli bir biçimde uçurumun kenarına yaklaşarak aşağı baktım.

Sahilde, irili ufaklı bir denizaslanı sürüsü sağa sola yuvarlanıyordu. Denizaslanları, yüzgeçayaklıların alttakımına ve denizaslanıgiller familyasına aittirler. Dört metreye kadar ulaşan boyları, üç metrelik omuz genişlikleri, altı yüz kiloyla sekiz yüz kilo arasında değişen ağırlıklarıyla büyük hayvanlardır. Küçük kulakları, çekici siyah gözleri, geniş çeneleri ve güçlü dişleri vardır. Yüzgeç diyebileceğimiz ayakları çıplak tabanlı ve geniştir. Erkekler, genellikle dişilerin iki katı büyüklüğünde olurlar. Bütün Primorskiy Bölgesi'nde yaygın olarak bulunan denizaslanları, yerliler tarafından ayakkabı yapımında ve köpek koşumlarında kullanılan kalın derileri için avlanırlar.

Denizden gelen serpintilerin altında kayaların üstüne yayılmış hayvanların keyiflerinin yerinde olduğu belliydi. Zevkle geriniyor, kafalarını arkaya atıyor, arka ayaklarını

yapabildikleri kadar yükseğe kaldırıp sırtüstü dönüyor, sonra birdenbire kayaların üstünden suya dalıyorlardı. Kayalıklar hiç boş kalmıyordu. Yeni kafalar hemen sudan çıkıyor, boşalan yerler anında dolduruluyordu. Dişiler, yavrularıyla birlikte sahil boyunca yayılmışlardı, erkeklerse dalgaların kayalıklara oyduğu mağaralara yakın olacak şekilde geride duruyorlardı. Yaşlı denizaslanları açık kahverengiyken, gençlerin rengi daha koyuydu. Gençler, kayıtsız bir hava takınarak çalım atıyorlar, iyice yukarıya kaldırdıkları kafalarını bir tarftan diğerine çeviriyorlardı. Sakar görünümlü vücutlarına rağmen, belli bir zarafetleri vardı.

Murzin, tipik Kazak aceleciliğiyle tüfeğini kalırdıysa da, Dersu namluyu kibarca öteye iterek onu engelledi.

Alçak sesle, “Ateş etme,” dedi. “Yanımızda götüremeyiz. Sebepsiz yere ateş etmek iyi değildir.”

Gerçekten de, denizaslanlarının bulunduğu alana karadan ulaşmak mümkün değildi. Bölge sağdan ve soldan, denizin ta ilerilerine kadar uzanan çıkıntılarla kapanıyor, neredeyse altmış metrelik uçurumlarla da anakaradan ayrılıyordu. Oraya yalnızca denizden yanaşılabilirdi. Vurulan denizaslanımı bırakmak zorunda kalırdık. Dersu haklıydı.

Yirmi dakika boyunca denizaslanlarını seyrettik. Bu büyüleyici manzaradan gözümü alamıyordum ama birisi hafifçe omzuma dokundu. Dersu, “Yüzbaşı, gitmemiz lâzım,” diyordu.

Yatay sırtta yürümek, yamaçta yürümekten daha kolaydı. Çıkıntılı tepelerin eteklerini geçtik. Yeniden bir patikaya ulaştığımızda, gece çökmeye başlamıştı. Önümüzde hâlâ bir dağ tırmanışı ve inişi vardı. Dağın yüksekliğinin yedi yüz altmış metre civarında olduğu anlaşıldı.

Dağın tepesinden aşağı baktığımda, dudaklarımın arasından bir hayret çığlığı koptu. Orman yangını doruk noktasındaydı. Alevler dağları şenlik ateşleri gibi kuşatıyordu.

Görkemli bir manzaraydı ama aynı zamanda insanın kanını da donduruyordu. Alevden diller ışıldayıp sönüyor, bir an sonra tazelenmiş bir güçle yeniden parlıyorlardı. Birkaç dağ sırtını geçmiş, vadiye doğru ilerleyen alevler, en yüksek zirveleri henüz teslim alamamıştı. Yangın, bir kaleyi kuşatan askerler gibi düzenli halkalar halinde tırmanıyordu. Gökyüzü, doğuda ve batıda aydınlıktı. Doğudaki ışık titreşip yok olurken, batıdaki sabitti. Yükselmekte olan ay, ufkun gerisinden manzaraya bir göz attıktan sonra kararsızca ortaya çıktı ve kocaman, solgun ve donuk kırmızı yüzüyle denizden yukarı çıkarak tırmandı da tırmandı.

Dersu yeniden, “Gitmek lâzım yüzbaşı,” diye fısıldadı.

Vadiye indik ve cılız bir meşe ağacı topluluğunun ortasındaki bir su kaynağının yanında kamp kurduk. Dersu bize kamptaki otları temizletti, sonra da kendisi bir orman yangını çıkardı. Kuru otlarla sonbahar yaprakları barut gibi parladılar.

Rüzgâr alevleri önüne katmış sürüklüyordu. Orman, harikulâde bir manzara oluşturmuştu. Dökülmüş yapraklar arasında yavaşça gezinen, kuru otlarla dolu yerlere geldiğinde hemen hevesle ileri doğru atılan alevleri seyrettim. Sıcaklık, yerlere yayılmış kuru dal parçalarını emip havaya kaldırdı, dallar havada tutuştu. Şenlik ateşi hızla çevreyi sararak çalılıklara erişti. Muazzam büyüklükte bir alev, epey bir gürültü çıkararak yukarılara tırmandı. Tüylü kabuklu bir tozağacı, anında devasa bir meşaleye dönüştü ama meşalenin ömrü bir dakikadan kısa sürdü, ağacın kabuğu yandı, alevler söndü. Göbekleri kuru olan yaşlı ağaçların kökleri alev alevdi. Ateşin geçtiği her yerde, için için tüten kütüklerden beyaz duman demetleri yükseliyordu.

Dehşete kapılmış hayvanlar ve kuşlar, çareyi kaçmakta bulmuşlardı. Yanımdan bir dağ tavşanı geçti, bir çizgili sincap dumanları tüten devrilmiş ağaçların arasından sıçradı, bir alaca

ağaçkakan keskin korku çılgınlıklarıyla bir ağaçtan ötekine doğru uçuştu.

Yangını takip ederek, yolu hiç düşünmeden yürüdüm de yürüdüm. Sonunda açlık, kampa dönmenin zamanının gelmiş olduğunu bana hatırlattı. Kamp ateşimizin ışıklarının eve dönüş yolu konusunda bana rehberlik edeceğini hayal etmiştim ama geri döndüğümde her tarafta bir sürü ışık gördüm. Hangisinin kamp ateşinin ışığı olduğunu anlamak zordu. Diğerlerinden daha büyük görünen bir ışığa yöneldim ama bunun yanan bir kütük olduğunu gördüm. Sonra bir başka ateşe yöneldim, o da yanan bir kütük çıktı. Böylece ateşten ateşe yürüdüm, her adımda kampı bulma ümidimi biraz daha kaybediyordum. Sonra bir haykırış kopardım. Cevap, beklediğim tam tersi yönden geldi. Geri döndüm. Kısa süre sonra arkadaşlarımla yanındaydım.

Dersu'nun telâşlanmakta haklı olduğu anlaşıldı. Gecenin ilerleyen saatlerinde yangın üstümüze geldi ama Nani'nin bölgedeki ağaçları alazlayarak almış olduğu tedbir sayesinde, alevlerini besleyecek kaynak bulamayarak yanımızdan geçip gitti. Bulutsuz gökyüzüne rağmen, gece beklediğimizden sıcaktı. Ne zaman şaşırtıcı bir şey olsa, açıklama için daima Dersu'ya başvurur ve daima mantıklı bir cevap alırdım. Bu defa da ona danıştım.

“Etraftaki duman soğuğu kesti,” dedi.

Aklıma orkide seralarını sabah kırağısından yaktıkları ateşin dumanlarıyla koruyan bahçivanlar geldi.

Gündüz, bir alageyiğe rastladık. Hayvan hâlâ yanmakta olan kütüklerin yanında otlanıyor, çalılıkları kemirirken aldırma bir şekilde alev alev közlerin üstünden atlıyordu. Durmadan çıkan orman yangınları, hayvanlara alevlere karşı bağışıklık kazandırmıştı anlaşılan.

16 ORMAN YANGINI

Dersu patikada ayak izleri keşfetti ve bir sigara izmaritiyle bir parça mavi pamuklu kumaş buldu. Bunlardan, iki adamın buradan geçmiş olduğunu çıkarttı. Çinli işçiler, sırf birazcık lekелendi diye bir kumaş parçasını asla atmazlar, kumaşı parçalanana kadar çeşitli işlerde kullanırlardı, o zaman bu adamlar başka bir şeydi. Ayrıca işçiler, sigaraya paraları yetmeyeceği için pipo içerlerdi. Dersu, bu iki adamın serseri olduğunu düşünüyordu. Onların mola verdiği yeri bize gösterdi. Birisi ayakkabılarını değiştirmişti. Oraya atılmış boş bir fişeklik, adamların tüfek taşıdığını gösteriyordu.

İlerledikçe, Dersu yeni keşiflerde bulunuyordu. Sonunda durdu.

“İki kişi daha gelmiş,” dedi. Şimdi dört kişi oldular. Dört kötü adam.”

Patikadan ayrılıp kırlık bölgede ilerlemeye karar verdik. En yakınımızdaki dağın tepesinden, yaklaşık beş kilometre uzaktaki Plastun Körfezi’ni gördük. Solumuzda, ötesinde Sinantsa Nehri bulunan yüksek bir dağ sırası uzanıyordu. Arkamızda Dolgoye Gölü, sağımızda da yıpranmış dağ tepeleri vardı. Onların ötesinde de deniz.

Telâşlanacak bir şey olmadığını düşündüm ve bunu yüksek sesle de söyledim ama Dersu akarsuya inmemiz ve kuzeye doğru Tkhetipo Nehri’ne kadar suyu takip etmemiz konusunda ısrar etti.

Bir saat sonra bir orman kıyısına geldik. Dersu tek başına keşfe gitti, bize de onun dönüşünü beklememiz talimatını verdi.

Gün bitmek üzereydi. Cansız ve ıssız bataklıklar, tekdüze bir sarı-kahverengi renge bürünüyorlardı. Tehditkâr ve kasvetli dağlar, mavi akşam sisiyle sarmalanmışlardı. Karanlık çökerken, uzaktaki orman yangınının gökyüzünün karanlık fonu önündeki parlaklığı artıyordu. Gideli birkaç saat geçmiş olmasına rağmen Dersu hâlâ ortada yoktu. Huzursuzlanmaya başladım.

Nani, yaklaşık yirmi dakika sonra döndü. Endişeli bir hali vardı. Dört adamın peşinden Platsun Körfezi'ne kadar gittiğini ve orada bir çadır keşfettiğini anlattı. Çadırda yirmi kadar silahlı Çinli vardı. Honghuzilerdi bunlar, yani isimleri 'kıızıl sakallar' anlamına gelen haydut çetesinin üyeleriydiler. Dersu çalırların arasında solucan gibi sürünerek geri dönerken, onun kokusunu alan bir köpek yaygarayı koparmış, üç haydut tüfeklerini alıp Dersu'nun peşine düşmüşlerdi. O arada da Dersu kendini bir bataklıkta bulmuştu. Çinliler durmasını emretmişler, Dersu durmayınca da ateş açmışlardı. Kuru toprağa ayak basınca, Dersu nişan alıp adamlardan birini vurmuştu. Adamın düştüğünü görmüştü. Diğer ikisi, yaralı yoldaşlarının üstüne eğilmiş, Dersu da kaçmıştı. Haydutları yanıltmak için, hâlâ görüş menzilinin içinde olduğu sürece yanlış yöne doğru koşmuş, sonra kamp yerimize ulaşmak için dolambaçlı bir yol izlemişti.

Ceketindeki bir kurşun deliğini göstererek, "Gömleğimi deldiler," dedi. "Çabuk gitmek lâzım."

Mümkün olduğu kadar sessizlik içinde yürüdük. Dersu bizi kurumuş bir nehrin kayalık yatağından ilerletiyor, patikalardan özenle kaçınıyordu.

Akşam dokuz civarında, Yotsi Nehri'ne geldik. Görünürde fanzalar vardı ama geceyi açık havada geçirdik. Çok üşüyünce bir brandaya sarındım ama rutubetli hava yine de iliklerime

kadar işledi. Kimse uyumadı. Hepimiz sabırsızlıkla şafağı bekliyorduk. Gece bitmek bilmedi.

Şafağın ilk ışıklarıyla birlikte yeniden yola koyulduk. Dersu patikadan uzaklaşıp tepelere yönelmemizi tavsiye etti. Öyle yaptık. Nehri geçip de uzun otlara adımımızı atar atmaz, çalılıkların arasından çıkmakta olan bir Udege halkı mensu-buyla karşılaştık. Adam irkildi, biz de öyle. Aramızdaki Kazakları görünce, elini gömleğinin içine sokup bir mektup çıkardı. Bana yazılmış mektup, Çinli bir çavuş olan Chen Pao'nun kumandası altındaki bir grup avcının, bölgede haydut avına çıktıklarını bildiriyordu. Ben mektubu okurken, Dersu ulağı sorguya çekti, ulak da onu. Chen Pao ve emrindeki otuz avcının geceyi bize çok yakın bir yerde geçirmiş oldukları ve şu anda Yotsiho'ya yaklaştıkları ortaya çıktı.

Yirmi dakika kadar sonra onları gördük.

Chen Pao, kırk beş yaşlarında, uzun boylu bir adamdı. Sıradan mavi Çinli giysileri giymişti. Etrafa yaydığı zekâ havası, onu Çinli işçilerden ayırıyordu. Canlı yüzü, geçmiş güçlüklerin izleriyle doluydu. Hafifçe kır düşmüş siyah bıyıklarının ucu, tipik Çin tarzıyla aşağı doğru sarkıyordu. Dudaklarında oynayan daimi gülümsemeyle çarpıcı bir tezat içinde olan ağırbaşlı yüzünde, akıl dolu gözleri becerikli bir ifadeyle etrafı süzüyordu. Düz bir sesle, yavaş yavaş konuşuyor, cevap vermeden önce düşünüyordu. Chen Pao'nun emrindeki tabur, genç, gözü pek ve silahlı Çinlilerle Ude-gelerden oluşuyordu. Hepsinin morallerinin en üst düzeyde olduğunu ilk bakışta anladım. Chen Pao'nun bütün emirleri anında yerine getiriliyor, adam hiçbir şeyi tekrarlamak zorunda kalmıyordu.

Çavuş beni nezaket ve ciddiyetle selâmladı. Dersu'nun bir gece önce haydutlarla karşılaştığını öğrenince, silah atışlarının nerede yapıldığını sordu ve bir dal parçasıyla kuma bölgenin

bir haritasını çizdi. Karşılaştığımız haydutlar, kötü havada Plastun Körfezi'ne sığınmış olan Çin mavnalarını yağmalamak için kayıklarla körfeze gelmişlerdi.

Chen Pao, ihtiyacı olan bütün bilgileri bizden aldıktan sonra acele etmesi gerektiğini söyleyerek, iki veya üç gün sonra Sanhopu'ya geleceği sözünü verdi.

Çinlilerden saklanmaya gerek kalmamıştı, biz de doğruca en yakın fanzanın yolunu tutup, geceyi orada geçirdik.

Çinliler, sahil şeridi boyunca olan yolculuğumuzun en uç noktası olan Sanhopu'nun en fazla bir günlük yürüme mesafesinde olduğunu söylediler. Oraya karanlık basmadan varmak istediğimiz için ertesi sabah erkenden yola çıktık. Oradan Sikhota-alin'e geçmeyi, sonra da Iman Nehri'ne doğru yürümeyi planlıyorduk.

Sanhopu'da iyice dinlenmeyi ve kış yürüyüşü için malzemelerimizi tazelemeyi kararlaştırdık.

Önümüzde soğuk mevsim uzandığına göre, atların yiyecek bulması meselesi büyük bir sorun teşkil ediyordu. Sonunda, atları grubumuzun bir kısmıyla birlikte Olga Körfezi'ne geri göndermeye karar verdim. Sikhota-alin'deki kış yürüyüşüne benimle birlikte adamların yalnızca altısı katılacaktı.

Akşam, Chen Pao ve adamları geldiler. Bize, Honghuzilerin Dersu ile olan karşılaşmalarından sonra bir mavnayla denize açıldıklarını ve muhtemelen şimdi güneye doğru ilerlediklerini söyledi.

Bundan sonraki üç gün, yani 28, 29 ve 30 Eylül'de rotamızı çizmekle, günlüğümü doldurmakla ve mektup yazmakla meşgul oldum. Kazaklar bir alageyik vurmuşlardı, hayvanın postunu kurutuyorlar, aynı zamanda kışlık ayakkabılarımızla ilgileniyordu. Onların işlerine karışmak istemediğim için kendi başıma kırlarda geziye çıkıyordum.

Sanhopu eşit büyüklükte iki nehirden oluşur, Sitsi (Çince ‘batı kolu’) ve Tungtsi (Çince ‘doğu kolu’). Rotamızı ikincisi üzerinden geçirmem tavsiye edilmişti, o yüzden hazır zamanımız varken Sitsi’yi biraz keşfetmeye karar verdim.

1 Ekim’de Dersu’yla birlikte sırt çantalarımızı yüklenip ‘genel merkezimizden’ ayrıldık.

Sitsi’yle Tungtsi’nin birleştiği yerin sol tarafında Talahsia isimli yüksek kayalık bulunur. Yerliler, yaşlı bir Çinlinin bir gün kayalığın yakınında büyük bir ginseng bitkisi bulduğunu ama bitkinin köklerini fanzaya getirdiği sırada büyük bir deprem olduğunu anlatıyorlardı. Söylediklerine göre o gece kayalıkların inlediği duyulmuştu.

Çinliler, sahil şeridi boyunca ginsengin yetiştiği en kuzey noktanın Sanhopu olduğunun altını çizerek. Bitki buradan daha kuzeyde hiçbir yerde bulunmaz, derler.

Sitsi’nin aşağı bölgelerinde vadi dağların arasında kalmış çökük katmanlardan oluşan bir zincir halinde uzanır. Buradaki muhteşem ormanlar, sedir ağaçlarıyla doludur. Nehir kıyısında kereste yapma amacıyla kesilmiş ağaçlar vardı ama, bunların ancak dörtte biri akıntıyla gönderiliyor, geri kalanlar oldukları yerde bırakılıyordu. Orman devleri yıkılırken, pek çok başka ağacı da deviriyorlardı. Genel olarak, etrafta canlı keresteden çürümüş kuru ağaçlar daha fazlaydı. Böyle bir ormanda ilerlemek zor işti. Bir defasında patikadan uzaklaşmaya çalıştık ama birkaç adım sonra bir devrik ağaçlar yığınına rastladık ve oradan kurtulmayı güçlükle başardık. Keresteler, yaklaşık on beş kilometrekarelik bir alana yayılmıştı. Dünya kadar emek harcanıp, bir sürü testereyle balta kullanılarak açılmış patika, ormanın tam ortasından geçiyordu.

İnsanlara ait ayak izleri azaldıkça, hayvan izleri sıklaşıyordu.

Dersu sessizlik içinde yürüyor, her şeye kayıtsız gözlerle bakıyordu. Oysa ben manzaradan büyük keyif alıyor ve Dersu'nun bir dalın nasıl kırıldığına bakıp oradan geçen kişinin ne zaman geçmiş olduğunu, hangi yöne doğru ilerlediğini, ayağına ne giydiğini ve bunun gibi şeyleri söyleyebilmesi karşısında hayretler içinde kalıyordum. Onun mantık silsilesini kavrayamadığım veya çıkarımlarından şüphe duyduğum zaman Dersu, “Çok gezmişsin. Niye anlamıyorsun?” diyordu.

Beni çok şaşırtan şeyler onun için açık ve basitti. Ne kadar uğraşırsam uğraşayım benim hiçbir şey göremediğim yerlerden, o hikâyeler okuyordu. Örneğin, bir dişi geyiğin yanında yavrusuyla birlikte geçtiği yeri, ispirya çalıların yapraklarını kemirdiklerini, sonra bir şeyden korkup kaçtıklarını kolaylıkla anlayabiliyordu.

Orman adamı oluşuyla gösteriş yapıyor değildi. Birbirimizi iyi tanıyorduk, öyle bir şey yapmazdı. Hareketleri tamamen alışkanlıktan kaynaklanıyordu. Gözleri hiçbir şeyi kaçırmamak üzere eğitilmişlerdi çünkü bir şeyi kaçırdıkları takdirde Dersu uzun süre önce açlıktan ölmüş olurdu. Ben bir şeyi göremediğimde gülüyor, başını sallayarak, “Ha-ha, bebek gibisin,” diyordu. “Görmüyorsun, anlamıyorsun. Şehir bebeği. Yemek mi istedin? Git satın al. Dağlarda yalnız yaşısan, hemen ölürsün.”

Haklıydı. Tehlike, yalnız tayga gezgininin peşini hiç bırakmaz ve ancak işaretleri okuyabilenler bu mücadeleden yara almadan çıkabilir.

Dikenli bir çalıya bastım, keskin bir diken ayakkabımın tabanını delerek ayağıma battı. Botu çekerek dikenin çıkarmaya çalıştım ama anlaşılan diken kırılmış ve ucu yaranın içinde kalmıştı. Ertesi gün büyük bir acı içindeydim. Dersu ayağıma baktı ama dikenin kenarları büzüşmüştü. O gün yürüye-

bildiysem de, gece ağrım çok arttı. Gözümü bile kırpamadım. Sabaha doğru, ayağımda kocaman bir şişlik ortaya çıkmıştı. Ne var ki, erzakımız azalıyordu ve yola devam etmek zorundaydık. Ekmeğimiz bitmişti. Bundan sonra ormanda ne avlayabilirsek ona kalmıştık. Kampa dönebilsek, orada sargı ve ilaç vardı. Kötü hava taygada mahsur kalmamıza neden olabilirdi, iyileşmeden önce ne kadar süre yatmam gerekeceği de belli değildi. O yüzden canımın çok yanmasına rağmen yürümeye devam etmek zorundaydım. Dersu tüfeğimle sırt çantamı taşıyor, tepelerden aşağı inerken bana destek oluyor, çektiğim acıyı azaltmak için elinden geleni yapıyordu. Bütün ağırlığımı sağ ayağıma veriyor, sol ayağımı sürüklüyordum.

O gün, çok büyük acı ve güçlkle, ancak sekiz kilometre yol alabildik. Kampa daha yirmi beş kilometre kadar yolumuz vardı. Gece, ağrım dayanılır gibi değildi. Şişlik bütün ayağıma yayılmıştı. En yakın fanzaya kadar gidebileceğim bile şüpheliydi. Şüphe duygusu muhtemelen Dersu'yu da huzursuz ediyor, Nani hava durumunu anlamaya çalışmış gibi gökyüzüne bakıp duruyordu ama onun korkuları başka şeylerle ilgiliydi. Gökte salınan belli belirsiz sis tabakası, zaman geçtikçe yoğunlaşmaya başlamıştı. Yeni ay her zamanki gibi parlak değil, soluk ve kırmızımsıydı, zaman zaman da tamamen gözden kayboluyordu. Sonunda, dağların ötesinde bir ışıltı belirdi.

Yol arkadaşım, “Epey duman var,” diye mırıldandı.

Şafak sökerken ayaktaydık. Ben zaten uyuyamamıştım, hâlâ yapabildiğim sürece yürümek daha iyiydi. O günü hiçbir zaman unutmayacağım. Birkaç adımda bir yere yıkılıyordum. Şişmiş ayağımı içine sığdırmak için botu kesmiştim. Kısa süre sonra her tarafı devrilmiş ağaçlarla dolu bir ormana geldik. Etrafımızdaki her şey dumanla kaplıydı. Elli adım uzağımızdaki ağaçları bile göremiyorduk.

Dersu beni zorlayıp duruyordu. “Çok korkuyorum,” diyordu durmadan. “Ot yangını değil bu, gerçek bir orman yangını. Acele etmek lâzım.”

Dişlerimi sıkıp topallamaya devam ettim. Yamacı emekleyerek tırmandım. Karşıma çıkan her kök, her kozalak, her taş ve ağaç dalı, acıdan kıvranarak yerde yuvarlanmama neden oluyordu.

Dumanda ilerlemek gitgide daha zorlaşıyordu. Öksürüyor, tükürüyorduk. Güneşin ve rüzgârın kupkuru hale getirdiği ve şu anda alevden bir kütle halini almış olan devrik ağaçlar labirentini kesinlikle geçemeyeceğimizi düşündüm.

Büyük bir yangın, hortumlara yol açar. Nani’nin eğitimli kulağı yaklaşan bir hortumun sesini duyabiliyordu. Tek kutuluş şansımız, nehrin karşısına geçmekti. Ne var ki, Talahsia’yı geçmek için, insanın ayağını yere sağlam basması gerekir. Bunu yapmak, benim için düşünülmesi bile imkânsız bir maceraydı. Dersu birdenbire, tek kelime etmeden beni kucaklayıp karşıya taşıdı. O noktada, çakıllardan oluşan geniş bir şerit vardı. Nani sonra tüfekleri almak için geri döndü. Tam o anda, karşı kıyı bir duman bulutu tarafından yutulunca, başka bir şey göremedim. Gözlerimi yeniden açtığımda Dersu yanımda, bir kayaya dayanarak oturuyordu. İkimiz de ıslak brandanın altındaydık. Üstümüzde kıvılcımlar dans ediyor, yoğun, acı duman nefes almayı zorlaştırıyordu.

Bu kadar büyük bir orman yangını görmemiştim. Devasa sedir ağaçları alevler içindeydi, muazzam büyüklükte meşaleler gibi yanıyorlardı. Yere bir alev denizi yayılmıştı. Her şey yanıyordu. Kuru otlar, dökülmüş yapraklar ve devrilmiş ağaçlar. Hâlâ canlı olan ağaçlar, inliyor ve sıcak yüzünden infilâk ediyorlardı. Kocaman, sarı renkli duman tabakaları gökyüzüne yükseliyordu. Yangın yeryüzünde dalgalar halinde

ilerliyor, alevden diller kütüklerin arasında oynayıp sıcaktan kızarmış kayalıkları yalıyorlardı.

Sonra rüzgâr yön değiştirdi ve dumanı temizledi. Dersu ayağa kalktı, beni de kaldırdı. Kalktım ama kıyıdaki çakılların üstünde yürümeyi başaramayıp inleyerek yere çöktüm. Bütün ağırlığımı verdiğim topuğum acıyordu. Sağ dizim ağrıyordu. Tek bir adım daha atabilecek durumda değildim. Dersu çadırı kurdu, yakacak odun topladı ve Çinlilerin yanına gidip benim için bir at alacağını söyledi. Taygadan çıkmak için tek umudumuz buydu.

Yapayalnız kalmıştım. Nehrin karşı kıyısında yangın hâlâ gazap saçıyordu. Dumanla beraber kıvılcım bulutları da gökyüzüne yükseliyor, alevler yayılıyordu. Bazı ağaçlar diğerlerinden kolay yanıyordu. Bir yaban domuzunun nehirden karşıya geçtiğini gördüm. Bir ağaçkakan delirmiş gibi ağaçtan ağaca sıçırıyor, bir ipekkuyruk kesintisiz biçimde ötüyordu. İnemelerim onun ötüşlerinin yankısıydı.

Hava sonunda karardı. Belli ki Dersu o gün dönemeyecekti. Ayağım daha da şişmişti. Botumu çıkarıp yaraya baktım. Olgunlaşmıştı ama yürüyüşte sertleşmiş olan deri patlayıp açılmıyordu. Çakımı bir taşın üstünde biledim, ateşe odun attım ve alevler iyice canlanınca, şişkinliği yardım. Vücuduma yayılan şiddetli acı yüzünden gözlerimin önünde kara noktalar uçtu. Yaradan siyah renkli bir kan ve yoğun kıvamlı bir irin aktı. Acı içinde nehir kenarına kadar süründüm, yarayı yıkadım, sonra da gömleğimin kolunu yırtarak ayağımı sardım ve ateşin yanına döndüm. Yaklaşık bir saat içinde bir rahatlık hissetmeye başladım. Acı eskisi kadar keskin değildi artık.

Gökyüzündeki parlaklık, yangının ilerlediği rotayı götseriyordu. Dumanları tüten kütüklerden yayılan ışıklar pek çok yerde ışıldıyordu. Çadırımda oturup yaralı ayağımı ovdum.

Ateşin sıcaklığı, beni yavaş yavaş uyuttu. Uyandığım zaman, Dersu'nun yanında bir Çinliyle dönmüş olduğunu gördüm. Üstüme bir battaniye örtmüşlerdi. Ateşteki çaydanlık şarkı söylüyordu. Birkaç adım ötede de eyerlenmiş bir at vardı. Ayağımdaki acı dinmiş, şişkinlik hafıflemişti. Yarayı sıcak suyla yıkadım, biraz Çin ekmeği yiyip çay içtim ve giyinmeye başladım. Dersu'yla Çinli, eyere oturmama yardım ettiler, yola çıktık.

Orman yangını uzaklara gitmişti ama havada hâlâ duman vardı.

Ayağım iyileşene kadar odama hapsoldüm. Üç gün içerisinde topallayarak etrafta gezinmeye başlamıştım, bir hafta sonra da hiçbir şeyim kalmamıştı.

Chen Pao birkaç defa ziyaretime geldi. Çinliler onu çok seviyorlardı. Söylediği her şey ağızdan ağıza aktarılıyor, emirleri anında ve seve seve yerine getiriliyordu. Bir sürü kişi öğüt almak için ona başvuruyordu. Chen Pao'nun çözeme-yeceği dert olmadığına inanıyorum.

Dersu günlerini yerlilerle geçiriyordu. Ulaho Nehri'nde geçirdiği gençlik günlerinden tanıdığı birisini bulmuştu. Herkesle hemen arkadaş olmuştu, bütün fanzalar da hoş karşılanan bir misafirdi.

Yola çıkmamızdan birkaç gün önce, Chen Pao vedalaşmaya geldi. Acil bir göreve gitmesi gerekiyordu. Yanımızda, beni Sikhota-alin'e götürecektik ve başka bir rotadan dönerek yolda gördüklerini Chen Pao'ya raporlayacak iki Çinli bıraktı.

18 Ekim'de yola çıktık. Yerliler bizi uğurlarken fanzadan fanzaya yanımızda geldiler, her kulübede bizi içeri davet ettiler. Dersu resmen vedalaşma sağınağı altında kaldı. Kadınlarla çocuklar ona el salladı, o da karşılık verdi. Böylece her kulübede oyalana oyalana, yerleşim yerinden çıktık. Doğrusunu söylemek gerekirse, bunu yapınca rahat bir nefes aldım.

Ertesi gün yağmur yüzünden erken durmak zorunda kaldık. Akşama daha çok vakit vardı, Dersu'yla birlikte etrafa bir göz atmaya çıktık. Yağmurlu bir sonbahar gününde ormanda insanı bunalıma sokacak melankolik bir hava vardır. Soğuk sis örtüsü altındaki çıplak ağaçlar, sararmış otlar, dökülmüş yapraklar ve kararmış, buruşmuş eğreltiotları sona ermekte olan yılı ve yaklaşan kışı hatırlatır.

Birdenbire duyulan acayip bir gürültü bizi nehir kenarına götürdü. Gözlerimizin önünde muhteşem bir manzara açıldı. Somon balıkları suyu doldurmuştu. Binlercesi akarsularda ve akıntının ulaşmadığı durgun yerlerde kaynaşıyordu. Çok hırpanlanmış, çok yıpranmış bir haldeydiler. Yüzgeçleri ezilmişti, gövdeleri yara bere içindeydi. Birçoğu çoktan ölmüştü, üst üste yığılan cesetler nehirde gerçek barajlar oluşturuyordu. Hâlâ kıpırdayacak gücü kalan bazıları, çektikleri acılardan orada kurtulmayı bekliyorlarmış gibi nehirin yukarı kısımlarına gitmeye çalışıyorlardı.

Doğa, somon balığı yığınlarından kurtulmak için akıllıca tedbirler almıştı. Ayılar, yaban domuzları, tilkiler, porsuklar, kargalar, saksağanlar ve diğerleri yardıma koşuyorlardı. Kuşlar ölü balıkları tercih ederken, dört ayaklılar canlı balıkların

peşindeydi. Nehir kıyısı balık yemeye gelmiş hayvanlarla doluydu. Bir ayı gördük. Çakıl taşlarıyla dolu bir sığılıkta oturmuş, balıklara pençe atıyordu.

Boz ayı ve yakın akrabası Kamçatka boz ayısı somon balığının kafasını yer, gövdesini atarlar. Beyaz göğüslü ayı ise, gövdeyi yer, kafayı atar.

Kıyının daha yukarı kısımlarında iki yaban domuzuna rastladık. Onlar da balıkların sadece kuyruklarını yiyorlardı. Biraz daha ileride çalılıkların arasından bir tilki fırladı, bir somon kaptı, hemen orada yemeyecek kadar tedbirli olduğu için de balığı çalılığa doğru sürükledi.

Çoğunluk kuşlardaydı. Kartallar kıyıya tünemiş, ayılardan kalanları telâşsız bir üstünlük havasıyla tembel tembel gaga-lıyorlardı. Kargalar oradan oraya sıçırıyor, çürümeye başlamış balıklara özel bir ilgi gösteriyorlardı. Saksağanlar çalılıkların arasına girip çıkıyor, öbür kuşlarla kavga ediyor ve geveze geveze ötüşüyorlardı.

Bazı yerlerde sular buz tutmuştu. Buzların arasına sıkışan balıklar, kış boyunca oldukları yerde kalacaklardı. İlkbahar güneşi dünyaya yeniden sıcak ışınlar göndermeye başladığında buzlar çözülecek, balıklar da akıntıyla denize taşınıp su hayvanlarına yem olacaktı.

“Bir adam öbürünü yer,” dedi Dersu düşünceli bir sesle. “Balık birini yer, yaban domuzu balığı yer, biz de yaban domuzunu yeriz.”

Bunu söyledikten sonra nişan alarak domuzlardan birini vurdu. Ölümci bir yara alan hayvan irkilerek kükredi, ormana doğru yöneldi ama hedefine varamadan, vücudu ölüm kasılmaları içinde titreyerek yere serildi. Silah sesinden ürken kuşlar havalanarak akarsuda deli gibi ileri geri gidip duran balıkları korkuttular.

Alacakaranlık çökerken kampa döndük. Erken yattık ve ertesi gün şafak sökerken uyandık. Güneşin ilk ışıkları doruklara düşmeye başladığı sırada, biz beş kilometreye yakın yol yürümüştük.

Öğle vakti, üç dağ ırmağının birleşim noktasında bulunan küçük bir avcı kulübesine denk geldik. Patikamız, üç ırmağın ikincisine doğru gidiyordu. Hava güzeldi. Yazlık gömleklerimizle yürüyorduk. Ortalık kararana kadar da hava soğumadı. Bu sıcak gün çok hoşuma gitmişti ama Dersu aynı fikirde değildi.

“Bak yüzbaşı,” deyip duruyordu. “Kuşlar bir an evvel yemeklerini yemeye çalışıyorlar. Kötü havanın geldiğini biliyorlar.”

Barometre yüksekti. Bunu göstererek Nani’ye takıldım ama o ciddiyetle, “Önce kuşlar bilir. Sonra da ben,” diye cevap verdi.

Sikhota-alin geçidine dokuz kilometre kadar bir yol vardı. Sırt çantalarımız rahatsızlık verecek derecede ağırdı ama neşeyle yürüdük ve çok az mola verdik. Öğleden sonra saat dört sularında Sikhota-alin’e vardık. Şimdi tek yapmamız gereken zirveyi ölçeklemektir.

İnişe başlamaya niyetliydim ama Dersu koluma yapıştı.

“Beklemek daha iyi yüzbaşı,” dedi. “Kamp kuralım.”

Sabah acele acele beslenen kuşların, şimdi ortalıktan kaybolmuş olduklarını açıkladı. Orman gerçekten de sessizdi, halbuki güneşin batımından önce genellikle her yerden canlılık fısırdı. Kuşlar bir yerlere saklanmışlardı.

Dersu, çadır direklerini mümkün olduğunca derine gömmemizi, her şeyden önemlisi de bol bol yakacak toplamamızı öğütledi. Karşı çıkmaktan vazgeçip, yakacak toplayanlara yardım ettim. Yaklaşık iki saat içinde hava kararmaya başladı. Adamlar yeterli gibi görünen yakacakla geri döndüler ama

Dersu daha fazla toplanması konusunda ısrarcıydı. İki Çinliye, “Anlamıyorlar. En iyisi kendimiz çalışalım,” dediğini duydum.

Üçü odun toplarken, onlara yardım etsinler diye iki Kazak’ı görevlendirdim. Çalışmayı ancak hava karardıktan sonra bitirdik.

Ay doğdu. Gece sakin ve berraktı. Ayışığı hüzmeleri karanlık ormanın derinliklerine sızarak uzun çizgiler halinde kuru otların üzerine uzanıyorlardı. Yerde, gökte, etrafımızdaki her şey sessizdi. Yaklaşan fırtınaya dair hiçbir işaret yoktu. Kamp ateşinin etrafında sıcak çaylarımızı yudumlayarak, Nani’nin telâşıyla eğlendik.

Kazaklar, “Bu defa ıskaladın,” deyip duruyorlardı.

Dersu hiç cevap vermiyor, çıkıntılı bir kayanın altına çadırını kurmak için harıl harıl çalışıyordu. Büyük bir kütükle kaya parçaları getirdi, aralarına yosun doldurduktan sonra brandayla örttü, çubukları sıkıca toprağa gömdü ve bir ateş yaktı. Barınağı davetkâr bir yuva gibi görünüyordu, eşyalarımı kaptığım gibi soluğu onun yanında aldım.

Vakit ilerledi ama sakinlik bozulmadı. Dersu’nun hava tahminine olan inancımı yitirmeye başlıyordum ki, ayın yakınlığında beliren alaca bulaca kenarlı bir benek, şüphelerimi dağıttı. Ay yavaş yavaş parlaklığını kaybetti, kenarları belirsizleşip karardı. Hafif bir sis hızla gökyüzüne yayılıyordu ama nereden geldiği de, nereye doğru gittiği de belli değildi.

Bütün bunların sonunda ancak kısa bir sağanak geleceğini düşündüm ve bu yatıştırıcı hisle uykuya daldım. Ne kadar uyuduğumu bilmiyorum. Murzin’in şiddetle beni sarsmasıyla uyandım.

“Kar yağıyor,” dedi Kazak.

Battaniyemi üstümden attım. Ortalık kapkaranlıktı. Ay gözden kaybolmuştu. Kar taneleri gökyüzünden düşüyor, parlak alevlerle yanan ateşimiz uyuyan adamları, çadırları ve

yakacak yığınımızı aydınlatıyordu. Dersu'yu dürttüm. İrkilerek uyandı, mahmur gözlerle etrafına bakındı, bakışlarını gökyüzüne çevirdi, sonra da piposuyla uğraşmaya başladı.

“Çok sessiz,” dedi. “Kaç gün geçti rüzgâr yok. Şimdi büyük kar fırtınası kopacak.”

Ortalık gerçekten de sakindi ama etrafımızı saran sessizlikte tekinsiz bir şeyler vardı. Kar yağışı kısa sürede arttı. Taneler yere hafif bir hışırtıyla düşüyordu. Adamların geri kalanları da uyandı, eşyalarını korumaya almaya başladılar.

Kar birdenbire döne döne yağmaya başladı.

“Geliyor,” dedi Dersu.

Ona cevap verircesine, dağlarda bir gök gürültüsü yankılandı, beklenmedik bir rüzgâr esti, onu her biri bir öncekinden uzun süren bir ikincisi, üçüncüsü, beşincisi, onuncusu takip etti. Ateşin alevleri parladı. Çadırlarımız yere sıkıca gömülmüş olmasalardı yıkılırlardı.

Dersu'ya bir göz attım. Sakin sakin piposunun dumanlarını savurarak kayıtsızca alevlere bakıyordu. Muhtemelen o kadar çok kar fırtınası görmüştü ki, bir yenisiyle karşılaşmak rahatsız olmasına veya telâşlanmasına neden olmuyordu. Düşüncelerimi okumuş gibi, “Bol bol yakacağımız var. Çadırlar sağlam. Endişe yok,” dedi.

Bir saat içinde hava aydınlandı ve kıyamet koptu. Rüzgâr dehşet saçan bir öfkeyle gürlüyordu. Ağaç dalları kırılıyor, tüy gibi hafifmişçesine göklere yükseliyorlardı. Dev gibi, yaşlı sedir ağaçları, ancak bir parmak kadar kalınlıkları varmış gibi sağa sola sallanıyorlardı. Tepeler, gökyüzü ve yer gözden kaybolmuştu. Her şey, karlı bir girdabın içinde dönüyordu. Kalın kar perdesinin arasından zaman zaman ağaçları hafifçe seçebiliyorduk, sonra yeni bir rüzgâr her şeyi kapatıyordu.

Sessiz bir huşu içinde çadırların altında birbirimize sokularak oturduk. Fırtına, gün ortasında şiddetlendi. Barınak-

larımız, kayalıklar tarafından korunuyor olsa da güvenli değildi. Rüzgâr bizden yana estiğinde çadırlar nemle ve dumanla doluyor, rüzgâr yön değiştirdiğinde de buz gibi soğuk oluyordu.

Su almak için nehir kenarına gitmek yerine, çaydanlığı doldurmak için her tarafı kaplamış karlardan faydalandık. Alacakaranlık çökerken fırtına doruk noktasına ulaştı; hava karadıkça da etkileri daha bile dehşet verici olmaya başladı. O gece pek azımız uyuyabildi. Tek yapabildiğimiz ısınmaktı.

Ayın yirmi birinde fırtına bizi mahsur bıraktı. Rüzgâr kuzeydoğudan esiyor, gitgide şiddetleniyordu. Birkaç metre-den ötesini görmek mümkün değildi.

Ateşi canlı tutmak çok büyük bir çaba gerektiriyordu. Çadırlarımızın yanında büyük kar yığınları birikiyordu. Gün ortasından sonra alışılmadık bir güç kazanan kar burgaçları, yerden kar tabakaları kaldırıp ormanın üstünde dağıtıyordu. Her burgaç arkasında devrilmiş ağaçlardan bir iz bırakıyordu.

Öğleden sonra gökyüzü biraz açılır gibi oldu ama hava soğumaya devam etti. Belli belirsiz bir nokta halinde görünen güneş, kalın bir bulut tabakasının arkasındaydı.

Azalmaya başlayan yakıt stokumuzu tazelemek gerekiyordu. İkili gruplar halinde kamp yakınlarında bulabildiğimiz bütün yakacakları topladık. Dersu durmamızı söyleyene kadar çalıştık. “Yeter,” dediğinde, sözünü ikiletecek halimiz kalmamıştı, çadırlara koşup ellerimizi ateşte ısıttık. Rahatsız bir gece daha çöktü.

Sabah hava daha iyi değildi. Rüzgâr hâlâ keskindi. Batı yamacında daha az rüzgâr esiyor olabileceği umuduyla Sikkhot-alin’i geçmeyi düşündük. Dersu’nun bu konudaki görüşü, kararımızı kesinleştirecekti.

Nani, “Kısa sürede bitecek,” diyerek eşyalarını toplamaya başladı.

Kampı kaldırmamız uzun sürmedi. Yaklaşık yirmi dakika içinde yola koyulmuş, çantalarımız sırtımızda sendeleyerek tepeden yukarı tırmanıyorduk.

Dik bir yamaçtı. Kar bazı yerlerde neredeyse doksan santimi buluyordu. Zirveye ulaşınca nefes almak için durakladık. Barometre, geçidin deniz seviyesinden dokuz yüz on dört metre yukarıda olduğunu söylüyordu. Orayı, “Sabır Geçidi” ismiyle vaftiz ettik.

Sikhota-alın’ın zirvesinde gözlerimizin önüne ürkütücü bir manzara serildi. Fırtına, ormanın çeşitli yerlerinde şerit şerit ağaçları devirmişti. Bu şeritlerin etrafından dolaşmak zorundaydık. Daha önce söylemiş olduğum gibi, kayalık kırlarda ağaçlar köklerini yüzeye yayarlar ve kökler ancak ince bir tabaka yosunla kaplı olur. Bunların bazıları fırtınaya yenik düşmüştü, bazıları da hâlâ sağa sola soğru sallanıyor, köklerini daha da zayıflatıyorlardı. Bembeyaz kar mantonun üstünde kara delikler açılıp kapanıyordu. Adamlarımdan biri ağaçlardan birinde sallanmayı kafasına koymuştu. Tam o bunu yaparken bir rüzgâr etrafı süpürdü, orman devi korkunç bir gürültüyle devrilerek üstümüze donmuş toprak parçaları yağdırırken, Kazak da canını zor kurtardı.

Batı yamacının eğimi yeteri kadar yumuşaktı ama dağın yan tarafı hem sık ağaçlarla, hem de kayalarla doluydu. Eteklerde bir akarsu bulduk, onu izleyince de bir ırmakla karşılaştık. Karın üstünde ne kadar küçük olursa olsun bütün ayak izleri görülebiliyordu. Etraf karacaların, misk geyiklerinin, porsukların ve kokarcaların izleriyle doluydu. Dersu benden önde yürüyor ve izleri inceliyordu. Birdenbire durdu, çevresine bakınarak, “Bunu da niye yapmış?” diye mırıldandı.

“Ne demek istiyorsun?” diye sordum.

“Misk geyiği,” dedi.

İzlere baktım ama alışılmadık bir şey görmedim. Birbirine yakın bir dizi geyik iziydi işte.

Dersu’nun iz konusunda olağanüstü yetenekleri vardı. Küçücük bir anormallik bile, hayvanın telâşlı olduğunu anlamasına yetiyordu.

Misk geyiğinin korkmuş olduğunu düşünmesinin sebebinin sordum. Cevabı her zamanki gibi açık ve basitti. Geyik, durduğu noktaya gelene kadar eşit aralıklı izler bırakarak yürümüş, ancak ondan sonra öncekine göre çok büyük bir dikkatle ilerlemişti. Sonra da yana doğru sıçrayıp kaçmıştı. Bütün bunlar, kardaki izlerden açık açık okunabiliyordu. Yoluma devam edecektim ki, Dersu beni tuttu.

“Bekle yüzbaşı,” dedi. “Geyiği neyin korkuttuğunu görmek lâzım.”

Bir dakika sonra, geyiği ürkütenin bir samur olduğunu açıkladı, devrilmiş büyük bir ağacın gövdesinde birikmiş karın üstündeki samur izlerini bana gösterdi. Hayvan geyiği takip

etmiş, bir dalın arkasına saklanmış, sonra da avının üstüne atılmıştı. Dersu geyiğin karda yuvarlandığı yeri buldu. Kan izlerine bakılırsa, samur dişlerini geyiğin boynuna yakın bir yere geçirmişti. Sonra misk geyiği düşmanını sırtından atarak kaçmış, onun peşine düşen samur kısa süre sonra takipten vazgeçip bir ağaca tırmanmıştı.

Dersu'yla daha uzun süre birlikte olsaydım, o da biraz daha konuşkan olsaydı hiç kuşkusuz ki izleri okuma konusunda pek çok avcıdan daha iyi bir hale gelirdim.

O her zaman, söylemeye tenezzül ettiğinden çok daha fazlasını görüyordu. İkide birde durup sadece ufak tefek meseleler olarak gördüğü şeyleri açıklamakla ilgilenmiyordu. Gözü ancak özel olarak dikkat çekici bir şeye ilişirse, ancak çok sıradışı bir şey olursa onun hakkında yüksek sesle kendi kendine konuşuyordu.

Takip ettiğimiz nehir, Sikhota-alin'den yaklaşık yirmi beş kilometre ötede, kuzeyden gelen bir başka nehirle birleşiyordu. Burası, bizi İman'a götürecek olan Kulumba'nın doğduğu yerdi. Nehir kıyısında buz vardı, o yüzden çok büyük güçlüklerle ilerleyebiliyorduk.

Biraz uzaktaki küçük bir kuş dikkatimizi çekti. Oyunbaz coşkunluğu sayesinde Kazakların "neşe küpü" ismini taktığı, ardından daha büyük olmayan ve daima suya yakın yaşayan bir su karatavuğuydu bu. Birkaç adım yakınına kadar sokulup onu inceledim. Kuş tetikteydi, başını benden yana çevirip küçük kuyruğunu çıkardığı seslere uygun bir şekilde sallayarak cıvıladı, sonra birdenbire nehre daldı. Yerliler onun akıntıya hiç aldırmadan nehrin dibinde yürümek gibi tuhaf bir özelliği olduğunu söylerler. Küçük kuş tekrar suyun yüzüne çıkıp bizi görünce, yüksek sesli itirazlarını dile getirerek uçtu ve bir su birikintisine kondu, ondan da bir başkasına geçti. Onu takip ediyordum ama sonra rotamızdan çok uzaklaştığımı fark ettim.

Gece nehir buz tutmuştu, yolculuğumuza artık buz üstünde devam edebildik. Bu da ilerlemeyi çok daha kolay hale getiriyordu. Güçlü rüzgâr karı süpürüp götürmüştü. Buz tabakası her geçen gün daha da kalınlaşıyordu. Suda hâlâ donmamış yerler de vardı tabii, o kısımlardan yoğun bir sis yükseliyordu.

Nehirde beş kilometre kadar ilerledikten sonra, karşımıza bir çift Kore fanzası çıktı. İki genç, iki de yaşlı Koreli olan fanza sahipleri, avcılık ve tuzakçılıkla uğraşıyorlardı. Küçücük kulübeleri yeni ve düzenliydi. Onlardan hoşlanmıştım. O günkü yürüyüşümüzü bitirdim.

Öğleden sonra iki Koreli gidip misk geyiği tuzaklarına bakmak üzere hazırlandılar, ben de onlara katıldım. Tuzaklar ancak beş yüz metre kadar uzaktaydı. Devrilmiş ağaçlardan yapılmış ve toprakta derine gömülmüş sırkılarla desteklenmiş, bir buçuk metre yüksekliğinde bir çitti bu. Böyle yapılar, dağlardaki geyik yollarına sık sık kurulurlar. Çitte delikler bırakılır ve bu geçitlere ucunda ilmek bulunan ipler asılır. Bu ilmeklere takılan misk geyiği kurtulmak için şiddetle çırpını ve ne kadar çırpınırsa ilmeği o kadar sıkıştırır.

Korelilerin tuzağında yirmi iki ilmek vardı. Bunların dört tanesinde ölü hayvanlar bulduk, üç dişi, bir de erkek geyik. Tuzakçılar dişileri kargalara atarak, Çinlilerin bir parçasına bir ruble verdiği değerli misk bezesinin yalnızca erkek geyiklerde bulunduğunu açıkladılar. Ete gelince, erkek geyik ihtiyaçlarını karşılamak için yeterliydi, hem zaten bir gün sonra da bu kadar geyik avlayacaklardı. Her kış yüz yirmi beş kadar geyik öldürdüklerini, bunların ancak dörtte birinin erkek olduğunu anlattılar.

İğneyapraklı ağaçlar yerlerini akkavaklara, karaağaçlara, huşlara, titrek kavaklara, meşelere, akça ağaçlara ve daha başka türlere bırakıyorlardı. Dağların yukarılarında kadifemsi ladin

ve köknarlar muhteşem sedir ormanlarıyla yer değiştiriyorlardı.

O gün yaklaşık on beş kilometre yürüdük. Alacakaranlık çökerken, adamlar biraz uzaktaki bir akarsuyun ucunda tek başına duran bir yurt fark ettiler. Üst kısımdaki bir açıklıktan yükselen dumana bakılırsa, yurtta yaşayanlar vardı. Bol miktarda balık, dışarıdaki sııklara asılıp kurumaya bırakılmıştı. Sedir ağacı kabuğundan yapılmış yurt, kuru otlarla kaplanmıştı. Üç metre uzunluğundaydı, yüksekliği de bir buçuk metreden fazlaydı. Huş ağacı kabuğundan bir kapak, girişi perdeliyordu. Nehir kıyısında, birisi tuhaf kepçe biçimli bir burnu olan büyük bir kayıkla, hafif, burun ve kık kısımları sivri, Rusların *omorochka* dedikleri cinsten bir kayık ters çevrilmiş olarak duruyordu.

Bizim yaklaştığımızı gören iki köpek kıyameti kopardılar. Yurttan, ilk bakışta bir erkek çocuğu sandığımız acayip, insana benzeyen bir yaratık çıktı. Burnundaki halkaya bakılırsa bu bir kadındı. Kadın, ancak on iki yaşındaki bir kızın boyundaydı, dizlerine kadar gelen deri bir etek, geyik derisi pantolon, rengârenk işlemeli tozluklar ve benzer biçimde süslenmiş yerli ayakkabıları giymiş, cafcacflı kolluklar takmıştı. Başına beyaz bir şal örtmüştü.

Kadın bize şaşkın şaşkın baktı, yüzünü birden bir telâş kapladı. Doğru dürüst Rusların bu ıssız vahşiliklere gelmeyeceğini düşünmüş olmalıydı. Bizim choldon⁸ olduğumuzdan emin olarak, arkasını döndü, yurda girmek için atıldı. Dersu onun şüphelerini yatıştırmak için kadınla kendi dilinde konuştu ve beni keşif gezisinin başkanı olarak takdim etti. Kadının korkusu silindi. Yerli gelenekleri kadınların gürültülü merak

⁸ Udege halkı dilinde haydut.

gösterileri yapmalarına izin vermiyordu, o da kendini tuttu ve kaçamak bakışlarla bizi seyretmeye başladı.

Dışarıdan küçük görünen yurdun içi, daha da küçüktü. Ancak oturabilir veya uzanabilirdiniz. Kazaklara çadırlarımızı kurmaları için emir verdim.

Kıyı şeridindeki Çinlilerle ilişki halinde olup pek çok Çinli âdetini benimseyen Udegeler'den, ilkel geleneklerinin çoğunu koruyan iç bölge Udegeler'ine geçiş çok ani olmuştu.

Kadın hiç ses çıkarmadan yemek hazırlamaya başladı. Ateşin üstüne oturttuğu çaydanlığa su koydu, suya iki büyük balık attı. Sonra piposunu çıkarıp tüttürmeye başladı, arada sırada Dersu'ya sorular soruyordu.

Akşam yemeği hazır olduğu sırada, evin efendisi de geldi. Adam pantolon, tozluk ve balık derisi ayakkabılar giyiyordu; başına doladığı beyaz şalın üstüne, sincap kuyruğuyla süslenmiş keçi derisi bir kasket geçirmişti. Kırmızı, güneş yanığı yüzü, renkli giysileri, kafasındaki sincap kuyruğu, parmaklarındaki yüzükler ve bileklerindeki bileziklerle, bir Kızılderili'ye çok benziyordu. Adam bize pek dikkat etmeden ateşin yanına oturup sessizce piposunu içmeye başlayınca, bu izlenim daha da güçlendi.

Geleneklere göre, sessizliği bozanın misafirler olması gerekiyordu. Bunun farkında olan Dersu, adama yerdeki kar yüksekliğiyle ilgili bir soru sordu. Sohbet böylece başladı. Kim olduğumuzu öğrenen Udege, İman'a gittiğimizi bildiğini ve bizi orada beklediklerini söyledi. Nehrin aşağısında oturan akrabalarından duymuştu bunu. Bu haber beni şaşırttı.

Akşam, yerlinin karısı giysilerimizi elden geçirip onardı, eski çoraplarımızın yerine yenilerini verdi. Ev sahibimiz bana, üstünde uyumam için bir ayı postu sundu. Battaniyeme sarındım ve kısa sürede uykuya daldım.

Gece, şiddetli soğuk yüzünden uyandım. Kafamı battaniyenin altından çıkarınca, yurdun içinde ateş yanmadığını gördüm. Şöminede yalnızca birkaç köz ısıldıyordu. Tepedeki açıklıktan yıldızlarla bezeli karanlık gökyüzü görünüyordu, yurdun öbür ucundan sağlıklı bir horultu duyuluyordu. Udegeler belli ki yangından korktukları için yatarken ateşi söndürmüşlerdi. Battaniyeme daha sıkı sarılmaya çalıştım ama işe yaramadı. Soğuk insanın içine işliyordu. Ayağa kalktım, bir kibrit yakarak termometreye göz attım. Sıfırın altında on yedi dereceydi. O zaman postumun altına serilmiş huş ağacı kabuklarından bir parça alıp, için için yanan közleri yelpazeleyerek ateşe attım. Bir dakika içinde neşeli bir ateş parladı. Giyinerek yurttan çıktım. Adamlarım çadırda uyuyordu. Yanlarında yanan ateşte ısındım, tam yurda dönecektim ki nehir kenarında başka bir ateşin yandığını gördüm. Dersu oradaydı. Nehir, kıyıda bir oyuk açmıştı, Dersu da mağara benzeri bu çöküntüde kendisine ot bir yatak hazırlamıştı. Yaktığı ateş onu sıcak tutuyordu. Piposu dudaklarının arasında, tüfeği yerdeydi. Onu uyandırdım. İrkildi ve uyuyakalmış olduğunu düşünerek hemen eşyalarını toplamaya girişti. Onu durdurdum. Neler olduğunu öğrenince, yerini bana verdi ve o da yanıma uzandı. Birkaç dakika içinde ısınmıştım. Yurdun içinde, ayı postunun üstünde olduğundan çok daha rahat bir uyku çektim.

Uyandığımda ötekiler çoktan kalkmış, işlerine koyulmuşlardı. Kazaklar geyik eti pişiriyordu. Udege, Sidatung'a kadar bize eşlik edeceğini bildirdi.

O gün pek fazla yol alamadık. Yiyecek stoklarımızın azalmasına ve sırt çantalarımızın hafiflemesine rağmen, çantaları taşımak her zaman olduğundan daha güçlü. Kayışlar omuzlarımızı kesiyordu. Bütün ekibin aynı deritten muzdarip olduğunu fark ettim.

Soğuk rüzgâr, karı çıtır çıtır bir hale getirmişti, bu da hızımıza ket vuruyordu. Özellikle yokuş yukarı ilerlemek çok zordu. Dinlenmeye fena halde ihtiyacımız vardı.

Nehir kıyısında boş bir yurt bulduk. Kazaklar yerleşti, Çinliler de dışarıda, ateşin yanında uyumaya karar verdiler. Dersu önce Çinlilere katılmaya karar verdiyse de, onları yakacaklarını rastgele topladıklarını görünce, yatağını başka yere hazırladı.

“Anlamıyorlar,” dedi. “Gömleğimin yanmasını istemem. İyi cins odun toplamam lâzım.”

Boş yurdun, avcılara ev sahipliği yaptığı anlaşıyordu. Etrafındaki bütün çalı çırpı, uzun süre önce toplanıp yakılmıştı ama bu Dersu’nun cesaretini kırmadı. Nani ormanın derinliklerine giderek, kim bilir ta nereden bir dişbudak taşıyıp getirdi. Hava kararana kadar yakacak topladı, ben de ona yardım ettim. Bütün gece, çadırımız için de giysilerimiz için de bir endişe duymadan mışıl mışıl uyuduk.

Akşam görülen kızıl aydınlık ve şafağın sökmesine yakın saatlerde ufka yayılan kara pus gölgesi, yaklaşmakta olan donun habercileriydi. Sabah hava buz gibi soğuktu. Güneş cansız ve donuk bir ışıltıyla yükseldi. Ortalığı aydınlatıyor ama ısıtmıyordu. Küreden yukarı ve aşağı doğru parlak ışınlar yayılıyor, iki yanında kutup bölgesi insanların ‘güneşin kulakları’ adını verdiği canlı, parlak noktalar göze çarpıyordu. Udege bölgeyi iyi tanıyordu. Kestirme yollar bularak yolculuğumuzu kısalttı, Kulumba’nın ağzına yakın bir noktada da bir orman patikasına saptı. O patika, bir saatten kısa süre içinde bizi İman Nehri’ne ulaştırdı.

Nehrin sadece kıyı kısımları donmuştu. Karşı tarafta bir grup minyatür insan gördük. Bunların Udege çocukları olduğu anlaşıldı. Yakın bir mesafede, bir yurtla, ağaç yığınlarının üzerine kurulmuş bir ahır göze çarpıyordu.

Dersu, bizim tarafımıza bir kayık getirmeleri için çocuklara seslendi. Korkuyla bizden yana bakan çocuklar kaçıştılar. Kısa süre sonra, yurttan dışarı tüfekli bir adam çıktı, Dersu ile birkaç kelime konuştuktan sonra kayığa binip yanımıza geldi.

Udege kayığı uzun, hafif, düz tabanlı bir su aracıdır. Tek bir kişi atarından kolaylıkla kıyıya çekilebilir. Biz binmeye çalışırken tehlikeli biçimde sallanan kayığın kenarına yapıştım istemeden ama hepimiz yerleşip de kayık kıyıdan ayrılınca, kendimi onun çok sağlam olduğuna ikna ettim. Udege ayakta durmuş, uzun bir sılıkla kayığı idare ediyor, güçlü akıntıya karşı coşun darbeler indirerek, kayığı yavaş yavaş karşı kıyıya doğru götürüyordu.

Sonunda yurdun yakınlarında buzun üstüne indik. Bizi bir kadınla üç çocuk karşıladı. Çocuklar ürkek ürkek annelerinin arkasına saklanmışlardı. Kadın bizi yurda buyur etti, kendisi de ateşin yanına oturup bir pipo yaktı. Çocuklar dışarıda kaldılar, ahırda balıkları istif etmekle meşguldüler. Yurdun duvarları çatlaklarla doluydu, rüzgâr ılık çalarak dört bir yandan içeri doluyordu. Ortada bir ateş yanıyor, çocuklar zaman zaman dışarıdan koşarak gelip donmuş ellerini ateşte ısıtıyorlardı. Üstlerinin ne kadar ince olduğunu görünce şaşırdım. Göğüsleri açık, elleri ve başları çıplaktı. İşlerini yapıyor, soğğun farkında değilmiş gibi görünüyorlardı. İçlerinden biri ateşin başında fazla kalacak olursa, babası çocuğa tekrar soğğa, işinin başına dönmesini emrediyordu.

“Donacak,” dedim Dersu’ya ve sözlerimi Udege’ye çevirmesini rica ettim.

Adam, “Alışsın,” dedi. “Yoksa açlıktan ölür.”

Onun haklı olduğunu biliyordum.

Udegeler yolu tarif ettiler, kısa sürede Çinli avcılarını kaldığı bir yerleşim bölgesine geldik. İman’ın karşı kıyısında

kurulu üç yurttta beş Udege ailesi yaşıyordu. Onların yanında kaldık.

31 Ekim’de hava hissedilir derecede soğudu. Buz kütleleri nehirden aşağı doğru kayıyordu, buna rağmen Udegeler bize kayıkla seyahat etmemizi önerdiler. Bize yardımcı olacaklardı.

UMUTSUZ GEÇİTLER

1 Kasım tarihinde sabahın erken saatlerinde İman Nehri'nden aşağı doğru yola çıktık.

Udegeler dağ akıntılarında yollarını bulmayı çocuk yaşta öğrenirler. Bu, kendine özgü bir sanattır çünkü yol bulucu ileriye görmeli, kayığı nerede kontrol edeceğini, nerede burnunu akıntının aksi yönüne çevireceğini ve nerede mümkün olan en fazla hıza erişerek tehlikeli bir noktayı aşabileceğini bilmelidir. Küçük bir hata felâkete yol açar, hızlı akıntıya kapılan kayık kayalıklara çarpıp parçalanır. Suların son derece azgın olduğu ivinti yerlerinde ise kayık sağa sola savrulur. Oralarda dengeyi sağlamak daha da zordur.

Nehirden aşağı yaptığımız yolculuk, suyu dolduran buzlar yüzünden iyice tehlikeli bir hale geliyordu. Özellikle ivinti yerinin nehirdeki bir dönemece denk gelmesi durumunda buz kütlelerinin arasından geçmemiz gerekiyordu. Ayrıca, buzlar kıyıdan uzaklaştıkça nehrin ortasındaki akıntının hızı artıyordu.

Bütün dağ nehirleri gibi İman da ivinti yerleriyle doluydu. Bunlardan bir tanesi özellikle tehlikeliydi. Gürültüsünü ta uzaklardan duyduk. Nehir dibindeki çöküntü, çıplak gözle bile görülebiliyordu. Çukurun üstüne doğru uzanan bir kayalık vardı. Köpüren sular, püsküren damlacıklarla üstü donmuş olan kayanın altından döne döne akıyordu.

Udegeler kayığı yavaşlatarak birbirlerine danıştılar, sonra da aracın yan tarafını akıntıya doğru çevirerek ağır ağır ilerlediler. Güçlü bir dip akıntısı kayığı kayalıklara doğru götürmeye kalkarsa, Udegeler onu hemen aksi yöne doğru itiyor-

lardı. Adamların gözlerindeki ifadeden, çok ciddi bir tehlikeyle karşı karşıya olduğumuzu anlıyordum. En sakinimiz Dersuydu.

“Boşver yüzbaşı,” dedi. “Udegeler balık gibidir. İyi kayıkçı.”

İlerlemek gitgide daha güç bir hale geliyordu. Sudaki buz miktarı her dakika artıyordu, yolumuz büyük ölçüde buzlarla tıkalıydı. Udegeler kayığı buz kütleleri arasında ustalıklı ilerletiyor, buzları sııklarıyla itip uzaklaştırıyorlardı. Buzların sokulmadığı tek yer, nehrin ortasındaki dar bir şeritti. Rehberlerimiz bunun sonuna kadar açık bir geçit olup olmadığını bilemiyorlardı. Kayığı durdurup, daha ileriye gitmeyi göze almak isteyip istemediğimi sordular. Ağır sırt çantasıyla yürümek canıma yetmişti, o yüzden şansımızı denemelerini söyledim. Dersu karşı çıktı ama ters giden bir şeyler olduğu takdirde yüzerek kıyıya çıkabileceğimizden emindim. Böylece yola koyulduk. Yaklaşık kırk beş metre sonra şeridin çıkmaz sokak olduğunu anladık. Nehir donmuş, kaskatı kesilmişti. Birikmiş buz kütleleri, yüklü kayığımız için felâket demekti. Akıntıyla buzlara doğru bastırılan kayak hemen su alırdı. Mümkün olduğunca çabuk bir şekilde geri dönüp bu geçitten çıkmamız gerekiyordu ama bunu yapmak o kadar kolay değildi. Geçit, kayığı döndüremeyeceğimiz kadar dardı. O yüzden akıntıya karşı geri geri gitmek zorundaydık. Ne yazık ki, nehir geçidinin ortasındaydık ve sıırıklarımız nehrin dibine zar zor değiyordu. Geçidin yarısına kadar geri geri gitmiştik ki, duyduğum ani bir çığlık dönüp bakmama neden oldu. Büyük bir buz parçası hızla bize doğru geliyordu ve biz çıkamadan geçidi tıkayacak gibi görünüyordu. Udegeler çabalarını iki katına çıkardılar ama boşuna. Buz parçası, geçidin önce bir köşesine, sonra da diğerine şiddetle çarptı, çarpışma diğer buz parçalarını harekete geçirdi ve geçidin iki yanı üstümüze doğru kapanmaya başladı.

Dersu avazı çıktığı kadar, “Buz bizi parçalayacak!” diye bağırdı. “Hemen dışarı çıkın.”

Suda yüzen buzların üstüne atladı ve kayığın ipini peşinde sürükleyerek kıyıya doğru koştu. Birkaç kere suya düştü ama her seferinde çıkmayı başardı. Neyse ki kıyı yakındı. Kazaklar da Dersu’yu takip etti, ikisi kıyıya ulaştı ama Murzin suya düştü. Tırmanmaya çalıştığı buz parçası ters döndü, Murzin ne kadar çırpınırsa, işler onun için o kadar kötüye gidiyordu. Bir dakika sonra dibe gömülecekti. Dersu onun yardımına koştu. Bir an ikisinin birden boğulacağını sandım. Bu arada Udegelerle ben de buz parçasından buz parçasına geçerek ilerliyor, yanlarından tuttuğumuz kayığı da beraberimizde götürüyorduk. Dersu ile Murzin kısa sürede kayığın burnuna erişebiliyorlardı, onları kurtaran da bu oldu. Kayık ondan sonra nehir boyunca ilerledi ve akıntıya kapılarak buzlarla birlikte ilerledi. Sırt çantalarımızı kıyıya fırlatıp biz de tırmandık. Birkaç dakika sonra kayığımızın kayalığa dayandığını gördük. Kayık, canlı bir yaratık gibi titreyerek bir süre direndi, sonra birdenbire pes ederek ikiye katlandı. Parçalandığını duyduk, burnunun sudan yükseldiğini ve sonra da gözden kaybolduğunu gördük.

Kıyıya çıkar çıkmaz ilk işimiz ateş yakmak oldu. Kurunmamız şarttı. Birisi çay yapmayı önerince, eşyalarımızın olduğu sırt çantasını aradık ve kaybolduğunu fark ettik. Tüfeklerden biri de gitmişti. Yiyeceğe gelince, herkes cebinde kalanlarla idare etmek zorundaydı. Udegeler, gece olmadan önce bir fanzaya varacağımızı söylediler, fanzanın ahırında donmuş balık bulmayı umuyorlardı.

Kulübeye alacakaranlık çökerken vardık ama iki tane kurumuş balıktan başka bir şey bulamadık. Akşam yemeğinde o balıklarla yetinmek zorunda kaldık.

İman Nehri'nin ana katılım kolu Armu ile birleştiği noktada keskin bir dönemeç vardır. Armu, alt kısımlarında yetmiş beş metre genişliğindedir, derinliği de iki metreyle üç metre arasında değişir. Akıntısının hızı, saatte dokuz kilometre civarındadır.

Hutado Nehri'ne, 2 Kasım günü öğle vakti vardık ve İman Nehri'nin çevresini dolaştığı dağları aşan bir geçide varmak için Hutado'nun yatağını izledik.

Yolumuzun üstünde biri kuzeye, öteki de batıya doğru giden iki derecik vardı. İkincisini takip etmemiz gerekirdi ama yanlış seçim yaptım. Geçidi aştıktan sonra düz bir arazi parçasında kamp kurduk ve yakacak odun aramaya başladık.

Ertesi gün, kalan son balıklarımızı da yedikten sonra, boşalmış sırt çantalarımızla yola devam ettik. Bundan sonra, bir sonraki yemeğimiz için tüfeklerimize güvenmek zorundaydık. Dersu'yu önden gönderdik, biz de avları ürkütmek için yaklaşık üç yüz adım geriden onu takip ediyorduk.

Dersu'nun tüfeğinin sesini duymayı hevesle bekledik ama boşuna. Öğleden sonra olduğunda vadi genişledi, daracık, zar zor seçilebilen bir patika bulduk. Patika, bir bataklık alandan geçerek kuzeye doğru gidiyordu.

Açtık. Bütün sohbetler kesilmişti. Kimsede boş boş konuşacak hal yoktu. Uzakta, ileride Dersu'yu gördüm, bir oraya bir buraya gidiyor, eğilip yerden bir şeyler alıyordu. Ona seslendim, o da karşılık olarak el salladı.

“Ne buldun?” diye sordu bir Kazak.

Dersu, “Ayılar balık yemiş,” diye cevapladı. “Kafaları bırakmışlar.”

Karda oraya buraya dağılmış epey balık kafası bulduk. Anlaşılan kar fırtınasından sonra ayılar burada kendilerine ziyafet çekmişlerdi.

Umduğunu değil bulduğunu yemekle ilgili bir atasözü vardır. Biz de ayların artıklarından en iyi şekilde faydalanmak zorundaydık. Bir gayret kafalara saldırdık, aradan on beş dakika bile geçmeden ceplerimizi tıka basa balık kafalarıyla doldurmuştuk. İşimize öyle dalmıştık ki, küçük vadinin bizi bayağı geniş bir nehrin yanına getirmiş olduğunu neden sonra fark ettik. Sinantsa Nehri'ydi bu. Udegeler İman'a ertesi gün öğle sularında erişeceğimizi söylediler.

Karşı kıyıdaki sık iğne yapraklı ormanda kamp kurduk. Balık kafaları güzel bir yemek oldu. Bazıları gerçekten et dolu, tam birer hazineydi. Hepsini eşit olarak aramızda bölüştük ve çok doyurucu olmasa da lezzetli bir yemek yedik.

Gece hava hızla soğudu ama yeteri kadar yakacağımız olduğu için, hepimiz mışıl mışıl uyuduk.

4 Kasım gününün şafağında, aç olarak uyandık.

Dizimize kadar yükselen karın içinde ilerlemek zordu. Bir saat boyunca, ancak birkaç kilometre yol alabilmıştık.

Ne kadar bakınırsak bakıalım, bir av bulamıyorduk. Balık kafası arayışlarımız da sonuçsuz kaldı. Kazaklardan biri, bir misk geyiği görerek ateş etti ama ıskaladı.

Saate bakılırsa, İman'a yaklaşmış olmalıydık. Her dönemeçten sonra Sinantsa'nın ağzını görmeyi bekliyordum ama tek gördüğüm ormanlık arazi oluyordu.

Alacakaranlık çökerken, ağaç kabuğundan yapılma küçük bir kulübeye geldik. Çok sevindim ama Dersu bu sevincime katılmıyordu. Araç gereç azlığının bu kulübenin yolculara yalnızca gecelik barınma amaçlı hizmet ettiğini gösterdiğini söyledi. Demek ki İman Nehri en az bir günlük yürüyüş mesafesindeydi.

Hepimiz açlığın sıkıntısını çekiyorduk. Kazaklar düşünceli düşünceli ateşin başında oturuyor, içlerini çekiyor ve birbirleriyle pek az konuşuyorlardı. Uykuya da her zaman-

kinden daha erken çekildiler. Ertesi gün av bulamadığımız veya İman'a erişemediğimiz takdirde durumumuz çok zorlaşacaktı. Yaz mevsiminde insanlar açlığa birkaç gün dayanabilir ama kışın besinsiz kaldıklarında donarak ölürlər.

Sabah herkesten önce uyanan Dersu, beni de uyandırdı. Endişeliydi. Bacaklarımız bizi taşıdığı sürece yürümeye devam etmek zorundaydık ama yola çıkar çıkmaz gücümün azalmaya başladığını hissettim. Sırt çantam bir gün öncesinin iki katı ağırlığında gibiydi. Her beş yüz metrede bir mola veriyorduk. Herkeste yere uzanmaya yönelik bir istek vardı, bu da hiç iyiye işaret değildi. Öğle olduğunda çok az ilerleme kaydedebilmiştik. O gün İman'a ulaşamayacağımızı hissediyordum. Birkaç küçük kuşa ateş ettik, üç üç sıvacıkuşla bir de ağaçkakan avladık ama bu kadarcık kııntı, beş yetişkin adamın karnını uzun süre tok tutamadı.

Bu arada hava da kötüleşiyordu. Gökyüzü kapanmıştı. Rüzgâr yerdeki karları kaldırıyor, kardan bulutlar havada dolaşıyor, nehrin üstünde salınıyordu. Hepimiz fena halde üşümüştük. Çok yıpranmış olan giysilerimiz, bizi soğuktan koruyamıyordu.

Sol tarafımızda yükselen kayalık dağın etekleri, nehir kıyısı boyunca uzanıyordu. Mağaraya benzer bir yer bulup bir ateş yaktık. Dersu ateşe bir çaydanlık oturtup su kaynattı. Sonra çantasından çıkarttığı geyik derisini ateşte tütsüleyip makarnaya benzeyen şeritler halinde kesti, şeritleri çaydanlığa atıp epey bir süre kaynattı. Sonra bize döndü.

“İnsan yemek yemeli. Midelerimizi kandırmak lâzım. Biraz güç lâzım. Sonra hızlı yürürüz. Dinlenmeye vakit yok. Bugün güneş batarken İman'a varmalıyız.”

Kimsenin yemek için ikinci bir uyarıya ihtiyacı yoktu. Hepimiz midemize bir şeyler göndermeye hevesliydik. Çok kaynatılmış olmasına rağmen hâlâ çok sert olan deriyi zar zor

çiğneyebiliyorduk ama bu bize engel olmadı, hatta Dersu yemeği fazla kaçırmamamız konusunda bizi uyarmak zorunda kaldı.

Yarım saat sonra yola çıkmıştık. Yuttuğumuz deri parçaları karnımızı doyurmamış olsa da, sindirim organlarımıza meşgul olacak bir şeyler sağlamıştı. Ağırdan alıp da geri kalan olursa, Dersu binbir çeşit küfürle onun üstüne saldırıyordu.

Gün sona yaklaştı ama biz yola devam ettik. Sinantsa'nın sonu yok gibiydi. Birbirini takip eden her dönemecin ardından yeni mesafeler uzanıyordu. Artık gücümüzün sınırındaydık, hepimiz sarhoş gibi sallanıyorduk. Dersu olmasaydı, çoktan durup kamp kurmuş olurduk. Saat altıda, ilk insan yaşamı belirtileri görülmeye başladı. Kayak ve kızak izleri, yeni kesilmiş ağaç kütükleri ve yakacak odun yığınları.

"İman yakın," dedi Dersu zaferle.

Uzaktan köpek sesleri geldi ve bir sonraki dönemecin ardında Çin yerleşiminin ışıkları görüldü. Sian-shihetsa, karanlıkta ışıldıyordu.

On beş dakika sonra köye çok yaklaştığımız. Hayatımda hiç o gün yorulduğum kadar yorulmadım. İlk fanzaya daldık ve giysilerimiz üstümüzde, k'ang'ın üstüne yığıldık. Yapmak istediğimiz hiçbir şey yoktu. Yemek içmek, konuşmak, hiçbir şey istemiyorduk.

Ortaya çıkışımız Çinlileri, özellikle de fanzanın efendisini telâşlandırmıştı. Adam işçileriyle fısıldaşıp onları bir yerlere gönderdi, kısa süre sonra kulübeye başka bir Çinli geldi. Ötekilerden daha iyi giyimli olan yeni gelen, uygunsuz bir samimiyetle davranıyor ve tiz, emreder bir ses tonuyla konuşuyordu. Akıcı, hatasız bir Rusçası vardı, bizi kendi fanzasına çağırırken konuşmasını çeşitli atasözleri ve deyimlerle süslüyordu. Kendisini Li Ching-fu'nun oğlu Li Tang-kui olarak tanıttı ve fanzasının bu yerleşimdekilerin en iyisi olduğunu

vurgulayarak, şu anda bulunduğumuz fanzanın yoksul bir adama ait olduğunu söyledi. Sonra dışarı çıkarak, kulübemizin efendisiyle fısıldaşmaya başladı. Ev sahibimiz bana yaklaşarak, Li Tang-kui'nin fanzasına gitmemizi rica etti. Dediğini yapmaktan başka çare yoktu. İşçiler eşyalarımızı taşımamıza yardım ettiler, yolda Dersu gizlice kolumu çekiştirerek, "Çok kurnaz bir adam," dedi. "Bizi kandırmak istiyor. Ben bu gece uyumayacağım."

Ben de şüphelenmiştim. Çinlinin yaltaklanan samimiyeti hoşuma gitmemişti.

Gece Dersu beni uyandırdı. Sessiz olmamı işaret ederek, Li Tang-kui'nin kendisine para önerdiğini, ondan Hwakung-poo'daki Udege yurtlarına uğramamamız için beni ikna etmesini istediğini fısıldadı. Çinli, bize hamal ve rehber sağlayacağını söylemişti. Dersu bu konuda söz sahibi olmadığını açıklamış ve sonra da uykuya dalma numarası yapmıştı. Li Tang-kui, Dersu'nun uyuduğundan emin olana kadar beklemiş, sonra da kulübeden ayrılıp at sırtında uzaklaşmıştı.

Dersu, "Yarın Hwakungpoo'ya gitmemiz lâzım," diye sıkıştırdı beni. "Burada ters bir şeyler var."

Tam bu sırada nal sesleri duyunca, k'ang'ın üstüne uzanarak uyuyormuş numarası yaptık. Li Tang-kui, kulübeden içeri gitti, bizim uyuyup uyumadığımızı kontrol ettikten sonra soyunarak yattı. Kısa süre sonra derin bir uykunun kucağına yuvarlandım. Güneş iyice yükseldiği sırada, bir takım gürültülerle uyandım. Kazaklar fanzaya birkaç Udege'nin gelmiş olduğunu söylediler. Giyinip dışarı çıktım. Bana bakarken yerlilerin gözleri kin doluydu.

Çay içtikten sonra, molamıza son vererek yolumuza devam edeceğimizi söyledim. Li Tang-kui, akşam yemeği için bir domuz keseceği sözü vererek beni bir gün daha kalmaya ikna etmeye çalıştıysa da, Dersugöz kırparak bu teklifi kabul

etmemem konusunda beni uyardı. Sonra adam rehberini bizimle birlikte göndermek için ısrar etmeye başladı ama bunu da reddettim. Li Tang-kui, bütün kurnazlığına rağmen bizi aldatmayı başaramadı.

Iman bölgesi Çinlileri, iyi silahlanmış ve varlıklı insanlardı. Düşmanlıklarını saklamak için en ufak bir çaba göstermiyorlardı. Etraftaki yollar ve yerel nüfusla ilgili bütün sorularımıza da tek bir cevapları vardı, “Pu chi dao,” yani ‘bilmiyorum’. “Biliyorum ama size söylemem,” diyenler bile oldu.

Hwakungpoo yerleşiminde seksen beş Udege vardı. Hepsini bizi karşılamaya çıktılar ama davranışları dostça değildi, yurtlara da davet edilmedik.

Bana sordukları ilk soru, geceyi neden Li Tang-kui’nin fanzasında geçirdiğimiz oldu. Bunun sebebini açıkladıktan sonra, neden böyle düşmanca davrandıklarını sordum. Udegeler, uzun süreden beri beni beklediklerini, sonra aniden Çinliler’in yanında kaldığım haberini almış olduklarını anlattılar.

Yerleşimde gerçek bir trajedi yaşanmış olduğunu öğrendik. Li Tang-kui, Iman Vadisi’nin tsai-dung’u, yani etkili kişisiydi. Yerlileri sömürüyor, belli dönemlerde belli miktarlarda işlenmiş deri teslim etmedikleri takdirde onları acımasızca cezalandırıyordu. Pek çok aileyi mahvetmiş, çocuklarını satmıştı. Udegelerden ikisi, Masonda ile Somo, sonunda genel valiye durumu anlatıp şikâyetçi olmak için Khabarovsk’a gitmişlerdi. Vali, yardımcı olacağına söz vermiş ve lâf arasında da benim denizden Iman’a geleceğimi söylemiş, sorunu kolaylıkla çözebileceğimi belirterek, yerlilere bana başvurmalarını öğütlemişti. Udegeler dönüp, kabilelerine beni beklemelerini söylemişti. Li Tang-kui, Somo ile Masenda’nın Khabarovsk’a yaptıkları geziyi öğrenmiş, ikisini de sopalarla dövdürmüştü. Dayak yüzünden birisi ölmüş,

diğeri de sakat kalmıştı. Öldürülen adamın erkek kardeşi Gulunga, Khabarovsk'a doğru yola çıkmıştı. Li Tang-kui onu yakalayıp donarak ölmesi için nehre atmak istemişti ama Udegeler kabile üyelerini silahlarla savunmaya karar vermişlerdi. Bir kuşatma söz konusuydu. Yerliler iki haftadır evlerinden çıkmıyor, avlanmaya gitmiyorlardı, dolayısıyla yiyecek sıkıntısı vardı. Sian-shi-hetsa'ya geldiğim ve Li Tang-kui'nin yanında kaldığım haberi, Udegeleri çok üzmüştü. Iman'daki olaylar hakkında hiçbir bilgim olmadığını, Çin yerleşimine geldiğim sırada yorgun ve aç olduğumu, ilk gördüğüm fanzaya daldığımı anlattım.

Akşam, yaşlılar yurtların birinde toplandılar. Sonunda Khabarovsk'a dönüşümde durumu bildirmeme ve onlar için yardım istememe karar verildi.

8 Kasım günü yolumuza devam ettik. Udegeler toplu halde bizi uğurlamaya geldiler. Rengârenk giysileri içinde, başlarında sincap kuyrukları, güneşten yanıp koyu kahverengi olmuş yüzleriyle tuhaf bir manzaraydılar. Yabaniliğin içinde bir saflık taşıyorlardı.

Yaşlılar yanımızda, gençler de su samurlarının, dağ tavşanlarının ve tilkilerin izlerini okuyarak biraz uzakta olmak üzere sıralanmışlardı, biz aralarında yürüyorduk. Açıklığın uzak ucunda durdular. Gri saçlı bir köy büyüğü kalabalıktan öne çıkarak bana bir vaşak pençesi uzattı ve Li Tang-kui'yle ilgili isteklerini unutmamak için pençeyi cebime koymamı söyledi. Bundan sonra ayrıldık, Udegeler köylerine döndü, biz de hedefimize doğru yola koyulduk.

Yaz mevsiminde tayga gezgini patikaya dikkat etmelidir yoksa onu kaybeder. Kışınsa kardan bir halıyla kaplanmış olan patika, çalılıkların arasında belirgin bir şekilde uzanır. Bu, benim harita çalışmalarım açısından önemli bir kolaylıktı.

Dinlenmeye gerçekten çok ihtiyacımız vardı. Udegeler bize yakın sayılabilecek bir mesafede Kartun isimli bir Çin yerleşimi olduğunu söylemişlerdi. Gücümüzü kazanmak için orada bir gün kalmaya ve ellerinde varsa at kiralamaya niyetliydik ama umutlarımız boşa çıktı.

Kartun'a hava kararmadan önce ulaştık. Ufuk çizgisinin altında batmış olan güneşin ışınları hâlâ bulutların arasında oynuyor, yansımalarıyla dünyayı aydınlatıyorlardı. Nehrin kenarında birkaç fanza gördük. Yapıla, başıboş gezginlerin

gözlerinden korunmak ister gibi ladin ağaçlarının arasına saklanmışlardı. Oraya doğru yöneldik.

Bu kadar varlıklı fanzalar daha önce hiç görmemiştim. Nehrin sağ kenarına dizilmiş yapılar, evden çok fabrikayı andırıyorlardı.

Bir tanesinde Çinliler beni saklamaya çalışmadıları bir düşmanlıkla karşıladılar. Kim olduğumuz ve Udegelerin neden bize eşlik etmiş oldukları bilgisi onlara ulaştırılmıştı. Sahiplerinin konukseverlik göstermediği bir evde kalmak hiç de hoş bir şey olmadığına göre, başka bir fanzaya gittik ama orada daha da soğuk bir karşılama bekliyordu bizi. Diğer fanzalardaki insanlar kapılarını bile açmadılar, hem de ne kadar çalarsak çalalım. Kazaklar küfretti, Dersu küfretti, ben küfrettim. Yapacak pek bir şey yoktu. Geceyi bu düşmanca davranışlı insanların yakınlarında geçirmek istemeyerek, uygun bir kamp yeri bulana kadar yürümeye karar verdim.

Gökyüzündeki hoş ısıltı yavaş yavaş solmaya başladı, yıldızlar ortaya çıktı. Çin fanzaları çok geride kalmıştı ama yürümeye devam ettik. Dersu birdenbire durdu, başını kaldırarak havayı kokladı.

“Dur yüzbaşı,” dedi. “Duman kokusu. Udegeler.”

Kazaklardan biri, “Nereden biliyorsun?” diye sordu. “Belki Çin fanzasıdır.”

Dersu, “Hayır,” diye cevap verdi. “Udegeler. Çin fanzalarının bacaları geniş olur, duman çok yukarılara çıkar. Yurtlardaysa ise duman alçakta kalır. Udegeler balık kızartıyorlar.”

Böylece yoluna devam etti, biz de peşinden ayrılmıyorduk. Zaman zaman durup yeniden havayı kokluyordu. Elli adım, yüz adım, iki yüz adım yürüdük ama vaat edilen yurttan herhangi bir iz yoktu ortalıkta. Ayakları acıyan, yorgun adamlar Dersu’yla dalga geçmeye başladılar. Dersu kızmıştı.

“Siz burada uyuyun, ben yurda gidip balık yiyeceğim,” dedi.

Ben Dersu’yu takip ettim, Kazaklar da peşimizden geldiler. Yaklaşık üç dakika içinde Udege yerleşimine varmıştık. İki yurt vardı, birisinde kadınların balık kızarttıklarını gördüm. Belli ki Dersu’nun koku alma duyusu bizimkilere göre çok gelişmişti. Nani, duman ve kızarmış balık kokusunu iki yüz elli adımdan, belki de daha fazla mesafeden almıştı.

Birkaç dakika sonra ateşin yanında oturmuş balık yiyor, çayla da boğazımızı temizliyorduk. O kadar yorgundum ki, günlüğüme gerekli notları yazmayı bile güç belâ başarabildim. Udegeler gece boyunca ateşe nöbetleşe bakacaklarına söz verdiler ve hemen odun kesmeye koyuldular.

Gece çok soğuk ve sisliydi. Dürüst olmak gerekirse, yüreğimin derinliklerinde bir yerde ertesi sabah fırtına çıkmasını umuyordum. O zaman en azından doğru dürüst dinlenir ve uykusuzluğumuzu giderirdik. Ne var ki, güneşin ilk ışınları sisi dağıttı. Nehrin kıyısındaki çalılıklar ve ağaçlar kırağı yüklüydüler, hepsi mercan gibi parlıyordu. Düzgün buz tabakasının üstünde kırağı çiçek çiçek açmıştı. Güneş ışınları kırağı tanesinin üzerinde oynuyor, insan nehir boyunca değerli taşların ve elmasların etrafa saçılmış olduğu hissine kapılıyordu.

Kazakların evlerine dönmek için sabırsızlandığımı biliyordum. Gerekli ayarlamaları yaptım. Udegelerden biri bize rehberlik etmeye gönüllü oldu.

Ne tuhaftır ki, Ussuri’ye yaklaştıkça ilerlemek güçleşmeye başladı. Sırt çantalarımız neredeyse boş olmalarına rağmen yolculuğumuzun ilk günlerinde dolu olduklarından daha ağır geliyorlardı.

Omuzlarımız kesilmişti, en ufak bir dokunuş canımızı yakıyordu. Gerginlik başlarımızın ağrmasına yol açıyordu. Yere serilmek üzereydik.

Demiryoluna yaklaştıkça, insanlar da bizi gitgide artan bir şüphecilikle karşıyorlardı. Giysilerimiz yırtık pırtık, ayakka-bılarımız perişan durumdaydı. Köylüler serseri olduğumuzu zannediyorlardı.

Adamlarım tembel tembel yürüyor, sık sık mola veriyorlardı. Alacakaranlık çökerken Parovozi gibi tuhaf bir isim taşıyan bir çiftliğe geldik. Bu ismin kökenini kimse açıklayamadı. Çiftliğin sahibi Sari Kimunka adlı yaşlı bir Udege ile ailesiydi. 1901 senesinde Yerleşim Bürosu'nun bir yetkilisine Sikhota-alin'den aşağı ve Iman Nehri boyunca a eşlik etmiş olan Kimunka, Sikhota-alin kâşifinin yakasını bırakmayan zorlukların hepsini kişisel tecrübesi sayesinde biliyordu. Fanzasında olabilecek en sıcak biçimde karşılandık ve akdarı lapasıyla kurutulmuş balıktan oluşan güzel bir yemekle tıka basa doyurulduk.

Ertesi sabah geç uyandık, balıkla kahvaltı ettik ve tekrar yola çıktık. Sari Kimunka, geçtiğimiz günlerde Parovozi'nin yakınlarına yerleşmiş olan Korelilere giden yolu gösterdi. Iman'ın alt kısımlarında buz yoktu ve nehri kayıkla geçmek zorundaydık. Gelgelelim, fanzalarda tek bir erkek bile bulamadık. Kadınlarsa bize korku dolu gözlerle bakarak çocuklarını saklıyorlardı. Pes ettim ve adamlarımı nehir kıyısına götürdüm. Udege çalıhıkların arasına saklanmış düz tabanlı bir kayık buldu ve onunla hepimizi teker teker karşıya geçirdi.

Sol tarafımızdaki tek dağın eteğinde, dört tane balçık kulübe vardı. Burası, Kotelnoye adlı bir Rus yerleşimiydi. Kulübelerin sakinleri Rusya'dan daha yeni gelmiş ve henüz doğru dürüst evler kuracak vakit bulamamışlardı. Misafirperver oldukları anlaşılan kulübe sakinlerinden, kulübelerden

birinde barınmak için izin istedik. Bizi soru yağmuruna tuttular ve sonra kendi kaderlerinden şikâyet ettiler.

Bize sundukları köy ekmeği çok lezzetliydi. Gece bütün sakinler bizim kulübemizde toplandı. Yeni evlerinden bahsediyor, derin derin göğüs geçiriyorlardı. Hayatın onlara iyi davranmamış olduğu belliydi. Somon balıkları olmasaydı, açlıktan ölürlerd.

Kotelnoye'den ileriye doğru uzanan yol, mesafe taşlarıyla işaretlenmişti. En yakındaki taşın üzerinde "74" rakamı yazılıydı. At kiralayacak kadar paramız yoktu. Zaten çizdiğim haritayı tamamlamaya niyetliydim, bu da yola yaya olarak devam etmeyi gerektiriyordu. Dahası, eskimiş giysilerimiz bizi soğuktan pek koruyamıyordu, ısınmak için hareket halinde olmaya mecburduk.

Şafakta yola çıktık.

Öğleden hemen sonra, geniş alanlara yayılan tarlalara dağılmış elli iki fanzadan oluşan bir Kore köyü olan Lukyanovka'ya geldik. Orada biraz dinlendikten sonra, yolumuza devam ettik. Alacakaranlık bizi yürüyüş halinde yakaladı. Hepimiz fena halde yorgun, üşümüş ve açtık. Artık aletlerimin göstergelerini okuyamıyordum ama önümüzdeki yol hâlâ açıklıkla seçilebiliyordu. Ben de Kazaklardan birine kibrit çakmasını söyledim ve birbiri ardına çakılan kibritlerin ışığında göstergeleri çabucak okuyup not ettim ve yürüyüşümüzü sürdürdük. Sonunda, yanıp sönen bir ışık gördük.

"Bir köy," diye bağırdı birisi.

Dersu, "Geceleri ateş insanı aldatır," dedi.

Gerçekten de, karanlıkta ışıklar çok uzak mesafelerden bile seçilebilirler. Bazen olduklarından daha uzak, bazen de insanı yanıltacak kadar yakın görünürler. Yürüdük de yürüdük. Biz yürüdükçe ışık da geriye gidiyor gibiydi. Tam açık havada kamp kurulması emrini vermek üzereydim ki, çok yakın bir

mesafede göz alıcı bir ışık belirdi. Bir kulübe gördük. Onu bir ikincisi ve üçüncüsü izledi. Toplam sekiz kulübe vardı. Burası Verbovka köyüydü. Köylülerin çoğu orada değildi, şehre iş aramaya gitmişlerdi. Korkan kadınlar bizi haydut zannederek kapılarını açmadılar. Köy muhtarının yardımına başvurduk, o da Dersu'yla beni kendi evine aldı, diğerlerini de komşu kulübeye yerleştirdi.

O gün otuz kilometreden fazla yol yürümüştük ve çok yorgunduk. Aşırı yorgunluk yüzünden uyuyamıyor, yatağında dönüp duruyordum.

Demiryoluna kırk kilometre kalmıştı. Bu mesafeyi tek bir yürüyüşle aşmaya karar verdim. Gün ışımadan yola çıktık. Harita çizimine kibritlerin yardımıyla bir saat kadar devam ettim.

Güneş yükselmeye başladığı sırada, biz Gogolevka'ya yaklaşıyorduk.

Soğuk bir sabahtı. Köy evlerinin bacalarından düzgün sütunlar halinde beyaz dumanlar yükseliyordu. Kulübelere uğramadan geçmeye niyetliydim ama köylülerden biri kim olduğumuzu öğrendi ve içeri girip onunla çay içmemiz için ısrar etti. Onu kırmak istemedik. İyi bir adamdı, bize su, bal ve tereyağı ikram etti. İsmi hatırlayamıyorum ama sıcak karşılaması ve konukseverliği için ona daima minnet duyacağım. Yanımızda götürmemiz için yiyecek, hatta adamlarıma tütün ve bisküvi verdi.

Ekmek ve çay, bize güç vermişti. Ev sahibimize teşekkür ettikten sonra yola çıktık ve kısa süre sonra Zvenigorodka Köyü'ne vardık. Demiryoluna yirmi iki kilometre yol vardı ama iyi bir kahvaltı etmiş adamlar için bu hiçbir şeydi. Yolun sonuna gelmiş olduğumuz düşüncesi bizi kanatlandırıyordu.

Açık ve güneşli ama çok soğuk bir gündü. Harita çizmekten yorulmuştum, devam etmemi sağlayan sadece bu işi

bitirmeye yönelik inatçı bir istekti. Ellerim üşüyordu, ben de onları hohlayarak ısıtıyordum.

İstasyona balık götüren bir köylüye yetiştik.

Adam, “Bu şekilde nasıl çalışabiliyorsun?” diye sordu. “Üşümüyor musun?”

Yolculuk sırasında eldivenlerimin paramparça olduğunu, benim de onları attığımı açıkladım.

“İyi o zaman, benimkileri al,” dedi adam. “Bende başka bir çift daha var.”

Sıcak tutacak bir çift yün eldiven çıkarıp bana uzattı. Minnetle edivenleri alıp işime devam ettim. Dört kilometre kadar yol arkadaşlığı yaptık. Ben bölgenin haritasını çıkarırken, köylü de bana kendisinden bahsediyor, her şeye, herkese lânet okuyordu. Köylülerden, komşusunun karısından, öğretmenden ve papazdan kötü sözlerle bahsediyordu. Bu sayıp sövmeler canıma yetmişti. Köylünün atı çok yavaştı, bu hızla gidecek olarak İman’a ulaşamayacağımızı fark ettim. Eldivenleri çıkarıp teşekkür ederek köylüye iade ettim, ona iyi şanslar dileyerek adımlarımı açtım.

“Bu da ne demek?” diye bağırdı arkamdan. “Hani param?”

“Ne parası?” diye sordum.

“Eldivenler için.”

“İyi de eldivenleri sana geri verdim,”

Hayırsever hoşnutsuzlukla, “Mesele o değil,” diye homurdandı. “Size iyi davrandım, öyle değil mi?”

“Çok büyük bir iyilik gösterisi,” diye araya girdi adamlarım. “Para karşılığı iyilik.”

İçlerinde en çok öfkelenen Dersu’ydu. Nani, tiksintiyle yere tükürdü.

“Kötü adam,” dedi. “Onu görmek istemiyorum. Yüzü yok onun.”

Nani'nin algı sisteminde 'yüzü olmamak' ruhunu satmakla eşdeğerdi.

"Böyle insan olur mu?" diye devam etti Dersu. "Bence yaşayamaz. Hemen ölsün."

Öğleden sonra Hwaku Nehri'ne ulaştık ve kısa bir mola verdik.

Demiryoluna kuş uçuşu uzaklık dört kilometreden azdı ama mesafe taşı dokuz kilometre gösteriyordu. Yol, bir bataklık şeridinin yanından dolanıyordu. Demiryolundan geçen trenlerin tiz çığlıkları rüzgârla kulaklarımıza kadar geliyor, hatta istasyon binası bile seçilebiliyordu.

Dersu'nun bu defa Khabarovsk'a gelmeyi kabul edeceğine dair gizli bir umut besliyordum. Ondan ayrılmayı hiç istemiyordum. Son birkaç gündür onun da bana özellikle yakın durduğunu, bir şey söylemeye, bir şey istemeye niyetlendiğini ama bunu yapmaya utandığını fark etmiştim. Nihayet, bütün cesaretini toplayıp benden tüfeği için fişek istedi. Böylece onun bizden ayrılacağını anladım.

"Gitme Dersu," diye rica ettim.

İçini çekti ve şehir yaşamından korktuğunu söyledi. En azından istasyona kadar bizimle gelmesini istedim, orada ona para ve yiyecek vereceğimi söyledim.

"Gerek yok, yüzbaşı," dedi Nani. "Samur bulurum. Samur para demektir."

Ne kadar dil dökersem dökeyim, onun bizden ayrılma konusundaki kararlılığına etki edemedim. Dersu, Hwaku'yu takip edeceğini ve nehrin üst kısımlarında samur avlayacağını, sonra karlar eriyince de Daubiho'ya çıkacağını söyledi. Orada eski bir Nani dostu vardı, ilbaharın iki ayını onun yanında geçirecekti. Yeni bir keşif gezisine çıkmayı planladığım yaz mevsiminin başında ona haber salmak için bir Kazak göndereceğim veya bizzat benim Dersu'nun yanına gideceğim

konusunda anlaştık. Bekleyecekti. Yanımda kalan bütün fişekleri ona verdim. Yeniden nerede buluşacağımızı üçüncü kere anlattım, vedalaşma anını geciktirmek için elimden geleni yaptım.

“Eh, gitmek lâzım,” diye mırıldanan Dersu, sırt çantasının kayışlarına kollarını geçirdi.

“Hoşçakal Dersu,” dedim onun elini samimiyetle sıkarak. “Yardımların için teşekkür ederiz. Bizim için yaptıklarını hiç unutmayağım.”

Dersu cevap verecekti ama duyulandı, tüfeğinin kabzasını gömleğinin koluyla silip parlatmaya koyuldu. Konuşmadan durup birbirimize baktık, yeniden el sıkıştık ve ayrıldık. Dersu sola dönerek bir dereciğe doğru gitti, biz yolda dümdüz ilerlemeye devam ettik.

Biraz yürüdükten sonra geriye baktım ve Nani’yi gördüm. Çakıllarla kaplı bir sığılda durmuş, oradaki izleri inceliyordu. Seslendim ve kasketimi salladım. O da el salladı.

“Elveda Dersu,” diye düşündüm ve yürüdüm. Kazaklar da arkamdan geliyordu.

Yorgunluktan tükenmiştik. Adamlar ayaklarını sürüyorlardı. İstasyonla aramızda yalnızca dört kilometre vardı ama bu dört kilometre, yolculuğun başlarındaki otuz kilometreden daha zor geldi bize. Gücümüzün son kırıntılarına sarılarak istasyona doğru ilerledik ama hedefimize üç yüz adım kadar kalmışken nefes almak için durduk. Yanımızdan geçen demiryolu işçileri istasyona bu kadar az mesafe varken mola vermiş olmamıza şaşkın şaşkın bakıyorlardı. İçlerinden biri, “İstasyon uzak geldi, ha?” diye şaka yaptı.

Sonunda yerleşim yerine geldik ve karşımıza çıkan ilk hana girdik. Şehirli birisi belki eski püskü odalara, yüksek fiyatlara ve pisliğe burun kıvrırdı ama han bana cennet gibi görünmüştü. İki oda tutup rahatça yerleştik.

Bütün zorluklar geride kalmıştı. Son günlerin gazetelerine bakmak istedik. Dersu'yu düşünüp duruyordum. Acaba neredeydi? Büyük ihtimalle nehir kıyısında bir yerde kamp kurmuş, odun toplayıp bir ateş yaktıktan sonradışlerinin arasına sıkıştırdığı piposuyla oturmuştu. Bu düşünceyle uykuya daldım.

Ertesi sabah erken uyandım. Sırt çantamı taşımayacak olduğumu bilmek bana büyük keyif veriyordu.

Akşam banyo yaptık, sonra son defa olmak üzere birlikte çay içtik. Tren kısa sürede geldi, biz de içindeki yerlerimizi aldık.

17 Kasım'da Khabarovsk'a ulaştık.

BÖLÜM ÜÇ

21

BAŞLANGIÇ

1907 yılının baharında yeni bir keşif gezisi planladım. Sikhota-alin'in orta kısımlarıyla, bir önceki yıl geziyi bitirdiğimiz noktanın kuzeyinde kalan sahil şeridini keşfe çıkacaktım.

Her şey 1906'dakinin aynısı olacaktı, yalnız bu defa yanıma at yerine katır alacaktık. Katırlar hem ayaklarını yere sağlam basan hayvanlardı, hem de yiyecek konusunda atlardan daha az seçiciydiler. Yardımcım Merzlyakov hayvanları gemiyle Rynda Körfezi'ne götürecek ve geziye çıkacak adamlardan üçüyle birlikte orada bırakacak, sonra da sahil boyunca yiyecek temin edilebilecek yerleri ayarlayacaktı. Zakharov Dersu'yu bulmaya gönderilmişti. At sırtında ilerlemiş, yol boyunca bütün fanzalara uğrayıp Nani'nin nerede olduğunu öğrenmeye çalışmıştı. Sonunda Anuchino yakınlarında yol kıyısındaki bir fanzada yaşlı bir avcıya rastlamış, ona Dersu Uzala'yı tanıyıp tanımadığını sormuştu. Avcı, "Dersu Uzala benim," diye cevap verince, Zakharov ona durumu anlatmış, Dersu da hemen eşyalarını toplamıştı.

Dersu'yu gördüğüme çok sevinmiştim. O günü konuşarak geçirdik. Bana kışın iki samur avladığını ve onlar karşılığında bir Çinliden bir battaniye, bir çaydanlık, bir de kazan aldığını anlattı. Bunların dışında biraz para da almış, parayı da kendisine yeni bir çadır yapmak için gerekli malzemelere harcamıştı. Rus avcılar ona fişek satmışlar, Udege kadınları da Dersu'ya yeni ayakkabılarla, bir pantolonla ceket yapmışlardı. Karlar eriyince Anuchino'ya gitmiş, orada bir arkadaşının

yanında kalmıştı. Ben kararlaştırdığımız zamanda görünmeyince de ava gitmiş, boynuzları yeni çıkmış bir geyik avlamıştı. Geyiği Çinli bir tüccara vermişti, yani tüccardan alacağı vardı şimdi.

Anuchino'da bir de soyulmuştu. Bir dağlıyla tanışmış, adama güvenip o kış iki samur avlayıp satmış olduğunu anlatmıştı ona. Dağlı Dersu'yu bir kadeh içmeye bir bara davet etmiş, Dersu da bunu seve seve kabul etmişti. İçkinin başına vurmaya başladığını hissedince de, parasını saklaması için yeni arkadaşına vermişti. Ertesi sabah uyandığında dağlının yerinde yeller esiyordu. Dersu bu olayı anlamakta güçlük çekiyordu. Kavminin insanları kürk ve para konularında birbirlerine güvenirlerdi, hiçbir zaman da bir sorun yaşanmazdı.

O günlerde Japon Denizi sahili boyunca düzenli işleyen bir deniz yolu yoktu.

Şansımız yüzümüze gülmemişti. Sahil boyunca düzensiz seferler yapan tek gemi olan Eldorado buharlı gemisi, Vladivostok'tan iki gün önce ayrılmıştı. Seyahati hücumbotlarla yapmamız için nazik bir teklif almamış olsaydık, orada öyle bekleyip duracaktık. Hücumbotun rotası Shantar Adaları'na doğruydı ve bizi de Dzhigit Körfezi'ne bırakma sözü veriyorlardı.

Açık denizde balinalar ve yüzgeçli balıklar gördük. Balinalar yavaş yavaş gezinerek kendi işlerine bakıyor, hücumbotlarla ilgilenmiyorlardı ama balıklar bizimle yarışılar ve aynı hizaya geldiğimizde de sudan dışarı sıçramaya başladılar. Adamlarımdan Zagursky, tüfeğini çıkardı ve iki kere ıskaladıktan sonra bir balığı vurdu. Denizin yüzeyine geniş bir kan lekesi yayıldı, bütün balıklar anında ortadan kayboldu.

Akşam yaklaşırken, Amerika Körfezi'ne vardık ve gece orada demirledik.

Bir fırtına öfkeyle denizi kamçılıyordu ama sabah olduğunda hücumbotlar kötü havaya rağmen yola koyuldular. Güverteye çıktım. Botlar Grozny'nin köpüklerinin izinde sırayla ilerliyorlardı. Yanımızdaki Beshumny, su vadilerinin derinliklerine dalıyor, sonra beyaz sorguçlu bir dalganın üstünde yükseliyordu. Her defasında, köpürerek botun burnuna doğru ilerleyen su kütlesi tarafından yutulacakmış gibi oluyordu, sonra deniz çekiliyor, güverteden sular akarken hücumbot yüzeye çıkıyor ve inatla mücadelesine devam ediyordu.

Olga Körfezi'ne vardığımızda hava kararmıştı. Geceyi orada geçirdik.

Deniz biraz daha sakindi, rüzgâr dindi ve sis dağılmaya başladı. Ertesi gün güneş çıkarak kasveti kayalık kıyıyı aydınlattı.

Akşam olduğu sırada hücumbotlar Dzhigit Körfezi'ne vardılar ama biz inmedik. Botlar bütün gece sağa sola sallandılar, ben de sabırsızlıkla şafağın sökmesini bekledim. Sonunda ayaklarımın altında sağlam toprağı hissetmek beni rahatlattı. Hücumbotlar demir alırken, rüzgâr mürettebatın megafonlardan bağırdığı iyi dilekleri kulaklarımıza taşıdı.

Küçük tekneler uzaklarda gözden kaybolurken, biz de çadırlarımızı kurmaya ve yakacak toplamaya koyulduk. Adamlarımdan biri su aramaya çıktı ve geri döndüğünde nehrin ağzında bir sürü balık olduğunu bildirdi. Ağ attık ve o kadar çok balık yakaladık ki, ağı kıyıya çekemedik. Balıklar pembe somondu. Daha nihai çirkinliklerine ulaşmamışlardı ama çeneleri şimdiden yukarı doğru uzamaya başlamış, sırtlarında da ufak kamburlar çıkmıştı. Adamların biraz balık almasına izin verdim ve geri kalanını suya bıraktırdım. Bol bol somon yedik, öyle ki sonunda balığa bakmak bile midemizi bulandırır oldu.

Bundan sonra, Haziran ayı sonunda hayvanlarımızın Eldorado gemisiyle gelişine kadar hareketsiz bir dönem geçirdik. Geminin gelişi bizi çok sevindirdi. Beklemekten bıkmış usanmıştık.

Eldorado, nehrin ağzından dört yüz metre kadar açığa demirledi, katırlar doğrudan denize indirildi. Hayvanlar ne olduğunu hemen anlayıp, kıyıya doğru yüzdüler. Kıyıya çıktıklarında adamlarım onları bir araya topladı.

Katırlara eşyaları yüklemek iki günümüzü aldı ama sonunda yola koyulduk. Yerleşim yerinin dışına çıkmak üzereyken, Dersu arkadaşlarıyla bir süre daha kalmak için izin istedi. Ertesi gün alacakaranlık çökerken bizi yakalayacağını söylüyordu. Onun izimizi kaybedeceğinden korktum ama Nani buna güldü.

“Ne iğnesiniz, ne de kuş. Uçamıyorsunuz. Yürüyorsunuz, ayak izi bırakıyorsunuz. Benim de gözüm var.”

Onun izleri okuma konusundaki hayranlık uyandırıcı yeteneğini bildiğim için itiraz etmekten vazgeçtim. Ertesi sabah Nani bize yetişmişti bile. İzlerimizi takip ederken, onun yokluğu sırasında olup biten her şeyi öğrenmiş olduğunu fark ettik. Mola verdiğimiz yerleri bulmuştu, patikanın bittiği yerde nerede durduğumuzu ve adamlarımı yola bakmaları için önden gönderdiğimi anlamıştı. Adamlardan birisi ayakkabılarını değiştirmişti, Nani bunu da biliyordu. Kan lekeli bir paçavra ve bir parça pamuk, birisinin ayakkabısının ayağını vurduğunu anlamasını sağlamıştı. Bunun gibi şeyler. Ben Dersu’nun olağanüstü yeteneklerini biliyordum ama adamlarım için bu yeni bir şeydi. Hepsi de Dersu’yu merak ve hayranlıkla süzüyorlardı.

Katırlarımızdan biri pek tembel çıkmıştı, yük kervanı geriden geliyordu. Dersu’yla birlikte onları beklemek için sık sık mola vermek zorunda kalıyorduk. Adamlara, yolun

çatallandığı yerlerde hangi yöne gittiğimizi gösteren işaretler koyacağımızı söyleyerek önden gitmiştik.

Birdenbire yol ikiye ayrıldı, bir kolu nehrin yukarılarına doğru gidiyor, diğeri da sağa dönüyordu. Burada bir işaret bırakmamız gerekirdi. Dersu yere bir ağaç dalı saplayıp, ucu gittiğimiz yönü gösterecek şekilde büktü. Adamların bu işareti anlayacağından emin bir şekilde yolumuza devam ettik ama dört kilometre kadar sonra durduk çünkü ben yük çantalarından birinde bir şey unutmuştum. Unuttuğum neydi şimdi bilmiyorum. Epey bir süre bekledikten sonra yol ayrımında geri döndük. Orada, adamların işaretimizi kaçırıp yanlış tarafa doğru gitmiş olduklarını fark ettik. Dersu çok kızmıştı.

“Ne biçim adam bunlar,” diye burnundan soludu. “Bebek gibi yürüyüp kafalarını sallıyorlar. Gözleri var, bir şey görmüyorlar. Böyle adamlar dağda yaşayamaz. Hemen ölürler.”

Adamların işaretimizi kaçırmış olmalarından çok, üstünde hiçbir ayak izi olmayan patikada ilerlemelerini anlayamıyordu. Üstelik, işaretimizin de üstüne basılmıştı. Dersu, bunu yapanın katır değil, insan ayağı olduğunu söyledi.

Ne var ki sayıp sövmek bize bir şey kazandırmıyordu. Tüfeğimi kaldırıp havaya iki el ateş ettim. Cevap atışı bir dakika sonra, epey uzaktan geldi. Tetiğe bir kez daha asıldım, sonra bir ateş yakıp beklemeye başladık. Adamlar yarım saat kadar sonra döndüler. Çok küçük bir işaret bıraktığımızı iddia ederek suçu bizim üstümüze atıyorlardı. Nani sessizliğini korudu. Kendisi için son derece açık olan şeylerin başka insanların gözünde o kadar açık olmayabileceğini anlıyordu.

Yemek yedikten sonra yolumuza devam ettik. Dersu'yla ben önden yürüyorduk. Adamlara gözlerini yoldan ayırmamaları ve aynı hataya yeniden düşmemeleri söylenmişti. İki saat sonra başka bir yol ayrımına geldik. Dersu sırt çantasını çıkarıp çalı çırpı toplamaya başladı.

“Kamp kurmak için vakit çok erken,” dedim. “Yola devam edelim.”

Dersu, ifadesiz bir yüzle cevap verdi. “Yakacak toplamıyorum. İkinci patikayı tıkayacağım ki, yanlışlık yapmasınlar.”

Çok eğlenmiştim. Dersu bir yığın kuru dal topladı, çalılarını kesti ve yakındaki ağaçların bazılarının dallarını yere eğdi. Bu barikat gayet etkiliydi. Adamların, insan eliyle yapılmış bu engeli gözden kaçırmalarına imkân yoktu.

Ytsiho Nehri’nin adı, Karaca Nehri olmalıymış. Bu güzel hayvanlar, sürüler halinde kıyılardaydılar.

Karaca, yaz mevsiminde paslı bir kahverengi tonuna, kışlarıysa grimsi bir kahverengine bürünür. Sağrılarıyla kuyruğu beyazdır. Koruyucu renklere sahip postu, hayvanı kesinlikle görünmez kılar. Avcının tek görebildiği beyaz lekeler olur. Bu yüzden tayga insanları o lekelerle ‘ayna’ derler.

Karaca ürkek bir hayvandır, hem insanlardan, hem de vahşi hayvanlardan korkar. Her zaman tetiktedir ve güvenliği için keskin koku alma ve işitme duyularına güvenir. Çoğunlukla bataklık arazili, yaprak döken ağaçlarla dolu ormanlara saklanır ve gün batımında otlamak için çayırlara çıkar. Ancak ıssızlığın ortasında hâkim sessizlikte otlarken bile, kulakları tehlike işaretlerini dinleyerek havadadır. Bir şeyden kaçarak, geçitlerin, çalılarının ve devrik ağaç yığınlarının üstünden şaşırtıcı bir çeviklikle atlar.

Karaca başka hayvanların varlığına katlansa da, çok şaşırtıcı bir biçimde alageyiklere kesinlikle dayanamaz. İnsan eliyle hazırlanmış özel alanlarda, alageyiklerin bulunması halinde karacalar ortadan kaybolur. Diyelim düzenli olarak beslenmeye geldikleri bir tuzlu bataklık var. Orada alageyiklerin görüldüğü andan itibaren, karacalar bir daha o bataklığa ayak basmazlar.

Sık sık, uzun otların arasında gezinen karacalar görüyorduk ama hayvanlar ortaya çıktıkları hızla çalıların arasında kayboluyorlardı. Tek bir karaca bile avlayamadık.

Sinanta'nın Yotsi Nehri'yle birleştiği noktada tam anlamıyla tayganın içine daldık. Dallar gökyüzünü gözlerden saklıyordu. Muazzam akkavaklar ve sedirler, daha önce benzerini görmediğimiz büyüklükteydi. Öyle ki, gölgelerinde yetişen kırk yıllık ağaçlar, bu devlerin yanında acınası ayırık otları gibi kalıyordu. Genellikle bir çalılık olarak yetişen leylaklar, burada altmış santim çapında, neredeyse on metre yüksekliğinde ağaçlar halindeydi. Yaşlı, üstü yosun kaplı devrik ağaçlar, etraftaki zengin yeşillikle uyum halindeydi.

Aralyalardan, asmalardan ve sarmaşıklardan oluşan zemin örtüsü, ilerleyişimizi yavaşlatıyordu. Yavaş yavaş yürüdük, sık sık duruyor, devrilmiş ağaçların katı kütleleri arasında kendimize yol arıyorduk.

Ancak ilerledikçe işler daha da güçleşti. Patika yük hayvanlarımız için kesinlikle uygun değildi. Zaman kazanmak için, Zakharov önderliğinde bir grubu önden yol açmaya gönderdik. Devrilmiş ağaçların bazıları, yaşayan ağaçların kollarına takılmış olarak havada asılı kalmışlardı. Yalnızca bazı dalları temizleyerek, asılı ağaçların altından doğal bir geçitten geçiyormuş gibi yürüdük. Yerdeki devrik ağaçların da dallarının temizlenmesi gerekiyordu, yoksa katırların bacakları veya karınları yaralanabilirdi.

Sinantsa'nın ağzına yakın bir yerde, kambur bir Udege avcısı ve ailesiyle karşılaştık. Udegeler akıntının içinde uzanan çakıllı bir yol boyunca ilerlemiş, balık avlıyorlardı. Kamplarının yakınında, bir kayık ters çevrilmiş olarak çakılların üzerinde yatıyordu. Kayık yeniydi, yan tarafındaki taze izlere bakılırsa daha bir kere bile suya indirilmemişti. Kambur, kendisinin kayık yapma işinden hiç anlamadığını, bu iş için

kuzeni Chan Lin'in Takema Nehri'nden gelmiş olduğunu anlattı. Chan Lin'e bize eşlik etmesini teklif ettik. Kabul etti.

Ertesi gün erkenden yola çıktık. O gün uzun bir yürüyüş yapacaktık. Keşiflerime başlayacağım Sanhopu'ya varmak istiyorduk. Dersu'yla ben, her zamanki gibi önden yürüyorduk, Merzlyakov da geride, katırların yanında. Bir koyağın kenarında durduk. Kulağımıza, tiz bir cıyıklamayla içinde hırlama tınısı taşıyan bir uluma arası bir ses geldi. Dersu kolumu yakaladı, dikkatle dinledikten sonra bunun bir ayı olduğunu söyledi.

Dikkatle yaklaştık ve sesi çıkaran şeyi gördük. Bir ıhlamur ağacının dibinde bir şeyle uğraşan, orta boy bir ayıydı. Yükselen bir kayalığın yanında dimdik duran ağacın üstünde bir balta izi vardı, bu da oradaki arı kovanını bizden de ayıdan da önce keşfetmiş ve sahiplenmiş birisi olduğu anlamına geliyordu.

Durumu bir bakışta kavradım. Ayı bala uzanıyordu. Arka ayakları üstünde kalkmış, bütün gövdesini germiştir ama kaya yüzünden pençesini oyuğa uzatamıyordu. Ne var ki, çok sabırlıydı, o yüzden hırlayarak ağacı bütün gücüyle salladı. Arılar kafasının üstünde dolanıyor, ayıyı sokup duruyorlardı. Hayvan pençeleriyle burnunu ovalıyor, tiz bir sesle inliyor, yerde yuvarlanıyor, sonra yine işe koyuluyordu. Hareketleri beni çok eğlendirdi. Sonunda canına tak etti, hayvan insanların yaptığına çok benzer bir şekilde yere oturdu, ağzını açıp düşünceli düşünceli ağaca baktı. Bir-iki dakika düşündükten sonra ayağa kalktı, o tarafa doğru gidip ağaca tırmandı. Tepeye vardığında, kayalıkla ağacın arasına yerleşti, ayakları kayaya, sırtı da ağacın gövdesine dayanmıştı. Ağaç hafifçe eğildi ama ayı rahat edememiştir anlaşılan ki, konumunu değiştirdi. Bu defa sırtını kayaya, ayaklarını da ağaca dayamıştı. Ağaç bu baskıya dayanamayarak yere devrildi.

Ayının yapmaya çalıştığı da buydu. Şimdi tek yapması gereken bal peteklerini toplamaktı.

Dersu, “Çok kurnaz,” dedikten sonra, “Ayıyı kovalamak lâzım yoksa bütün balı yiyip bitirecek,” diye ekledi. Sonra sesini yükseltti. “Kötü adam, niye bal çalışıyorsun?”

Ayı başını çevirdi, sonra da kayanın arkasına kaçıp gözden kayboldu.

“Onu korkutmak lâzım,” diyen Dersu, havaya bir el ateş etti.

Katır kervanımız tam o sırada bize yetişti. Oyuktaki balı almaları için iki adamı geride bırakmaya karar verdik. Bunu yapmak biraz zaman alacaktı. Arıların yatışmasını beklemek gerekiyordu, sonra duman kullanılarak bütün arılar kovandan kovulacak, adamlar ancak ondan sonra balı alabileceklerdi. Biz almasak, ayı alacaktı zaten.

Sanhopu’ya olan yolculuğumuzun son kısmı olaysız geçti. Öğleden sonra dörtte, yanımızda iki kilo mükemmel balla Terney Körfezi’ne vardık.

Sanhopu’da Çavuş Chen Pao ile karşılaştık ve günü onunla birlikte geçirdik. Adamın bir yıl önce İman Nehri gezisinde başımıza gelenlerin büyük kısmını bildiği anlaşıldı.

Onun bizimle birlikte kuzeye gelmeye niyetli olduğunu öğrenince sevindim. Sahil şeridi konusundaki bilgisi ve Çinliler arasındaki itibarı bizim için çok faydalı olacaktı.

Bir tepenin eteği boyunca ilerleyerek kuzeye doğru yürüdük ve bir dağ akıntısının kıyısını takip ederek Ostraya Dağı'ndan Bilimba Nehri'ne indik.

Hayvanlarımızı bir süre otlanmaya bıraktıktan sonra, nehirde yukarı doğru yürüdük. İki kıyıdaki orman örtüsü de o kadar sıkı ki, nehir yeşil ve canlı bir koridordan akıyordu sanki; ağaçların oluşturduğu geniş çatı suyun üstünde yükselerek ortada kavuşuyor, seyrine doyum olmaz bir manzara ortaya çıkıyordu.

Hava kapalı, soğuk ve rutubetliydi. Ağaçlar ağlıyor gibiydiler. Dallardan büyük yağmur suyu damlaları düşüyordu. Gövdeler bile ıslaktı.

Vadi yavaş yavaş daraldı. Yol boyunca birkaç tane terk edilmiş avcı kulübesine rastladık. Kışları Çinli samur tuzakçıları tarafından kullanıldıkları anlaşıyordu.

Bu kulübelerden birinde verilen kısa bir moladan sonra, gün ortasına doğru nehrin üst kısımlarına vardık. Patika ortadan kalkmıştı. Bundan sonra ayak basılmamış topraklar üzerinde ilerleyecek, bir yol bulmaya çalışarak kıyıdan kıyıya geçip duracaktık.

Sikhota-alin'e tırmanıp oradan Kulumba'ya inmeyi planlamıştım ama Dersu'yla Chen Pao beni kırlarda fazla uzaklara gitmemek gerektiği konusunda uyardılar. Chen Pao, Bilimba'ya dönerek avcı kulübelerinin korumasına sığınmamızı öneriyordu. Çok mantıklı bir öneri olduğu için öyle yapmaya karar verdik. O sabah geçidin üstü bir sis tabakasıyla kaplıydı. Günün ilerleyen saatlerinde dağların üstünde ağır bulutlar

salınmaya başladı. Dersu'yla Chen Pao önden yürüyorlar, gökyüzüne bakıp durarak alçak sesle konuşuyorlardı. Dersu'nun hava konusunda nasıl olduğunu biliyordum, o telâşlanmak gerektiğini düşünüyorsa, ortada gerçekten telâşlanacak bir şeyler var demektir.

Saat dört sularında avcı kulübelerinin ilkinde yaklaştık. Alışılmadık derecede kalın bir sis tabakası her yeri kaplamıştı. Adımlarımızı hızlandırıp, ikinci kulübeyi bulduk. Burası birinciden daha geniş ve daha rahattı.

Birkaç dakika içinde fanzaya güzelce yerleşmiştik. İçerideki bütün eşyaları bir köşeye yığdık, yeri süpürdük, bir de ateş yaktık. Baca belki dışarıdaki sis yüzünden, belki de soba uzun süredir kullanılmadığı için çekmiyordu, fanzanın içi dumanla doldu. Sıcaklığını artırmak için sobayı kömürle besledik ama ateş ancak karanlık çöktükten uzun bir süre sonra doğru dürüst yanmaya başladı, k'anglar sonunda ısındı. Adamlar fanzanın dışında büyük bir ateş yaktılar, onun çevresine oturup çay içtiler ve neşeli kahkahalarla birbirlerine hikâyeler anlattılar. Dersu'yla Chen Pao, başka bir ateşin başında sessizlik içinde oturuyor, pipolarını tütürüyorlardı. Kafa kafaya vererek, ertesi gün yağmur yağmadığı takdirde yola devam etmeyi kararlaştırdık. Nehirden ayrılmanın vakti gelmiş de geçiyordu bile çünkü sular kısa sürede yükselecekti, biz de o zaman Onku'nun veya Udege dilinde 'şeytan yuvası' anlamına gelen Chugdnyi'nin kayalık uçurumlarından dolaşmak gibi tatsız bir ihtimalle karşı karşıya kalacaktık.

Gece olaysız geçti.

Chen Pao bizi uyandırdığında hava hâlâ karanlıktı. Çavuş, herhangi bir alete ihtiyaç olmadan zamanı anlayabilen insanlardandı. Aceleyle kahvaltı ettik ve güneş doğmadan yola koyulduk. Gökyüzü tehditkâr bir grilikteydi. Dağlar, bir sis veya yağmurun kaldırdığı toz perdesiyle örtülmüştü. Saat göz

önüne alınınca, güneş çok geç kalmıştı. Kısa süre sonra çisenti başladı ve yeni bir ses, yani rüzgârın uğultusu yağmur damlalarının hışırtılı sesine karıştı.

“Başlıyor,” diye mırıldandı Dersu gökyüzünü göstererek.

Sisin oluşturduğu battaniyenin içindeki bir açıklıktan, kuzeybatıya doğru ilerleyen bulutları gördük. Hepimiz iliklerimize kadar ıslanmıştık. Artık bir şeyin önemi kalmamıştı. Yangın bir engel teşkil etmiyordu. Yükselen tepelerin eteklerinden geçmek gibi yorucu bir işten kaçınmak için, nehir kenarına indik ve çakıllı kıyı boyunca yürüdük. Moraller yerindeydi, adamlar gülüyor, birbirlerini suya iterek eşek şakaları yapıyorlardı. Saat üçe yaklaşırken, uçurumları ve tehlikeleri geride bırakmıştık.

Rüzgâr ormanda bizi rahatsız etmiyordu ama ne zaman nehir kıyısına insek, iliklerimize kadar işliyordu. Saat beşte başka bir avcı kulübesine geldik. Nehrin sol kıyısında, dar bir akarsuyun kenarına kurulmuştu. Oraya gitmek için nehri geçmemiz gerekti. Adamlar kampı kurarken, Chen Pao ile ben de yakındaki bir dağa tırmandık ve Bilimba Vadisi’ni inceledik. Isırıcı bir rüzgâr, sisi deniz kıyısından içerilere doğru taşıyor, büyük dalgalar halinde yuvarlanarak anakaraya yayılan sis, dağlara vardığında yağmur bulutlarıyla karışıyordu.

Alacakaranlık basarken geri döndük. Fanzada ateş yanıyordu. K’anga uzandım ama uykuya dalmam her zamankinden uzun sürdü. Yağmur kırbaç gibi pencerelerde şaklıyor, tepemizde, çatıdaysa huş ağacı kabukları tekinsiz bir şekilde uluyan rüzgârda çırpınıyordu. Bütün bu ısıklık seslerinin yağın yağmurdan mı, yoksa feryat eden perişan haldeki çalılarla ağaçlardan mı kaynaklandığını anlamak mümkün değildi. Fırtına, öfkeyle gecenin içinde gürlüyordu.

Ertesi sabah bir gürültü beni uyandırdı. Nereden geldiğini anlamak için fanzadan dışarı çıkmama gerek yoktu. Yağmur

sağanak halinde yağıyor, güçlü rüzgâr fanzayı temellerinden sarsıyordu.

Aceleyle giyinip dışarı çıktım. Olağanüstü şeyler oluyordu. Yağmur, sis ve bulutlar, hortlaklar gibi bir dansla birleşmişlerdi. İki dev sedir, kaderlerinden şikâyet ediyormuş gibi bir tavırla gürültüyle sağa sola sallanıyorlardı.

Dersu'nun nehir kenarında olduğunu fark ettim. Nani suyu inceliyordu.

“Ne yapıyorsun?” diye sordum.

“Taşlara bakıyorum. Su yükseliyor,” diye cevap verdi ve kulübeyi nehrin bu kadar kenarına yapmış oldukları için Çinlilere söylendi. Gerçekten de, fanza kıyının alçak bir uzantı-sındaydı ve bir sel olduğu takdirde kesinlikle sular altında kalacaktı.

Öğle yaklaşırken Dersu ile Chen Pao bir görüşme yaptılar ve sonra da ormana gittiler. Üstüme bir yağmurluk alıp onları takip ettim. Bir gün önce inmiş olduğumuz dağın eteğine geldiler ve yakacak odun toplamaya başladılar. Kamptan bu kadar uzakta bu yakacaklarla ne yapacaklarını merak ettiysem de, işlerine karışmayıp Bilimba Vadisi'ni göreceğime dair zayıf bir umutla yakındaki bir tepeye tırmandım. Tek görebildiğim, yağmurdan ve sisten oluşan bir duvar oldu. Yağmur perdeleri dalgalar halinde ormanın üstüne iniyordu. Göreceli olarak sakin geçen birkaç dakikanın ardından, fırtına daha büyük bir güçle uğuldayarak kaybettiği zamanı telâfi etmeye çalışıyordu.

Üşümüş ve iliklerime kadar ıslanmış olarak döndüm ve adamları yakacak taşımaya yardım etmeleri için Dersu'nun yanma gönderdim. Elleri boş olarak döndüler. Dersu'yla Chen Pao topladıklarını vermemişlerdi. Dersu'nun yaptığı her şeyin iyi bir sebebi olduğunu bilirdim. Meseleyi kurcalamadan, ben

de odun toplamak için adamlarla birlikte akarsuyun kenarına gittim.

Dersu'yla Chen Pao iki saat kadar sonra döndüler. Her taraflarından sular süzülüyordu. Islak giysilerini çıkarıp ateşin başında ısındılar. Alacakaranlık basmadan duruma tekrar bakmak için nehir kenarına gittim. Su düzenli bir şekilde yükseliyordu ama sabah olmadan önce kıyılardan taşmayacağı anlaşılıyordu. Yine de adamlara eşyaları toplamalarını ve katırları hazır tutmalarını emrettim. Dersu bu tedbirimi onayladı. Akşam, hava karardıktan sonra sel gibi bir sağanak gürültüyle indi. Korkutucuydu.

Çakan bir şimşek fanzamızın içini aydınlattı, onu gökyüzünde boğuk bir yankıyla yayılan bir gök gürültüsü takip etti. Katırlar bağlandıkları ipleri çekiştirdi, köpeklerse korkuyla uludu.

Dersu, dışarıda olup bitenleri dikkatle dinliyordu. Chen Pao kapının yanına oturmuştu, ikisi zaman zaman birbirlerine kısa bir şeyler söylüyorlardı. Bir şey diyecek oldum ama Chen Pao elinin bir işaretiyle beni susturdu. Nefesimi tutarak ben de kulak kabarttım. Bir çağıldama sesi duydum. Dersu ayağa fırlayıp kendini dışarı attı. Bir dakika sonra dönerek adamların hemen uyandırılması gerektiğini söyledi. Nehir yatağından taşmıştı ve su bize doğru yaklaşıyordu. Adamlar hemen uyanıp giyinmeye başladılar. İki kişi aceleden ayakkabılarını ters giydi, bir kahkaha koptu.

Dersu öfkeyle, "Ne gülüyorsunuz?" diye bağırdı. "Yakında ağlarsınız."

Su duvarların altından içeri sızıyordu, şömineye varmıştı bile. Ateşin cılız ışığında yataklarımızı topladık ve aceleyle katırlarımızın yanına gittik. Hayvanlar dizlerine kadar sulara gömülmüşlerdi, korku dolu gözlerle etraflarına bakınıyorlardı. Meşale ışığında eşyaları katırlara yükledik. Tam zamanında

davranmıştık. Su, fanzamızın arkasında derin bir çukur açarak oraya doluyordu, biraz daha geç kalsaydık geçmemiz mümkün olmayacaktı. Dersu'yla Chen Pao koşarak kaçtılar, bu da beni fena halde korkuttu. Adamlara birbirlerinden ayrılmamalarını emrederek, onları gündüz tırmandığım tepeye doğru götürmeye başladım. Karanlık bizi yutmuştu. Fanzanın köşesini döndüğümüz sırada yağmur ve rüzgâr kamçı gibi yüzlerimizi dövüyordu.

Yağmur kör ediciydi. İnsan, dağların, ağaçların ve nehrin rüzgârla birlikte uğuldayan bir girdabın içinde döndükleri ve katı, hızla hareket eden, devasa bir kütle oluşturdıkları hissine kapılıyordu.

Adamlarımın kafası karışmış bir halleri vardı. Tam o anda, ileride bir yerde titreşerek yanan bir ateş gördüm ve Dersu'yla Chen Pao'nun orada olduklarını hemen anladım. Derin bir akarsudan geçmek zorundaydık. Adamlara, katırları akıntıyla aralarına almalarını emrettim. Ateşe kadar olan yol yüz elli metreden fazla değildi ama bu mesafeyi aşmamız bayağı uzun sürdü. Devrilmiş bir ağaca dolandık, çalılıkların arasında yolumuzu kaybederek kendimizi yeniden suda bulduk. Sular vadiden aşağı akıyordu, sabah olduğunda bütün ormanın sel altında kalacağını tahmin ettim. Sonunda dağa ulaştık. Ancak oraya varınca Dersu'yla Chen Pao'nun ileri görüşlülüğünü tam olarak takdir edebildim. Neden yakacak topladıklarını anlamıştım. Yere sııklar sokmuş, ağaç kabuklarıyla ateşi rüzgâra karşı perdelemişlerdi. Çadırlarımızı hemen kurduk. Eteğine yerleştiğimiz yüksek kayalık, bizi yağmurdan koruyordu. Uyumak söz konusu değildi. Doğa gitgide artan bir öfkeyle gürlerken, ateşin başında oturduk. Nehrin kükreyişi arttı da arttı.

Sonunda şafak söktü. Bölgeyi tanıyamadık. Fanzamızın izi bile kalmamıştı. Orman sular altındaydı, su kampımıza da

yaklaşıyordu ve daha yüksek bir yere çıkmanın vakti gelmiş de geçiyordu bile. Adamlar sözümü ikiletmediler. Kimisi çadırları söktü, ötekiler nemli toprağa sermek için ağaç dalları kestiler. Dersu'yla Chen Pao yeniden yakacak toplamaya başlamışlardı. Kampı taşımak yaklaşık bir buçuk saatimizi aldı. Yağmur dinmiş gibiydi ama bu mola kısa sürdü. Hızla yayılan kalın bir sis tabakası çöktü, onun ardından da müthiş bir sağanak indi. Hayatımda öyle yağmur görmedim. Çevredeki dağlar ve ormanlar sudan oluşan bir battaniyenin altında gözden kaybolmuşlardı. Çadırlarımıza çekildik.

Aniden duyulan bağırmalar, yeni bir tehlikeyi haber verdi. Bu seferki, gerçekten beklemediğimiz bir yerden gelmişti. Ağzına kamp kurduğumuz koyaktan aşağı su akıyordu. Neyse ki platonun diğer tarafı daha derindi. Su o tarafa doğru aktı ve kısa sürede kendisine derin bir yatak açtı. Dersu'yla adamlar suyla mücadele ederken, Chen Pao'yla ben de ateşi koruyorduk. Kuru kalmak diye bir şey söz konusu değildi. Üşümüyor olmak bizim için yeterliydi.

Zaman zaman sis tabakasındaki açıklıklardan kasvetli ve bulutlu gökyüzünü seçebiliyorduk. Bulutlar, rüzgârla taban tabana zıt bir şekilde güneybatıya doğru gidiyorlardı.

“Kötü,” dedi Dersu başını sallayarak. “Uzun sürecek.”

Gece olmadan önce hepimiz yakacak yığınının katkıda bulunduk.

12 Ağustos günü şafak sökerken güçlü bir kuzeybatı rüzgârı esti ama kısa ömürlü oldu. Yağmur, hiç ara vermeden sağanak halinde yağmaya devam ediyordu. Hepimiz yorgunluktan sallanıyorduk. Rüzgârın yıkmaması için çadıra göz kulak olmak, ateşi korumak gerekiyordu, yakacağımız da bitmek üzereydi. Ayrıca kampımızın yan tarafındaki koyakta akan dere meselesi de vardı. Sık sık çadırlarımıza kadar sokulan suyu uzak tutmak için baraja benzeyen bir şeyler

kurmak zorundaydık. Islak çalı çırpı korkunç bir şekilde tütüyordu. Bu kadar duman ve uykusuzluk yüzünden gözlerimiz yanıyordu, sanki yüzümüze bir avuç kum fırlatılmış gibiydi. Perişan durumdaki, kimsenin ilgilenemediği köpekler başlarını bile kaldırmadan kayanın altında yatıyorlardı.

Nehir, ürkütücü bir manzara oluşturunuyordu. Hızla akan sulara bakmak insanın başını döndürüyordu. Kıyıları da aynı korkunç hızla aksi yöne doğru hareket ediyormuş gibiydiler. Vadi, bir yamaçtan diğerine sular altındaydı. Selin köklerinden söktüğü orman devleri, beraberlerinde kocaman toprak parçaları ve çalılıklarla birlikte nehre yuvarlanıyorlar, su onları hemen kapıp uzaklara götürüyordu. Nehir, öfkeye kapılmış vahşi bir hayvan gibi kükrüyor, çılgın sıçrayışlarla vadiden aşağı iniyor, sürüklenen ağaçların ilerleyişine ket vurduğu yerler sarı köpüklerle kaynıyordu. Kabarcıklar suyun yüzeyinde delice bir dans tutturmuş, rüzgârın itişiyile yüzüyor, aptlıyor, tekrar ortaya çıkıyorlardı.

Bir gün daha geçti. Akşam yağmur ve rüzgâr şiddetlendi. Dördüncü geceyi, sersem bir dalgınlık içinde geçirdik. Şafak söktüğünde durum bir gün öncekinin aynısıydı. Adamlar paltolarına sarınmış, birbirlerine sokulmuş halde çadırda oturuyorlardı. Yalnızca Dersu'yla Chen Pao, ateşin yanında durup onu besliyordu ama onlar da hızla güçten düşüyorlardı. Tam bir bezginlik halindeydim. Canım ne yemek yemek, ne bir şey istemek, ne de uyumak istiyordu. Tek isteğim, kıpırdamadan yatmaktan ibaretti. Öğleye doğru gökyüzü açılır gibi oldu ama yağmur kesintisiz bir öfkeyle yağmaya devam etti.

Birdenbire, kısa, güçlü burgaçlar kırları süpürmeye başladı. Gitgide daha uzun aralıklarla gelseler de, her defasında daha güçlü oluyorlardı.

“Sonu geliyor,” dedi Dersu.

Bu, adamlara yeni bir güç aşıladı. Hepsi ayaklandılar. Yağmur artık kâh sağanak, kâh çisenti halinde yağıyordu. Bu da hem duruma bir değişiklik getirdi, hem de havanın düzeleceği yönünde bir umut doğurdu. Alacakaranlık yaklaşıırken yağmur hissedilir derecede azaldı, karanlık çöktükten sonra da tamamen kesildi. Gökyüzü yavaş yavaş temizlendi. Üstümüzde tek tük yıldızlar göz kırpyordu.

Eşyalarımızı kurutmak, kuru battaniyelere sarınmış olarak çay içmek ve uyumak, hoş bir değişiklikti.

Bir sonraki gün geç uyandık. Güneş bulutlardaki boşlukların arasından sızıyor, tayfunun yol açtığı tahribata bakmak istemiyormuş gibi yüzünü göstermekten kaçınıyordu. Dağ yamaçlarından akan bulanık dereler bir ağızdan kükrüyorlardı. Ağaçlardaki yapraklar ve otlar, hepsi de yeni yıkanmış ve ıslak vaziyette, neşeyle ısıtılar saçıyordu. Güneş ışınlarını yansıtan yağmur damlaları, gökuşağının bütün renkleriyle yanıp sönüyorlardı. Kırsal bölge hayata dönüyordu.

Sular altındaki ormanlık arazide ilerlemek, alışılmadık derecede zordu. Katırlar alüvyonlu topraklara karınlarına kadar gömülüyor, yere düşüyor ve tam bir bezginlikle çamurların içinde yuvarlanıyorlardı. Vadinin sağ tarafındaki dağlara vardığımızda, alacakaranlık çökmüştü. Yük hayvanlarımız, dayanma güçlerinin sonundaydı. Adamlar da öyle. Hava soğuktu. Hepimiz titriyorduk ve yere yıkılmaya hazırdık.

Ertesi gün, dizlerimize kadar gelen suyun içinde yürümeye devam ettik. Alacakaranlıkta, artık Bilimba'nın ağzını göreceğimize dair bütün ümidimizi kaybetmiş olduğumuz sırada, denizin sesini duyduk. Sis içinde kıyıya kadar geldiğimizi ancak dalgalar ayaklarımızı yalayınca fark edebildik.

Denizin alışılmadık bir görüntüsü vardı. Birkaç kilometre boyunca kirli bir sarı renge bürünmüş olan sularda, uzaktan bakınca kayıkları, yelkenlileri ve mavnaları andıran sahipsiz

eşyalar, dalgaların arasında bir görünüp bir kayboluyorlar, rüzgâr değıştikçe bu döküntüler de kıyıya doğru sürükleniyorlardı.

Fırtınadan iki gün sonra hava kendine geldi. Ortalığa bir sakinlik çöktü.

TEHLİKELİ BİR GEÇİŞ

Fırtınayı kısa süreyle güzel bir hava takip etti, biz de hızla ilerledik.

Rotamız ne zaman nehrin yakınından geçecek olsa yol arkadaşlarımız sinirli görünmeye başlıyorlardı. Son zamanlardaki yağmurlardan sonra Takema Nehri'nin sularının tehlikeli biçimde yükseldiği anlaşılmıştı. Karşı kıyıya geçmemiz zor olacaktı. Hep birlikte düşündük ve salla geçmeyi denemeye karar verdik. Diğer seçeneğimiz de, Kulumba'nın yukarı taraflarına tırmanıp Takema'nın ağzından bir dönüş yapmaktı.

Akıntının daha yavaş ve suların salın yüzebileceği kadar derin olduğu bir yer bulmamız gerekiyordu. Bir ivinti yerinin üst tarafında, nehrin iki yakasının birbirine yaklaştığı ve şimdi sular altında kalmış olan uzun bir sığlığın bulunduğu bir şerit, nehrin bizim bulunduğumuz kıyısı boyunca uzanıyordu. Üç büyük ladin ağacını devirdik, dallarını budaklarını temizleyip ikiye ayırdık ve bayağı güvenilir bir sal yapmayı başardık. Salımızı alacakaranlık inerken bitirmiştik, böylece geçişimizi bir sonraki güne bırakmaya karar verdik.

Akşam yeniden bir konsey kuruldu. Sal kıyıya yaklaşıırken, Arinin'le Chen Pao kenara atlayacaklardı. Ben eşyalarımızı ve paketleri kıyıya atacaktım, Chan Lin'le Dersu da sah idare edeceklerdi. Bundan sonra önce ben kıyıya atlayacaktım, Dersu peşimden gelecekti. En son atlayacak olan kişi Chan Lin'di.

Ertesi gün sırt çantalarımızı salın ortasına yığdık, tüfekleri de yığının tepesine koyduktan sonra köşelerdeki yerlerimizi aldık. Sal hemen akıntıya kapıldı ve bütün çabalarımıza rağmen, çıkmayı beklediğimiz noktadan çok uzağa sürüklendi.

Karşı kıyıya yaklaştığımız anda, ikişer silah kapalı Chen Pao'yla Arinin saldan atlادılar, atlarken de salı tekrar akıntının ortasına doğru ittiler. Hızla kıyının yanından kayıp giderken, eşyalarımızı saldan karaya doğru atıyordum, Dersu'yla Chan Lin de salı tekrar kıyıya yanaştırmak için uğraşıyorlardı. Tam atlamaya hazırlanıyordum ki, elindeki sırık kayan Chan Li, tepesi üstü suya düştü, sonra yüzeye çıkıp kıyıya doğru yüzmeye başladı. Bir sırık kaparak Dersu'nun yardımına koştum. Biraz ileride tehlikeli bir kayalık sudan dışarı başını uzatmıştı. Dersu bağırarak bana atlamamı söyledi ama onun ne dediğini anlayamadım ve sırıkla çabalamaya devam ettim. Derken, ne olduğunu bile anlayamadan Dersu beni kucaklayıp suya attı. Bir çalığa tutunup kendimi kıyıya çektim. Aynı anda da sal kayaya çarptı, bir ucu havalandı ve tam ortasında dengede durmaya çalışan Dersu'yla birlikte yeniden akıntının ortasına indi.

Kıyı boyunca koşarak yakalaması için Dersu'ya sırıklar uzattıysak da, sal ulaşabileceğimiz mesafede değildi, dahası o noktada nehir bir dönemeç yapıyordu. Sal, kısa sürede bizi çok geride bıraktı. Dersu onu tekrar kıyıya yaklaştırmak için umutsuzca çabalıyordu ama nehrin gücüyle karşılaştırılınca onun gücü neydi ki? Otuz metre kadar ötede çağlayan gürlüyordu. Dersu oradan aşağı uçacaktı. Çağlayana yakın bir yerde, devrilmiş bir akkavak ağacının dalı sulardan dışarı uzanıyordu. Sal kayalıklara yaklaştıkça hız kazandı. Dersu'nun sonu kaçınılmaz görünüyordu. Çıldırılmış gibi bağırarak kıyı boyunca koşuyordum. Suyun kıyısındaki çalılıkların arasından Dersu'yu gördüm. Sırığı bırakmış ve salın köşesine gelmişti. Sal akkavağın yanından geçerken, Dersu da kendini suya atıp kollarını ağaca doladı.

Bir dakika sonra sal çağlayanın kenarına geldi. Kütükler ayrı ayrı suda havaya kalktı, sonra kayalara çarpıp paramparça

oldular. Ağzımdan açıklanamaz bir rahatlama çığlığı kurtuldu ama şimdi yeni ve çözülmesi güç bir sorunuz vardı. Dersu'yu kurtarmamız gerekiyordu. Nani ne kadar süre akkavağa tutunabilirdi ki? Ağacın dalı, akıntıyla yaklaşık otuz derecelik bir açı yaparak bükülüyordu. Dersu, kolları ve bacaklarıyla dala sımsıkı yapışmıştı. Ne yazık ki ipimiz yoktu. Elimizdeki bütün ipi, salın kütüklerini birbirine bağlamak için kullanmıştık, ipler de salla birlikte gitmişti. Ne yapacaktık? Zaman bizi beklemezdi. Dersu'nun kollarının uyuşması an meselesiydi, sonra da...

Bir araya gelmiş ne yapacağımızı bulmaya çalışırken, Chan Lin, bağırırları suyun gürültüsünün içinde kaybolup gittiği için kollarıyla bize işaret veren Dersu'yu gösterdi.

Sonunda, bir ağaç kesmemizi istediğini anladık. Ne var ki, bir ağacı nehirde tam Dersu'nun hizasına gelecek şekilde devirmek tehlikeli bir işti. Bunu yapalım derken, Dersu'yu tüneğinden düşürebilirdik. İşimize yarayacak bir ağaç bulmaya çalıştık, tam büyük bir akkavağı devirmeye hazırlanıyorduk ki, Dersu'nun kollarını olumsuz anlamda salladığını gördük. Sonra bir ıhlamur ağacına yöneldik ama Dersu yine kollarını salladı. Sonunda devasa bir ladinin yanına geldik. Dersu onayladığını işaret etti. Bunun sebebini anladık. Ladinde büyük dallar ve budaklar yoktu, nehirde bir yere takılmadan ilerleyebilirdi.

Dersu'nun kemerini işaret ettiğini gördüm. Chen Pao bu hareketin anlamını çözdü. Dersu ladinin kıyıya bağlamamız gerektiğini söylüyordu. Aceleyle sırt çantalarımızı karıştırıp, ip yerine geçebilecek her şeyi topladım. Tüfek kayışları, kemşerler, deri şeritler. Dersu'nun çantasında da yedek bir kemer vardı. Bulduklarımızı birbirine tutturup, bir ucunu ladine bağladık.

Sonra baltalarımızla ladini indirdik. Ağaç sallandı, sonra yavaşça suya devrildi. Chen Pao'yla Chan Lin o anda kemerlerin ucuna asılıp, ağacı kütüğe bağladılar. Akıntının çağlayana doğru çektiği gövde nehrin ortasından kıyıya doğru geniş bir eğri çizdi ve tam Dersu'nun yanından geçerken, Nani onun dallarına yapıştı. Dersu'ya bir sırk uzattım, onu kıyıya çektik.

Nani'ye beni tam zamanında saldan itmiş olduğu için hararetle teşekkür ettim. Dersu gözle görünür bir şekilde utandı, başka yapacak bir şey olmadığına, beni bırakıp atlaydı benim öleceğime, oysa şimdi ikimizin de sağ olduğuna dair bir şeyler mırıldandı.

Atlatılmış tehlikeler çabucak unutulur. Biz de tehlikeyi arkamızda bıraktıktan kısa süre sonra şakalar yapmaya başlamıştık. Chan Lin, dolu dolu kahkahalar atarak, Dersu'nun akkavağın üstüne nasıl tünediğini taklit ediyordu. Chen Pao, Dersu'nun ağaca insanın aklına Nani'nin bir ayıyla birinci dereceden akraba olduğunu getiren bir kararlılıkla sarıldığını söyledi. Dersu, suya yuvarlandığı için Chan Lin'le dalga geçti. Bana da nasıl yapılacağını bilmeden saldan inmiş olduğum için takıldı.

Ertesi gün yolculuğumuza Takema Vadisi'nde devam ettik ve üç gün içinde denize ulaştık. Tarih 22 Eylül'dü. Bir Udege fanzasında temiz saman bir şilteye, büyük bir keyifle uzandım. Konuksever yerliler bize her türlü ilgiyi gösteriyorlardı, et, çay ve kurutulmuş balık ikram ediyorlardı. Yıkandım, temiz çamaşırlar giydim ve işime koyuldum.

25 Eylül günü Takema'dan ayrılarak kuzeye doğru yola çıktık. Chan Lin'i bizimle birlikte gelmesi için çağırdıysam da, teklifimi kabul etmedi. Samur mevsimi yaklaşmıştı, ağlarını ve tuzaklarını kontrol etmesi ve kış avları için hazırlanması

gerekiyordu. Ona küçük bir tüfek hediye ettim, dostumuzla ayrıldık.

Takema'dan kuzeye doğru giden iki yol vardı. İlki denizden biraz uzaktaki tepelerin üstünden geçerken. öteki alüvyonlu sahil şeridi boyunca ilerliyordu. Merzlyakov katırlarla birlikte ilk yoldan gitti, ben de ikinci yolu takip ettim.

İki saatten biraz fazla bir sürede Kulumba'ya vardık. Nehri geçtik ve yüksek bir düzlüğe tırmanıp orada bir ateş yakarak giysilerimizi kuruttuk. O yükseklikte, güzel bir deniz manzaramız vardı.

Somonların yumurta dökme mevsimiydi. Balıklar sürüler halinde nehrin dibinde kaynaşıyorlardı. Bu hac yolcuğuna kimi zaman ara veren balıklar, o vakitlerde sersemliklerinden sıyrılarak deli gibi sağa sola saldırıyorlardı. Chen Pao ateş ederek iki somon öldürdü, şahane bir akşam yemeği yedik.

Vadinin kuzey ucunda, sahil yükseltisinin dağlarla birleştiği yerde, yolumuzda bir kayalık yükseliyordu. Kayalığı ölçmemiz gerekiyordu ama hepsi de gevşek olan taşlarda tutunacak yer yoktu. Kayalığın öbür tarafında, yaklaşık on sekiz metre uzunluğunda dar bir çıkıntı vardı. O kadar dardı ki, üstünde yürüyebilmek için yüzümüzü taş duvara dönmek ve kayalığın pürüzsüz yüzünde tutunacak bir yer arayarak ilerlemek zorunda kalmıştık. Udegeler buraya Kule Rapani derlerdi. Çinlilerse, orada ölen ilk insanın anısına kayalığa Van Sin Latsa adını vermişlerdi. Çıkıntıda çıplak ayakla veya yumuşak, kuru ayakkabılarla yürümek gerekiyordu. Yağmurlu havalarda, sabahları çiy yağdıktan sonra ve kırağı olup da çıkıntı buz tuttuğunda, oradan geçmeye imkân yoktu.

Kuluba'yı geçmiş olduğumuz için ayakkabılarımız ıslaktı, bu yüzden tehlikeli geçişimizi ertesi güne erteledik. Böylece, uygun bir kamp yeri aramaya koyulduk. Tam o sırada sudan dışarı bir hayvan kafası uzandı. Yaratık bize bariz bir merakla

bakıyordu. Yüzgeçayaklıların alttakımında yer alan ve çoğunlukla suda yaşayıp zaman zaman nefes almak için kayalıkların üstüne çıkan bir foku bu. Uykusu hafif olan bu hayvanlar, sık sık uyanarak etraflarını kolaçan ederler. İşitme ve görme duyuları, diğer duyularına göre daha gelişmiştir. Karada hantaldır ama suda hızlı hareket eder. Havasında olduğu zaman tedbirsizliğe varacak bir cüretkârlık içindedir, insanlara bile saldırabilir. Meraklı bir hayvandır ve müzikten hoşlanır. Avcılar onu ısıklık çalarak veya metal nesnelerin üstünde çubuklarla tempo tutarak kandırırlar.

Dersu foka bağırdı. Hayvan suya daldı ama birkaç saniye sonra tekrar görüldü. Nani bir taş attı. Fok yeniden suyun içinde gözden kayboldu ama bir süre sonra yine dışarı çıkıp bize baktı. Sabrı taştan Dersu, eline gelen ilk tüfeği kapıp ateş etti. Kurşun, fokun hemen yanında bir yerde suları havaya püskürttü.

“Kaçırdın kardeşim,” dedim.

Dersu, “Yalnızca korkutmaya çalışıyorum,” diye cevap verdi.

Onun foku kaçırma konusunda neden bu kadar kararlı olduğunu öğrenmek istedim. Dersu, fokun kıyıya kaç kişinin çıktığını saymaya çalıştığını söyledi. Bir hayvanın böyle bir şey yaptığını düşünmek avcılık gururunu incitmişti. Ona göre, yalnızca insanların hayvanları saymaya yetkisi olabilirdi.

Chen Pao’yla Dersu kayalığı incelemeye gittiler. Yoldaki gevşek taşları temizlemek ve mümkün olan yerlerde basamaklar oluşturmak istiyorlardı. Bu arada ben de bundan sonraki rotamızı çizmekle meşguldüm. Kuzeye gittikçe, sahil taraçaları yükseliyordu.

Naining taraçasının eteğinde bir Kore fanzası bulduk. Yengeç avcılarıyla samur tuzakçılarının yaşadığı bir yerd. Fanzadan biraz uzakta, yöre insanların ‘köprü’ dediği samur

kapılarını gördük. Koreliler tuzakları hazırlamak için, devrilmiş ağaçları nehrin bir kıyısından ötekine kadar uzanacak şekilde suya yerleştiriyorlardı. Zaman zaman, bulunan nokta özellikle elverişliyse ve etrafta devrik ağaç yoksa, bu iş için ağaç kestikleri de oluyordu. Kütüğün ortasında, küçük dallardan oluşan bir çit, geçişi kapatıyordu. Çitte, içinde kıl örgü bir ilmeğin asılı olduğu bir açıklık bulunuyordu. Samurun çitin etrafından dolaşmasını engellemek için kütüğün yanları kesiliyordu. İlmeğin bir ucu, minicik bir payandayla yerine sabitlenen tahta bir çubuğa tutturuluyordu. Samur böyle bir ‘köprü’ ile karşılaştığında ve çite denk geldiğinde, engelin çevresinden dolaşmaya çalışıyordu ama bunu yapmanın bir yolunu bulamayınca ilmeğin öbür tarafına atlamaya çalışıyor, ipe takılıyor ve tahta çubuğun desteğini yerinden oynatıyordu. Ağırly düşüyor ve değerli küçük hayvanı da kendisiyle birlikte suya sürüklüyordu.

Koreliler, kendi samur tuzaklarının diğerlerinden üstün olduğunu düşünüyorlardı çünkü bu tuzak onları hiç yarı yolda bırakmazdı. Samurun tuzaktan kaçmayı hiçbir zaman başaramadığını ısrarla vurguluyorlardı. Ayrıca samur suyun altında daha iyi korunuyor, kargaların ve saksaganların saldırısından uzak oluyordu.

Kuzeye doğru yolculuğumuza devam ederken, öbür yoldan gelmiş olan katırlarımızla buluştuk. Amagu’nun kaynağına kadar çıkmak, Kartı Geçidi’ni aşp deniz kıyısına ulaşana kadar Kulumba’yı izlemek istiyordum. Bölgede rastladığımız yerliler bana iki nehirde de bol miktarda çağılayan bulunduğunu ve dağların yükseklerinde toprak kaymalarının sık sık yaşandığını söylediler. Katırları geride bırakıp yüklerimizi sırt çantalarımızda taşıyarak, yola hayvanlarımız olmadan devam etmemizi tavsiye ediyorlardı. Sonunda, yanıma yalnızca Dersu’yu alarak bu yolculuğu onunla tamamlamaya karar

verdim. Chen Pao ile adamlarımdan biri iki gün boyunca bizimle geldikten sonra geri döneceklerdi. Yolun üçte ikilik kısmı boyunca yetecek kadar yiyeceği yanımıza alabileceğimizi düşündüm. Böylece Merzlyakov'la birlikte, bir Udege olan Sale'yi ve adamlardan ikisini bizim için erzak bırakmak üzere Van Sin Latsa kayalığına gönderme işini ayarladık.

Ertesi gün, ağır çantalarımız sırtımızdan sallanarak yola koyulduk.

Zar zor seçilebilen bir patika, bizi Dunantsa'nın Ama-gu'ya döküldüğü noktaya getirdi. Yaklaşık bir buçuk kilometre daha yürüdükten sonra, çakıllı bir kıyıda kamp kurduk.

Güneşin batmasına bir saat vardı. Ava çıktım. Yapraklar son hızla dökülüyorlardı. Orman tekdüze bir griye, cansız renklere bürünüyor, kışın gelişinin belirtilerini göstermeye başlıyordu. Sadece meşe ağaçları henüz yapraklarını dökmemişlerdi ama o yapraklar da hüzünlü bir sarı renge bürünmüştü. Süslü giysilerinden mahrum kalmış olan çalılar, şaşırtıcı derecede birbirlerine benziyordu. Dökülmüş yapraklardan örtüsünün altındaki soğuk kara toprak, uyuşuk bir uykunun koynuna uysalca, gık demeden gömülüyordu. Bitkiler ölmeye hazırlanıyorlardı.

Derin düşüncelere dalmış, bu alacakaranlık saatinde buralara neden gelmiş olduğumu da unutmuştum. Birdenbire arkamdan gelen yüksek bir ses duydum. Döndüm, karşımda beyaz bacaklı, sırtında bir kamburu olan acayip bir hayvan vardı. Yaratık kocaman kafasını öne doğru uzatarak ormanda sıırıyordu. Tüfeğimi kaldırıp nişan aldım ama ben tetiği çekmeye vakit bulamadan bir silah sesi yankılandı, hayvan düştü. Bir dakika sonra Dersu'nun dik yamaçtan aşağıya, avının düştüğü yere doğru koştuğunu gördüm.

Bir sığındı. Türünün yaklaşık üç yaşlarında genç bir erkek olan bu üyesinin ağırlığı, iki yüz otuz kilodan fazlaydı.

Görünüşü biraz acayip olan hayvanın güçlü bir boynu, kalın, çengel gibi bir burun taşıyan uzun bir kafası vardı. Tüyleri uzun, parlak ve düzgündü; rengi koyu kahverengi, neredeyse siyah, bacakları beyazımsıydı. Sığın, titiz alışkanlıkları olan bir hayvandır. Bir kere huylanırsa, en sevdiği bölgelere uzun süre uğramaz, kaçarken tırısta koşar, bazen de dörtnala kalkar. Bataklık göllerde yıkanmayı sever. Yaralanınca sıvışmaya bakar ama sonbaharda insanlara saldırdığı bilinir. Kavgada arka ayaklarının üzerinde kalkar, ön ayaklarını birbiri üstünde çaprazlayarak rakibini devirmeye çalışır. Başarılı olduğu takdirde de yere düşen rakibin üstünde tepinir.

Ussuri sığınının görüntüsü, Avrupalı türdeşlerine çok benzer. Sadece boynuzları farklıdır. Ussuri sığınının boynuzları Avrupa sığınıninkiler gibi geniş ve palmiye yaprağı biçimli değildir, alageyik boynuzuna benzer.

Dersu sığının derisini yüzüp etini kazıdı. Hoş bir manzara değildi ama arkadaşımın çalışmasındaki becerikliliğe ve hassasiyete hayran kalmıştım. Dersu bıçağını büyük bir ustalıkla kullanıyordu. Tek bir darbeyi bile gereğinden uzun indirmiyor, gereksiz bir tek hareket bile yapmıyordu. Çok tecrübeli elleri olduğu hemen anlaşıyordu. Kendimize biraz et ayırıp, geri kalanını Chen Pao ve Fokine'e vererek diğerlerine göndermeyi kararlaştırdık.

Yemekten sonra Fokine'le ben uykuya çekildik, Dersu'yla Chen Pao da ilgilenme işini üstlendikleri ateşin yanına yerleştiler.

Gecenin bir yarısı uyandım. Ayın çevresinde, ertesi gün don olacağına dair kesin bir işaret olan mat bir hâle vardı. Gerçekten de hava şafak sökmeden önce belirgin bir şekilde soğudu. Su birikintileri dondu. İlk uyananlar Chen Pao ile Dersu olmuştu. Ateşi besleyip çay yaptıktan sonra bizi de uyandırdılar.

Kargalar gerçekten de insanı hayrete düşüren kuşlar. Etin yerini nasıl da hemencecik buluyorlar. Güneş altın ışıklarını zirvelere dokundurmaya başlar başlamaz kampımızın tepesinde birkaç karga belirdi. Yüksek sesle birbirlerini çağırarak ağaçtan ağaca sığıyorlardı. Bir tanesi bize yakın bir dala tüneyerek gırtladı.

Fokine tüfeğine uzanarak, “Bu da senin sonun olacak,” diye mırıldandı.

Dersu onu durdurdu. “Ateş etme,” dedi. “Bir zararı dokunmuyor. Kargalar da yemek yemek istiyor. Hâlâ burada olup olmadığımıza bakmaya gelmiş. Şimdi gidecek. Biz buradan ayrıldıktan sonra yere inip geriye ne kaldıysa onları yiyecek.”

Fokine mantığın sesini dinlemiş gibiydi, tüfeğini bıraktı ve kargalar ona ilk seferkinden daha da fazla yaklaştıkları halde kuşlara küfür etmedi.

Çok susamıştım. Birdenbire yakındaki yabanmersinlerini gördüm. Donmuş meyveleri açgözlülükle gövdeye indirdim. Dersu şaşkınlıktan gözlerini kocaman kocaman açarak seyretti beni.

“Bunların adı ne?” diye sordu birkaç yabanmersinini avucunda yuvarlayarak.

“Yabanmersini,” dedim.

“Bunların yendiğine kesinlikle emin misin?” diye bir soru daha sordu.

“Tabii,” dedim. “Bilmiyor muydun?”

Dersu etrafta sık sık yabanmersini gördüğünü ama yenebildiklerini bilmediğini söyledi.

Bazı yerlerde meyve o kadar boldu ki, kocaman arazi parçaları mavimsi kırmızıya boyanmış gibi görünüyordu.

Akşam, ben gözlemlerimi günlüğüme yazıyordum, Dersu da bir çubuğa geçirilmiş geyik etini ateşte pişiriyordu. Yemek

yerken, bir parça eti ateŖe fırlattım. Dersu eti hemen ateŖten alıp yere attı.

“Neden yemeği yakıyorsun?” diye sordu bana keyfi kamıŖ bir sesle. “Yarın biz gidince buraya baŖka adamlar gelir. Onlar yerler.”

“Hangi baŖka adamlar?” diye sordum ŖaŖkın ŖaŖkın.

Dersu hayretle, “Bilmiyor musun?” dedi. “Rakunlar, porsuklar, kargalar, karga gelmezse fareler, fare gelmezse karıncalar. Taygada her eŖit halk bulunur.”

Dersu’nun sadece insanlarla ilgilenmediğini o zaman anladım. Karınca kadar küçük bile olsalar, hayvanlar için de endiŖeleniyordu o. Taygayı ve tayga sakinlerini seviyor, onlara elinden gelen özeni gösteriyordu.

25 ZORLU YÜRÜYÜŞ

Şafakta don tekrar vurdu, buz kesilen ıslak toprak ayaklarımızın altında çıtırdıyordu. İki gün daha yetecek ekmeğimiz vardı, o konuda pek endişelenmiyordum. Denizden fazla uzak olmadığımızı düşünüyordum, orada da Van Sin Latsa kayalığının dibinde bizi bekleyen bir erzak yığını vardı.

Dersu'yla güneş doğarken giyindik ve yüksek morallerle yola koyulduk. İki taraftan dağlarla sıkıştırılmış olan Kulumba, tepelerin arasında dolambaçlar çiziyordu. Dağ sıraları ve nehir kendi aralarında bir oyun oynuyor gibiydiler. Dağlar suyun yolunu kesmeye çalışıyor ama su galip gelerek denize doğru akıp gidiyordu.

Patika yoktu. Ayak basılmamış topraklarda taban tepmek zorundaydık ve kıyıdaki bütün engellerin çevresinden azimle dolanarak nehirde karşıdan karşıya geçmekten kaçınmaya çalışmaya kararlıydık. Ne var ki kısa süre sonra bunun beyhude bir çaba olduğunu anladık. Karşımıza çıkan ilk kaya, bizi karşıya geçmek zorunda bıraktı. Islak ayakkabılarımı değiştirmeyi düşündüm ama Dersu bana yola onlarla devam edip hızla yürüyerek ısınmamı öğütledi. Altı yüz metre bile ilerleyemedim tekrar sağ kıyıya geçmek zorunda kaldık, ardından tekrar sol tarafa döndük, bu böylece sürüp gitti. Su buz gibiydi, bacaklarım mengeneyle sıkıştırılmış gibi ağrıyordu.

İki tarafımızda dik dağlar yükseliyor, kule gibi tepemizden bakıyorlardı. Onların etrafından dolaşma fikrini bir tarafa bıraktık. Bunu yapmaya kalkışırsak yolculuğumuz en az dört gün uzardı. Kayalıkların ötesinde açık bir vadi bularak dümdüz ilerlemeye devam ettiysek de, kısa sürede hatamızı anladık.

Önümüzde daha fazla kayalık uzanıyordu, kıyıdan kıyıya geçip duruyorduk.

Dersu ağzının içinde, “Hadi canım,” diye homurdandı. “Susamurları gibi ilerliyoruz. Biraz yürü, biraz dal...”

Akıllıca bir benzetmeydi. Susamurları bir yerden diğerine aynen bu şekilde giderlerdi. Ya suya alışmıştık, ya da güneş bizi ısıtmıştı, belki ikisinden de biraz söz konusuydu. Ne olursa olsun, karşıya geçme konusundaki isteksizliğimiz ortadan kalkmıştı, su da daha az soğukmuş gibi geliyordu. Homurdanmayı kestim, Dersu da sustu. Zikzaklar çizerek ilerliyorduk. Öğle olana kadar böyle devam ettikten sonra düzgün bir koyağa geldik. Koyak beş yüz metre boyunca uzanıyordu ve o mesafenin tamamını suyun içinden yürüyerek geçmek zorundaydık. Ara sıra kıyıya tırmanıp güneşte biraz ısındıktan sonra suyun içinde paytak paytak yürümeye devam ediyorduk. Nefesim kesilmişti. Bir noktada, kayalıkların arasında üstünde suyun getirdiği bir sürü ıvır zıvır yığılı olan düz bir alan vardı. Sendeleyerek sudan çıktık ve büyük bir ateş yakıp yemeğimizi pişirdik.

Akşam, karşıdan karşıya kaç kere geçtiğimizi saydım. Yol boyunca otuz iki kez yapmıştık bu işi, koyaktaki uzun yürüyüş de buna dahil değildi. Gece gökyüzünde yine bulutlar toplandı ve şafak sökmeden yağmur yağmaya başladı. Her zaman-
kinden erken kalktık, bir-iki lokma yiyip çay içtik ve tekrar yola koyulduk. İlk sekiz kilometre boyunca çoğunlukla suyun içinde ilerlemek zorunda kaldık.

Sonunda vadinin kayalıklı dar bölümünü ardımızda bıraktık. Dağlar birbirlerine sokuluyor gibi görünüyorlardı. Denizin yakın olduğunu düşünerek sevincimden kabıma sığamıyordum ama Dersu bir kuş gösterdi ve onun sadece ormanın derinliklerinde, denizden uzakta yaşayan bir tür olduğunu söyledi. Yeniden nehrin karşısına geçmek zorunda kaldık. İlerledikçe,

geçişleri daha derin sulara yapmak zorunda kalmaya başlamıştık. Birkaç defa giysilerimizi kurutmak için ateş yakmamız gerekti.

Saat iki civarında, çisenti sağanağa dönüştü. Durup sığı-nacak bir yere aramaya mecbur olduk. Çok üşümüştüm. Ellerim buz gibiydi. Bulduğumuz bütün yakacak odunlar ıslak-tı, doğru dürüst yanmıyorlardı.

Giysilerimizi kurutmaya başladık. Kendimi bitkin hisse-di-yordum, ateşim ık mış gibiydi. Dersu çantadan son kuru ekmek parçamızı da çıkarıp bana uzattı, yemem için ısrar etti ama yemek yemeyi düşünecek halde bile değildim. Biraz sıcak çay içip ateşin yanında yattım ama bir türlü ısınamadım.

Akşam yağmur neredeyse kesildi. İnce bir ise vardı. Dersu ateşe bakma görevini üstlenerek o gece uyumadı.

şafak sökerken gökyüzü temizlendi. Sıcaklık o kadar hızla düştü ki, ağaç dallarında damlacıklar halinde asılı duran yağ-mur suları buz parçacıklarına dönüştü. Hava açık ve berraktı. Doğmakta olan güneşin ışınlarının vurduğu ay, yüzünü yıka-mış gibi parlaktı.

Güneş kızılımsı ve soğuk bir küre halinde yükseldi. Çok şiddetli bir baş ağrısıyla uyandım. Kemiklerimde ateşli bir yorgunluk ve sızı vardı. Dersu da halsizlikten şikâyet ediyordu. Erzakımız bitmişti ama yiyecek aramıyorduk. Biraz sıcak su içip yolumuza devam ettik.

Kısa süre sonra yeniden suya inmiştik. Nehir bu sabah özellikle soğuk gibiydi. Karşı kıyıya ulaştığımızda tekrar ısın-makta güçlük çektik ama neyse ki güneş fazla vakit harca-madan dağların tepesine tırmandı, hava biraz ısındı.

Ne kadar uğraşırsak uğraşalım, nehirde karşıdan karşıya geçmekten kaınamıyorduk ama hiç olmazsa bunu artık daha az yapmaya başlamıştık. Birkaç kilometre sonra nehir kollara ayrıldı. Su yollarının arasında sepetçi sğtlerle kaplı

adacıklar, ormantavuklarıyla doluydu. Ateş ettik ve her defasında ıskaladık. Ellerimiz titriyordu, doğru dürüst nişan alacak gücümüz yoktu. Keyifsiz keyifsiz, tam bir sessizlik içinde birbirimizin peşinde ayak sürümeye devam ettik.

Sonunda denize varmak üzere olduğumuzu düşündüm, moralimiz düzeldi ama bizi büyük bir hayal kırıklığı bekliyordu. Açıklığa yaklaşıırken, ormanın köklerinden sökölüp yere devrildiğini gördük. Bir yıl önceki fırtınanın iziydi bu. Sikhota-alin'i geçerken yakalandığımız kar fırtınasının. Ormanın bu bölgesi, tayfunun merkezinin bulunduğu yeri.

Ya rüzgârın devirdiği ağaçların çevresinden dolanacak, ya da adalardan geçen yolu tutarak sepetçi söğütlerin arasından ilerleyecektik. İkinci yolu seçtik çünkü fırtınanın mahvetmiş olduğu ormanlık alanın genişliğinin ne kadar olduğu hakkında hiçbir fikrimiz yoktu. Nehrin yüzeyi, akıntının getirdiği döküntülerle doluydu. Neredeyse her noktada karşı kıyıya rahatça yürüyerek geçmek mümkündü. Döküntülerin oluşturduğu katı halı tabakası, en az altı kilometre boyunca uzanıyordu. Bayağı yavaş ilerliyorduk. Sık sık mola veriyorduk. Sonunda döküntüler bitti, berrak su belirdi. Daha önceki toplamımıza yirmi üç nehir geçişi daha ekledim, sonra ipin ucunu kaçırmak sersem ilerlemeye başladım, toprakta mı yoksa suyun içinde mi yürüdüğümün bile pek farkında değildim.

Öğle vakti geçtikten sonra gücümüzün sonuna varmıştık. Ben tam anlamıyla bitkindim. Dersu da berbat durumdaydı. Bir yaban domuzu gördük ama düşüncelerimiz bambaşka yerlerdeydi. Erken kamp kurduk.

Son hamlelerimi tepeden tırnağa titreyerek, can havliyle yapmıştım. Sonra nedendir bilinmez, yüzüm, ellerim ve ayaklarım şişti. O akşam bütün işleri Dersu tek başına yaptı. Alnıma soğuk su konduğunu hayal meyal hatırlıyorum. O durumda ne kadar süre kaldığımı hiç bilemiyorum. Bilincim

yerine geldiğinde, üstüme Nani'nin deri ceketinin örtülmüş olduğunu gördüm. Akşamdı, gökyüzü parlak yıldızlarla benek benek olmuştu. Dersu, yorgun ve üzgün bir şekilde ateşin başında oturuyordu.

On iki saatten uzun bir süre kendimi bilmemiştim. Dersu bu süre içinde gözünü bile kırpmamış, benimle ilgilenmişti. Alnıma ıslak bezler koymuş, ayaklarımı sıcak tutmuştu. İçecek bir şey istedim. Dersu, dişleri kamaştıracak kadar tatlımsı bir şifalı ot şerbetini elime tutuşturup, içebildiğim kadarım içmem konusunda ısrar etti. Sonra çadırın altında uzanarak uykuya daldık.

Gece uykusu Dersu'yu biraz canlandırmıştı ama ben hâlâ oyun dışıydım. Ne var ki, bir gün daha kampta kalmamız söz konusu olamazdı. Yiyecek hiçbir şeyimiz kalmamıştı. İnsan-üstü bir çabayla ayağa kalkarak nehirden aşağı yürümeye başladık.

Vadi yavaş yavaş genişledi. Devrilmiş ağaçlar ve alazlanmış orman geride kaldı. Sedirler, ladinler ve köknarlar yerlerini huşlara, sepetçi söğütlere ve karaçamlara bırakmıştı.

Yürüken sarhoş gibi sallanıyordum. Dersu da yıkıldı yıkılacak bir haldeydi. Önümüzde yükselen kayalıkları görünce, oyalanmadan karşı kıyıya geçtik. Bu noktada Kuluba sekiz kola ayrılıyordu. Bu bizim için çok mutlu bir tesadüftü. Dersu beni elinden geldiğince neşelendirmeye çalışıyor, şakalar yapıyordu ama yüzünden onun da benim kadar sıkıntı çektiğini anlayabiliyordum.

Birdenbire, maviliklerde kanat çırpın beyaz bir kuşu göstererek, "Martı!" diye haykırdı. "Deniz yakında demek."

Çektiğimiz acıların yakında sona ereceği düşüncesi bana yeni bir güç verdi. Ne var ki, bu noktada tekrar tek bir yatakta toplanmış olan nehrin karşı kıyısına geçmemiz gerekiyordu. Sular hızlı akıyordu. Boylu boyunca nehirde yatan uzun

karaçam, biz geçerken tehlikeli bir biçimde sallandı. Geçiş çok uzun sürdü. Dersu önce silahlarla sırt çantalarını karşı kıyıya taşıdı, sonra da bana yardım etmek için döndü.

Sonunda Yan Tun kayasına vardık. Orada, bir meşe ağacı topluluğunun yanına oturup nefesimizi topladık. Deniz kıyısına hâlâ iki kilometreye yakın yolumuz vardı. Vadi, güneybatıya doğru keskin bir dönüş yapıyordu.

Kalan gücümüzü de toplayıp yalpalaya yalpalaya yola koyulduk. Kısa süre sonra meşe koruluğu seyredildi, deniz ışıdayarak biraz uzakta belirdi.

Zahmetli yolculuğumuz sona ermişti. Adamların bizim için buraya erzak bırakmış olmaları gerekiyordu.

Akşamüzeri altıda Van Sin kayalığına vardık ama bizi bekleyen yiyecekleri bulamadık. Fena halde hayal kırıklığına uğramış olarak her köşeyi, her oyugu aradık, devrilmiş ağaçların altına, kaya parçalarının arkasına baktık ama boşuna. Hâlâ bir umut ışığımız vardı. Adamlar yiyecekleri kayalığın öbür tarafına bırakmış olabilirlerdi. Nani gidip bakmaya gönüllü oldu ama yukarı tırmandığında, geçmek zorunda olduğu çıkıntının buzla kaplı olduğunu görerek daha fazla ilerleyemedi. Yüksek tüneğinden kıyıyı taradıysa da bir şey görememişti. Kötü haberi verdikten sonra beni teselli etmek için, “Boşver yüzbaşı,” dedi. “İnsan deniz kıyısında yiyeceksiz kalmaz.”

Suya girip bir kayayı kaldırdık. Küçük yengeçler kaçışmaya başladılar. Yakınlardaki diğer kayaların altına sığınmaya çalışıyorlardı. Hayvanları çıplak ellerimizle yakalamaya başladık ve kısa sürede birkaç düzine yengeç topladık. Yüz kadar da kabuklu deniz hayvanımız vardı. Sonra kamp kurmak için uygun bir yer seçip büyük bir ateş yaktık. Yengeçleri pişirdik, kabuklu hayvanları da çiğ çiğ yedik. Fazla bir şey değildi belki ama açlığımızı yatıştırmaya yetti.

Ateşim düşmüştü ama hâlâ halsizdim. Dersu ertesi sabah erkenden ava çıkmayı planladığı için hemen yattı.

Zorlu yolculuğun ve ateşin etkisiyle bitkin düşmüş olarak ben de onun yanına uzandım ve anında uykuya daldım.

Uyandığımda şafağa dair pek az iz vardı etrafta. Gecenin karanlığı alacakaranlıkla güreşiyordu ama belli ki sakin denizi ve ıssız kıyıyı aydınlatarak yaklaşan günün parlaklığını durdurmaya gücü yetmiyordu.

Ateşimiz neredeyse sönmüştü. Dersu'yu uyandırdım, közleri yelpazelemeye başladık. Tam o sırada, ulumaya çok benzeyen iki kesik çığlık geldi kulağıma.

“Alageyik sesi,” dedim yol arkadaşşıma. “Çabuk ol. Avlayabilirsin.”

Dersu eşyalarını toplamak için sessizce kalktı ama sonra durup düşündü ve, “Hayır, bu alageyik değil,” dedi. “Alageyik bu mevsimde bağıramaz.”

Ses yinelendi. Bu defa deniz tarafından geldiğini kesinlikle anladık. Tanıdık bir sestir ama daha önce nerede duymuş olduğumu bir türlü hatırlayamıyordum.

Ateşin yanında sırtım denize dönük olarak oturuyordum, Dersu da karşımdaydı. Birdenbire ayağa fırlayarak, denizi işaret etti.

“Bak, yüzbaşı.”

Baktım ve Grozny'nin burnu döndüğünü gördüm.

Havaya ateş ettik ve alevlerin arasına biraz yosun attık. Beyaz dumandan bir sütun gökyüzüne yükseldi. Grozny sirenini birkaç defa tiz bir çığlıkla öttürerek bizden tarafa döndü. Bizi görmüşlerdi. Omzumdan dağlar gibi bir yükün kalktığını hissettim. İkimiz de sevincimizden yerimizde duramıyorduk.

Birkaç dakika sonra, mayın tarayıcısının kaptanı sıcak bir selâlamayla karşılıyordu bizi.

Shantar Adaları'ndan dönerken Amagu'nun ağzına bir uğramış ve orada Merzlyakov'dan benim tepelere çıkmış olduğumu ve Kulumba yakınlarında bir yerde sahile döneceğimi öğrenmişti. Sale'yle adamlarımdan ikisinin bizim için Van Sin kayalığına erzak bırakmaları gerekirken fırtınada tekneleri parçalandığı için bunu yapamadıkları anlatılmıştı kaptana. Adamlar tekrar erzak almak için hemen Amagu'ya dönmüşlerdi, yeni malzemelerle bir deneme daha yapacaklardı. Grozny'nin kaptanı bunları duyunca aramaya katılmaya karar vermişti. Benim alageyik çılgılığı sandığım sesler de hücumbotun siren sesleriydi.

Ladin ağacından bir masaya rahatça yerleşmiş, çeşitli güzel şeyler yiyerek Amagu'ya doğru giderken zamanın nasıl geçtiğinin farkına bile varmadık.

Romatizmadan şikâyetçi olan Merzlyakov, görevden affını istedi. Vladivostok'a dönmeye niyetliydi. Hemen izin verdim. Onunla birlikte iki adam gönderdim ve erzak, malzeme ve kışlık giysiler bularak benimle Bikin Nehri'nde buluşmalarını söyledim.

Grozny bir saat sonra demir aldı.

Yanımda artık yalnızca altı adam kalmıştı. Dersu, Chen Pao ve Vladivostok'a dönmek istemeyip keşif gezisinin sonuna kadar benimle kalmaya gönüllü olan dört adam.

Takip eden beş gün boyunca dinlendim ve sahil şeridi boyunca kuzeye yapacağım yürüyüş için hazırlandım.

Kış yaklaşmıştı. İskelete benzeyen çıplak ağaçlar, perişan ve cansız görünüyordlardı. Sonbaharın erken günlerinin muhteşem, yoğun renkleri kaybolmuştu. Katırlar için ot bulmak sorun olmaya başlamıştı. Hayvanları bahara kadar yerlilerin yanında bırakmaya karar verdim.

20 Ekim sabahı yola çıktık.

Nehre vardığımızda saat ikiye geliyordu. Denziden karaya doğru güçlü bir rüzgâr esiyor, dalgalar gürültüyle kıyıda patlayarak sahilde köpük köpük bir hengâmeyle koşuşuyorlardı. Nehirden denize doğru uzanan kumluk alana, fazla düşünmeden adım attım ve birdenbire bacaklarımda bir ağırlık hissettim. Geri çekilmeye çalıştım ama dehşet içinde oradan ayrılamadığımı anladım. Yavaş yavaş, santim santim yutuluyordum.

“Akarkum!” diye haykırdım, bir yandan da tüfeğin kabzasını yere dayayarak destek bulmaya çalışıyordum ama tüfek de kuma gömüldü.

Adamlar ne dediğimi hemen kavrayamadılar. Şaşkın şaşkın hareketlerimi seyrediyorlardı. Dersu'yla Chen Pao o anda ortaya çıktılar ve derhal yardımına koştular. Dersu tüfeğini uzattı, Chen Pao da ayaklarımın dibine çeşitli döküntüler attı. Bir ağaç parçasını yakaladım, önce bir bacağımı, sonra ötekini dışarı çekerek katı toprağa doğru süründüm.

Chen Pao, akarkuma sahil boyunca sık sık rastlandığımı söyledi. Deniz kabarıyor, sahili kaplayarak kumu gevşek bir

hale getiriyor, kum da bir insan kapını haline dönüşüyordu. Dalgalar çekildiğinde şerit insanlar ve hatta kara hayvanları için bile yeniden geçilebilir hale geliyordu. Bunun için havadaki değişikliği beklemekten başka yapacak bir şey yoktu. Gece, deniz sakinleşti. Chen Pao haklıydı. Kum katılaştı, hatta o kadar sertleşti ki üstünde yürüdüğümüzde ayak izi bırakmıyorduk.

Muazzam bir uçurumun kenarına geldik. Çok eski bir nehir sekisiydi burası. Seyrek ağaç ve çalı örtüsü geride kalmıştı. Kusun Vadisi önümüzde açılıyor, Çin fanzaları uzaklarda göz kırpmıyordu.

Uzun bir yolculuktan sonra insan yerleşimleriyle karşılaşınca, insanların, atların ve köpeklerin adımları yeni bir canlılık kazanır. Sekiden inip, neşeyle yürümeye devam ettik. Köpeğim, yol kenarındaki çalılıkları inceleyerek önden koşuyordu. Kısa süre sonra tarlalar karşımıza çıktı. Ürün hasadı yapılmış, toplananlar istif edilmişti. Alpa birdenbire kulaklarını dikti. “Köylüler mi acaba?” diye düşündüm ama tüfeğimi de hazır ettim.

Alpa mahcubiyet belirtileri gösteriyor, işaret etmeyi sürdürmesi mi, yoksa avın peşini bırakması mı gerektiğini sorar gibi geriye bakıyordu. Devam dediğimi görünce havayı koklayarak dikkatle ilerledi. Hareketlerinden, kokusunu aldığı şeyin köylüler olmadığı anlaşıyordu. Birdenbire üç kuş birden uğultulu kanat çırpışlarıyla havalandılar. Ateş ettim ve ıskaladım. Ağır ağır uçan, kanatlarını çaba göstererek çırpın kuşlar, en yakındaki fanzanın bahçesine beceriksizce indiler. Evcil kazlardı bunlar. Yerliler kuşları beslememiş, onlar da tarlalarda yiyecek aramaya çıkmışlar, bu yüzden de evlerinden çok uzaklara gelmişlerdi. Uçma yeteneğini yavaş yavaş ve sürekli bu konuda çalışarak geliştirdikleri anlaşıyordu. Bazı

hayvanlardan korkunca, uçmanın güvenliğine sığınmak istemiş ve kanatlarına başvurmuşlardı.

Liurl isminde bir Udege'nin fanzasına geldik. Ailesi beş erkekle bir kadından oluşuyordu.

Kusun Nehri Udegeleri, çiftliklerinde çalıştırmak üzere Çinli ırgatlar kiralarlar. Kıyafetleri, Çin ve Udege kıyafetlerinin bir karışımıdır. Genellikle Çince konuşur, ancak gizli bir konuyu tartışacakları zaman anadillerine dönerler. Buradaki kadınların giysileri ağır işlemeler, parlak düğmeler, deniz kabuklarıyla süslü, göğüsleri, etekleri, kolları bakırdan yapılmışa benzeyen incik boncuklarla doluydu, öyle ki her hareketleri çingirdama seslerine neden oluyordu.

Liurl'un renkli anlatımına göre, bundan yaklaşık kırk yıl kadar önce sahil bölgesinde o kadar çok Udege yaşıyordu ki, Samarga Nehri'nden Olga Körfezi'ne uçan kuğular, yolları üzerindeki yurtlardan tüten duman yüzünden kar beyazı renklerini kaybedip kömür gibi kapkara kesiliyorlardı.

Kusun'un nehir akıntısının ulaşmadığı bölgelerinde eski bir kayıkçı olan yaşlı bir Mançu ile karşılaştık. Adamın adı, denizci reis anlamına gelen Hai Pa-tou'ydu Çocukluğundan beri Ussuri sahillerinde gezen, tecrübeli bir denizciydi. Kendisinden önce babası da aynı işle uğraşmıştı. Chen Pao, kıyı boyunca bize eşlik etmesi için onu ikna etti. Udegeler öteberimizi ertesi gün Kusun'un ağzına getirecek ve Hai'nin teknesine yükleyeceklerdi.

Sabah erken kalktım ve hiç vakit kaybetmeden seyahat için son hazırlıklarımı yapmaya koyuldum. Udegelerin dürtülmesi gerektiğini tecrübeyle biliyordum, aksi takdirde yola çıkmamız saatler sürerdi. Ayakkabılarıyla uğraşmaya başladılar, botlarını tamir ederler, vakit öğleyi bulana kadar oyalanmamıza neden olurlardı.

Kusun'da, tekrar Sanhopu Nehri'ne çağrılmış olan Chen Pao'yla ayrıldık. Çavuş para kabul etmedi ve bir sonraki sene sahile dönecek olursam bana yardımcı olacağına söz verdi. El sıkıştık ve kendi yolumuza gittik.

Gündüzleri hava o kadar güzel oluyordu ki gömleklerimizle yürüyor, akşamları da üstümüze birer kazak geçiriyorduk. Geceleriye kürk battaniyelere ihtiyaç duyuyorduk. Sıcak tutacak giysilerin deniz yoluyla gönderilmesi emrini verdim. Yanımıza yalnızca temel ihtiyaç maddelerini almıştık. Hai bizi teknesiyle Takhoba'nın ağzında karşılayacaktı.

Takhoba'nın alt kesimlerinde, vadinin karaağaçlardan, ıhlamurlardan, meşelerden ve kara huşlardan oluşan orman örtüsü seyrek. Meskun açık arazi, biraz daha yüksekte, denizden bir buçuk kilometre kadar yukarıdadır.

Orada küçük bir fanzaya rastladık. Orada yaşayanların Udege halkına mensup olduklarını sanmıştım ama sonradan Solon olduklarını öğrendim.

On kişilik bir aileydi. Büyükbaba veiki yetişkin oğlu, oğulların eşleri ve çocukları. Mançurya'da Sungari Nehri'nde yaşamışlar, sonra Ussuri'nin bir kolu olan ve daha iyi av imkânları sağlayan Nor'un kıyısına göç etmişlerdi. Haydut çeteleri bölgeyi sardığında, Çin hükümeti onlarla mücadele etmesi için askeri birliklerini göndermiş, Solon ailesi de köşeye sıkışmıştı. Bir taraftan haydutların, öbür taraftan geçtiği yerde taş üstünde taş bırakmayan ordunun saldırısına uğruyorlardı. Bikin'e kaçmış, Sikhota-alin'i geçerek sahile yerleşmişlerdi.

Bundan sonraki dört gün boyunca Takhoba ve Kumaho nehirlerini keşfettim.

Salon ailesinin en genç üyesi Da-Parl, bize eşlik etmeye gönüllü oldu. Sağlam yapılı, sakalsız, duruşunda bir gurur sezilen ve adamlarımı da belli belirsiz küçümsediği anlaşılan

bir delikanlıydı. Adımlarının hafifliği, hareketlerinin zarafeti ve kıvraklığı hayranlığımı uyandırmıştı.

İki gün sonra yola çıktık. Dersu, Da-Parl ve ben nehrin sol kıyısını takip ederek önden yürüyorduk, Zakharov’la Arinin de on beş adım kadar arkamızdan geliyorlardı. Birdenbire, bir kütüğün üstüne tünemiş bir sincap gördük. Hayvan poposunun üstüne oturmuş, kuyruğunu yukarı kıvrıp sırtına dayamış, fıstık kırmakla meşguldü. Yaklaştığımızı görünce aceleyle bir ağaca tırmanıp merakla aşağı bakmaya başladı. Da-Parl parmaklarının ucunda yürüyerek ağaca yaklaştı, ani bir çığlık atarak elindeki çubukla ağaca vurdu. Sincap irkildi, ağacın daha yüksek dallarına doğru atılırken elindeki kozalağı yere düşürdü. Solon’un istediği de buydu zaten. Delikanlı kozalağı yerden aldı, küçük hayvana zerre kadar ilgi göstermeden neşeyle yürüyüşüne devam etti. Sincap daldan dala sıçırıyor, güpegündüz yapılan bu soygunu yüksek sesle protesto ediyordu. Hepimiz çok eğlenmiştik.

Dersu, “Kızma,” diye seslendi sincaba, hayvanı teselli edercesine. “Biz yerde yürüyoruz ve hiç fıstık bulamıyoruz. Bak, sen başka bir sürü bulabilirsin.” Büyük bir sedir ağacını işaret etti.

Hava kapalıydı. Tüy gibi bulutlardan oluşan bir örümcek ağı gökyüzünde salınıyordu. Güneşin etrafında yavaş yavaş küçülen halkalar belirdi, sonunda hepsi birleşip donuk bir leke haline geldiler. Orman sessizdi, yalnızca ağaçların tepelerinde bir esinti geziniyordu. Bu durum, hem Dersu’yu hem de Solon’u endişelendirmişe benziyordu. Birbirleriyle fısıldaşıp duruyor, ha bire gökyüzüne bakıyorlardı.

“Kötü,” dedim. “Rüzgâr güneyden esiyor.”

Dersu, “Hayır,” diye mırıldandı. “Şu tarafa gidiyor,” dedi kuzeydoğuyu göstererek.

Yanıldığı kanaatindeydim, bunu da ona söyledim.

“Kuşlara bak,” dedi Dersu sert sert.

Yakındaki bir huş ağacının dalına bir karga tünemişti, hayvanın yüzü kuzeydoğuya dönüktü. Dersu her zamanki gibi haklıydı. Kuşlar yüzlerini daima rüzgâra dönerler, böylece esinti tüylerinin üstünden kayıp gider.

Akşama doğru gökyüzü kapalıydı, yer artık güneşin sıcaklığını yansıtmıyordu. Buna rağmen sıcaklık iki dereceden on dereceye yükselmişti. Bu da bir başka uğursuz işaretti. Çabucak çadırlarımızı kurup yakacak toplamaya başladık.

Neyse ki korkularımız boşa çıktı. Gece çabucak geçip gitti.

Sabah ilk iş gökyüzüne baktım. Bulutlar kuzeyden güneye doğru gidiyorlardı. Kaybedecek vaktimiz yoktu. Aceleyle eşyalarımızı topladık ve Takhoba’ya yürüdük. O gün Sikhotalin’e ulaşmayı planlıyordum ama kötü hava planlarımı bozdu.

Öğle olduğunda kalın bir sis tabakası her tarafı sardı. Dağlar, iç karartıcı, koyu bir maviye büründü. Saat dörtte sağanak indi, onun ardından da sulu sepken, yoğun bir kar geldi. Patika beyazladı, çalıların arasında ta uzaklara kadar gözle seçilir oldu. Güçlü, sert bir rüzgâr çıktı.

Durmak zorundaydık. Nehrin sağ kıyısında ıssız bir kayalık yükseliyordu. Dış hatları, insanın aklına bir şatoyla kulelerinin kalıntılarını getiriyordu. Kayalığın dibinde genç huş ağaçları vardı. Uygun bir kamp yeri gibi görünüyordu. Durma emrini verdim.

Adamlar yakacak topladılar, Solon da çadırlarımız için direk görevi görececek dallar bulmak için ormana daldı. Bir dakika sonra koşarak geri geldiğini gördüm. Kayalıktan yüz adım kadar uzakta durdu, yukarı baktı, sonra birkaç adım daha koştu. Kampa döner dönmez de endişeyle Dersu’ya başvurdu. Nani de kayalığa baktı, şiddetle tükürüp baltasını yere attı.

İkisi benden kamp yerimizi değiştirmemi rica ettiler. Solon, tepenin eteğinde bir ağaç kesmekle uğraşırken şeytanın kendisine taş attığını açıkladı. İkisi, her tarafına korku işlemiş yüzleriyle o kadar ısrar ettiler ki, çadırların nehrin yarım kilometre kadar aşağısına taşınmasını emrettim. Bu yeni kamp yeri, ilkinden bile daha uygundu.

Hepimiz şevkle çalışıyorduk. Yakacak odunlar göz açıp kapayıncaya kadar toplanmış, ateş yakılmıştı. Dersu'yla Solon, bir çit diktiler. Ağaçları kestiler, toprağa sırkılar sokup sopalarla desteklediler. Battaniyelerini bile kullandılar.

Dersu, çitin bizi şeytanın bakışından koruma amaçlı olduğunu söyledi. Çok eğleniyordum ama onu kırma korkusuyla hiçbir şey belli etmedim. Adamlar yere oturdular ve kayalıkta olduğu söylenen şeytanla pek ilgilenmediler. Yiyecek konusu düşüncelerinde çok daha fazla yer kaplıyorduç

Hava kötüleşti. Adamlar çadırlarda büzölüp, ısınmak için sıcak çaylarını yudumladılar. Gece yarısı kar yağmaya başladı. Bir şimşek çaktı, hemen arkasından gök gürültüsü yankılandı.

Fırtına ve beraberindeki kar yağışı, sabah saat ikiye kadar devam etti. Kırmızımsı şimşekler yoğun bir ışıkla, hızla çakıyorlardı. Gök gürültüleri kamçı sesi gibi yüksek çıkıyor ve uzun sürüyor, yeri sarsıyorlardı.

Fırtınayla kar yağışının bu birlikteliği o kadar alışılmamış bir şeydi ki, hepimiz şaşkınlıkla bakışlarımızı yukarı çevirdik. Ne var ki gökyüzü karanlıktı. Şimşekler, güneybatı yönüne doğru ilerleyen ağır fırtına bulutlarını aydınlattı.

Gök gürültülerinden biri, özellikle kulakları sağır edecek derecede yüksekti. Kayalığın yakınında bir yere yıldırım düşmüştü. Yüksek bir ses, toprak kaymasının çıkardığı ses, gök gürültüsüne karıştı. Solon'un korkudan ödü patlamıştı. Gazaba kapılan şeytanın kayalığı parçalandığını düşünüyordu.

İkinci bir ateş yaktı ve çitin arkasında perişan biçimde bekledi. Dersu'ya baktım. Nani kafası karışmış, şaşkın, biraz da korkmuş görünüyordu. Taşlar adan, yıldırımlar gönderen, kar yağdıran ve sonra da toprak kaymasına neden olan bir şeytan, onun için biraz fazlaydı. Sonra, bütün bu şok edici olayların arasında bir bağlantı bulmuş gibi bir ifade belirdi yüzünde.

“Enduli⁹ şeytanı kovalıyor.” Rahatlayarak içini çekti, Solon'a baktı.

Bu arada, fırtınanın hiddeti yatışmıştı ama şimşekler saatler boyunca gökyüzünü aydınlatmaya devam etti. Kocaman alev dilimleri ufka yayılıyor, uzaktaki zirvelerin dış hatlarını ve yağmurun yanı sıra sulu sepken kar da indiren ağır bulutları görünür kılıyorlardı. Uzaktan gelen gök gürültülerinin boğuk gümbürtüsü yeri sarsıyordu.

Akşam yemeğinden sonra adamlar uykuya çekildiler. Ben bir süre Dersu'nun yanında oturdum, onun kötü ruhlar ve kar yağışlarının eşlik ettiği fırtınalar hakkındaki konuşmalarını kulağımı dört açarak, hevesle dinledim.

“Gök gürültüsü Agdy'dir,” diyordu. “Şeytan bir yerde çok uzun süre kalırsa, Enduli şeytanı kovalamak için Agdy'i gönderir.”

Dersu'ya göre gök gürültülü bir fırtına, şeytanın varlığına işaret ediyordu. Şeytan gittikten (yani fırtına dindikten) sonra etrafa sessizlik ve sakinlik hâkim oluyordu. Hayvanlar, kuşlar, balıklar, hatta otlar ve böcekler şeytanın gittiğini anlayarak neşeyle doluyorlardı. Eskiden, gök gürültüsü ve fırtına yalnızca yazları gelirdi. Ne zaman ki Ruslar oraya yerleşmişti, gök gürültüsü o zaman kış mevsiminde de ziyaretlere başla-

⁹ Gökler tanrısı

miştı. Bugün yaşadığımız, Dersu'nun bu konudaki üçüncü tecrübesiydi.

Zaman hızla geçti. Şafak yakında sökecekti. Orman örtüsüyle kaplı dağların, şeytan kayalığının ve nehrin üzerine doğru sarkan çalılıkların dış çizgileri, karanlıktan yavaş yavaş sıyrılıyorlardı. Bütün işaretler, havanın kötü olacağını gösteriyordu ama birdenbire dağların arkasından yükselen bir kıızıllık doğu ufkunda belirerek kasvetli gökyüzüne bir zerre kırmızı renk kattı. Bu rengin pembe-altın ışıltısı, bütün çalılıkların ve dalların üstünde hafifçe pırıldadı. Doğmakta olan güneşin yarattığı zengin renk oyunlarını hürmetle seyrettim.

“Uyusak iyi olur yaşlı dostum,” dedim arkadaşşıma ama dönüp baktığımda, onun benim ne söyleyeceğimi tahmin etmiş olduğunu gördüm. Dersu sırtını bir kütüğe yaslamış, derin bir uykuya dalmıştı.

Ertesi sabah geç kalktık. Fırtına bulutları yavaş yavaş gökyüsünde geziniyorlardı ama bir gece önce olduklarının yarısı kadar bile tehditkâr değildiler.

Kahvaltıdan sonra, Takhoba'dan yukarı, Sikhota-alin'e doğru yürüdük. Dağ sırası, kampımızdan bir günlük yürüme mesafesindeydi. Alacakaranlık bastığında, su havzasına yaklaşmıştık. O gece için sık ormanda kamp kurduk.

Gökyüzü temizlenmişti ve gece sıkı bir soğuk vaat ediyordu. Isınmak için battaniyeme güvenerek, ateşin yanındaki yerimi ince giysili Solon'a verdim. Sabah üçte soğuk beni uyandırdı. Battaniyeme daha sıkı sarılmak için ne kadar çabalarsam çabalayayım fayda etmiyor, soğuk içeri girecek bir yer bularak omuzlarımı ve bacaklarımı donduruyordu. Kalktım.

Karanlıktı. Ateşimiz sönmüştü. Közleri karıştırıp yelpazeledim. Bir alev parladı, çevreyi aydınlattı. Zakharov'la Arinin çadırın koruması altında yatıyorlardı. Dersu giysileriyle, oturur pozisyonda uyuyordu.

Yakacak toplarken, ateşten biraz uzakta bir yerde Solon'u gördüm. Delikanlı, yalnızca yırtık pırtık ceketıyla örtünmüş olarak yere dökülmüş ince köknar dallarının üstünde uyuyordu. Soğuk alacağından korkarak, yavaşça omzuna dokundum. O kadar derin uyuyordu ki, rüyalarından ayılması için onu epeyce sarsmam gerekti. Da-Parl doğruldu, kafasını kaşdı, esnedi, sonra yeniden yatarak yüksek sesle horlamaya başladı. Ateşin başında biraz ısındıktan sonra çadırın altına, adamların yanına sıkışıp derin bir uykuya daldım.

Ertesi sabah erken kalktık. Erzak stokumuz tükenmek üzereydi ve elimizi çabuk tutmamız gerekiyordu. Kahvaltımız kızartılmış sincap eti, sıcak küllerin içinde pişirilmiş bir çeşit ekmek ve ot çayından ibaretti.

Yola çıktığımızda güneş yeni yeni doğmaya başlamıştı. Parlak ve neşeli küre, ormanın arkasından yükseldi ve karla kaplı dağ zirvelerini canlı sıcaklığıyla yıkadı. Dağ sırtını geçince, Kumuho'nun kıyısına ulaştık.

Planlanmış bir rotanın son ayağında gezgin daima fazladan çaba gösterir. Kumuho'nun ağzından itibaren nehrin yukarı kısımlarına, dağlara doğru çıkacak, oralarda kamp kuracak, çadırlarımızı dikecek, yakacak toplayacaktık; yine de yolculuğun sonuna gelmiş olma fikrinde tatlı bir büyüleyicilik vardı. Ertesi gün erkenden yola çıkabilmek için, hepimiz hemen uyuduk.

Şafak sökerken biz çoktan ayaklanmış, harekete geçmek için hazırlanmaya başlamıştık bile. Havlumu alıp şöyle bir dalıp çıkmak için nehre koştum.

Kırlar sabah uykusundaydı. Nehrin üstünde soğuk buharlar geziyordu. Yerde muazzam çiy damlaları vardı. Sonra hafif bir sabah esintisi ormanda gezindi. Sis dağıldı, karşı kıyı gözler önüne serildi. Kampa sessizlik hâkimdi. Adamlar kahvaltı ediyorlardı. Birdenbire çakıllı kıyıda ayak sesleri

duydum. Hemen döndüm, karşımda biri uzun boylu, diğeri daha kısa iki şekil vardı. Sığındı bunlar, anne ile yavrusu. Nehir kıyısına inip açgözlülükle su içtiler. Anne başını salladı, sonra dişleriyle sağırsını kaşdı. İhtişamlı hayvanları hayranlıkla seyrederken, adamların onları göreceğinden korkuyordum. Anne sığın birden tehlikeyi sezerek kulaklarını dikip, dikkatle bizim olduğumuz tarafa baktı. Dudaklarından dökülen su damlaları, nehrin yüzeyinde giderek genişleyen halkalar oluştuyordu. Hayvan canlandı, boğuk bir sesle homurdanarak ormana doğru koştu. Tam o anda bir esinti çıktı, karşı kıyı bir sis perdesi altında gözden kayboldu. Zakharov ateş etti ama iskaladı. Yüreğim, onun isabet ettirememesi yüzünden tarif edilemez bir neşeyle dolmuştu.

Sonunda güneş doğdu. Sis turuncumsu bir tona büründü. Çalılıkların, ağaçların ve dağların siluetleri görünür hale geldi. Yarım saat içerisinde, neşeyle konuşarak patıkada ilerlemeye başlamıştık.

Denize yakın bir açıklıkta, yerlileri sömüren bir derebeyi olan Dolganov yaşıyordu. Servetini fakir insanları ezerek elde etmiş bir adamın evini ziyaret etmek için herhangi bir istek duymuyordum, böylece doğruca denize doğru yürüdük. Nehir ağzının yakınında, Hai Pa-tou ile teknesini bulduk. Adam, Kumuhö'ya Kusun'dan ayrıldığı gün varmıştı yani yaklaşık bir haftadır bizi bekliyordu.

Akşam olunca adamlar büyük ateşler yaktılar. Keyifleri yerindeydi, sanki eve dönüşlerini kutluyorlardı. Kamp hayatına o kadar alışmışlardı ki, bu yaşamın zorluklarını göremez hale gelmişlerdi. 1 Kasım'ı, yani kış aylarının ilkinin ilk gününü, dinlenerek geçirdik.

USSURI ORMANLARININ EL DEĞMEMİŞ DERİNLİKLERİNDE

Kumuho'da Solon ile vedalaştık.

Delikanlı Takhoba'ya geri döndü, biz de kuzeye doğru yaptığımız yolculuğu devam ettirdik.

Sahildeki yol, Kumuho kıyısında kesintiye uğruyordu. Olympiada Burnu'ndan Samarga Nehri'ne dek, kuş uçuşu yüz elli, karadan da iki yüz yirmi kilometre olan mesafede kıyı dağlık ve kelimenin tam anlamıyla ıssızdır. Dağlar, denizin kıyısına kadar uzanan iğne yapraklı ormanların kadifemsi peleriniyle örtülüdür ve bütün bu şerit, hemen hemen aşılamaz bir bölgedir. Udegeler bile bu bölgeden uzak dururlar. Tekneyle yarım günde alınabilen bir mesafe, iç bölgede dört günden fazla sürebilir.

Hai Pa-tou'nun teknesi, akıntının girmediği durgun suları olan ve kumluk şeridi bulunmayan nehirlerle girebiliyordu. Böylece ertesi gün ona Khatokhu'ya gidip bizi orada beklemesini söyledim. Bize gelince, Kholonku boyunca Sikhotalin'e yürüyecek, sonra Nakhtokhu'ya inerek tekrar sahile çıkacaktık.

O sabah diğerlerinden önce uyandım, giyinip dışarı çıktım. Doğmakta olan güneş denizde iyice açılmış olan Hai'nin yelkenlerini aydınlatıyordu. Çay yaptım, yol arkadaşlarımı uyandırdım. Kahvaltıdan sonra sırt çantalarımızı toplayıp yola koyulduk.

Hava her geçen gün soğuyordu. Günlük ortalama sıcaklık altı dereceye kadar düşmüş, günler fark edilir derecede kısalmıştı. Geceleri ısıran rüzgârdan korunmak için ormanın sık

bölgelerine sığınuyorduk. Isınmak için her zamankinden fazla yakaçağa gereksinim duyuyor, yeteri kadar çalı çırpı toplayabilmek için erken saatlerde kamp kuruyorduk. Günlük yürüme mesafemiz düşmüştü. Yaz mevsiminde bir gün içerisinde katettiğimiz bir mesafeyi aşmak için, iki katı süreye ihtiyaç duyuyorduk.

Kamp yapacağımız yeri seçtikten sonra Zakharov'la Arinin'e çadırı kurmaları emrini vererek Dersu'yla birlikte ava çıktım. Nehrin iki yakasında ince bir şerit halinde yükselen tozkavakları, mürverler, sedirler, sepeçi söğütleri, huşlar, akça ağaçlar ve kara ağaçlar vardı. Alçak sesle sohbet ederek yürüdük. Dersu önden gidiyor, ben de birkaç adım geriden onu takip ediyordum. Birdenbire Dersu'nun bana işaret ettiğini gördüm. Önce bir şeyi dinlediğini sandım ama, Dersu ayak parmaklarının üstünde yükselmiş, yana doğru eğilerek havayı kokluyordu.

"Kokuyu aldın mı?" diye fısıldadı. "Adamlar!"

"Ne adamı?" diye sordum.

"Yaban domuzları," diye cevapladı.

Ne kadar çabalarsam çabalayayım, koku falan alamadım. Dersu kararlılıkla sağa doğru ilerliyor, sık sık durup burnunu rüzgâra doğru uzatıyordu. Bu şekilde yaklaşık yüz elli adım yürüdük, derken çok yakınımızda bir yerdeki çalılıkların içinden bir şey fırladı, bir yaban domuzuyla yavrusu ortaya çıktı. Birkaç domuz daha belirerek dört bir yana dağıldılar. Yavru domuzu vurdum.

Dönüş yolunda Dersu'ya domuzlara neden ateş etmediğini sordum. Hayvanları görmediğini, yalnızca çalılıkların arasında dolanırken çıkarttıkları sesleri duyduğunu söyledi. Üzgündü. Yüksek sesle küfür etti, sonra aniden kasketini çekip çıkararak yumruğunu kafasına indirdi. Güldüm, burnunun gözlerinden

daha iyi olduğunu söyledim. Bu küçük meselenin gelecekteki trajik olayların habercisi olduğunu biliyordum.

Yavru domuz büyük bir neşeyle karşılandı. Kendimize taze etle ziyafet çektik. Moralimiz yüksekti. Yalnızca Dersu keyifsiz görünüyordu. Homurdanıyor, nasıl olup da domuzları göremediğini yüksek sesle kendi kendine sorup duruyordu.

Solon'un bize öğrettiği işaretleri kollayıp takip ederek, rehberimiz olmadan ilerledik. Dağlar ve nehirler birbirlerine o kadar benziyorlardı ki, yanlış yola sapmak işten bile değildi. Bu durum beni endişelendiriyordu. Dersu ise, her şeye karşı büyük bir kayıtsızlık içindeydi. Ormana alışkındı, geceyi ha burada geçirmiş, ha orada, onun için fark etmiyordu.

Kampımızdan ayrıldıktan birkaç metre sonra tırmanmaya başladık. Çıktığımız ilk zirveden, Pi Nehri Vadisi'yle, arkasında uzanan dağlık araziye gördük.

Bu yükseklikte manzara müthişti. Bir tarafta göz alabilirdiğine dağlar vardı, devasa büyüklükte beyaz sorguçlu dalgalar gibi kuzeye doğru uzanarak sislerin içinde kayboluyorlardı. Nakhtokhu kuzeydoğudaydı, güneyde de mavi deniz görünüyordu.

Soğuk, ısırcı rüzgâr bizi vadiye inmeye zorlayarak muhteşem manzarayı doya doya seyretmemize engel oldu. Etrafımızdaki kar gitgide azalıyordu. Üstünde yürüdüğümüz yarı yarıya donmuş yosun halı ayaklarımızın altında çıtırdıyor, botlarımız her adımda bu halıda derin izler bırakıyordu.

Küçük ekibimizin en önünde yürüyordum, Dersu da yakın mesafeden beni takip ediyordu. Birdenbire koşarak beni geride bıraktı ve yeri inceledi. Toprakta, bizimle aynı yöne ilerleyen ayakların bıraktığı izler göze çarpıyordu.

"Kim geçmiş buradan?" diye sordum Nani'ye.

“Küçük ayaklar. Rus değil, Çinli değil, Koreli değil,” diye cevap vererek ekledi, “Burunları yıkarı kıvrık untalar. Kısa bir süre önce geçmiş buradan. Hemen yakalarız.”

Bizim kesinlikle anlayamadığımız başka işaretlerden, adamın bir Udege olduğunu, samur tuzakçılığıyla uğraştığını, yanında ağaç bir çubuk, bir balta ve bir samur ağı taşıdığını, adımlarına bakılırsa genç olduğunu okudu. Adam çalılıklardan kaçınıp açıklıkları tercih ederek ormanda dümdüz ilerliyordu. Dersu bundan yola çıkarak onun bir av gezisinden döndüğünü ve büyük ihtimalle yaşadığı kampa doğru gittiğini söyledi. Onu takip etmeye karar verdik, nasıl olsa bunu yaparak yolumuzdan sapmış olmayacaktık.

Orman kesintiye uğradı ve yanmış ağaçlarla kaplı bölgelerden geçmeye başladık. Orman yangınının kalıntıları. Birdenbire Dersu durarak, burnuna duman kokusu geldiğini söyledi. On dakika kadar sonra, yüz adım kadar ilerimizde nehir kıyısına kurulmuş bir kulübeyle, kulübenin yanında yakılmış büyük bir ateş gördük. Adam, Nakhtokhu Nehri’nden bir Udege’ydi, adı Yanseli’ydi. Avlanmaktan dönmüştü ve yemek hazırlıyordu. Sırt çantası yerde yatıyor, çantanın yanında da bir çubuk, bir tüfek, bir de balta duruyordu.

Dersu’nun Yanseli’nin samur ağı taşıdığını nereden bildiğini çok merak etmiştim. Nani, yeni kesilmiş bir ağaç dalı fark ettiğini ve yerde kırık bir ağ halkası gördüğünü söyledi. Dalın yeni bir halka yapmak için kesildiğini ekleyerek, Udege’ye döndü, ondan samur ağını göstermesini istedi. Yanseli hiç konuşmadan sırt çantasını açarak samur ağını çıkardı. Ağın orta halkalarından biri yeniydi.

Yanseli, Nakhtokhu’ya doğru akan bir nehir olan Dagda Nehri’nde olduğumuzu söyledi. Onu bize rehberlik etmeye kandırmak çok zor oldu. Para, Yanseli için bir kıymet taşıma-

yordu. Sonunda, sahile eriştiğimizde ona vereceğimi söylediğim fişekler, bu işe razı olmasını sağladı.

Birkaç gündür hava gerçekten çok soğuktu. Nehir kıyısındaki sular donmuştu, bu da ilerlememize yardımcı oluyordu. Akarsular da aynı şekilde donmuştu, yolumuzu kısaltmak için onların üstünden yürüyerek. Nakhtokhu'ya kısa sürede eriştik.

Öğleden sonra Yanseli bizi çeşitli samur kapanlarını geçerek nehir kıyısını takip eden bir patıkaya çıkardı. Burasının Monguli adında bir Udege'ye ait olduğunu ve onunla muhtemelen karşılaşacağımızı söyledi. Gerçekten de birkaç kilometre sonra, kapanlardan birinin üzerine eğilmiş olan Monguli'ye rastladık. Adam bizi görünce korkuya kapıldı, tam tabanları yağlayacaktı ki gözü Yanseli'ye ilişince yatıştı. Bu tür karşılaşmalarda daima yapıldığı gibi, hepimiz durduk. Adamlar birer sigara yaktı, Dersu'yla Udegeler de bir sohbete girişti.

“Ne konuşuyorsunuz?” diye sordum Dersu'ya.

“Çinliler bir samur çalmış,” diye cevap verdi.

Monguli'nin anlattığına göre buradan birkaç gün önce geçmiş olan acayip bir Çinli, tuzaktaki samuru almış ve sonra da tuzağı yeniden kurmuştu. Yanılıyor olabileceğini, belki de tuzağa yakalanan samur olmadığını söyledim ama Monguli bazı kan lekelerini göstererek, bunların varlığı sonucun sorgusuz sualsiz kanıtı olduğu konusunda ısrar etti.

“Belki de samur değildi,” görüşünü ileri sürdüm.

“Samurdu,” dedi Monguli. “Kütük üstüne düştüğünde çiti ısırılmış. Diş izleri kalmış.”

O zaman ona neden Çinlilerden şüphelendiğini sordum. Udege, hırsızın Çinli ayakkabıları giydiğini ve sol topuğundaki çivilerden birinin düşmüş olduğunu söyledi. Mantık silsilesi ikna ediciydi doğrusu.

Hava soğuk ve rüzgârlıydı. Buz, çoğu yerde nehir üzerinde köprüler oluşturmuştu, bir kıyıdan diğerine rahatça geçebiliyorduk.

Üç Udege fanzasına rastladık. Yerli Udegeler, Çin tarzı kulübeler inşa etmeye yeni yeni başlamışlardı. Bundan birkaç yıl öncesine kadar yurtlarda yaşıyorlardı. Kulübelerin yanında, kiralanan Çinli işçiler tarafından ekilip biçilen sebze tarhları vardı. Nakhtokhu Nehri'nin, Çin etkisinin ulaştığı en kuzey nokta olduğunu öğrendik. Burada yalnızca beş Çinli vardı; dördü uzun süredir bölgede yerleşikti, beşincisi de Kusun Nehri'nden yeni gelmişti.

Udege rehberlerimiz, yeni gelenin ayakkabılarını incelediler ve topuklarından birinde bir çivinin eksik olduğunu gördüler. Adamın sırt çantasını açıp çalınmış samuru ortaya çıkarıp, işlemiş olduğu suçu bütün detaylarıyla anlattılar. Çinli, onların kendisini samuru çalarken görmüş olduklarını zannederek suçunu itiraf etti.

Udegeler meseleyi uzatmadan, mallarını yeniden ele geçirmiş olmanın keyfiyle oradan uzaklaştılar. Ne var ki, öteki Çinlilerin konu hakkında daha keskin görüşleri vardı. Hemen bir konsey toplayıp kendi aralarında fısıldaştıktan sonra, suçluya onları utandırmış olduğunu ve Naktokhu'yu bir daha dönmek üzere terk etmesi gerektiğini söylediler. Onların karşısında başında şapka olmadan duran adam, bu hükmü sonunda kadar dinledi ve vadiden ertesi gün ayrılacağına ve oraya bir daha asla dönmeyeceğine söz verdi.

Udegeler'in bize kötü haberleri vardı. Kholonku'dan 4 Kasım günü ayrılmış olan teknemizden bir daha haber alınmamıştı. O gün çok şiddetli bir rüzgâr olduğunu hatırladım. Dostlarımızdan biri, açık denizde rüzgârla boğuşan bir tekne gördüğünü, teknenin gitgide kıyıdan daha uzaklara sürüklendiğini söyledi.

Sıcak giysilerimiz, ayakkabılarımız, yiyeceklerimiz, kıscası bütün eşyalarımız tekneydi. Yanımızda ancak taşıyabileceğimiz kadar malzeme vardı, hafif sonbahar giysilerimiz, adam başı bir çift unta, battaniye, çadır, tüfek, kurşun ve mütevazı bir erzak stoku. Edin Nehri'nin kuzeyinde başka Udegeler'in olduğunu biliyordum ama orası hem uzaktı, hem de o bölgedeki Udegeler pek fakirdi, grubumuzun tamamını doyurmaları beklenemezdi.

Hayal kırıklığımız Hai Pa-tou için duyduğumuz üzüntüye karışıyordu. Görünüşe göre deniz o iyi denizciye mezar olmuştu.

Sessizce yürüdük. Ne yapacaktık? Çok kötü bir durumdaydık. Sonunda önümüzde bir açıklık belirdi, orman aniden sona erdi ve deniz karşımıza çıktı.

Denizden hilâl biçimi bir kara parçasıyla ayrılan Nakhtokhu'nun ağzında eskiden bir göl vardı. Şimdi onun yerini, her tarafı ormangülleriyle keçisakalları tarafından sarılmış bir bataklık almıştı. Nehrin ağzındaki küçük körfeze doğru uzanan birkaç dağ çıkıntısı vardı. Kampımızı, bu dik sahil yamaçlarından birinin dibine kurduk.

Akşam Dersu'yla ben, ateşin başına oturup fikir alışverişinde bulunduk. Tekne kaybolalı dört gün geçmişti Yakınlara bir yere sürüklenmiş olsaydı, bu güne kadar geri dönerdi. Ben Amagu Nehri'ne gidip kışı oradaki yerlilerle geçirmeyi düşünüyordum ama Dersu aynı fikirde değildi. Öncelikle, avlanarak yeteri kadar post elde etmemiz ve kendimize yeni kürk ayakkabılar yapmamız gerektiği konusunda ısrar ediyordu. Yerlilerden kurutulmuş balık ve akdarı lapası satın alabileceğimizi düşünüyordu. Ne var ki, başka zorluklar da söz konusuydu. Hava her geçen gün daha da soğuyordu. Bir-iki hafta içinde hafif sonbahar giysilerimiz kış soğuğuna karşı hiçbir koruma sağlayamaz hale gelecekti. Yine de Dersu'nun projesi daha mantıklı gibi görünüyordu.

Akşam yemeğinden sonra adamlar yattılar, biz de konuşmamıza devam ettik. Udegeler'in yanına dönme fikrini öne attım ama Dersu sahilde kalmamız gerektiğini vurguladı. Birincisi, bulunduğumuz yerde erzak ve malzeme temin etmek daha kolaydı; ikincisi de Dersu, Hai Pa-tou'nun döneceğinden umudunu kesmemişi. Hai hayattaysa, mutlaka geri gelir ve sahilde bizi arardı. Söyledikleri kulağa mantıklı geliyordu. Kafamda kasvetli düşünceler dolanıyor, bana rahat huzur

vermiyorlardı. Eli boş geri dönmek küçük düşürücü bir şey olacaktı. Öte yandan, uygun biçimde donatılmamış olarak bir kış yürüyüşüne kalkışmak, son derece ihtiyatsız bir hareketti.

Adamlar, bütün kış boyunca burada kalabileceğimizi duyunca, kıyıya vurmuş olan enkazdan topladıkları döküntülerle bir barınak hazırladılar. Harika bir fikirdi. Taş şömineler kurdular, içi boş bir ağaç gövdesini Kore tarzı bir baca olarak ayarladılar. Giriş branda beziyle perdelenmiş, çatıya da yosun ve ot örtülmüştü. Yerde kuru çimenlerden ve incecik ladin dallarından oluşan bir halı seriliydi. Yeni yerimiz epeyce konforlu olacağa benziyordu.

Ertesi gün Dersu'yla ben Hai Pa-tou'dan bir iz olup olmadığına bakmak için kıyıdan güneye doğru yürüdük. Yolda biraz da avlanmayı planlıyorduk. Hai'nin başına ne gelmişti acaba? Bu soru bizi çok rahatsız ediyordu ve ne zaman bu konuyu konuşmaya başlasak, kendimize kürk ayakkabılar yapıp Amagu yerlilerinin yanına gitmemiz gerektiği sonucuna varıyorduk.

Köpeğim Alpa, yüz adım kadar önden koşuyordu. Birdenbire, köpeğin yakınına bir başka yaratığın gelmiş olduğunu fark ettim. Köpeğe çok benzeyen, yalnızca kaba tüyleri daha koyu renk ve bol, kısa bacaklı bir hayvandı bu. Kıyıdaki kayalıkların yanında koşuyor, Alpa'ya yetişmeye çalışarak sakarca, hantal sıçrayışlarla ilerliyordu. Tüylü hayvan, köpeğimle yan yana gelince savunma pozisyonuna geçti. Sansargiller familyasının en büyük üyesi olan ayı sansarını tanıdım.

Ayı sansarı, dağ ormanlarında yaşar ve misk geyikleriyle karacaları avlar. Geyik yollarındaki bir ağacın dalında saatlerce kıpırdamadan oturup av bekler. Kurbanlarının özelliklerini, sevdikleri yerleri ve alışkanlıklarını en ince ayrıntılarına kadar bilir. Örneğin, misk geyiğinin kar tabakası kalın olduğu zaman yeni patikalar açma zahmetinden kurtulmak için daire çizerek

kaçtığından haberdardır. Bu yüzden bir geyiğin peşine düştüğünde, kurbanını bir tam daire çizene kadar kovalar, sonra da yol üstündeki bir ağaca tırmanarak geyiğin yeniden ortaya çıkmasını bekler. Bu taktik işe yaramazsa, geyiği yorgunluktan yere devirmek için ara vermeden kovalar. Av peşinde olduğunda, ortaya çıkabilecek diğer geyiklere hiç aldırılmaz ve gözden kaybetmiş olsa bile ilk avını kovalamaya devam eder.

Alpa durup yabancıya merakla baktı. ateş edecektim ama Dersu kurşunlarımızı sakınarak kullanmamız gerektiğini söyleyerek beni durdurdu. Haklıydı. Köpeğime seslendim. Ayı sansarı koşarak uzaklaşıp yakındaki koyaklardan birine saklandı.

Kamp yapacağımız yeri seçtikten sonra farklı yönlere ilerledik. Avlanmak için fazla vakit kalmamıştı. Geri döndüğümüzde gün bitmek üzereydi. Yavaş yavaş dağların ardında batan güneşin ışınları akkavakların gövdelerini, ladinlerin sivri uçlarını ve sedirlerin tüylü başlarını aydınlatıyordu. Sessizliğin içinde kulakları sağır eden bir çığlık yankılandı.

Dersu, “Misk geyiği,” diye fısıldadı.

Bir-iki dakika sonra karacaya çok benzeyen, sadece biraz daha kısa boylu ve daha koyu renk kürklü bir hayvan gördüm. İki sivri uçlu diş, ağzından yere doğru uzanıyordu. Yüz adım kadar koştu, durdu, zarif başını bizden yana çevirdi.

Dersu, “Nerede?” diye sordu.

Elimle geyiği gösterdim.

“Nerede?” diye sordu yeniden.

Çok belirgin bazı şeyleri rehber olarak kullanarak onun bakışlarını yönlendirmeye çalıştım ama çabalarım boşa çıktı. Dersu geyiği göremiyordu. Sonra dikkatle tüfeğini kaldırdı hayvanın durduğu yere doğru bakarak ateş etti ve ıskaladı. Kurşun ormana doğru gidip uzaklarda gözden kayboldu. Korkan geyik, çalılıarın arasına daldı.

“Vurdum mu?” diye sordu Dersu ve onun atışının sonucunu bile görememiş olduğunu anladım.

“İskaladın,” dedim. “Geyik kaçtı.”

“Ya?” dedi Dersu korkmuş bir sesle.

Geyiğin birkaç dakika önce durduğu noktaya gittik. Yerde kan izi yoktu. Şakacı bir-iki söz söyledim, Dersu yere çöktü, tüfeğini kucağına koyarak gözlerini boşluğa dikti. Sonra birdenbire ayağa fırlayarak bıçağıyla en yakındaki ağacın üzerinde büyük bir çentik attı ve yüz elli adım kadar koştu. Geyiği ıskalamasının bir hata olduğunu ispatlamaya çalıştığını düşündüm. Ağacın üzerindeki çentik o mesafeden çok zor seçiliyordu, o yüzden Dersu biraz geri gelmek zorunda kaldı. Sonunda bir nokta seçti, tüfeğini omzuna dayayıp nişan aldı. Uzun süre o pozisyonda kaldı, gözlerini iki kere arpacıktan ayırdı. Tetiği çekmekte tereddüt ediyordu. Sonunda ateş etti ve hemen ağaca doğru koştu. Kollarının gevşekçe iki yanına sarkmasından, bir kez daha ıskalamış olduğunu anlayabiliyordum. Yanına gittiğimde, kasketiyle tüfeği yerde yatıyordu, Dersu da kocaman açtığı gözlerini boşlukta bir yere sabitlemişti. Omzuna dokundum. Nani irkildi ve konuşmaya başladı. Çabuk çabuk konuşuyordu.

“Eskiden benden önce kimse bulamazdı hayvanı. Yalnız ben bulurdum. Attığımı vururdum. Kurşunum hiç boşa gitmezdi. Artık elli sekiz yaşına geldim. Gözlerim iyi değil. Geyiğe kurşun – ıska. Ağaca kurşun, o da ıska. Çinliler için çalışmak istemiyorum. Onların işlerini anlamıyorum. Ne yapacağım ben şimdi?”

Şakalarımın ne kadar yersiz kaçtığını anladım. Yaşamımı avlanarak kazanan bir orman adamı olan Dersu için gözlerinin bozulması, ölmekle eş değerd. Dünyada yapayalnız olduğu için, durum daha da trajik bir hal alıyordu. Nereye gider, ne yapardı? Kır saçlı yorgun başını nereye dayayabilirdi?

Onun için çok üzölmüştüm.

“Boşver,” dedim. “Bana çok büyük yardımların dokundu. Senin sayende başımı defalarca dertten kurtardım. Sana çok şey borçluyum. Evimde her zaman sana yer var. Birlikte yaşarız.”

Dersu eşyalarıyla oynamaya başladı. Eline aldığı tüfeğine, bir daha kullanamayacağı bir aletmiş gibi bir ifadeyle bakıyordu.

Nehrin yakınında birbirimizden ayrıldık. O kampa döndü, ben de bir av bulmayı ümit ederek yerimde kaldım. Ormanda uzun süre gezindiysem de, hiçbir şey göremedim. Sonunda pes ederek geri dönüş yoluna koyuldum.

Birdenbire çalıların arasında bir şey kıpırdadı. Olduğum yerde kalarak silahımı hazırladım. Haif bir hışırtı daha oldu ve bir karaca ürkek adımlarla gürgen ağaçlarının arasından çıktı. Dalgın dalgın otları kemiren hayvan, anlaşılan benim varlığımın farkında değildi. Hemen nişan alıp ateş ettim. Biçare hayvan öne doğru atılacak oldu, sonra yere yıkıldı. Bir dakika sonra ölmüştü. Kemerimi kullanarak bacaklarını birbirine bağladığım karacayı omzuma vurdum. Ensemde aşağı ılık bir şeyler aktı. Kan. O zaman yükümü yere bıraktım ve bağırmaya başladım. Dersu’nun yanıtı hemen ormanda yankılandı. Nani silahı olmadan geldi, ganimetimizi bir sıırığa asıp birlikte taşıdık.

Avdan sonra kendimi yorgunluktan bitip tükenmiş hissediyordum. Akşam yemeğinde Dersu’ya Rusya’dan bahsettim; her köşesinde tehlikelerin ve zorlukların kol gezdiği taygadaki gezgin yaşantısını bırakıp benimle birlikte yaşamak üzere şehre gelmesini söyledim ama Nani daha önce olduğu gibi sesini çıkarmadı. Düşüncelere gömülmüş haldeydi.

Sonra gidip yattım. Gecenin bir yarısı uyandığımda, ay yükselmişti. Doğa, derin bir uykunun koynundaydı. Ayışığında

yıkılan uçsuz bucaksız deniz ve göz kırpan yumuşacık yıldızlarla bezeli bir gökyüzü kadar insanı büyüleyen bir manzara olamaz. Koyu renk sular, sahil boyunca uzanan kayaların büyüklüğü, tepeleri kaplayan sessiz orman, tarif edilemez bir güzellikte ve muhteşem bir uyum içindeydi.

Dersu ateşin yanında oturuyordu. Uymadığını gördüm. Benim uyandığıma sevindi, çaydanlığı ateşe koydu. Heyecanlıydı ve beni rahat ettirmeye çalışıyordu ki tekrar yatmayayım. Onun isteğine uydum, uykumun kaçmış olduğunu söyledim. Dersu ateşe bir-iki kütük attı ve alevler iyice parlayınca ayağa kalkıp törensel bir edayla konuşmaya başladı.

“Yüzbaşı!” diye bağırdı. “Şimdi konuşacağım. Dinlemen lâzım.”

Bana eski yaşamını, dünyada nasıl bir başına kalmış olduğunu ve hayatını avcılıkla kazandığını anlattı. Tüfeği her zaman sadık dostu olmuştu. Geyik boynuzları satar, karşılığında Çinlilerden tütün, kurşun ve üst baş alırdı. Gözlerinin onu yarı yolda bırakacağı aklının ucundan bile geçmemişti. Oysa son altı aydır yavaş yavaş bu gerçeği fark etmeye başlamıştı. Gözlerinin iyileşeceğini ummuştu hep ama bugün artık avcılık günlerinin sona erdiğini kesinlikle anlamıştı. Bu da paniğe kapılmasına neden olmuştu. Sonra benim çatımın altında barınak ve yemek bulabileceğine dair söylemiş olduğum sözlerden bahsetti.

“Teşekkür ederim yüzbaşı,” diye bitirdi sözlerini. “Çok teşekkür ederim.”

Sonra birdenbire diz çökerek alnını toprağa değdirdi. Onu ayağa kaldırmak için atıldım ve hayatımı ona borçlu olduğumu, benimle birlikte yaşamaya razı olduğu takdirde onu seve seve yanıma alacağımı söyledim. Sonra Dersu’nun dikkatini dağıtmak için çay içmeyi teklif ettim.

“Bekle yüzbaşı,” diye sözümü kesti Dersu. “Daha konuşacağım.”

Gençken, Çinli bir arkadaşından ginseng arayıp bulma sanatını öğrenmişti. Ginseng köklerini hiç satmamıştı, hepsini Lefu’nun üst kısımlarında yeniden ekmişti. Tarlasını en son on beş yıl kadar önce ziyaret etmişti. Bitkiler iyi durumdaydı. Toplam yirmi iki ginseng bitkisi vardı. Onların hayatta kalıp kalmadıklarını bilmiyordu ama kalmış olduklarını düşünüyordu çünkü tarlasını kurmak için daha önce hiç insan ayağı basmamış ıssız bir yer seçmişti.

“Hepsi senin,” dedi.

Şaşladım. Kökleri Çinli tüccarlara satıp parasını alması için onu ikna etmeye çalıştım ama Dersu ısrar ediyordu.

“Onlara ihtiyacım yok,” dedi. “Uzun yaşamayacağım. Yakında öleceğim. Ginsengi sana vermek istiyorum.”

Bana yalvaran gözlerle bakınca, daha fazla direnemedim. Reddetmem onu çok kıracaktı. Hediyesini kabul ettim ama benimle Khabarovsk’a gelmesi şartıyla. Kabul etti.

Baharda Lefu’ya gidip değerli kökleri aramaya karar verdik. O sırada ateşten parlak, uzun bir alev dili yükseldi, anlaşmamızın sessiz tanıkları olan yakındaki çalılıkları ve kayaları aydınlattı.

Doğuda bir pembelik belirdi. Şafak söküyordu. Ateşimizin kızıl közleri külden battaniyelerin altında parlaklıkları kaybederek dumanlar çıkarttılar. Alevler kendi içlerine çekiliyor gibiydi.

“Hadi biraz uyuyalım,” dedim. Dersu ayağa kalkıp çadıra çeki düzen verdi. Uzandık ve anında derin uykuya daldık.

Uyandığımızda güneş yükselmişti. Berrak sabah havasında acı bir soğuk vardı. Durgun suların üstünü kaplayan ince buz tabakasının ıslıtısı arasında, donmamış su birikintileri karaltılar halinde seçiliyordu.

Soğuk etle kahvaltı ettik, lokmalarımızı çayla mideye gönderdikten sonra sırt çantalarımızı toplayıp Nakhtokhu'ya dönüş yolculuğuna koyulduk.

Ekibimizin geri kalanı sabırsızlıkla bizi bekliyordu. Arinin bir deniz aslanı, Zakharov da bir fok vurmuştu. Elimizde artık yeteri kadar deri, bol bol da et vardı.

12 Kasım'dan 16 Kasım'a kadar dört gün boyunca kampta kaldık. Bu süre içinde adamlar yabanmersini ve çam fıstığı topladılar. Dersu elimizdeki iki deri karşılığında Udegeler'den bir tane tabaklanmış sığın postu aldı ve yerli kadınlara bizim için unta kestirdi. Untalarımızı ayaklarımıza uygun ölçüde olacak şekilde kendimiz diktik.

17 Kasım'da sabah erkenden Nakhtokhu'dan ayrıldık, Amagu yerlilerinin yanına gidiyorduk. Yola çıkarken, Hai Patou'nun yelkenini göreceğime dair boş bir umutla yeniden ufku taradım. Deniz ıssızdı. Rüzgâr karadan esiyordu. Kıyıdaki sular durgundu ama açıklarda büyük dalgaların yuvarlandığını görebiliyordum. Yola çıkış işaretini vermek için elimi salladım.

Geri dönmek bana çok aykırı geliyordu ama başka seçeneğimiz yoktu.

Dönüş yolculuğumuz olaysız geçti ve 23 Kasım günü Kusun'a vardık.

28 KIŞ YÜRÜYÜŞÜ

Hava, bir önceki günden beri hızla kötüleşiyordu. Gök-yüzü bulutlarla doluydu. Sabah onda kar yağmaya başladı ve birkaç saat kesintisiz yağdı.

Kusun'daki yerlilerin yanında verilen kısa bir moladan sonra yola devam etmeye niyetliydim ama yerliler bir gün daha kalmamızı tavsiye ettiler. Udegeler, bu kadar sakın geçirilen günlerden sonra bir fırtına beklememiz gerektiğini söylüyorlardı. Bölgedeki Çinliler de tetikteydi, batıya doğru bakıp duruyorlardı. Neden çekindiklerini sordum, Kyamo Dağ-ları'nın karla kaplı zirvelerini gösterdiler.

Tepelerin önceden açıkça seçilen eteklerinin artık belli belirsiz görülebildiğini ancak o zaman fark ettim. Sanki dağlar pipo içiyordu.

Çinliler fanzalarının çatısını yakındaki ağaçlara ve kütük-lere bağlıyor, tahıl yığınlarını ot örgü ağlarla örtüyorlardı.

ÖnceTeri ürkekçe esen rüzgâr, gitgide şiddetlenmeye başlamıştı. Eserken, kasvetli bir pusu etrafa yayıyor gibiydi. Dönüyor, yerden karları, toprağı ve kuru yaprakları havalan-dırıyordu. Akşama doğru büyük bir hıza ulaştı. Rüzgâr saya-cımı açmak için açıklığa çıktım ama şiddetli bir hava akımı aletin çarkını kırdı, beni de yere devirdi. Gözümün kıyısıyla, çatıların birinden sökülmüş olan huş ağacı kabuğundan bir levhanın ve kabuk parçalarının havada nasıl uçtuğunu gördüm. Rüzgâr, iki tekerlekli bir Çin arabasını bahçe boyunca sürükleyip çite çarptırdı. İyi bağlanmamış bir saman yığını, darmadağın olup gitti.

Sabaha doğru rüzgâr biraz yatıştı. Sakinlik dönemlerini kuvvetli esintiler takip ediyordu. Gün ısımaya başladığında, köyü güçlkle tanıyabildim. Fanzalardan biri yerle bir olmuştu, bir diğerrinin duvarı yıkılmıştı. Köklerinden sökülmiş ağaçlar dört bir yana dağılmış durumdaydı.

O zaman yola çıkmamız gerekirdi ama bir şey beni engelledi. Yol arkadaşlarımın hepsi yorgun, Çinli ev sahiplerimiz de çok konukseverdi. Bir gün daha kalmaya karar verdik. İyi ki de öyle yapmışız, çünkü genç bir Udege sahilden yanımıza geldi ve bize çok iyi haberler getirdi. Hai Pa-tou dönmüşü ve bütün eşyalarımız sağladı. Yoldaşlarım sevinçten kendilerinden geçti. Herkes mutlulukla birbirinin elini sıkıp duruyordu.

Bana gelince, sevincimden havalarda uçuyordum.

Ertesi gün şafak sökerken hepimiz sahildeydik. Hai Pa-tou'nun sevinci de bizimkinden aşağı kalmıyordu. Kangehiu Nehri'nin yakınlarında bir esinti onu şaşırtıp Sakhalin sahiline sürüklemişti. Hai akli başında davranarak, sahile yakın kalmak için elinden geleni yapmıştı. Bunu beceremediği takdirde rüzgârın onu Japonya'ya sürükleyeceğinin pekâlâ farkındaydı. Sakhalin'den anakaraya gitmiş, oradan da sahil boyunca güneye inmişti. Nakhtokhu'nun ağzına vardığında, Udegeleler'den Amagu'ya doğru yola çıktığımızı öğrenmiş, peşimizden gelmek üzere yelken açmıştı. Bir gün önceki fırtınayı Kholonku Nehri'ne sığınarak atlatmış, oradan Kusun'a olan mesafeyi de tek bir günde aşmıştı.

Kafamda hemen yeni bir plan belirmeye başlamıştı. Kusun'dan yukarı Sikhota-alin'e çıkmaya ve oradan Bikin'e geçmeye karar verdim. Erzak, alet edevat, giysi, ayakkabı, malzeme ve kurşun. Artık bunların hepsine sahiptik.

Hai Pa-tou kış boyu Kusun'da kalacağını söyledi. Denize açılmak artık tehlikeliydi. Sahilde buz kütleleri belirmişti, nehir ağızları donuyordu.

Adamların hiç vakit kaybetmeden tekneyi boşaltmaya koyuldular. Sonra direklerini, dümenini ve yelkenlerini söktükleri tekneyi kıyıya çekip ahşap kızakların üstüne yerleştirdiler, kızakları da mandallarla sağlamlaştırdılar.

Ertesi gün narta¹⁰ yapmaya başladık. Yerlilerden üç tane almıştık ama hâlâ beş tane eksikimiz vardı. Zakharov'la Arinin marangozluktan anlıyorlardı. İki Udege de yardım etmeye gönüllü oldu. Dersu onları denetliyordu. Tavsiyeleri daima akıllıcaydı. Adamlar da bunu bildikleri için, önce Dersu'nun onayını almadan hiçbir şey yapılmıyordu.

25 Kasım'da Dersu, Arinin ve ben, Kusun'un ağzına yapılan bir balık avı gezisinde yerlilere katıldık. Udegeler yanlarına meşaleler ve ağır tahta çingiraklar aldılar. Akarsuların arasında, tozağaçları, karaağaç ve söğütlerle kaplı bir adada, üstünü ot bürümüş acayip yapılar gördük. Japon balıkçıların el işçiliğini hemen tanıdım. Kurnazca gözden gizlenmiş balıkhaneler ne karadan, ne de denizden seçilebilirdi. Kulübelerden birine rahatça yerleştik.

Akıntının ulaşmadığı sular donmuştu. Buz, ayna gibi pürüzsüz, berrak ve şeffaftı. Arasındaki boşlukları, derinlikleri, yosunları taşları ve akıntının getirdiği döküntüleri görebiliyorduk. Udegeler buzda birkaç delik açtılar ve ağlarını suya bıraktılar. Alacakaranlık indiğinde, meşalelerini ateşlediler ve çingiraklarıyla korkunç bir gürültü çıkararak deliklere doğru koştular. Işıklardan ve sestен serseme dönen balıklar, deliler

¹⁰ Devrilmiş ve karla kaplanmış ağaçların üzerinden kolayca aşabilmeleri için ayakları iki ucta yukarı ve geriye doğru kıvrık, hafif bir kızak türü.

gibi çırpınarak ağa yakalandılar. Muhteşem bir av oldu. Udegeler aksi yönden deliklere doğru koşarak aynı işlemi bir kez daha tekrarladılar, sonra her şeyi yeni baştan yapıp benzer sonuçlar elde etmek üzere göle doğru gittiler.

Saat onda, bu kadarının yeterli olduğuna karar verdik. Udegeler'in bazıları evlerine dönerken, bazıları da geride kaldı. Bir önceki yıldan tanıdığım bir Udege olan Logada, geride kalanların arasındaydı. Gece çok soğuk ve rüzgârlıydı. Ateşin çevresi bile fazla ısınmıyordu. Gece yarısı civarında Logada'yı merak edip nerede olduğunu sordum. Arkadaşlarından biri, onun açık havada uyuduğunu söyledi. Giyinip kulübeden çıktım. Hava zifiri karanlıktı, sert rüzgâr yüzümü ısıırıyordu sanki. nehir kenarında aşağı yukarı yürüdüm ve kulübeye dönerek Logada'nın ateşini bulamadığımı söyledim. Udegeler onun ateş yakmamış olduğu cevabını verdiler.

Ağzım açık kaldı.

Udegeler omuzlarını silkerek kayıtsızca, "Ateş yok," diye tekrarladılar.

Dostumun başına kötü bir şey gelebileceğinden korkarak küçük fenerimi yaktım ve onu aramaya gittim. İki Udege de benimle geldi. Logada'yı kıyıda, kulübemizden yaklaşık elli adım ötedeki bir kuru ot yığınının üstünde uyurken bulduk. Saçları kırağı doluydu, aynı şekilde sırtını da bir kırağı tabakası kaplamıştı. Omzunu tutup şiddetle sarstım. Logada ayağa fırlayıp kirpiklerindeki kırağı tanelerini temizledi. Titremiyordu. Belli ki soğuğu hiç hissetmemişti.

"Üşümedin mi?" diye sordum hayretler içinde.

"Hayır," dedi ve neler olduğunu sordu.

Udegeler benim karanlıkta onu aradığımı söylediler, Logada da kulübe çok kalabalık olduğu için açık havada uyumaya karar verdiğini açıkladı. Ceketine sıkıca sarındı, yere

uzanıp yeniden uykuya daldı. Kulübeye dönüp olanları Dersu'ya anlattım.

“Boşver yüzbaşı,” dedi Nani. “Bu insanlar soğuktan korkmaz. Dağda yaşar, samur avlar. Her yerde uyur. Sırtını ay ışığıyla ısıtır.”

Udegeler şafakta yeniden balık avlamaya koyuldular. Bu defa başka bir taktik uyguluyorlardı. Buzdaki deliğin üstüne küçük, deri bir çadır kurmuş, deliğe ışık girmesini engellemişlerdi. Güneş ışınları buza nüfuz ediyor, nehrin dibini aydınlatıyordu. Çakılları, kabuklu hayvanları, kumu ve yosunları açık seçik görüyorduk. Suyu daldırılan balık mızrağı nehrin dibinden sadece birkaç sanırım yukarıdaydı. Birbirine yakın dört delik, üstlerine kurulmuş dört de çadır vardı. Her deliğin başında bir balıkçı bekliyordu. Diğerleri değişik yönlerle doğru dağıldılar ve balıkları yavaş yavaş çadırlara doğru yönlendirdiler. Balıklar deliklere yaklaştıkça, balıkçılar tarafından zıpkınla avlandılar. Mahsül, bir önceki geceye göre daha bile bereketli oldu.

4 Aralık günü öğleden sonra, eşyalarımızı nartalara yerleştirdik. Ertesi sabah tek yapmamız gereken, yataklarımızı toplamak ve çayımızı içmekti. Çinliler bayraklar, çingiraklar ve maytaplarla bizi uğurlamaya geldiler.

Nehir, kalın bir buz tabakasıyla kaplıydı. Kervanımız, her biri doksan kilodan fazla gelen sekiz nartadan oluşuyordu. Kızak köpeklerimiz yoktu, nartaları kendimiz çekmek zorundaydık.

Hava iyiydi. Nartalar buzun üzerinde kolayca kayıyordu. Adamların keyfi yerindeydi. Kısa süre sonra, Çinlilerin verdiği Wulenhau ismiyle de bilinen Buy Nehri'nin ağzına vardık, oradan itibaren Kusun'dan ayrılarak Sikhota-alin'e doğru ilerlemeye başladık.

Wulenhou'da, iyi bir avcı ve çağlayanları açma konusunda yetenekli ve korkusuz bir gezgin olarak bütün bölgede nam salmış bir Udege olan Suntsai ile karşılaştık. Suntsai bize Sikhota-alin'e kadar rehberlik etmeyi seve seve kabul ediyordu ama onu bir gün beklememiz gerekiyordu. Önce kardeşini bir av gezisi için hazırlayacak, sonra da kendisi uzun yürüyüş için hazırlanacaktı.

Akşam Suntsai bize balık ikramında bulundu. Kılıçbalığından biraz küçük, bütün bir somon balığı hazırlandı. Çiğ balığa karşı duyduğumuz Avrupalı önyargılarından sıyrılarak, Udege ziyafetinin hakkını verdik.

Ondan sonraki dört gün boyunca, yani 9 Aralık'tan 12 Aralık'a kadar Wulenhou'dan yukarıya yürüdük. Nehir, Sikhota-alin'de yükselir ve oradan güneydoğuya akar. Tekrarlayan duran yangınlar dağ yamaçlarını ağaçlardan mahrum bırakmıştı. Orman örtüsü ancak dar şeritler halinde nehrin iki yanında ve akarsuların arasındaki adacıklarda mevcuttu.

Donmuş dereciklere bakarak karar vermek gerekirse, Wulenhou'nun yaz mevsiminde bile derin bir nehir olduğu düşünülebilirdi, oysa bu doğru değildi. Tepelerden aşağı inen su, hızla akıp giderdi. Kışları ise durum bambaşkaydı. O zaman su çukurları, oyukları ve diğer bütün boşlukları dolduruyor ve sonra donuyordu. İlk tabakanın üstünde yeni buz tabakaları oluşuyor, buz katman katman birikiyordu. Bu da bizim ilerleyişimizi kolaylaştırıyordu. Daha geniş nehirlerde akıntı rüzgârın devirdiği ağaçları sürükler, oysa küçük nehirlerde devrik ağaçlar oldukları yerde kalır. Bunu bildiğimiz için yanımıza birkaç balta, iki de şerit testere almıştık. Sık sık rastlanabilen devrik ağaçları arasından yolumuzu onlarla açacaktık.

Dağ geçidine yaklaştıkça, buz miktarı artıyordu. Yeni katmanların üstünde buhar demetleri geziniyor, onların etra-

findan dolaşmak için tepelere tırmanmamız gerekiyordu. Bu da zaman alıyor ve çok çaba istiyordu. Ayaklarımız ıslanacak diye korkuyorduk. Udegelerin vaşak derisi ve bağırsak kirisiyle yaptıkları ayakkabılar gerçekten çok kullanışlıydı.

Önemsiz bir mesele, bütün günümüzü aldı. Gece kampı su bastığını fark edememiştik, nartalardan biri de buz tutup yere yapışmıştı. Kızağı baltalarla parçalayıp sökmek, ayaklarındaki buzı ateşte eritmek, sonra da yeniden onarmak zorunda kaldık. Bu da bize ders oldu, bundan sonra geceleri nartaları tahta takozlar üzerine çektik.

İlerlemek her gün daha da zorlaşıyordu. Sık ormanlardan, devrilmiş ağaçlarla dolu taşlık arazilerden geçtik. Dersu'yla Suntsai, ellerinde baltalarıyla önde yürüyorlar, nartalara yol açmak için çalılıkları kesiyor, ağaçları temizliyor, kızakların devrilme ihtimali olan çukur ve yamaçlara takoz yerleştiriyorlardı.

Dağlık bölgenin derinliklerine daldıkça, kar miktarı da artıyordu. Kabukları soyulmuş yanık ağaçlar ve çıplak dallar, başımızı ne tarafa çevirirsek çevirelim göz alabildiğine uzanıyordu. Çok neşesiz bir manzaraydı. Tek bir ayak izi, tek bir kuş sesi yoktu.

Suntsai, Dersu ve ben önde yürüyorduk, adamlar da peşimizdeydi. Konuştuklarını duyabiliyorduk. Kardan dışarı çıkan bir kayayı incelemek için bir yerde durdum. Bir-iki dakika sonra, yol arkadaşlarıma yetişmek için aceleyle ilerlerken, onları yere eğilmiş, ayaklarının dibindeki bir şeyi inceler halde buldum.

“Ne bu?” diye sordum Suntsai'ye.

Dersu, “Üç gün önce bir Çinli geçmiş buradan,” diye cevapladı. “İzlerini bulduk.”

Belli belirsiz ayak izleri, yeni yağmış karla neredeyse tamamen gözlerden gizlenmişti. Dersu'yla Suntsai başka bir

ayrıntıya işaret ettiler. İzler düzensizdi, zikzak çizerek ilerliyordu. Yolcu tökezlemiş, sık sık düşmüştü. Ayrıca kamp kurduğu iki nokta da birbirine yakındı.

“Hasta,” diye karar verdiler.

Adımlarımızı sıklaştırdık. Çinlinin devrilmiş ağaçlardan kaçınarak gücünü korumaya çalıştığını gördük. Yarım saat sonra izler keskin bir sapmayla yoldan ayrıldı. Onları takip ettik. Yakındaki bir ağaçtan iki karga havalandı.

“Ah,” dedi Dersu olduğu yerde durarak. “Adam ölmüş.”

Çinliyi nehir kıyısından elli adım kadar ötede bulduk. Adam sırtını bir ağaca dayayarak yere oturmuş, sağ dirseğini bir taşaya dayamıştı. Başını bir yana eğmişti. Sağ omzuna bir karga tünemişti. Kuş bizi görünce uçtu.

Ölü adamın gözleri açık ve kar taneleriyle doluydu. Çinli, belli ki kamp kurmak istemişti. Sırt çantasını yere bırakıp çadır kurmaya girişmişti ama gücü onu terk etmişti. Adam ağacın altına oturmuş ve orada ölmüştü. Suntsai’yle Dersu, onu gömmek için geride kaldılar. Biz yola devam ettik.

Bütün gün yürüdük, öğle yemeği molası bile vermedik. Devrilmiş ağaçlar, buz tabakaları, bataklıklar ve kayaların arasındaki üstü karla örtülü çukurlar zorlu engeller oluştuyordu. Sekiz saat boyunca ancak beş kilometre civarında ilerleyebildik. Hızımız ancak saatte altı yüz metreydi yani. Akşam olduğu sırada Sikhota-alin’in eteğine vardık. Barometre altı yüz yetmiş metreyi gösteriyordu.

Ertesi gün, yani 14 Aralık’ta, durgun ve soğuk bir sabaha uyandık. Güneş kırmızı bir küre olarak doğdu ve ortalığı pek ısıtmadı. Dağ doruklarındaki kar içinde mavimsi bir ton taşıyan uçuk pembe bir renkteydi.

Yerden buhar bulutları yükseliyordu. Gidip bunun sebebinin ne olduğuna bakmak için Dersu’yla Suntsai’yi çağırdım. Demirli su fışkıran bir pınardı. Etrafındaki kaya kırmızıydı,

sudaki tortu da beyaz ve kireçli. Su sıcaklığı yirmi yedi derecedeydi. Udegeler, sığınların uğrak yeri olan bu sıcak su kaynağını uzun süreden beri biliyorlardı ama bu bilgiyi Rus yerleşimcilerden inatla saklamışlardı.

Pınarın çevresindeki her şey, sıcak buharların püskürdükten sonra donması yüzünden ince bir buz tabakasıyla kaplanmıştı. Taşların, çalılarının, yerde yatan devrilmiş ağaçların üstleri, güneşte elmas gibi ışıldayan benzersiz desenlerle doluydu. Ne yazık ki soğuk nedeniyle pınarın suyundan alıp kimyasal testler yapılması için yanımda götürmeme olanak yoktu.

Biz pınarı ziyaret ederken, adamlar da kampı toplamışlardı. Önce yüklerle Sikhota-alin'e çıkardık, sonra nartaları almak için geri döndük.

Sikhota-alin'in doğu yamacı tamamen çıplaktır. Bu yamaçtan daha soğuk, daha itici bir yer bulmak zordur. Geçmişte burada hayat dolu bir orman olduğuna inanamaz insan. Ancak birkaç ağaç hayatta kalmıştır. Suntsai, bir zamanlar burada pek çok sığın yaşadığını, hatta Buy Nehri'nin adının bölge ağzında sığın anlamını taşıyan sözcükten geldiğini anlattı. Ne var ki, orman yangınlarından sonra hayvanlar göç etmiş, Wulenhou Vadisi de ıssız bir yer haline gelmişti.

Adamlar nartaların sonuncusunu da tepeye çektiği sırada, güneş gökyüzünde bayağı yol almıştı. Eşyalarımızı kızaklara yükledik ve yola düştük.

Etrafımızdaki ağaçlar, yaşlı ve bodurdular. Uygun bir kamp yeri bulmak zordu. Köklerin arasına taşlar sıkışmıştı, yosun tabakasının altında da devrik ağaçlar saklanmıştı. Yakacak odun bulmak, her zamankinden daha zordu. Şehir insanları buna şaşırabilir. Ne de olsa, bir ormanda yakacak bulunmayacak da nerede bulunacak, değil mi? Ne var ki, durum böyleydi işte. Ladin, köknar ve karaçam, kıvılcımlar

fişkirtarak yanarlar. Bu kıvılcımlar da sıçrayıp çadırları tutuşturabilir. Öte yandan, gürgen de nemli bir ağaçtır ve tütmekten başka bir işe pek yaramaz. Geriye sadece huş ağacı kalır ki, ona da Sikhota-alin'in iğne yapraklı ormanlarında pek rastlanmaz. Neyse ki, bölgeyi çok iyi tanıyan Suntsai, rahat bir kamp için ihtiyacımız olan her şeyi kısa sürede buldu, ben de durma emri verdim.

Adamlar çadırları kurmaya başladılar, Dersu'yla ben de bir sığın vurma umuduyla ava çıktık. Kamptan pek uzaklaşmadan, üç orman tavuğu gördüm. Hayvanlar karla kaplı zeminde geziniyor, bize dikkat bile etmiyorlardı. Tam ateş edecektim ki, Dersu beni durdurdu.

“Gerek yok, gerek yok,” diyordu. “Ben yakalarım.”

Onun doğruca kuşların üzerine gitmesine şaşırdım, kuşların hiç telâşlanmadan, evcil tavuklar gibi yürüyerek kaçmalarına daha çok şaşırdım. Hayvanlardan en fazla dört metre uzaktaydık. Dersu bıçağını çıkararak yeni boy atmaya başlamış bir ladin fidanını kesti, kuşlara hiç ilgi göstermeden ağacın dallarını ve budaklarını temizleyip, ucuna bir ilmek geçirdi. Sonra da orman tavuklarına doğru yürüyüp ilmeği kuşlardan birinin başından geçirdi. Yakalanan kuş telâşla kanat çırpı, tehlikenin sonunda farkına varan arkadaşları da havalanıp yakındaki bir karaağaca tünediler, birisi alçak dallardan birinde, diğeri de en tepedeydi. Kuşların artık tetikte olacağını düşünerek ateş etmeye hazırlandım ama Dersu onları ağaçtayken yakalamanın daha bile kolay olduğunu söyleyerek beni yine durdurdu. Karaağaca yaklaştı ve hiç ses çıkarmadan sırtığını havaya kaldırdı. İlmeği alt daldaki kuşun kafasına geçirirken hayvanın gagasına dokundu ama orman tavuğu aptal kafasını sallamakla yetindi ve yeniden bize baktı. Bir dakika sonra yerde yatıyor, kurtulmak için debeleniyordu. Üçüncü kuş, sırtığın ulaşamayacağı bir yerdeydi. Dersu ağaca tırmandı.

İnce gövdeli karaağaç onun ağırlığının altında sağa sola sallandı ama küçük kuş o zaman bile duruma aldırış etmeyerek, sallanan tüneğinde dengesini korumak için ağacın dalına sıkıca tutundu. Dersu ilmeği üçüncü orman tavuğunun boynuna geçirdi, hayvanı aşağı çekti. Böylece, tek bir kurşun bile harcamadan üç kuşu da yakalamış olduk. Bunların normal orman tavuklarından daha büyük olduklarını fark ettim. Tüyleri de daha koyu renkti. Üstelik erkek olanın kırmızı kaşları vardı. Kara orman tavuğu veya 'dikushka' denen bu hayvanlar, Ussuri bölgesinde, Sikhota-alin'den güneye, Armu'nun ağzına kadar uzanan bölgedeki iğne yapraklı ormanlarda yaşarlar. Kuşun, Rusça 'utangaç' anlamına gelen dikushka adının hakkını verdiği pek söylenemezdi, tabii bu ismi almasının sebebi kimsenin ayak basmadığı, ıssız bölgelerde yaşaması değilse. Hayvanın kursağını inceleyince, çam iğneleri ve yabanimersiniyle beslendiğini gördüm.

Kampa döndüğümüzde hava kararmıştı. adamlar tentenin altında, kocaman bir fenere benzeyen, neşeyle yanan bir ateş yakmışları. Alevlerin ışığıyla aydınlanan duman ve buhar demetleri, kalın bulutlar halinde gökyüzüne yükseliyorlardı.

Akşam, Sikhota-alin geçişimizi kutladık. Orman tavuklarını yedik, biraz kakao yaptık, çay ve rom içtik. Yatmadan önce de ben Gogol'ün korku hikâyelerinden birini anlattım.

Ertesi sabah, denizle aramızda artık Sikhota-alin'in bulunduğu gerçeğini fark etmemiz uzun sürmedi. Şafakta termometre sıfırın altında yirmi dereceyi gösteriyordu. Sikhota-alin'den uzaklaştıkça, hava da soğuyordu. Sahil bölgelerinde dağlar genellikle vadilerden daha sıcaktır. Denizden uzaklara doğru yürürken, anlaşılan Ussuri vadisini dolduran bir 'soğuk hava gölüne' denk gelmiştik. Nehrin üstünde kar bulutları dönerek dans ediyor, sonra hepsi aynı anda havalanarak bir yöne doğru gidiyor ve dağılıp gözden kayboluyorlardı.

Isıran rüzgâra karşı ilerlemek insanın canını yakıyordu. Sık sık mola verip ateş yakarak ısındık. Gün biterken, ancak dokuz kilometre yol almıştık.

Sonunda 20 Aralık'ta, beş günlük yürüyüşün ardından Bikin'e vardık. Bikin'den demiryoluna kadar olan mesafe yaklaşık üç yüz elli kilometreydi.

Alacakaranlıkta bir Udege kampına rastladık. Yerliler, 'yukarılarda bir yerden' ortaya çıkmamız karşısında korkuya kapıldılarsa da, Dersu'nun bizimle birlikte olduğunu görünce rahatlayarak konukseverlik gösterdiler. Çadır kurmak yerine, Udegeler'in yurtlarına yerleştik.

Taygaya gireli iki hafta olmuştu. Adamların insan yerleşimi olan bölgelerden nasıl özlemle bahsettiklerini duyunca, o gün için durmanın vaktinin geldiğine karar vermiştim. Yurtlarda rahatımıza baktık. Kamp kurmak için didinmeye, çam dalları kesmeye, yakacak toplamaya ve benzeri işleri yapmaya gerek yoktu. Adamlar çizmelerini çıkarıp akşam yemeğini hazırladılar.

Gece inmeden önce birkaç Udege delikanlı av için çıktıkları geziden döndüler. Yaban domuzu izine rastlamışlardı ve ertesi gün için sürekle avı planı yapıyorlardı. Kovalamaca ilginç olacağı benzediği için, ben de onlara katılmaya karar verdim.

Udegeler sürekle avı için sıkı bir hazırlık yaptılar. Kar ayak-kabıllarının kayışlarını kontrol ettiler, mızraklarını bilediler. Av, şafaktan önce başlayacaktı. Herkes erken yattı. Sarsılarak uyandırıldığımda ortalık hâlâ karanlıktı. Yurtta parlak bir ateş yanıyordu. Udegeler işe koyulmaya hazırды. Çabucak giyinip ceketimin cebine iki parça ekmek attım ve açık havaya çıktım.

Udegeler önden gidiyordu, ben de peşlerindeydim. Nehrin yukarılarında bir yerde döndüler, bir dağın eteğinden dolaşp yan taraftaki koyağa doğru indiler. Kısa bir tartışmadan sonra

yollarına devam ettiler, artık dikkat kesilmişlerdi. Bütün konuşmalar sona ermişti.

Yarım saat sonra hava aydınlandı. Dağların zirvelerinde parlayan güneş ışınları, orman sakinlerine günün başladığını bildiriyordu. O sırada biz de gençlerin bir gün önce yaban domuzu izlerine rastladıkları yere gelmiştik.

Yaz mevsiminde yaban domuzları gündüz dinlenir ve beslenmeye gece çıkarlar. Kışları ise bunun tam tersini yaparlar. O nedenle bir gün önce izleri keşfedilmiş olan yaban domuzları, fazla uzaklaşmış olamazlardı.

Av başladı.

Udegelerin kar ayakkabılarıyla taygada ne kadar hızlı hareket edebildiklerine şahit olmak, aydınlatıcı bir tecrübeydi. Kısa sürede geride kaldım, sonra da gençleri tamamen gözden kaybettim. Peşlerinden koşmaya çalışmanın bir anlamı olmadığı için, hiç acele etmeden izlerini takip ettim. Yarım saat kadar yürüdükten sonra, dinlenmek için bir yere oturdum

Birdenbire arkamda bir yerden bir gürültü geldi, yolumun üstündeki çalılıkların arasından iki yaban domuzu fırladı. Ateş ettim ve ıskaladım. Korkan hayvanlar hızla uzaklaştılar. Bıraktıkları izlerde kan yoktu. Onları takip etmeye karar verdim ve on beş dakika kadar sonra domuzlara yetiştim. Belli ki yorulmuşlardı, kalın kar tabakasının üstünde güçlüklerle ilerliyorlardı. Birdenbire tehlikeyi sezinleyerek başlarını benden yana çevirdiler. Çenelerini oynatmalarına ve çıkarttıkları seslere bakılırsa, dişlerini gıcırdatıyorlardı. Gözleri alev alevdi, burun delikleri açılmış, kulakları havaya dikilmişti. Sadece bir domuz söz konusu olsaydı, muhtemelen ateş etmeyi göze alırdım ama burada iki domuz vardı. Ateş ettiğim takdirde saldırıya uğrayacağım kesindi. O yüzden bir şey yapmamaya ve daha uygun bir fırsat kollamaya karar verdim. Yaban domuzları bir süre sonra dişlerini gıcırdatmaktan vazgeçerek burunlarını

kaldırıp havayı kokladılar. Sonra gevşediler, yavaş yavaş dönüp yollarına devam ettiler. Bir daire çizdim ve hayvanlara tekrar yaklaştım. Domuzlar yine durdu. Bir tanesi, devrik bir ağacın kabuğunu dişleyip kopardı. Sonra dikkat kesilerek oldukları yerde durdular, keskin bir homurtu çıkarıp sol tarafına doğru atıldılar. O anda dört Udege gördüm ve yüzlerindeki ifadeden onların da domuzları fark etmiş olduklarını anladım. Artçı birlik olarak ben de onlara katıldım. Domuzlar fazla uzaklaşmadı, durdular ve hayatlarını pahalıya satmaya hazırlandılar. Udegeler, halka olup domuzların çevresini kuşattı ve saldırılarına başladılar. Köşeye sıkışmış durumdaki yaban domuzları, bir o tarafa bir bu tarafa dönüyorlardı, sonunda sağa doğru atıldılar. Udegeler mızraklarını hayret verici bir çeviklikle kullanıyorlardı. Domuzlardan biri omzunun hemen altından, diğeri de boynundan vuruldu. İkincisi kaçmaya çalıştı. Genç avcılardan biri mızrağı yakalayıp domuzu durdurmak istedi ama mızrak kibrit çöpü gibi kırıldı, Udege de dengesini kaybedip yere yuvarlandı. Domuz bana doğru atıldı. Tüfeğimi içgüdüsel olarak kaldırdım ve neredeyse sıfır mesafeden ateş ettim. Kurşun, hayvanın kafasına saplandı. Mızrağı kırılmış olan Udege karların üstünde oturmuş, bacağındaki fena halde kanayan yaraya ellerini bastırıyordu. Yaban domuzu keskin dişleriyle avcıyı yaralamıştı. Yarayı sardım, Udegeler hemen bir kamp yeri hazırlayıp yakacak topladılar. İçlerinden biri yaralı avcıyla kaldı, diğeri bir narta getirmeye gitti. Diğerleri de ava devam ettiler.

Avcının yarası, yerleşimdeki Udegeler'i hiç telâşlandırmamıştı. Delikanlıyla biraz alay edildi. Bu tür yaralanmalar o kadar sık olurdu ki, kimse artık bunlara dikkat bile etmiyordu. Bütün erkekler vücutlarında domuz dişlerinden veya pençelerinden kalma yara izleri taşıyorlardı.

O gün adamlar nartalarımızı elden geçirip onardılar, Udege kadınları da giysilerimiz için aynı Şeyi yaptı. İŞleri biraz kolaylaŐtırmak için bir sonraki göçebe kampına kadar bize eşlik etmek üzere k pekli kızakları olan iki adam kiraladım.

Ertesi sabah rehberlerimizle vedalaştık. VedalaŐırken de eğlenceli bir olay yaşandı. Birine on rublelik bir banknot, diğerine de beş rublelik iki banknot halinde olmak üzere, ikisine de onar ruble verdim. İlk rehber alınmıŐ göründü. Onun ücretten memnun kalmadığını düŐünüp, pek memnun görünen arkadaŐını işaret ettim ama rehberi kızdıran bambaşka bir Şeydi. Arkadaşına iki banknot verirken, ona sadece bir tane vermiş olmama bozulmuştu. Yerlilerin paradan pek anlamadığını unutmuştum. Adamı memnun etmek için, üç tane    rublelik, bir tane de bir rublelik para uzattım. Bu defa da öteki alındı. Sonunda meseleyi çözmek için ikisine de eşit sayıda banknot verdim. Dönüş yolculuklarını yapmak üzere yola koyulurlarken yüzlerindeki keyif ifadesi görülmeye de erdi.

KIL PAYI KURTULUŞ

Bir günlük dinlenmenin ardından adamların morali yüksekti. Ellerinden gelen bütün çabayı harcarken, bir yandan şakalaşıp gülüşüyorlardı. O gün neredeyse on sekiz kilometre yol aldık. Çinli bir samur tuzakçısı ve bir Udege'nin yaşadığı bir fanzada durduk. Ev sahiplerimiz çok konukseverdi.

Khorsky Geçidi'ni ölçeklendirmek istiyordum, ev sahiplerimize oraya giden yolu sordum. Adı Kitenbu olan Udege bize rehberlik etmeyi kabul etti. Altmış yaşlarında, saçları hafiften kırışmaya başlamış, buruşuk yüzlü bir adamdı.

Kitenbu, tımanış hazırlıklarına başlamak için hiç vakit kaybetmedi. Yanına yıpranmış bir battaniye, bir keçi postu ve eski, bol bol onarılmış bir karabina aldı. Ben çantama bir çaydanlık, bir defter, bir de uyku tulumu koydum, Dersu da çadırı, piposunu ve biraz da erzak yüklendi.

Köpeğim Alpa ve Udege'nin cinsi belli olmayan, sivri burunlu, dik kulaklı boz rengi küçük köpeği Kada da bizimle geldi.

Güzel bir sabahtı. Su havzasının öbür tarafındaki avcı kulübesine o gün varmayı planlamıştık ama bunu yapamadık. Öğleden sonra gökyüzünde bulutlar toplandı, güneşin çevresinde halkalar belirdi. Geri dönmeye niyetlendim ama Dersu kar yağmayacağını, yalnızca ertesi gün doğmadan dinecek bir rüzgâr eseceğini söyleyerek korkularımı yatıştırdı. Haklı da çıktı. Güneş öğleden sonra dört sıralarında gözden kayboldu, onu saklayanın bulutlar mı yoksa sis mi olduğunu anlamak mümkün değildi. Havada kuru kar tozları uçuşuyordu.

Isıran rüzgâr yüzümüzü keserken, alacakaranlık sularında havzaya ulaştık. Dersu'yla Udege kafa kafaya verdiler. Yaşlı adam rotadan biraz sapmıştı anlaşılan. Yolunu kaybetmekten korkuyordu, o nedenle geceyi açık havada geçirmemizi tavsiye etti.

Dersu, “Bugün fanzayı bulamayacağız,” diye bilgi verdi bana. “Dışarıda kamp kurmak lâzım.”

“Tamam,” dedim. “İyi bir yer seçelim.”

Rüzgârdan korunmak için sık bir sedir ağacı topluluğunun ortasına sığındık ve yirmi metreden uzun dev bir sedirin dibine yerleştik.

Dersu yakacak toplamaya gitti, Udege üstünde yatmamız için ince dal parçaları kesti, ben de ateş yaktım.

Kamp kurmak için gerekli işleri saat yediye yaklaşırken bitirdik. Biz de yorgunluktan tükenmek üzereydik artık. Ne var ki, ateşimizin alevleri yükselirken, biz de canlandık. Giysilerimizi kuruttuk, yemek hazırladık. Çay yarım saat içinde oldu. Sohbetimiz hava durumu çevresinde dönüyordu.

Alpa'nın kürkü, Kada'nınki kadar kalın değildi. Fena halde üşüyen köpeğim, yorgun argın ateşin başında oturuyor, ya uyukluyor, ya da uykulu uykulu etrafına bakıyordu. Udege'nin köpeğiye, yavru bir köpek olduğu günlerden beri bütün bu zorluklara alışkın olduğu için, kamp hayatının sıkıntılarına aldırış etmiyordu. Yakınlarımızda bir yere kıvrılıp uykuya daldı. Bir süre sonra üstünü ince bir kar tabakası kapladı. Hayvan kalktı, silkelendi ve öbür tarafının üstüne yattı, burnunu karnının altına sokup kendi nefesleriyle ısınarak tekrar uyudu.

Dersu, Alpa'yla her zaman ilgilenir, çizmelerini çıkarmadan önce köpek için kuru dallardan ve otlardan bir yatak hazırlardı. Bunları bulamadığında da ceketini Alpa'ya verirdi. Alpa da bunun farkında olduğu için durduğumuz zamanlarda

Dersu'nun yanından ayrılmaz, patileriyle adamı d rt r, onun dikkatini çekmek için etrafında hoplayıp zıplardı. Dersu baltasını eline alır almaz da hemen terbiyesini takınır, onun kucağında dal yığınıyla geri dönmesini sabırla beklerdi.

Bu defa biz de köpekler kadar yorgunduk. Ate e biraz daha odun atıp yatmaya hazırlandık. Herkes kendi yatağını yaptı. Ben ateşe yakın yatıyordum, Dersu da yanımdaydı.

Kendisine  adırımsı bir şey kurmuş, asker kaputunu da omuzlarına sarmıştı. Udege battaniyesinin altında, sedir ağacının dibinde yatıyordu. Gece ateşi beslemeye gönüllü olmuştu. Bir sürü ince dal kesip, uyku tulumumu bunların üstüne serdim. Yatağım rahattı, bir tarafımda devrik bir ağaç, öbür tarafımda da ateş olması sayesinde soğuk r zg rden güzelce korunuyordum.

Fırtınalı bir gecede orman insanı  rk t r. En yakındaki ağacın üzerinize devrilivereceğini zannedersiniz. Yorgunluğuma rağmen uzun süre uyanık yattım.

Rüzgâr öfkeyle gürlüyor, önüne gelen her şeyin üzerine  ıldırmı  bir vahşi hayvan gibi saldırıyordu. Bundan en kötü ağaçlar etkileniyordu. Orman devleriyle doğ  arasında gerçek bir savaş sürüp gidiyordu. Rüzgâr ani hamlelerle saldırıyor, uluyarak ve hırlayarak ağaçları hırpalıyor, sallıyordu. Muaz-zam bir hortumun tam kalbinde olduğum hissine kapılmışım. Rüzgâr geniş bir daire çiziyor, sonra tekrar kampımıza gelip sedir a acına saldırmaya ba lıyor, ağacı yerinden sökebilmek için elinden geleni ardına koymuyordu ama bunu bir türlü ba aramıyordu.

Dev ağaç, sağ  sola sallanmakla yetindi. Hanka Gölü'nde ve Sikhota-alin'de yaşadığımız kar fırtınaları geldi aklıma. Udege'nin ateşe bir-iki kütük attığını ve alevlerin rüzgârla yelpazelenerek k krediğini duydum. Kafamda her şey birbirine girmiş bir halde uykuya daldım. Gece yarısı uyandım.

Dersu'yla Kitenbu uyanıktı, konuşuyorlardı. Ses tonlarından telâşlı oldukları anlaşılıyordu.

“Sedir devrilmek üzere,” diye düşünerek, uyku tulumunun örtüsünü üstümden atıp oturdum.

Dersu yatıştırıcı bir sesle, “Bir şey yok, bir şey yok yüzbaşı,” dedi ama sesinde sahte bir tını vardı. Beni korkutmamak için öyle söylüyordu.

Parlak alevlerle yanan ateşin yanma oturan Dersu, bir eliyle yüzünü sıcaktan koruyarak kütükleri düzeltti, kömürleri bir yığın halinde topladı. Yaşlı Kitenbu köpeğini okşuyordu. Alpa da soğuktan titreyerek yanımda oturuyordu.

Kötü ruhlar, doğal düzeni bozarak dünyayı tekrar kaos ve yıkımın kucağına atma isteğiyle bütün tayga boyunca inleyip uluyarak birbirlerini kovalıyordu sanki. Dehşet dolu inlemeleri, vahşi kahkahalar ve ulumalar takip ediyordu. Bunların ardından bir an sessizlik oluyor, biz de o sırada neler olduğu konusunda konuşuyorduk. Genel karmaşadaki bu kısa aralıklar rüzgârın kısa süre sonra kesileceğinin habercisiydi.

Ateşimizin parlak alevlerinin kırmızılı siyahlı ışıkları yerde oynuyor, bir an ateşin bir yanındayken, hemen sonra başka yere geçiyor, çalılırların ve kar birikintilerinin üzerine sığıyorlardı.

Dersu ısrarla, “Bir şey yok yüzbaşı,” diye tekrarladı. “Sen uyu. Biz sohbet ediyoruz.”

Başka bir tekrara gerek bırakmadan kafamı uyku tulumuna gömdüm, kısa süre sonra da yeniden daldım. Bir süre sonra birtakım sesler duyarak yeniden uyandım.

“Bir aksilik var,” diye düşünerek uyku tulumumdan çıktım.

Fırtına dinliyordu. Gökyüzünde tek tük yıldızlar belirmeye başlamıştı. Rüzgârın her atağıyla, yerdeki kar birikintileri kum hışırtısına benzeyen seslerle sürüklenip gidiyordu. Dersu

birkaç adım ötemde, elini ateşin ışığına karşı gözlerine siper etmiş, endişeli bir şekilde karanlığa bakıyordu. Köpekler de uyanmıştı, ateşe yakın duruyorlar, tam yatacak gibi oldukları sırada yeniden ayağa fırlayıp başka bir yere geçiyorlardı. Bir şey sezinlemişlerdi, halleri tavırları tıpkı Dersu ile Kitenbu'ya benziyordu.

Ateş harıl harıl yanıyor, binlerce kıvılcım püskürtüyor, kıvılcımlar da havada döne döne rüzgârla ormana sürükleniyordu.

“Ne oldu, Dersu?” diye sordum.

“Yaban domuzları,” dedi.

“Ne olmuş?”

Ormanda yaban domuzları, bunda tuhaf bir şey yok ki, diye düşündüm. Hayvanlar bir yere doğru gittikleri sırada kampımıza rastlamışlardı, şimdi de yüksek sesle bundan duydukları memnuniyetsizliği dile getiriyorlardı.

Dersu sabırsız bir hareket yaptı.

“Taygada o kadar dolaşıyorsun, yine de anlamıyorsun. Yaban domuzları kışın geceleri dolaşmaz. Asla.”

Kırılan ağaç dallarının sesini ve yaban domuzlarının alışıldık “hapşırıklarını” duyduk. Domuzlar kampımıza yakın bir yerde tepeden aşağı iniyor ve koni biçimli dağ zirvesinin çevresini dolaşıyorlardı.

Bütün uykum kaçmıştı.

“Neden hareket halindeler?” diye sordum.

“Bir şey olmuştur,” dedi Dersu. “Onları kovalayan bir adam var.”

Bir an için Dersu'nun Udegeleri kastettiğini düşündüm ve yerlilerin domuz avı için böyle bir saat seçmelerine şaşırdım. Sonra Dersu'nun hayvanlardan genellikle ‘adam’ diye bahsettiğini hatırladım. Yaban domuzlarının peşinde bir kaplan vardı. Tayganın kralı yakınlarında bir yerlerdeydi.

Fırtına dinmişti ama ağaçların sallanışına bakılırsa rüzgâr oyunlarına yukarılarda devam ediyordu.

Uyku tulumumu ateşe biraz daha yaklaştırdım ve tekrar içine girdim. Bir dakika sonra uyumuştum. Uzun bir süre uymuştum herhalde ki, birdenbire göğsümün üstüne ağır bir şey düştü, bir köpeğin sızıldanması kulaklarımda yankılandı ve Dersu'nun umutsuz bağıışı duyuldu.

“Çabuk!”

Başlığımı çıkarıp attım, kar taneleri ve kuru yapraklar yüzüme doğru uçtu. Aynı anda da ağaçlara doğru koşan bir gölge gördüm. Alpa titreyerek göğsümde yatıyordu.

Ateş sönmüş sayılırdı, ancak bir-iki köz hafifçe parlıyordu. Rüzgâr közlere üfledi, çıkan kıvılcımları karların üstüne dağıttı. Dersu yerde oturuyor, kalbinin atmasını durdurmak ister gibi göğsünü tutuyordu. Udege karların üzerine uzanmıştı, hiç kıpırdamıyordu.

Birkaç saniye neler olduğunu ve benden ne beklediğini kavrayamadım. Köpeği göğsümden atıp uyku tulumundan çıkarak Dersu'nun yanına gittim.

“Ne oldu?” diye sordum onun omzunu sarsarak.

“Amba, Amba,” dedi tiz bir sesle. “Amba kampa girdi! Köpeklerden birini kaptı!”

Bunu söyledikten sonra Dersu ayağa fırlayıp ateşle ilgilendi. Alevler yükselirken, Udege de kendine geldi. Etrafına bakındı, gözlerinde delice bir korku ifadesi vardı. Başka bir zamanda, görünüşü komik kabul edilebilirdi.

Kendine en hâkim durumda olan bendim. Bunun sebebi büyük ihtimalle, olay sırasında uyuyor olmam ve hiçbir şey görmememdi. Zaten kısa sürede yer değiştirdik, Dersu kendini topladı, ben de kalbimin korkuyla sıkıştığını hissettim. Kaplanın, bu defa bizlerden birini seçerek ikinci bir saldırıya

kalkışıp kalkışmayacağını bilemezdik. Neler olmuştu? Neden kimse ateş etmemişti?

Dersu, ateşin etrafında oraya buraya sıçrayan köpekler tarafından uyandırılmıştı. Kaplandan kaçan Alpa, Nani'nin kafasına atlamış, Dersu uykusunun arasında köpeği iterken, dokunabileceği bir mesafedeki kaplanı görmüştü. Canavar, yerlinin küçük köpeğini kapmış ve kimsenin kaçışını engellemeyeceğinin çok iyi farkında olarak acele etmeden uzaklaşmıştı. Korkudan ödü patlayan Alpa, ateşin üstünden sıçrayıp benim göğsüme atlamıştı. O anda da Dersu'nun bağırışını duymuştum.

İçgüdüsel olarak tüfeğimi kaptım ama ne tarafa ateş edeceğimi bilemiyordum.

Arkamdaki çalılıklarda ani bir hışırtı duyuldu.

Kitenbu, sedir ağacının sağ tarafını göstererek, “Şurada,” diye fısıldadı.

Dersu tam aksi yönü işaret etti. “Hayır, burada.”

Hışırtı tekrar duyuldu, bu defa iki taraftan birden gelmişti. Rüzgâr ağaç tepelerinde uğulduyor, onun gürültüsü dışında bir şey duymamıza pek imkân tanıımıyordu. Yerdeki ağaç dallarının kırıldığını duyar gibi oluyor, hatta kaplanı gördüğümü zannediyordum ama yakından bakınca gördüğüm şeyin devrilmiş bir ağaç veya bir çalı topluluğu olduğu anlaşılıyordu.

Etrafımızdaki çalı kümesi o kadar sıkı ki, gün ışığında bile fazla uzağı görmemiz kolay değildi.

“Dersu,” dedim. “Ağaca çık. Yukarıdan daha iyi görürsün.”

Dersu bunu kabul etmedi. “Yaşlıyım. Ağaç da sallanıyor. Hiçbir şey göremem.”

Udege de ağaca çıkmayı reddetti. Bu işi kendim yapmaya karar verdim. Ağacın gövdesi çıkıntısızdı, rüzgâraltı yerlerde kar birikmişti. Çok büyük zorluklarla en fazla üç metre kadar

tırmanabildim, ellerim buz kesti, ben de vazgeçmek zorunda kaldım.

“Tırmanmaya gerek yok,” dedi Dersu gökyüzüne bakarak. “Gün doğacak.”

Tüfeğini alıp havaya ateş etti ama ses rüzgârın uğultusu arasında kaybolup gitti.

Büyük bir ateş yakıp çay yaptık. Alpa ya bana, ya Dersu’ya yapıyor, en ufak bir gürültüde yerinden sıçrayıp dehşet dolu gözlerle etrafına bakıyordu.

Kırk dakika kadar oturduk, nasıl kıl payı kurtulduğumuzu konuşuyorduk.

Sonunda şafak sökmeye başladı. Karanlık bulanık, loş gölgelere dönüştü, yıldızlar gökyüzünün derinliklerinde bir yere çekiliyormuşçasına solgunlaştı. Çok kısa bir süre sonra doğuda kan kırmızı bir şafak belirdi. Rüzgâr dindi, hava daha da soğudu. Dersu’yla Kitenbu çalılıkları didik didik ettiler. İzleri inceleyip, yanımızdan dokuz yaban domuzunun geçtiğini, kaplanın da büyük, tecrübeli bir canavar olduğunu söylediler. Hayvan uzun bir süre kampın çevresinde turlamış ve görünüşe bakılırsa köpeğe ancak ateş söndükten sonra saldırmıştı.

Eşyalarımızı burada bırakıp kaplanı takip etmeyi önerdim. Dersu beklediğim gibi reddetmek yerine, hemen bu fikre katıldığını belirtti.

Tayganın kaplana bol bol yiyecek sunduğunu ve hayvanın insanlara saldırması için bir sebep olmadığını söyledi. Kaplan yaban domuzlarını takip ederken yolunun üstündeki insanları görünce domuzlara değil kampımıza saldırmıştı.

Dersu sözlerini, “Böyle bir Amba öldürülebilir, günah olmaz,” diye bitirdi.

Soğuk et ve çayla kahvaltı ettik, kar ayakkabılarımızı ayağımıza geçirip kaplanın ardına düştük.

Fırtına dinmişti. Yaşlı ladin ve sedir ağaçları kardan giysilerinden soyunmuştu ama zeminde kar birikintileri vardı. Güneş ışınları bu birikintilerin üstünden yansıyor, orman parlak ve bayram neşesiyle dolu bir yere dönüşüyordu.

Kaplan kamptan ayrılınca, geldiği yöne doğru gitmişti. İzleri takip ederek, devrilmiş ağaçlardan oluşan bir yığına ulaştık.

“Acele etme yüzbaşı,” diye Uyardı Dersu beni. “Doğruca ilerlemekte fayda yok. Etrafindan dolanıp iyice bakmalıyız.”

Rüzgârın yere yıktığı ağaçların çevresinden yürüdük.

Dersu birdenbire, “Gitmiş!” diye bağırdı ve takip edilecek yeni izleri hemen buldu.

Kaplanın bir noktada uzun bir süre otumuş olduğu anlaşıyordu. Karlar, hayvanın ağırlığının altında erimişti. Kaplan köpeği yere bırakmış ve görünüşe bakılırsa takibimizi dinlemiş, sonra da yoluna devam etmişti.

Üç saat boyunca iz sürdük.

Kaplan düz bir rota takip etmiyor, çalılıkların daha sık, devrilmiş ağaçların daha yoğun ve kar tabakasının daha ince olduğu yerlerden gidiyordu. Bir defasında devrik bir ağacın üzerinde bir süre beklemiş, sonra bir şeyden korkarak yere atlayıp birkaç metre karnının üstünde sürünmüştü. Arada sırada durup dinleyerek ilerliyordu. Biz yaklaştıkça kaçmaya başladı, önce sıçrayışlarla, sonra yürüyerek, en sonunda da tırıs giderek.

Dersu Udege’ye danıştı. Kovalamacadan vazgeçmemiz gerektiğini düşünüyordu. Kaplan yaralı değildi, kar tabakası hayvanın kaçışını engelleyemeyecek kadar inceydi ve bütün bu takibin bir anlamı yoktu.

Kaplanın neden köpeği yemeyip yanında götürdüğünü anlayamamıştım. Dersu onun dişi olduğunu ve köpeği yavrularına vereceğini söyledi. Kaplanın bizi dere tepe koşturarak

onun peşini bırakmaya zorlayacağını ve inine giden yolu görmemize kesinlikle izin vermeyeceğini düşünüyordu.

Dönmeye karar verdim.

Dersu, “Amba!” diye bağırdı. “Yüzün yok. Hırsızısın. Köpekten daha aşağısın. Senden korkmuyorum Bir daha görünce seni öldüreceğim.”

Sonra piposunu yakıp kampa giden yolu takip etti.

Kampa yaklaştığımız sırada geçidi ölçeklediğim için tesadüfen diğerlerinden öndeydim. Bir şeyin kamptan aşağı doğru aceleyle uzaklaştığını gördüm. Bir dakika sonra kampımıza varmıştık.

Eşyalarımız karmakarışık halde yere saçılmış, uyku tulumum paramparça edilmişti. Kardaki izlere bakılırsa, suçlular bir çift ayı sansarıydı. Kurtarabildiğimizi kurtardık ve dönüş yoluna koyulduk. Tepeden aşağı doğru yürümek kolaydı. Üstlerine yeni kar yağmış olsa da, kar ayakkabısı izleri hâlâ belirgindi. Rahat bir hızda ilerleyip akşam olmadan önce diğerlerinin yanına döndük.

Sigonku tepelerinin yakınlarında bir Udege yerleşimine rastladık. Udegeler bize Bikin’e kadar uzanan bir arama çalışması yapıldığını ve bölgenin polis müdürünün de bu aramaya katıldığını ama sonra yoğun kar nedeniyle geri dönmek zorunda kaldığını anlattılar. Bu aramanın benimle bir ilgisi olduğu hakkında o sırada hiçbir fikrim yoktu. Udegeler biraz uzakta iki tane boş yurt olduğunu söyleyince, orada bir gün geçirmeye karar verdim.

“Neredeler?” diye sordum.

“Bei-si-Datana’da,” diye cevap verdi içlerinden biri.

“Kaç kilometre?” diye sordu Zakharov.

“İki,” diye cevap veren Udege, bizi oraya götürmeyi teklif etti. Udegeler’den sığın eti, biraz balık ve ayı yağı aldık ve

yolumuza devam ettik. İki kilometre kadar yürüdükten sonra rehberimize yurtların nerede olduğunu sordum.

“Yakında,” diye cevap verdi.

Ne var ki, yurtların izine bile rastlamadan dört kilometre daha gittik. Durmanın vakti gelmiş de geçiyordu ama yakın-larda bir yerlerde yurtlar varken karın üstünde kamp kurup geceyi açık havada geçirmek aptalca olacaktı. Udege durma-dan çok yaklaştığımızı, çok ama çok yaklaştığımızı söylü-yordu.

Her nehir dönemecinin, her burnun ardında yurtları görmeyi bekliyordum ama boşuna. Sonunda rehberimize yurtlara kaç kilometre olduğunu sormayı akıl ettim. Udege kesin bir sesle, “Yedi,” diye cevap verdi.

Adamlar durup küfür etmeye başladılar. Udege’nin kilometre ölçüsü konusunda hiçbir fikri olmadığı anlaşıldı. Yerliler mesafeleri günle ölçerlerdi. Yarım gün, bir gün, iki veya üç gün gibi.

Durma emri verdim. Udege yurtların bir taş atımı uzakta olduğu konusunda ısrar ediyordu ama kimse ona inanmadı. Adamlar yerdeki karı kürediler, yakacak toplayıp çadırları kurdular. Geç kalmıştık. Biz hazırlıkları tamamlayamadan karanlık çöktü. Yine de güzel bir kamp kurduk.

Ertesi gün Dersu’yu üzen ama bizim için eğlence konusu olan bir olay yaşandı.

Çantamda bir sürü ıvır zıvır vardı. Pastel boyalar, bir çakı, bir silgi, iğne-iplik, bir çuvaldız, bir saat, bir kronometre ve başka ufak tefek. Eşyalarımın bazılarını taşıması için Dersu’ya verdim. Bunların arasında bir de mürekkep şişesi vardı. Öğle-den sonra Nani koşa koşa yanıma gelip büyük bir endişeyle, kaybettiğini söyledi.

“Neyi kaybettin?” dedim.

Ağzında bir şeyler geveledi. Doğru Rusça sözcüğü seçmek için zorlandığını görebiliyordum.

“Ne kaybettin?” diye sordum tekrar.

Dersu utanarak, “Mavi suyu,” dedi.

Dağarcığında ‘mürekkep’ kelimesi yoktu ve başka ne diyeceğini bilememişti.

Yol arkadaşlarım kahkahalara boğuldu. Dersu onun sakarlığına güldüğümüzü zannederek, ‘mavi suyu’ dikkatle koruduğu konusunda beni temin etti. Bazı kelimeler, diyordu, insanın ağzından çıkar ve etrafındaki havada asılı kalır. Diğer kelimelerse şişededir. Kâğıdın üzerine yerleşir ve çok uzaklara gidebilirler. Ağızdan çıkan kelimeler kısa sürede yok olup giderken, diğerleri yüz yıldan fazla yaşayabilirdi. Mucizevi ‘mavi suyu’ ona vermemiş olmam gerekirdi, çünkü Dersu ona gerektiği gibi göz kulak olmayı bilmiyordu.

1907 yılının son günü, Bikin’in en yüksek nüfus yoğunluğuna sahip noktası Sigou’ya (Batı Vadisi) yürüdük. Yerleşimdekiler ağırlıklı olarak Çinlilerden oluşuyordu. Bizim için bir domuz kesip, ertesi gün orada kalmamız için ısrar ettiler. Yiyecek stoklarımız azalmaya başlamıştı, üstelik yeni yıla göreceli olarak uygar bir yerde girme fikri çok çekiciydi. Daveti kabul ettim ve adamlarıma gereğinden fazla içmecekleri konusunda söz verdirdim. Onlar da sözlerini tuttular.

Ertesi gün parlak ve soğuktu. Ekibimi sabah erkenden topladım, Bu keşif gezisine katılan herkesin şerefine kadeh kaldırdım ve gösterdikleri olağanüstü hizmetler için adamlarıma teşekkür ettim. Attıkları, “Yaşa!” çığlıkları rüzgârla çok uzaklara taşındı. Çinliler fanzalarından çıkıp çingiraklar ve maytaplarla eğlenceye katıldılar. Şenlik yemeğimize otururken, çan sesleri duyduk. Koşarak fanzaya dalan birkaç Çinli, polis gelmiş olduğunu bildirdiler. Bir dakika sonra kocaman kürk bir palto giymiş bir adam apar topar odaya girdi.

Merzlyakov'du bu. Selâmlaşmaların ardından, bizi arayanın polis değil kendisi olduğunu ama kalın kar tabakası yüzünden arayışını ertelemek zorunda kaldığını anlattı.

DERSU'NUN ÖLÜMÜ

7 Ocak gününün akşamında Khabarovsk'a ulaştık. Adamlar birliklerine döndüler, Dersu'yla ben de yakın dostlarımın 'hoşgeldiniz' demek üzere bizi bekledikleri eve gittik.

Arkadaşlarım Dersu'ya şaşkınlık ve merak karışımı bir ifadeyle bakıyordu. Dersu pek kendinde değildi ve yeni hayatına uzun süre alışmadı.

Onu küçük bir odaya yerleştirdim, odayı da bir yatak, bir masa, iki de sandalyeyle döşedim. Yerde veya daha sıklıkla Türk usulü bağdaş kurmuş vaziyette yatakta oturmayı tercih eden Dersu, sandalyeleri kullanmıyordu. Alışkanlıktan, yatar-ken eski keçi postunu şiltesiyle yün battaniyesinin üstüne seriyordu.

Şöminenin yanında çok sevdiği bir yer vardı. Odun yığınının üstüne oturur, saatlerce alevlere bakardı. Oda ve içindeki her şey onun için yabancıydı. Yalnızca yanan kütükler ona taygayı hatırlatıyordu. Odunlar doğru dürüst yanmayacak olursa, Dersu her defasında kaşlarını çatar, "Kötü adamlar, kötü yanıyorlar," derdi.

Bazen onunla otururdum, eski gezilerimizden bahse-derdik. Bu boş lâflar, hem onun, hem de benim için büyük bir keyif kaynağıydı.

Aklıma onun sesini fonografla kaydetmek geldi. Kendi-sinden bekleneni çabucak kavrayan Dersu, uzun bir hikâye anlatıp neredeyse bütün silindiri doldurdu. Daha sonra sesini ona dinlettiğimde, hiçbir şaşkınlık belirtisi göstermedi. Yüzü ifadesizdi. Kaydı sonuna kadar dikkatle dinledikten sonra

fonografi göstererek, “Doğru konuşuyor,” dedi. “Tek kelime kaçırmamış.”

İflâh olmaz Dersu, dünya görüşüne uygun olarak fonografa da insani özellikler yüklemişti.

Bir keşif gezisinden dönünce yapılacak çok fazla iş olur. Masrafları hazırlamak, rotalarımızı rapor etmek, topladıklarımızı düzenlemek ve buna benzer işlerle uğraşmak zorundaydım. Dersu günlerimi çalışma masamda yazı yazarak geçirdiğimi fark etmişti.

“Eskiden yüzbaşılar şöyle oturur zannederdim,” deyip, bir yüzbaşının nasıl oturması gerektiğini düşündüğünü gösterdi. “Oturur, yer, içer, insanları yargılar, başka da bir şey yapmaz. Şimdi anladım. Yüzbaşı dağlara gider, çalışır. Dağdan şehire gelir, yine çalışır. Boş boş oturmaya vakit yok.”

Bir gün odasına girdiğimde, onun sokak giysilerini giymiş ve tüfeğini eline almış olduğunu gördüm.

“Nereye gidiyorsun?” diye sordum.

“Ateş etmeye,” dedi kısaca, ben şaşırınca da açıklama yaptı. Tüfeğinin namlusunda pislik birikmişti, ateş edince kurşun içerideki tozu süpürüp götürecekti, ondan sonra Dersu’nun tüfeği bir paçavrayla silmesi yeterli olacaktı.

Şehir sınırları içinde ateş etmenin yasak olduğunu öğrenmek, Dersu’yu hayal kırıklığına uğrattı. Nani bir süre tüfeğini okşadı, derin derin içini çekip silahı köşedeki yerine bıraktı. Çok derin düşünceler içindeydi.

Ertesi gün onun odasının önünden geçerken, kapının açık olduğunu gördüm. Sessizce içeri girdim. Niyetim onu şarşırtmak değildi. Dersu, ağzının içinde homurdanarak pencerenin yanında duruyordu. Taygada uzun yıllar boyunca yaşayan insanlar düşüncelerini yüksek sesle dile getirmeye alışırlar.

“Dersu,” diye seslendim.

Nani döndü. Dudakları acı bir gülümsemeyle gerilmişti.

“Ne oldu?” diye sordum.

“Ah, bir şey yok,” diye cevap verdi. “Burada öylece oturuyorum. İnsanlar kutuların içinde nasıl yaşıyorlar?” Odasının duvarlarıyla tavanını gösterdi. “İnsanlar dağlara gitmeli, ateş etmeli.”

Susup yeniden pencereye dönerek dışarıya, caddeye baktı. Kaybettiği özgürlüğünün yasını tutuyordu. “Düzelir,” diye düşündüm. “Zamanla alışıır.”

Bir gün Dersu’nun odasında ufak tefek onarımlar yapılması gerekti. Şöminesinin tamir edilmesini ve duvarlarının yeniden boyanmasını istiyordum. Ona benim çalışma odama taşınmasını söyleyerek, bir-iki gün içerisinde odasını geri alacağına söz verdim.

“Üzülme yüzbaşı,” dedi. “Sokakta yatabilirim. Çadır kurar, bir de ateş yakarım, kimseyi rahatsız etmem.”

Bu fikrinin çok iyi bir fikir olduğunu düşünüyordu, düşündüğünü yapamayacağına onu ikna etmek için epey uğraşmam gerekti. Dersu alınmadı ama şehir hayatının kısıtlamalarından son derece rahatsız oldu.

Sonra bir gün, yakacak odun getiren tüccara para verdiğimi gördü.

“Ah,” diye bağırdı. “Orman odun dolu. Neden para veriyorsun ki?”

Tüccara ‘kötü adam’ diyerek hakaret ettikten sonra, beni dolandırıldığım konusunda ikna etmeye çalıştı. Ne kadar uğraşırsam uğraşayım, odun kadar onun kesilip kapıma getirilmesi için de ödeme yaptığımı Dersu’ya anlatmam mümkün olmadı. Nani saatlerce kendine gelemedi ve o akşam şömineyi yakmayı kabul etmedi.

Ertesi gün, beni bu konuda masraf yapmaktan kurtarmak için odun kesmeye gitmiş. Ne var ki, geri dönerken polisler tarafından durdurulmuş, itiraz edip karışıklık çıkarınca da

karakola götürülmüş. Meseleyi polis müdürüne başvurarak çözmek zorunda kaldım.

Eve dönünce, Dersu'ya şehir ve kasabalarda ağaçlara neden dokunulmaması gerektiğini anlatmaya çalıştım ama bütün bunlar onun için çok fazlaydı. Bu mesele zihnini dağlamıştı. Şehir insanların kendi istedikleri gibi değil, başka insanların onların yaşamalarını istedikleri gibi yaşadığını anlamıştı. Etrafında yabancı ve bunaltıcı bir dünya vardı. Dersu insanlardan kaçmaya başladı, kilo verdi ve fark edilir biçimde yaşlandı.

Bundan sonraki olay, dengesini iyice kaybetmesine neden oldu. Beni su için para öderken görmüştü.

“Ne!” diye bağırды yine. “Suya da mı para? Nehre bak.” Amur’u gösterdi. “Orada bol bol su var. Toprak, su, hava. Tanrı bunları bedava vermiş bize. Nasıl?”

Daha fazla konuşamayarak ellerini yüzüne kapatıp odasına çekildi.

Akşam çalışma odamdaydım. Kapının açıldığını duyarak döndüm. Dersu'ydu. Kafası karışık ve üzgün görünen Nani, dizlerinin üstüne çökerek yalvarmaya başladı.

“Yüzbaşı! Lütfen bırak dağlara gideyim. Şehirde yaşamam. Odun para, su para, ağaç kesince insanlar kızıyor.”

Onu sandalyeye oturttum.

“Nereye gideceksin?” diye sordum.

Khekhtsir Dağları'nın uzak maviliğini şaret ederek, “Oraya,” dedi.

Dersu'dan ayrılma fikri hoşuma gitmiyordu ama onu tutmaya da hakkım yoktu. Bir ay içinde geri döneceğine söz verdirttim. O zaman birlikte Ussuri'ye gidecektik. Orada Dersu'yu yerli bir arkadaşımın ailesinin yanına yerleştirmeyi planlıyordum.

Onun gitmeden önce bir-iki gün daha yanımda kalacağını düşünmüştüm. Dersu'ya para, yiyecek ve giyecek verecektim.

Ne var ki, ertesi gün odasının önünden geçerken Dersu'nun gitmiş olduğunu gördüm.

Onun gidişi zihnimi çok meşgul ediyordu. Göğsümde bir şey kırılmıştı. Acı verici bir öngörü, belirsiz bir korku tarafından ele geçirilmiştim. Huzursuzluk verici bir kayıp hissi duyuyordum. Dersu'yu bir daha göremeyeceğinden korkuyordum, öyle korkuyordum ki dikkatimi başka bir şey üzerinde toplamam mümkün olmuyordu. Bu sıkıntıyla o gün artık çalışmak için kalem bile oynatmam mümkün değildi. Ben de dışarı çıktım.

Bahar gelmişti. Eriyen kar, üstüne kurum serpilmiş gibi kirli bir griye bürünmüştü. Kar birikintilerinin arasında, gündüzleri eriyip geceleri yeniden donan ince buz tabakaları vardı. Çatı oluklarından akan sular neşeyle şırıldayarak, hırpalanmış her ota yeniden iş başında olduğunu söylüyor ve doğanın iyice sulanması işini halledeceği sözünü veriyordu.

Açık araziden dönen insanlar, elinde tüfeği ve sırtında çantasıyla, neşeyle yürüyen ve kendinden hoşnut bir halde şarkı söyleyen bir adama rastladıklarını anlattılar. Tarif Dersu'ya uyuyordu.

Bundan on beş gün kadar sonra bir telgraf aldım. "Adamınız taygada öldürülmüş olarak bulundu," yazıyordu.

Polis onu rahat bıraksın diye Dersu'ya kartvizitimi verdiğimi hatırladım. Karın arkasına onun kim olduğunu ve benimle birlikte yaşadığını yazmıştı. Bu kart muhtemelen cesedin üstünde bulunmuştu, bana telgraf çekilmesinin sebebi de buydu.

Ertesi gün, Khekhtsir Dağları'nın güneyindeki bir istasyon olan Korfovskaya'ya gitmek üzere bir trene bindim. Oraya gittiğimde, bazı işçilerin Dersu'yu ormanda gördüğünü

öğrendim. Tüfeği elinde, bir ağacın dalına tünemiş bir kargayla konuşuyordu.

Oraya geç ulaşmıştım, o nedenle olay yerine ertesi sabah erkenden gitmeye karar verdim. O gece uyuyamadım. Kalbim kederle doluydu. Yakın bir arkadaşımı, dostumu kaybetmiştim. Dersu'yla birlikte ne badireler atlatmıştık. Beni tehlikeli durumlardan kurtarmak için genellikle kendi güvenliğini hiçe sayardı.

Kafamı dağıtmak için kitap okumaya çalıştım ama faydası yoktu. Dersu her an gözlerimin önündeydi. O uğursuz günde, onu bırakmam için bana yalvarmış olan Dersu.

Onu şehre götürmüş olduğum için kendimi suçluyordum ama bunun bu şekilde sona ereceğini nasıl bilebilirdim ki?

Ertesi sabah saat dokuzda, bir arkadaşımınla birlikte evden çıktık. Mart sonuydu. Güneş, parlak ışınlarıyla yeryüzünü okşayarak gökyüzünde duruyordu. Havada, özellikle de gölgeliklerde hâlâ gece soğuğunun etkisi vardı ama eriyen karlar, derelerde çağıldayan sular ve ağaçların parlak, neşeli görüntüleri hep bir ağızdan neşeli bahar günlerinin geldiğini haykırıyorlardı.

Dar bir patika bizi taygaya götürdü. Uzun yürüyüş boyunca sessizliğimizi bozmadık. Sonunda, patikanın sağ tarafındaki ateşle, etrafında toplanmış üç kişiyi gördüm. İçlerinden biri bölgenin polis müdürüydü. İki işçi mezar kazıyor, soğuk toprakta da üstü hasırla örtülü bir gövde yatıyordu. Aşına olduğum botlardan Dersu'yu tanıdım.

Kendimi tutamadan, "Dersu! Dersu!" diye bağırdım.

İşçiler şaşkınlıkla başlarını kaldırdılar. Yabancıların önünde dizginleri duygularına kaptırmak istemiyordum. Biraz uzaklaşıp bir kütüğe oturdum ve kendimi kederime bıraktım.

İşçiler donmuş toprağı ısıtmak için ateş yakmışlardı. Beş dakika sonra polis müdürü yanıma geldi. Pek mutlu ve

kendinden hoşnut bir hali vardı. Belki çok fazla cesetle uğraştığı için aldırmıyordu, belki de meçhul bir ‘yerlinin’ cesedi önemli bir şey değildi. Hangisi olursa olsun, yüzündeki ifadeden katillerin peşine düşmeyeceğini, yalnızca bir defin ruhsatı imzalayacağını okuyabiliyordum. Bana, Dersu’nun bir kamp ateşinin yanında öldürülmüş olarak bulunduğunu anlattı. Görünüşe göre uyurken öldürülmüştü. Katiller üstünde para aramış ve tüfeğini almışlardı.

İki saat içinde mezar hazırды. Adamlar Dersu’nun yanına giderek hasırı kaldırdılar. Sık yaprakların arasından sızan bir güneş ışını toprağa düşerek ölü adamın yüzünü aydınlattı. Dersu’nun yüzü çok az değişmişti. Açık gözleri, bir şey hatırlamaya çalışıyormuş gibi gökyüzüne sabitlenmişti. İşçiler onu mezara indirerek üstüne toprak attılar.

“Elveda, Dersu,” dedim alçak sesle. “Ormanda doğdun, ormana döndün.”

Nani’nin bedeninin yirmi dakika önce soğuk toprağa indirildiği noktada bir tümsek belirmişti şimdi.

İşlerini bitiren işçiler pipolarını yakıp eşyalarını toplayarak, polis müdürünün peşinden istasyona doğru giderek uzaklaştılar. Yol kenarındaki çıplak toprağa oturup, göçüp gitmiş dostumu düşündüm.

Zihnimde geçmişten görüntüler canlanıyordu. Yakınımdaki bir çalılığa bir sıvacıkuşu kondu, bana baktı, sonra neşeyle cıvıladı.

Dersu’nun tüylü tayga sakinlerini ‘sessiz adamlar’ diye tanımladığı geldi aklıma. Küçük kuş havalandı. Kalbim yenisinden kederle doldu.

“Elveda Dersu!” dedim son kez ve patikadan istasyona doğru yürüdüm.

1908 yılının yazında, iki yıl süren üçüncü keşif gezime çıktım.

1910 kışında Khabarovsk'a döndükten sonra, sevgili dostumun mezarını ziyaret etmek için Korfovskaya'ya gittim. Gelgelelim her şey değişmişti. İstasyon yakınında yeni bir yerleşim yeri kurulmuştu. Khekhtsir eteklerinde bir taş ocağı vardı, tayga demiryolu traversleri için ağaç kesen oduncularla doluydu. Dersu'nun mezarını bulmak için birkaç beyhude denemede bulundum. İşaret taşı olarak kafama yazdığım sedir ağaçları orada değildi artık. Yeni yollar, yeni toprak setler, çukurlar, tümsekler, geçitler ve oyuklar vardı.

Elveda, Dersu!

SON

20. yüzyılın başlarında, harita çizmekle görevli bir Rus Subayı, Rusya'nın uzak doğusundaki ormanlarda avcılık yapan Dersu Uzala ile tanışır. Medeniyetten uzakta kalmış bu bilge adamı rehberlik yapması için yanlarına alır. Çoğu zaman birliğin hayatını bile kurtaran Dersu Uzala, tecrübesi ve önsezisi ile Rus Subayını kendine hayran bırakır. Rus birliği bu bilge adamdan çok şey öğrenecek, onun cesur yüreği ve zekası karşısında hayrete düşecektir.

Sertifika No:11483

ISBN:978-605-4523-83-2

